NEWROZ

Aylık Siyasal - Kültürel Dergi
Sayı 18, Temmuz 1993, Fiatı: 8000 TL

Bi Eniya Netewî Hîn Pêş de!..

NEWROZ

AYLIK SİYASAL-KÜLTÜREL DERGİ

Newroz Yayıncılık
Sahibi
Hüseyin ALATAŞ
Genel Yayın Yönetmeni
Remzi BİLGET
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Adil KURT

Yönetim Yeri
Kemalpaşa Mah. Defteremini Sk.
No: 2/4 Akkoyun Apt. Kat: 4 D:10
Aksaray /İSTANBUL
Tel-Fax: 511 96 56

Adıyaman İrtibat Bürosu
Ali GÖKKAYA
Ulucami Mah. Gölbaşı Cad.
Korunanlar Pasajı No: P/25
ADIYAMAN

Diyarbakır İrtibat Bürosu
Mehmet KEŞLİ
İnönü Cad. Kahraman İşhanı
Kat: 4/32 DİYARBAKİR
Tel: 247374

Gaziantep İrtibat Bürosu
Karagöz Cad. Gören İşhanı
Kat: 3 No: 5 G.ANTEP
Tel: 20 28 40

Malatya İrtibat Bürosu
Hasan BURAN
Hamidiye Mah. Nasuhi Cad.
İnan İşhanı Kat: 2 No: 69 MALATYA

İsviçre Temsilciliği
Ökkeş Kolusarı
Weissenstein str 31
3008 Bern / SCHWEİZ
Tel: 031 45 96 12

Almanya Temsilciliği
Mehmet DURMUŞ
St. Tonıser str 47803
Krefeld/ ALMANYA
Tel: 2151771844

Fransa Temsilciliği
Hüseyin KESKİN
1. Rue E. Manet 93420
Villepinte/Fransa
Tel: 00 33.1.486 11 4 82

Kapak Resmi: Doğan ALMASULU
Baskı: Uygun Basım LTD. ŞTİ.
Dağıtım: YAYSAT

Banka Hesap No:
Hüseyin ALATAŞ
Türkiye İş Bankası Aksaray Şubesi
Yurtiçi Hesap: 1002-300-975165
Yurtdışı Döviz Hesap: 30100-91599

Abone Koşulları ve Birim Fiatları:
Yurtiçi: Aylık Birim Fiatı: 8.000 TL
Yıllık Abone Bedeli: 80.000 TL
Yurtdışı: 5 DM **Yıllık Abone Bedeli** 60 DM

İÇİNDEKİLER

Sunu..... 1
Şiddetin Galibiyeti ve Yapılması Gerekenler..... 2
İlk Kadın Başbakanlı Hükümet..... 4
Madam Tansu'nun İşi Zor..... 6
Tahran Zirvesi..... 8
Sivas Katliamı..... 10
Sol İçi Şiddet..... 11
Af mı Pişmanlık Yasası mı?..... 12
Ayın İçinden..... 13
Bir Direnişten Kesitler..... 15
Sendikalar Çıkar Örgütlerine Dönüşmüştür..... 20
DEP Kongresinin Ardından..... 21
Hamburg'da Güçbirliği..... 22
Kürdistan Cephesi Kuruluyor..... 23
Irkçı Saldırılar Sürüyor..... 24
Bölge Komünist Partileri Ortak Davranmalı..... 26
Ulusal Mücadele ve İşçi Sınıfı Üzerine Değinmeler..... 29
Ateşkesin Bozulmasında Pay Sahipleri.. 32
DEP: Birlik Ve Birleşiklik..... 34
DEP: Dünya Düzeninin Reddi..... 37
Bonn Tarihe Yazıldı..... 39
Birleşmiş Milletler Somali'ye Karşı..... 42
Sevr-Lozan Ve Kürtler..... 43
Celadet Bedirxan..... 46
Amed'den..... 49
Sanata Bakış: 2..... 50
Bir Tiyatrocunun Turne Günlüğü..... 54
Nameyên Welêt..... 56
Van Gulan: III..... 58
Dersen Zmanê Kurdi..... 60
Okurlardan..... 63

www.arsivekurdi.org

SUNU

Merhaba!

Terör, vahşet, katliam... Tarihi tekerrür ettirircesine, doludizgin yaşatıyorlar kan-barut kokusunu. Öyleki, günlük yaşamımızın en çok konuşulan argümanları oldu bu üç sözcük. Ülkemizde süren kirli savaşın sonuçları olarak süren birer onar ölümler, kontra saldırıları, köy boşaltmalar, göç ettirmeler, bombardımanlar sonucunda doğanın yok edilişi vb. olanca hızlılığıyla sürerken; elinde terör ve baskıdan başka uygulayacak politikası olmayan (ya da olmasını istemeyen) TC devleti, şiddet ve baskı politikasının bir ucunu da giderek Türkiye cephesine çeviriyor.

En masumane ekonomik, demokratik ve siyasi hakların kitllerce kullanılmasına tühümmülü olmayan burjuva iktidâr, toplumu terörize ederek sinmelerini, edilgenleşmelerini sağlayabilmek için yeniden 70'li yıllardaki yönteme el atmış bulunmaktadır. Din kisvesi altında örgütlenmelerine analık ettiği gerici yobazların iyice palazlandığına kanaat getiren burjiuva yönetimin karanlık öncüleri, dinci yobazlara start vererek barbarlık örnekleri yaratmaya başlıyor. Mezhepsel farlılıkları da gözeterek kendilerine eylem alanı seçtikleri Sivas'ta, daha önceleri MHP'li faşistlere Sivas, Maras, Çorum, Malatya vb yerlerde yaptırdıkları vahşet tablolarını bugün Sivas'ta yeniden sergiliyorlar.

Devlet destekli, Refah Partisi Belediye Başkanı'nın öncülük ettiği ve çevre illerden de toplanan saldırgan gerici güruh, Sivas ilini kan gölüne çevirdi. Bilinen 36 kişinin ölümüne neden olan bu tertip, aslında, yeni katliam provalarının ilk görüntüleri olarak algılanmalıdır. TC, içinde bulunduğu labirentlerden bir çıkış yolu olarak, dini kışkırtmaları yoğunlaştırma ve böylece toplumu terörize etme çabasını sürdürecektir. Özellikle, Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının Çiller'i "alışılmadık şekilde" ziyaretlerinin 80' öncesindeki benzerlerini anımsattığı gerçeği de gözönünde tutulursa, en iyimsel haliyle, "şiddet" politikasının dozunun artacağı açıktır.

Evet, daha fazla şiddet, provakasyon, kurşun ve daha fazla kan, gözyaşı ve. ağıt... İlahlar Türk ve Kürt halkına bunu reva görüyor.

Kirli savaşın boyutu, kirliliğin de ötesine geçmiştir. Yüzlerce gerilla, yüzlerce sivil ve yüzlerce asker... Ateşkesin, TC'nin olumsuz tutumu sonucu bozulmak zorunda kalışı sonrasında ortaya çıkan tablo bu ve bununla kalmıyor savaşın boyutu: Ormanlar yakılıyor, kullanılan bombalar sonucu doğa yok oluyor, hergün yüzlerce insanımız yurdundan sürülüyor, işkence tezgahlarından geçiriliyor. Hukuku olmayan bir savaş halkımıza dayatılıyor. Bilinir, "düşmanın merdi yeğdir" . Düşman mert değil: Kuralsız, hukuksuz, pervasız...

Tüm bunlara rağmen, halkımızın özlemini duyduğu olumlu gelişmelerde yaşanıyor. 11 Kürt siyasi gücü biraraya gelerek 'Ulusal Cephe İçin Platform' oluşturuyor. Şimdilik yurtdışında olmak üzere, ortak davranış ve eylemliliğe giriyorlar. Farklı anlayışlar, farklı yapılar, farklı biçimlenişlerin tek sesliliğini tamıyla sağlayabilmek mümkün değildir. Ancak, acil ve güncel somut sorunlarda birlikteliği yakalamanın, ortak davranmanın önünde bir engelden söz edilemez. Şu bir gerçek, farklılıklara rağmen birlikte yürünecek ortak noktalar bir hayli fazla ve birlikte yürünerek farklılıklar en aza indirilebilinir...

Sorunun özü şu: Halkımız şiddet yoluyla yok sayılmaya çalışılor. Okun bir ucu doğal olarak Türk halkına da yöneliyor. Kürt sorunu çözülmeden Türk halkı, Sivas olaylarını daha çok yaşayacaktır. Türk ve Kürt halkı, Sivas vahşetinin ardından ortaya konan Ankara'daki yüzbinlerin tepkisini süregenleştirip, tepkinin hedefini asıl sorunlara yönlendirebildiği oranda bu kaostan kurtulabilecektir.

Toplatma, yargı ve ceza... Newroz 3. yılına girerken yüzyüze kaldığı tablo bu. Newroz'a açılan toplam dava sayısı 31... Bunlardan 20'si DGM'lerde, 11'i sivil mahkemelerde. Toplam 6 dava sonuçlanmış, 2 beraat 4 mahkumiyet... Sonuç, toplam 44 ay hapis, 650 milyonu aşan para cezası... Ve sonrası, yüzlerce ay hapis, milyarlarca liralık para cezası Newroz'u bekliyor.

TC'nin mahkemeleri toplatma ve dava açma çabalarına yenilerini ekleyecektir. Bunu, basın nezdinde halkımızı susturma amacına yönelik yapacaktır. Bunu biliyoruz ve susmayacağımızı ilan ediyoruz.

Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle...

ŞİDDETİN GALİBİYETİ VE YAPILMASI GEREKENLER

Türkiye'deki tarihsel gerçekleri bilmeyenler, "kökü dışarda bir takım bölücüler"in durup dururken "terör"e başladığını düşünürler. Böyleleri Türkiye'de nedenlerini soruşturmaksızın hep kendinden menkul "terör" saptamasında bulunurlar. Resmi çevrelerin Kürt sorunundaki bakış açıları da bu çerçevededir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, Kürt ulusunun şiddet yoluyla yok sayılması temeli üzerine bina edildiğinden ve karşıt tepkinin bundan kaynaklandığından hiç söz edilmez. Oysa Türk devleti tam da bu yüzden, Kürt sorununda zaman zaman aktif ve sürekli olmak üzere potansiyel bir şiddeti taşıyagelmiştir. Yok sayılan Kürtler, onlarca kez kaderlerini değiştirmek için kalkışmalarda bulundular. Türkiye tarihini bilenler veya tarihsel gerçekleri tersyüz etmek istemeyenler, Kürtlerin 1940'lara değin, deyim yerindeyse "takattan düşünceye kadar", yok sayılma politikasına karşı direndiklerini bilirler.

Kürtler, 1980'li yıllardan sonra yeniden bir atılım içersine girerek, devletin Kürtler üzerinde sürdürdüğü sürekli şiddet karşısında varlık göstermişlerdir. Bu bağlamda halen olup biten şey "bölücü teröristlerin" anlamsız şiddeti değil, bir toplumun, bir ulusun varlığını hissettirmesi, tüm zulme rağmen henüz yaşam taşıdığı olayıdır. Silahlı mücadele, ancak on yıllık bir süreçten sonra, Kürt realitesi"nin "kabul"ünü gündeme getirebilmiştir.

Çünkü, Kürt ulusal varlığı ancak şiddet yoluyla kendini ortaya koyabilir pozisyona getirilmiş, başka bir olanak bırakılmamıştır. Silahlı mücadele bu bakımdan belli bir mesafe katedince, ateşkes ile yeni bir sürece yöneldi. Bu yönelim, soruna barışçı çözüm getirmenin önünü açmak için iyi bir fırsat oluşturdu. Ne varki, devlet, 1925'ten beri Kürt isteklerini orduya havale edip ezme, ortadan kaldırma politikasını terkedeceği yerde, onda diretti ve ateşkesi de yok saydı. "Devlet bir avuç eşkiyaya papuç bırakmaz" söylemleriyle birlikte, aslında sivil idare belli bir yumuşama sinyalleri verdi, en azından "faili meçhul" cinayetler birden bire kesiliverdi. Bu sivil idarenin yumuşama eğiliminde olacağı izlenimini de yarattı. Ancak, yıllardır Kürt sorununun çözümünü, daha doğrusu ortadan kaldırma görevini, üzerine alan ordu, "asli görevinden" vazgeçmemekte diretti. Devlet ateşkesin ilan edildiği 17 Mart'tan, 25 Mayıs'a kadar uzanan süreçte, 80 gerilla ve onlarca sivili katletti, onlarca yerleşim birimini sessiz sedasız boşalttı. "Dağların aşkiyadan temizlenmesi" çabalarının ardı arkası kesilmedi. Görüldü ki, Kürt sorununun halledilmesinde geleneksel şiddet politikasını sürdürmekten yana olan ordu ve ona bağlı yasal ve yasal olmayan kurumlar, sonuçta sağduyuyu yenip, galip geldiler.

25 Mayıs'ta PKK'nin Bingöl'de gerçekleştirdiği eylemle 33 askeri öldürmesi, topyekün saldırının bahanesi yapıldı. Gerçi bu olayın tartışılır yönleri vardır. Asker de olsa, silahsız kişilerin esir alınmak yerine öldürülmesi pek yerinde olmamıştır. Zaten Öcalan da olayı "talihsizlik" olarak niteleyip "soruşturacaklarını" söylemiştir. Ama, bu devletin başlattığı topyekün savaşın ve intikam harekatının bir gerekçesi olamaz ve olmamalıydı. Belirtildiği gibi devlet, hiç bir zaman Kürt isteklerinin barışçıl bir süreçte dile getirilmesini istememiştir. Çünkü orduya göre "Türkiye'de Kürt sorunu yoktur". Dolayısıyla olmayan bir şey için öne sürülen istekler mutlaka "dış kökenli" bir şeydir ve şiddetle bastırılmalıdır!

Belirgin bir biçimde, 1970'lerden beri Türkiye'de ekonomi-politika IMF ve Dünya Bankası, politik yönetim ise adı geçen uluslararası kuruluşları denetimlerinde tutan devletlerin yönlendiriciliğinde, TC ordusu tarafından gerçekleştirilir. Bu bakımdan Türkiye'de sivil idareler, ordunun MGK aracılığıyla belirlediği politikalara uygun biçimde bir yönetim tarzı tutturmak zorunda kalmaktadırlar. Bu yüzdendir ki bir ara "Kürt realitesini kabul ediyoruz" diyen çevre, hükümet olduğunda "bu realiteye" ordunun yok sayma politikasına uygun olarak sırt çevirip, reddiye anlayışına yine dört elle sarıldı ve ondan milim şaşmadı.

Çiller hükümeti için Kürt sorunundaki politik çerçeve, daha hükümet güvenoyu almadan bile belli olmuştur. Daha açık bir ifadeyle belirlenmiştir. İlkin, hükümet, ateşkesin yok sayılma çabalarının yoğun olarak sürdüğü ve sonuçta yeniden yıkım ve şiddet politikasının galebe çaldığı bir psikolojik ortamda şekillendi, doğdu. Hükümet, daha kuruluş aşamasında, uzatılması direktifi verilen "Olağanüstü Hal" yasasıyla karşı karşıya. Dahası, Olağanüstü Hal'in yaygınlaştırılması ve şiddetlendirilmesi demek olan "İl İdaresi Yasası ve Jandarma Teşkilatı ve Görevleri Yasası"nın acilen düzenlenmesi direktifi ile çerçevelenmiş bulunmaktadır. "İlk kadın Başbakan"a düşen şey, MGK'nun çizdiği bu çerçevede "sivil icraat" yapmaktır. Yeni hükümet ister istemez, ordunun Genel Kurmay Başkanının ağzıyla 2 Haziran'da Diyarbakır'da ilan ettirdiği topyekün savaşı finanse edecektir. Hükümet, ekonomiyi çökertme pahasına bile olsa, ordunun, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine karşı ihtiyaç duyduğu askeri araç, gereç ve techizatı alacak; askerin, polisin, Özel Tim'in, komandonun, korucunun yaşamını idame ettirecektir. Kısacası yeni hükümetin önünde, galip gelmiş ve uygulanmak üzere çerçevesi belirlenmiş bir şiddet ve yıkım politikası vardır; şiddet politikası, ateşkese duyulan iyimser havaya galip gelmiştir. Böylece Türkiye, yeniden çözümsüzlük politikasının engebeli yoluna sokulmuştur. Bu yolun Türk ve Kürt halklarına çok pahalıya patlayacağı bilinmelidir.

Bingöl olayından sonra ateşkesin resmen sona erdi-

rildiği A. Öcalan'ın 8 Haziran günlü basın toplantısında duyuruldu. Öcalan, devletin topyekün savaş politikasına karşı "topyekün direniş" politikasıyla cevap verileceğini ilan etti. Şu an "topyekün savaşa" karşı "topyekün direniş" gösterme sürecine girilmiştir. Veriler, devletin topyekün savaşı körü körüne sürdüreceğini göstermektedir.

Körlemesine bir topyekün savaş sürdüren devlete, uygar bir yol gösterme görevinin Kürt tarafına düştüğü anlaşılıyor. Bu konuda Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi bir hayli avantajlara sahiptir ve bu avantajlarını da bir ulus oluş olgunluğuyla değerlendirmek zorunluluğu vardır.

Öncelikle gelişen bu karmaşa içersinde, silahsız ve sivillere yönelik politikalarda dikkatli davranmak, en azından belirlenmiş uluslararası kurallara riayet etmek olgunluğu gösterilmelidir. Karşı tarafın tutumuna bakılmaksızın bu noktaya dikkat edilmelidir.

Ulusal kurtuluş güçlerinin birliğinin geliştirilmesi için elden gelen çaba ve olgunluk gösterilmelidir. Haziran ayı içersinde, ulusal güçlerin bir "Ulusal Cephe" de biraraya gelmek için yaptıkları toplantı ve sonrası için yapılan açıklamalar umut verici bir gelişmedir. Bu adımın, hedeflendiği gibi tüzüksel bir işleyiş ve programsal bir zemine kavuşturulması gerekmektedir.

Bir parçada ulusal birliğin sağlanması kuşkusuz ki çok önemlidir. Ancak bu yetmez. Parçasal ulusal birliğin, diğer parçalardaki ulusal kurtuluş hareketleriyle uyum ve koordinasyonunun sağlanması mutlaka gerçekleştirilmelidir. Bölücü devletlerin parçalardaki Kürt ulusal kurtuluş hareketlerini biribiriyle çeliştirmesi çabaları ancak böyle önlenebilir. Bu yönlü bir koordinasyon ve uyumun uluslararası geniş hareket zemini sağlayacağına kuşku yok.

Körlemesine bir topyekün savaş sürdüren devlete, uygar bir yol gösterme görevinin Kürt tarafına düştüğü anlaşılıyor. Bu konuda Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi bir hayli avantajlara sahiptir ve bu avantajlarını da bir ulus oluş olgunluğuyla değerlendirme zorunluluğu vardır.

Ülkemiz koşullarında, Türk halkının desteğini arama çabaları önem arzetmektedir. Kürt sorunu, Türkiye'deki demokratikleşmeyi o denli belirler haldedir ki, bu konuda bir adım atmadan, Türkiye'de gerçek anlamda demokratik bir kazanımın sağlanabilmesinin temelleri çok zayıftır. Dolayısıyla Kürt sorunundaki çözümlü adımlar, sadece Kürtlere özgü değildir. Türk halkını da doğrudan ilgilendirmektedir. Türk halkının desteğinin istenmesinin ve sağlanmasının bu bakımdan verili koşulları vardır. Bu yönlü belli adımların atılmış olduğunu basından öğreniyoruz. PKK, TKP/ML Hareketi, TKP-Kıvılcım, MLSPB, TKKKÖ, TKEP, TDP, EKİM gibi hareketlerin birlikte davranacaklarına ilişkin basında haberler yer aldı. Bu olumlu yaklaşım ve adımın geliştirilmesi gerekmektedir. Böylesi bir platform ile "Türkiye'de silahlı mücadele başlatmak" beklentisi içine girmek yanlış olacaktır. Türkiye'de halk muhalefeti, bir toplumsal devrim arefesinde değildir. Ancak, halk kitleleri demokratik kazanımların mücadele yoluna sokulabilir. Oluşturulan veya oluşturulacak siyasal platformlara ancak böyle bir misyon yüklenirse Türk halk kitlelerine bir şeyler anlatılabilir. Tersi çabaların artık yer yer tepki bile gördüğü bilinmelidir.

Ulusal birliğin legalitedeki araçlara kavuşturulması ve bu araçların kullanılması ve korunmasında ısrar edilmesinin önemi ortadadır. Bu tür araçlarla, Türk halk muhalefetiyle senkronik bir davranış birliği sağlanabilir. Kürt ulusal kurtuluş hareketi "eşkiya"lıkla suçlansa dahi, MEŞRU bir konumdadır. Bu bakımdan zorunlu olarak yasaların dışında olarak süren mücadelenin, yasaların zorlanmasıyla legal alanlara da taşırılması önem arzetmektedir. Legal partileşmelerin derinleştirilmesi, işler hale getirilmesi çabalarına Türk halkının benzer çabalarını katmak önemlidir.

Günümüzde diplomasinin taşıdığı önemi vurgulamak gerekir. Mayıs ayında Bonn'da düzenlenen "Büyük Yürüyüş" beklenenin ötesinde bir etki yaratmıştır. Resmen ve fiilen kale alınması gereken bir güç olunduğu imajı yaratılmıştır. Ulusal Cephenin dış destek ve ilişki arayışında bu tür olgun eylemliliklerin paha biçilmez roller üstlendiklerine kuşku yok. Dış desteğin devletlerden, halklara, uluslararası kurumlardan ulusal, demokratik, dini hatta çevreci kurumlara değin yaygınlaştırılmasının önemi bilinmelidir. İşçi veya politik mülteci olarak bulunulan ülkelerdeki eylemliliklerde, kamuoyunun düzeyine, kültürüne uygun davranışlar sergilenebilmelidir. Eylemlerin barışçı, demokratik özellikte olması için azami çaba sarfedilmelidir. Hatta eylem yapılan ülkelerde muhtelif kurum, kuruluş ve kitlelerinin aktif desteğinin sağlanmasına önem verilmelidir. Uygar bir profil ortaya koymak, dava ve isteklerin anlatılabilmesinde büyük bir rol oynayacaktır.

Tüm bu sıralanan tedbir ve yönelimlerle, devletin "topyekün savaş" çabalarını boşa çıkartmak, devleti bir ateşkesi kabule zorlamak ve onu, soruna barışçı çözümler bulma arayışına getirtmek olanaklı olabilecektir. Ancak böylece devletin körü körüne sürdürdüğü "topyekün savaş"ın karşıtı olarak gündeme gelen "topyekün direniş" anlamlı olabilecektir.

Bu gelişmeler içinde Kürdistan proletaryasının konumuna da işaret etmek zorunludur. Ulusal mücadeleye bakarak, "sınıf mücadelesi güme gitti" diyenler mahtemelen olacaktır. Şu söylenmelidir: Ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde, sınıfın rolü, sınıfın niteliği ve buna denk düşmek üzere temsilcilerinin düzeyi ile belirlenmektedir. Şu an için önemli olan ulusal harekete kayıtsız kalmak değil, objektif olarak sınıf hareketinin önünde seyreden ulusal harekete sınıf eylemliliğini katmaktır.

Kürt ulusal sorunu, gelmiş geçmiş pekçok ulusal sorunlardan farklı bir tarihsel özelliğe sahiptir. Bu özellik, ülkenin bölge ve uluslararası bir düzeyde parçalanması, ulusun yok sayılması, eritilmesi ve tarih sahnesinden kaldırılmaya maruz kalmış olmasıdır. Lozan'dan beri, Kürt ulusunda büyük ve onarılması bir hayli zaman ve derin çabalara ihtiyaç duyacak tahribatlar yaratıldı. Tahribatlardan Kürt işçi sınıfının nasibini almamış olduğunu düşünmek aldatıcı olur. Kürt ulusal sorununu, benzerlerinden farklı kılan önemli yönlerden biri budur. Şu açıkça kabul edilmelidir: Kürdistan proletaryası, ancak ulusal kurtuluş sürecinde kendini tanıyabilecek, kendine gelebilecek ve fiili bir vakıa haline gelebilecektir. ■

"İLK KADIN BAŞBAKAN" VE HÜKÜMETİ

Mîrza Şîyar

Sabiha Gökçe, Dersim başkaldırısı sırasında, uçağından yağdırdığı bombalarla tecrübe kazanarak "ilk Türk kadın pilot" ünvanını pekiştirmişti. Şu günlerde benzer bir "ilk"e daha tanık oluyoruz: "İlk Türk Kadın Başbakan". Bir kadının yüksek görevler üslenmesi toplum için iyi bir gelişmedir; ayrıca genel olarak kadınlar için belki bir moral değer olarak da anlamlıdır. Neki toplumsal gelişmeler, cinslerin iradesinin dışında olarak vardır ve toplumsal süreçlere müdahale yeteneğini gösterebilmek için mutlaka belli bir cinsten olmayı zorunlu da kılmamaktadır. İlk kadın başbakan Tansu Çiller'in kariyer ve mesleğine denk düşen bakanlık icraatında başarılı olduğu söylenemez. Bu ortada iken, şimdi de buna doğrudan politik icraatcılık da eklenmiş bulunmaktadır. Her şeye rağmen umulur ki, Tansu Çiller, politik icraatcılıktaki bu ilk görevinin uzmanlık belgesini, ülkemizde kan ve yangını artırmadaki maharetinden ötürü almasın.

Türkiye'deki kişiler, mizaçtan öte yönetime fazlaca bir farklılık getirebilecek olgun bir rejimin sağlayacağı geniş olanaklardan yoksun kalmıştır. Türkiye'de ordu, rejimin hamisi ve belirleyicisidir. Bu da Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel özelliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türk ulusal kurtuluş mücadelesi tamamıyla ordu tarafından gerçekleştirilmiştir. Halkın kurtuluş mücadelesinde kitlesel bir katılımı yoktur; bu yüzden de devletin oluşumu ve seçilen rejim konusunda doğrudan bir etkinliğe sahip olmamıştır. Ordu devlet kurmuş, meclis açmış, milletvekili atamış, Cumhuriyet kurmuş; bazen parti açmış, parti kapatmış, hatta meclisi bile kapatabilmiştir. Deyim yerindeyse Türkiye'deki devlet ordunun bir demirbaşıdır. Sonradan yetişen sivil kadrolar ise ortamın şekillendirdiği psikolojiden temel gıdalarını almışlardır. Devletin, ordu tarafından belirlenmiş bir resmi ideolojisi vardır ve kimse bu ideolojiyi, konan resmi çerçeveleri aşmak kaygısında da değildir. Ordunun egemenliği, sahipliği halen de sivil kadro ve hatta toplum tarafından kabul görmektedir. Bu yüzden de ordu halen de doğrudan veya yasal ve yasal olmayan kurum ve kuruluşlarla toplum yaşamına ve yönetimine hükmedebilmektedir. Bu çerçeve aşılmaksızın toplum yaşamının demokratikleştirilmesi bir yana, genel olarak yönelinen liberalizmin tam yerleşmesi bile kuşkulu görünmektedir.

Çiller'in hükümet programında, uygulanması acilen istenen "Devletin ekonomiden elini çekmesi" şeklinde ifade edilen maddedir. Buna bağlı olarak Kamu İktisadi Teşekküllerinin satışına ve Merkez Bankasının özerk hale getirilmesine ilişkin maddeleri saymak gerekir. Diğer söylenen vaadler ekonomiden sorumlu her bakanın veya her başbakanın yapacağı propagandatif süslemelerden ibarettir. Çünkü bunları yıllardır duyuyoruz. Aslında ekonominin IMF ve Dünya Bankasınca belirlenen üç hedefi Demirel'in de önünde durmaktaydı. Ancak Demirel'in tutuculuğu ve özellikle Kürdistan'daki kirli savaşın ekonomi üzerindeki baskıları ve uygulamanın doğuracağı toplumsal huzursuzluk nedeniyle pratiğe geçirilemedi. Sonuçta Demirel'in kariyerist bir tutkuyla görevi bırakıp kaçması, sorunun yeni hükümete kalmasına yol açtı. Burjuvazi, hükümet ve hatta bürokrasi "Devletin ekonomiden elini çekmesi" konusunda o denli konsantre olmuşlardır ki, onlar açısından ekonomiyi düze çıkarmanın başka bir yolu yok gibi görünmektedir. Bu anlamda da sorun aciliyet kazanmıştır. Bu bakımdan Çiller yeni hükümeti kurma görevini aldığı andan itibaren, güvenoyu almayı beklemeden, hükümeti kurduğunda kolaylık olsun diye ilgili yasal zeminleri hazırlamaya koyuldu. Bu amaçla ekonomide hükümete geniş yetkiler tanıyan "Kanun hükmünde kararname" çıkarma yetkisi veren yasa tasarısı hızla meclisten geçirildi. Tansu Çiller, hükümeti açıkladığı 25 Haziran'dan başlayarak ve güvenoyu aldıktan sonra daha bir hızla, devlet mallarını meclis denetiminin dışında olarak satışa çıkaracaktır. Yakın süreçte bunu "Merkez Bankasının Özerkleştirilmesi" takib edecektir. Böylece diğer bankaların politikasını etkileyecek, burjuvaziye düşük faizli krediler verdirttirilip devlet mallarını ucuza kapatmaları sağlanmış olacaktır. Merkez Bankası "özerk" olacağı için emisyon politikasında da IMF'nin emirleri siyasal sorumluluk üstlenmeksizin daha kolay yerine getirilebilecek.

Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin satışı dolayısıyla gündeme gelecek işten çıkarmaları, hükümet, kararname çıkarma yetkileri dahilinde "konut sahibi yapmak", "erken emekliye ayırmak", "KİT'lerine ortak etmek" gibi adlar altında bertaraf edecekleri umudunu yayıyorlar. Muhtemelen vergi reformu da yapılacaktır. Devleti 550 milyona kadar dolandıran vergi kaçakçılarını, hayali ihracatçılarını affedenlerin yapacağı "vergi reformu"nun nasıl olaçağı daha şimdiden belli olmuştur.

Sıralanan tedbirlerle enflasyonu iki yılda tek rakama düşürmek olanaklı görünmektedir. Türkiye'de özel olarak sermaye birikim, genel olarak geçim, tamı tamına üretime dayanmaktadır. Üretim dışı unsurlar, hayali ihracat, burjuvaziye muhtelif adlarla dağıtılan ulufeler (teşvikler, kur farkları, pirimler vs.) spekülasyonun binbir çeşidi, üretimin artmasında dolaylı bir etkisi bile olmayan ticaret ve nihayet ülkemizdeki haksız savaşın yarattığı bilanço ekonomi üzerinde çok büyük yükler bindirmektedir. Sistem dahilinde çözümlenebilecek bu tür sorunlar ortada iken, üretimi artırmak, ihracatı yükseltmek, bütçe açığını kapatmak, iç ve dış borçlanma ihtiyacını azaltmak, istihdamı artırmak gibi önlemlerin gerçekleşmesi mümkün

görünmemektedir. Sistemi aşan, en azından zorlayan önlemler bir yana, sözü edilen sistem içi basit problemler çözümlenmeden enflasyonun iki yılda tek rakama indirilmesinin olanağı yoktur.

Anlaşılıyor ki, Tansu Çiller 24 Ocak kararlarını 13 yıl sonra yeniden gündeme getirmiştir. "Bunun için ihtiyaç duyduğu kudreti" de, politikayı zorlayarak, yönetimi sıkılaştırıp merkezileştirerek ve disipline ederek elde edecektir. Bunlar, anti-demokratik yönelimlerin hız kazanacağı anlamına gelmektedir. Türkiye, kadife eldivenli bayan ya da "ana" elinin tokatını böylece tanımış olacaktır. TÜSİAD ve TOBB'nin hararetli desteklerine mazhar olan "İlk Kadın Başbakan"ın ekonomi-dışı zora yönelme pahasına beklenen, tedbirleri almak isteyeceğine kesin gözüyle bakılmalıdır. Çünkü anılan ekonomik tedbirler 12 Eylül'ü doğurmuştur. Yeni ekonomik yönelimler başka bir askeri faşizmi şu an için gerektirmese bile, bunların, ancak şimdikine oranla daha sıkı, daha merkezi bir yönetimi zorunlu kıldığı açıktır.

Yeni hükümetin politik panoraması da pek içaçıcı görünmemektedir. Yeni hükümet ülkemizde ilan edilen ateşkesin yarattığı politik nispi rahatlamayı ısrarla ortadan kaldırmaya çalışan görünmez yönetimin çabalarının sürdüğü bir ortamda, ortamın yarattığı politik psikoloji içersinde şekillendi. "İlk kadın başbakan" daha hükümeti kurmadan, güvenoyu almayı beklemeden, hükümet, meclis ve hatta anayasa üstünde yer alan MGK'nun 19 Temmuz günlü toplantısında, Kürdistan illerinde uygulanmakta olan "Olağanüstü Hal'in 4 ay daha uzatılması ve 5442 sayılı İl İdaresi ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri yasalarının ve ilgili diğer yasalarda gereken düzenlemelerin süretle meclisten geçirilmesi" direktifini önünde buldu. 29 Haziran'da ülkemizdeki Olağanüstü Hal'in uzatılmasına ilişkin MGK'nun direktifi mecliste görüşülüp yasalaştırıldı. Diğer direktifler de güven oylamasından sonra hızla gündeme getirilecektir. Böylece yeni hükümetin ülkemizdeki özel politikası daha şimdiden belli olmuştur. Kürt sorununda barışçı çözüm istemeyen kurumlara boyun eğileceği kesinleşmiş bulunmaktadır.

Yeni hükümet, diğerleri gibi Türkiye kesiminde de ekonomi dışı zor politikasına sahiptir. Ne var ki, dünya sosyalist sisteminin çöküşü, işçi ve devrimci hareketinin ağır darbeler alması sonucunda, sınıf muhalefeti ekonomik çerçeveyi aşmaya yönelirse, yeni hükümetin Türkiye kesiminde de ekonomi dışı zora yöneleceğine kuşku yok. İşkence, sokak infazları, düşüncenin suç sayılması, devrimci basına getirilen yasakların sürüp gittiğini bilmeyen yok.

Hükümetin ülkemizde uygulanan şiddet ve yıkım politikasının alevleri içerisinde şekillendiğini belirttik. Şiddet ve yıkım politikasının, daha hükümet belli olmadan önce Genel Kurmay Başkanı tarafından 11 Haziran'da Diyarbakır'da ilan edildiğini belirtmek gerekmektedir. Genel Kurmay Başkanı, "... Teröristlerin en kısa zamanda temizlenmesi işini yaptırmak istemeyen insanlar bizim için haindir ve gereği yapılır", "Bunları ismen bilyoruz, dağdaki değil şehirde, kasabada yaşayanlardan bahsediyorum, bunların sonu kötü olur" diyerek, sivil halk kitlelerini de alenen kapsayan bir savaşı ilan etti. Yeni hükümete düşen bu direktifi harfiyen uygulamaktadır. Zaten ateşkesin bozulmasından bu yana, olan-biten tümüyle çok yönlü bir kirli savaştır. 25 Mayıs gününden itibaren faili belli olan, ancak kamuoyunda "faili meçhul" diye tabir edilen cinayetler çığ gibi büyüdü. Askeri operasyonlar, tank, top savaş uçakları, helikopterler, napalm bombalarıyla sürdürülmektedir. 25 Mayıs'tan bu yana basına yansıdığı kadarıyla 100'den fazla gerilla ve çok sayıda sivil öldürülmüştür. Onlarca köy bombalanmış, onlarcası boşaltılmıştır. Devletin başlattığı topyekün savaşın sonu nereye varacak belli değil. Çözümsüzlükte diretmektedir. Bu politika ile ekonomiyi düze çıkarmak, politikayı istikrar zeminine kavuşturmak mümkün görünmemektedir.

Koalisyon ortağı SHP'ne gelince O, Çiller'in deyimiyle "DYP ile tek parti gibi" olmuştur. Kişilik yitimine uğramış, varlığı ile yokluğu arasındaki tüm farklar silinmeye yüz tutmuştur. Muhalefetteyken, Olağanüstü Hal uygulamasına karşı olan SHP, koalisyona girmekle DYP'lileşmiştir. Hatta daha da iler giderek, Olağanüstü Hal'in kaldırılması durumunda onu aratmayacak idari düzenlemelerin yapılması konusunda ortağından daha hevesli görünmektedir. Bu parti, MGK'nun İl İdaresi ve Jandarma Teşkilat ve Görevleri ile ilgili yasa direktiflerinin biran önce çıkarılmasında herkesten çok acele etmektedir. Ki bu yasalar hükümetlere, Olağanüstü Hal uygulamalarının daha genişletilmiş bir biçimini, meclis denetimi olmaksızın Türkiye kesiminde de yaygınlaştırıp uygulama olanağı vermektedir. Kısacası SHP, koalisyon hükümetine demokratik bir görünüm bile katmamıştır. Örneğin bu partinin başı, 27 Haziran günü Çankaya ilçe teşkilatı kongresinde yaptığı konuşmada, "Türkiye'de Kürt kökenli vatandaşlar üzerinde baskı olduğunu söyleyenler var, yok öyle birşey" diyecek kadar ruhsuz bir tutuma girebilmektedir.

Yeni hükümet, diğerleri gibi Türkiye kesiminde de ekonomi dışı zor politikasına sahiptir. Ne var ki, dünya sosyalist sisteminin çöküşü, işçi ve devrimci hareketinin ağır darbeler alması sonucunda, sınıf muhalefeti ekonomik çerçeveyi aşmaya yönelirse, yeni hükümetin Türkiye kesiminde de ekonomi-dışı zora yöneleceğine kuşku yok.

Kehanet göstermek gibi niyetten uzağız. ama tüm veriler, hükümetin ekonomide ve idari yönetimde, köklü değişikliklere gitmediği sürece, başarısız kalacağını, politik istikrarsızlığı artıracağını göstermektedir. Bu hükümet ile, normal seçim tarihine kadar gitmek bir hayli zor görünmektedir. Veriler, bir erken seçimin zorunlu olarak gündeme geleceğini, seçimlerde yıpranmış bir DYP, tükenen bir SHP, güçlenen bir ANAP, atağa kalkan bir RP, oy artıran bir MHP panoraması ile karşılaşılacağını göstermektedir.

Her şey bir yana Çiller'in DYP'ni dağılmaktan kurtarmada bile bir hayli zorlanacağının işaretleri görünmeye başlamıştır. Olan Türk ve Kürt halklarının beyhude ve baskı altında geçen günlerine olacaktır. ■

MADAM TANSU'NUN İŞİ ZOR

Mahmut Kovan

PKK'nin Mart ayında tek taraflı olarak ilan ettiği süresiz ateşkesten bu yana TC, sürekli olarak gündemi değiştirmeye veya gündemi çarpıtmaya çalıştı. Bu süre içinde Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ani ölümü, yeni Cumhurbaşkanı seçimi, yeni Başbakan adayının belirlenmesi imdada yetişen hadiseler oldu. Hükümet bu hadiselerin gündeme girmesini fırsat bilerek PKK'nın ilan ettiği ateşkes kararını sabote etmeye veya buna yanıtını oyalama taktiğiyle bertaraf etmeye çalışarak oluşan kamuoyunu nötralize etmeye çalıştı.

Diğer yandan ülkemizdeki katliamlarına, operasyonlarına, köy boşaltmalarına, devrimci demokrat kamuoyuna yönelik baskılarına hiç ara vermeden devam etti. Yani uzatılan barış elini elinin tersiyle geri itti. Oysa ileri sürülen talepler normal insani taleplerdi. Operasyonların durdurulması, Olağanüstü Hal'in kaldırılması, köy koruculuğunun kaldırılması, Bölge Valiliğinin kaldırılması, örgütlenme hakkı önündeki engellerin kaldırılması, Kürt halkının kültürel haklarının tanınması, genel bir affın ilan edilmesi ve ülkemize yönelik ekonomik yatırımların arttırılması gibi somut taleplere ilişkin açık ve somut yanıtlar verebilirdi. Bunun yerine ateşkes sürecini ve yaratılan umutları bitirdi.

"Durun! Acı reçeteyi birlikte alacağız"

Tansu Çiller, devletin Kürt sorununda çözümsüzlüğünün had safhada olduğu, ekonominin iyice felç olduğu, işçi eylemlerinin yoğunlaştığı, devlet çarkının iyice dejenere olduğu bir dönemde, uluslararası sermaye ve Türkiye'deki işbirlikçilerinin desteğiyle "yeni imaj" olarak, DYP Genel Başkanlığına, oradan da Başbakanlığa getirildi.

Tansu hanımın işi çok zor. Zor olduğu şundan belli: Süleyman Demirel Türkiye'nin ağır ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlarından dolayı sorumluluktan kaçarak daha problemsiz bir makama çıktı. Erdal İnönü, SHP Genel Başkanlığından çekiliyor. Büyük ihtimalle politikayı bırakır. Enkazı Tansu Hanımın üzerine yıktılar.

Tansu Çiller'in, kendisinin de içinde bulunduğu hükümetten devraldığı ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar çok boyutlu. Bu sorunların büyük bir kısmı kapitalist sistemin kendisinden kaynaklanmaktadır. Bu sistem içinde kimi sorunların çözümü imkansızdır. Bir kısmı ise şu anda Türkiye'nin içinde bulunduğu durum ve tutumdan dolayı çözümü zor sorunlardır.

Bu sorunların belli başlı kalemlerini şöyle sıralamak mümkün: 1- Çalışanların durumu, 2- Ekonomik sorunlar, 3- Dış politika, 4- Kürt sorunu, 5- Koalisyonu devamı sorunu, 6- İşsizlik. Bu sorunları rakamlarla açıklamaya çalışalım.:

1- Çalışanların durumu: Bu yıl toplu sözleşmelerin yenilenmesi yılıdır. Kamu işletmelerinde çalışan 700 bin işçisinin toplu sözleşmeleri şu anda gündemde ve görüşülmekte. Bu toplu sözleşme görüşmelerinin büyük bir kesimi uyuşmazlıkla sonuçlandı. Büyük bir kesim grev kararı aldı. Toplu sözleşme görüşmelerinin halen devam ettiği alanlardaysa uyuşmazlık noktası çok. Yani önümüzdeki aylarda işçi sınıfı eylemliliğinde bir kabarışın olacağı, grevlerin yaygınlaşacağı kesin.

Memur zamlarının ikinci dilimi Temmuz ayında gündeme gelecek, bu oranın en azından yüzde 20-30 olması gerekiyor. Bunun bütçeye yükü 20 trilyon civarında olacak.

2- Ekonomik sorunlar: DYP-SHP koalisyonunun ANAP'tan devraldığı yüzde 70'lik enflasyon oranı halen devam etmektedir. DYP-SHP koalisyonunun, enflasyona ilişkin vaatleri tutmadı. Tansu Çiller bu oranı devralmış bulunmaktadır. Bu ekonomik tarzla enflasyonun aşağı çekilmesi bir yana artarak devam edeceği açıktır. Önümüzdeki dönemde TC'nin Kürt halkına yönelik kirli savaşı da artarak devam edecektir. Bu savaşın şu anda enflasyona etkisi yüzde 30 olduğuna göre, savaşın artarak devam etmesi durumunda enflasyona etkisinin de daha da artarak devam edeceği açıktır.

Türkiye'nin dış ticaret açığı yıldan yıla artarak devam etmektedir. 1989'un ilk üç ayında 515 milyon dolar olan açık, bu yılın ilk üç ayında 2 milyar 233 milyon dolar oldu. Dış ticaret açığındaki yıllık artış oranı yüzde 62.3' tür. İthalatın ihracatı karşılama oranı yüzde 84.5' ten yüzde 62.1' e düştü. İhracatta büyük bir gerileme yaşanmaktadır.

İhracat içinde önemli bir yer tutan konfeksiyon ihracatı; 1992 yılının ilk üç ayında 905 milyon dolara düştü.

Demirel-İnönü koalisyonu, 93 trilyon 643 milyar lira olarak devraldığı iç borçları, 220 trilyon lira olarak, Tansu hanıma devrediyor. Yine 48 milyar 66 milyon dolar düzeyinde bulunan dış borçlar, 54.7 milyar dolara çıkmış olarak devralındı.

Bu yılın ilk üç ayında meydana gelen bütçe açığı 32 trilyon liraya ulaştı.

Tarıma, alınan ürünlerin bedeli olarak ödenen 50 trilyon, KİT açıklarının kapatılması için ise 53.5 trilyonun ayrılması gerekiyor. Bu rakamlar Tansu Hanım'ın işinin ne kadar zor olduğunu gösteriyor.

3- Dış politika: Türkiye dış politika konusunda da sıkışmış bulunmaktadır. Kıbrıs sorunu şu anda dünyanın gündeminde çözüm bekleyen bir sorun olarak durmaktadır. Bu da, Türkiye'nin dakika dakika izlenmesini gerektiriyor.

Türki Cumhuriyetlere ulaşma, orada yer edinme konusunda Azerbaycan ve onun lideri Elçibey Türkiye için dayanak noktasıydı. Şimdi Azerbaycan'da iç savaş var. Elçibey ise kaçmak zorunda kaldı ve iktidarını yitirdi. Somali'de Çevik Bir Paşa komutasındaki işgalci güçler, Somali halkının direnişiyle karşılaşmaktadır. Çevik Bir Paşa komutasındaki güçler Somali halkına yönelik katliamlar yapmakta. Bu durum Türkiye'yi sıkıntıya sokan bir olgudur.

Türkiye'nin bütün komşularıyla sorunları var. Hepsiyle çekişme içerisindedir. Türkiye'nin Kürt halkına karşı yürüttüğü savaş, uluslararası kamuoyu tarafından tepkiyle karşılanmakta ve bu da Türk dış politikasını zora sokmaktadır.

4- Kürt sorunu: TC'nin Kürt halkına yönelik katliamlarında ısrar etmesi, siyasi çözüme yanaşmaması, sorunu şiddetle çözme tutumunda diretmesi Kürt halkının topyekün direnmesini kaçınılmaz duruma getirmiştir. Bu durum, TC açısından onarılması zor gelişmelere yolaçabilir. Bu sorun Tansu Çiller'in de en büyük handikapı olmaya devam edecektir.

5- Koalisyonun durumu: DYP-SHP koalisyonu yeniden oluştu. Ama Demirel ve İnönü'ye rağmen Koalisyonun uyum içinde çalışması veya aynı uyum içinde olmaları zor bir durum. Koalisyon boyunca SHP büyük bir gerileme ve erime içine girdi. SHP içinde koalisyonda kalma sorunu tartışmalı bir konu. SHP'nin koalisyondan çekilmesiyle erken seçim gündeme gelebilir. Bu durum Tansu Hanım'ın tüm çalışmalarının daha da ağırlaşmasından başka bir işe yaramayacaktır.

6- İşsizlik: Şu andaki resmi kayıtlara göre Türkiye'de işsiz sayısı 7 milyon 850 bin kişidir. Gizli işsizliğin daha da fazla olduğu açık bir gerçektir. Eğer Tansu Çiller KİT'lere yönelik politikasını hızlı bir şekilde hayata geçirip KİT'leri özelleştirirse, bir anda 400 000 kamu işçisi kendini kapı dışında bulur. Buda işsizler ordusunu kabartacaktır. İşsizlik, Türkiye kapitalizminin kronik bir hastalığıdır. Bu sistemle aşılması ise zordur.

Yazımızın başında da belirttik. Tansu Çiller'in işi zor. Tansu Çiller'in kapitalizmin kronikleşmiş sorunlarını çözmesi mümkün değil. Bu sorunların çoğu bu düzen sınırları içinde çözülemez de. Tansu Çiller sorunları çözmeye aday da değil. Kendisini iktidara getiren sermaye çevrelerinin çıkarını korumaya adaydır. Onların çıkarlarıyla bu sorunların çözümü birbiriyle çelişir. Türkiye'nin sorunları bireysel yeteneklerle, marifetlerle değil, sistemi aşan radikal çözümlerle aşılabilir.

Tansu Çiller'de bir süre sonra Demirel ve İnönü gibi sorumluluktan bunalıp, sorumluluğu başkalarına devredip politikadan çekilirse şaşmamak gerekir. Kendisi için hayırlısı da bu olur. Çünkü, "Genç, dinamik, güzel ve de bayan olan ve aynı zamanda tuttuğunu koparan", "Türkiye'nin Demir Leydi"si sorunlar karşısında eriyip sıvılaşacaktır. Ve, bırakalım işçi-emekçilerin, Kürt halkının sorunlarını çözebilmesini, sınıfdaşlarının sorunları karşısında da acze düşecektir. Hasılı, Madam Tansu'nun işi zor!... ■

TC KURUMLARINA KARŞI AVRUPA'DA EYLEMLER ZİNCİRİ

Kürdistan'a karşı yürütülen pis savaşın durdurulması ve Türk Ordusunun Kürdistan'dan çekilmesi talebiyle Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde TC konsolosluklarına Havayollarına ve bankalarına karşı 24 Haziran 1993 günü bir dizi eylemler gerçekleştirildi. Almanya, Fransa, İsviçre, İsveç, Avusturya ve diğer bazı ülkelerde yapılan eylemler sırasında İsviçre'nin başkenti Bern'de TC Konsolosluğundan göstericilerin üzerine ateş açılması sonucu Şemsettin KURT isimli bir ERNK taraftarı şehit oldu. Ayrıca 7 Kürdistanlı yurtsever yaralanmış ve 85 kişide İsviçre polisi tarafından gözaltına alınmıştır. Bu gelişmelerin ardından, İsviçre hareketli günler yaşadı. İsviçre'nin Bern, Zürich ve Basel kentlerinde günlerce süren yürüyüş ve protesto eylemleri gerçekleştirildi. Eylemi gerçekleştiren ERNK taraftarlarına NEWROZ DERGİSİ taraftarları ve başka çevreler eylemlere katılarak dayanışmada bulundular. Eylemleri protesto eden kalabalık kitle iki gün iki gece polis binasının önünde, bazen halaylar çekerek bazen oturarak, pankart açıp bir yandan tutuklanan Kürdistanlı yurtseverlerin serbest bırakılmasını, diğer taraftan Kürdistan'daki TC saldırılarının durdurulması için çaba harcadılar. Bu çabalar sonucu tutuklulardan 82 kişi serbest bırakılırken, 3 kişi hala tutuklu bulunuyor. İlk gün 400, ikinci gün 2000 ve üçüncü gün 4000 civarında bir kitle üç gün boyunca Bern'de protesto eylemlerini sürdürdü. İsviçre polisi, TC Bern konsolosluğuna yürüyen 4000 kişilik kitlenin konsolosluğa girmesini engelleyip konsolosluğa 20 metre yakın bir yerde durdurdu. TC konsolosunun bir ara konsolosluk binası üzerinde gözükmesi üzerine kalabalık kitle "Katil konsolos", "Kürdistan faşizme mezar olacak", "Yaşasın özgür, bağımsız Kürdistan", "Hep beraber vuralım, Kürdistan'ı kuralım" sloganları atınca, konsolos Kaya Toper'i içeri girdi.

Almanya'nın Münich kentinde TC konsolosluğuna giren 8 kişi konsoloslukta görevli 20 kişiyi uzun seri esir aldı. Eylemciler Almanya Başbakanı Kohl'ün Türkiye'nin Kürt halkına karşı saldırısını kınamasını ve TC'nin Kürdistan'dan çekilmesini istemesini talep ediyorlar ve eğer Alman Güvenlik Güçleri olaya müdahale ederlerse konsolosluk binasını yakacaklarını söylüyorlardı. Alman polisi binanın 200 metre uzağında beklemiş ve eylemcilere müdahale edemeden uzun sürebekleyişini devam ettirmiştir. Olay can kaybı olmadan son bulmuştur. Değinilecek bir diğer nokta ise, Avrupa devletlerinin tavrı olmuştur. Burjuvazi her yerde aynıdır, ilerici güçlerin karşısındadır. Kürt halkının yüzyıllardır katledilmesine seyirci, hatta destek olan Avrupa devletleri, bu bir günlük kitlesel eylemleri bahane ederek bazı ülkelerde PKK'nin yasaklanmasından bile söz etmiştir. Hani meşhur bir söz vardır: "İt itin kuyruğunu bırakmaz".

Newroz / İsviçre

TAHRAN ZİRVESİ

Lezgin BERAV

Bölücü devletler, Kürt karşıtlığı zemininde "3. Zirve"lerini de Tahran'da gerçekleştirdiler. Bilindiği üzere, zirvenin ilki, Güney Kürdistan'da Federe Kürt Devleti'nin kuruluşunun ardından, Kasım 1992'de Türkiye'nin çağrısıyla Ankara'da yapılmış, ikincisi de Şubat 1993'te Şam'da gerçekleştirilmişti.

3. Zirvede Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Velayeti, Suriye ise Dışileri Bakanı Faruk El Şaara tarafından temsil edildi. 7-8 Haziran 1993 günlerinde gerçekleştirilen zirve öncesinde, Türkiye Dışişleri Bakanı Tahran havaalanında: "Toplantının, bölgenin üç önemli ülkesi arasında Irak'taki gelişmelerin değerlendirilmesi amacını taşıdığı" yolunda bir açıklama yaptı. Bu zaten, toplantının bilinen amacının resmi bir ağız tarafından açıklanmasıydı. Zirve, 9 maddelik bir ortak açıklama ile sonuçlandırıldı ve ortak bir basın toplantısı ile duyuruldu. Her üç ülke dışişleri bakanları esas amaçlarının "Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması" olduğunu açıkladılar. Türkiye'nin özel çabasıyla, toplantının asli amaçları arasına "Terörist faaliyetlerin önlenmesi mutabakatı"da her zamanki gibi eklendi. Ortak açıklamanın 6. maddesi özellikle önem taşımaktadır. Bu madde ile ilgili olarak: "Bakanlar, terörü kınadıklarını, bölgede barış ve sükunun korunması gerektiğini belirttiler. Üç ülke aleyhinde uygulanan teröre karşı birlikte veya tek başlarına mücadele edeceklerine karar verdiler" şeklinde bir açıklama yapıldı. Bu ortak açıklamaya ek olarak Türk ve Fars Dışişleri Bakanlarının sözlü bir mütabakat ile "Bölgede bir askeri operasyon üzerinde anlaştıkları"da ifade edilmektedir. Zirvede basına yansımayan pek çok konuda mutabakat sağlandığı kesindir. Kürt konusunu kendileri için büyük sorun sayan Türkiye ve İran'ın, protokol dışında, benzer yönlü "anlayış birlikleri" içersinde oldukları anlaşılıyor. Örneğin İran'ın Ankara Büyükelçisi Muhammed Rıza Bagheri, 22 Haziran'da, İran'ın Trabzon Başkonsolosluğunda düzenlenen "Tanışma Toplantısı"nda, gazetecilerin sorusu üzerine: "Kürdistan İran'da da var" olduğunu belirterek "Kürdistan konusunda bizim deneyimimiz var. Bunları size aktarabiliriz, siz istediğiniz taktirde memnuniyetle veririz. Ancak, PKK konusunda Türkiye'nin görüşlerini teyid ediyoruz. Bu konuda görüşbirliği içindeyiz" dedi. Elçi devamla, "Türkiye-İran bölgenin iki önemli ülkesidir. Stratejik konumlara sahipler, onun için ilişkilerimizde çok dikkatli olmalıyız. Sınırlarımızda hiç bir sorunumuz yok. Bu arada ortak düşmanlarımıza fırsat vermemek için iki ülke arasında ortak komite kurduk. Komite ayda bir kez Ankara'da, bir kez Tahran'da toplanıyor" dedi.

Şer ittifakı sözcüleri: Hikmet Çetin, Faruk El Shara, Ali Ekber Velayeti

Açıklamalar Türkiye ile İran arasındaki gizli protokollerin bir kısmını böylece deşifre etmiş bulunmaktadır. "Ortak düşmanlarımız" denen şeyden Kürtler kastedildiği gayet açık. "Bölgenin iki önemli ülkesi" "ortak düşmanları" olan Kürtlere karşı her türlü çabayı sarfettikleri anlaşılıyor. Zirve öncesinde ve sonrasında, bir yandan İran'ın bir yandan da Türkiye'nin Güney Kürdistan'a yönelik saldırılarını yoğunlaştırmaları, elçinin açıklamalarını doğrulamaktadır.

Türkiye ile İran birkaç aydan beri, belli bir "mutabakat" dahilinde, sınırları içindeki Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine karşı yoğun bir askeri operasyon düzenlemektedir. İç operasyonların devamı olarak da zaman zaman Güney Kürdistan'a saldırmaktadırlar. Irak rejimi ise lafta bir "kınama" ile yetinip Türkiye ve İran'ın Federe Kürt Devleti'ne yönelik saldırılara adeta davetiye çıkarmaktadır. Hatta bir yandan da kendisi F.K. Devletine saldırmaktadır.

Özellikle, İran'ın "Kürdistan konusunda" sahip olduğunu belirttiği "deneyimler"e dikkat etmek gerekmektedir. İran-Kürdistan Demokrat Partisi Genel Sekreteri Dr. Abdurrahman Kasimlo ve bilahare onun yerine seçilen Şerefkendi'nin İran tarafından kalleşçe katledikleri bilinmektedir. Anlaşılan İran, Türkiye'ye bu "Şer-i" "deneyim"ini aktarmak istemektedir.

Dünya tarihinde benzeri az görülen bir siyasal platforma tanık oluyoruz. Kürdistan'ı bölen devletler, kimileri arasında var olan derin düşmanlığa rağ-

men ortak siyasal bir platformda sürekli bir araya gelmişlerdir. Düşmanlık ile dostluğu aynı zamanda bir arada, bu ülkeler arasında yaşatan bu gizemli şey nedir? Savaş anında bile, savaşa neden olan etkenlerin dışında sürdürülebilen siyasal işbirliğinin güçlü harcı nedir? Bu bellidir: Bu, Kürt korkusudur. Türkiye, İran, Irak, Suriye'yi, bu bölücü devletleri, savaş hali ve diğer anlaşmazlıklara rağmen bir arada tutabilen tek etken Kürt sorunudur. Bunun artık anlaşılmış olması gerekir. Hem bir devlet ile savaş halinde olacaksın, hem de savaştığın devletin "toprak bütünlüğü için" komşularınla, üstelik "kafir" olan komşularınla sürekli bir siyasal işbirliği platformunun kurucusu olacaksın! İşte Kürt korkusu, bir devlete hilkat garibesi böylesi bir tutumu sergiletebilecek kadar derindir, güçlüdür. Gerçi, adı geçen bölücü devletler kurulalı beri anti-Kürt zeminde birlikte davrandılar. Ancak Federe Kürt Devletinin kuruluşu, korkulanı, Kürt kâbusunu heran yaşama tehlikesini bu devletlerin karşısına çıkardı. Sözkonusu anti-Kürt zirvelerinin bu denli bir hararet ve ciddiyetle ele alınmasının kerameti budur. Yapılan 3. Zirvede, Irak resmen temsil edilmedi. Ancak Irak'ın olur oyunun şimdilik Ankara tarafından temsil olunup kullanıldığı biliniyor. ABD korkusu olmasa, Türkiye'nin, Irak'ın resmen temsil edilmesi konusunda Irak'tan daha fazla ısrarcı olacağı kesin. Çünkü öbürlerine oranla, Türkiye'nin Kürt fobisi çok daha derindir. Irak, daha Ankara zirvesi öncesinde, temsil edilmek istediğini taraflara iletmişti. Körfez olayı sonrasındaki gelişmeler nedeniyle, Saddam'ın resmen tanınması anlamına gelebilecek bu başvuruyu kimse kabule yanaşmadı. Suudileri, Irak'ı temsilen zirveye katma çabaları ise, sonuç vermedi. Ama daha önce belirtildiği gibi, resmen katılmamış olsa bile Irak'ın bu zirvelerin yapılmasında ve kararlarının oluşumunda oluru olduğu su götürmez bir gerçektir. Irak ticaret olanağının verilmesi, Çekiç Güç'ün kalış süresinin uzatılmaması ve Güney Kürt liderlerle bağlantıların kesilmesi koşuluyla, Türkiye'nin "terörist faaliyetler" konusundaki fobisini birlikte hafifletmeye ve süreçte gidermeye hazır olduğunu her zaman açığa vurdu, bu yönlü açıklamaları her zirve öncesinde ve sonrasında tekrarladı.

Irak'ın Ankara Büyükelçisi Rafi Daham Mijwel El Tıkriti, Tahran Zirvesinin hemen ardından yaptığı açıklamada: "Irak'ın egemenliğinin tam olarak yeniden tesis edilmesinin ve Kuzey Irak'taki geçici durumun sona erdirilmesi, Türkiye'nin teröre karşı mücadelesinde büyük bir katkı sağlayacağını ve kendilerinin "Kuzey Irak'ta, Türkiye aleyhine olan faaliyetlere hiç bir zaman izin vermedik"lerini söyledi. Irak, elçisi vasıtasıyla yaptığı bu açıklama ile Zirve'ye neden çağrılmadığı konusunda sitem etmektedir. Irak'ın isteği çok açık. Özellikle Kürt fobisi büyük olan Türkiye'yi, "Kuzey Irak'taki Türkiye karşıtı terör" dolayısıyla kendisiyle işbirliği içinde olmak zorunda olduğunu açıkça dile getirmiştir. Aslında Türkiye, belirtildiği gibi Irak rejimi ile ilişkisini kesmiş değildir. İlişkiler gizli de olsa sürüp gitmektedir. Fakat, Irak'ın ihtiyaç duyduğu, sözkonusu ilişkinin alenileşmesidir. Çünkü uluslararası yalıtılmışlık koşullarında, Irak'ın ihtiyaç duyduğu şey gizli ilişkiler değil, resmi ve açık ilişkilerdir. Irak, Türkiye'ye yönelik terör'ü öne sürerek, Türkiye'yi, ilişkilerini resmileştirmeye zorlamaya çalışmaktadır. Türkiye ile kurulacak muhtemel resmi ve açık ilişkilerden, Irak'ın büyük yararlar sağlayacağı açık. Böylesi ilişkiler, yalnızca uluslararası ilişkilerin yeniden rayına oturtulması olanağı yanında, Federe Kürt Devleti belasından kurtulmasını da kolaylaştıracaktır.

Kimileri, genel olarak anti-Kürt, özel olarak Federe Kürt Devleti karşıtı bu platformun oluşumuna ve faaliyetlerine önem vermiyor olabilirler. Ancak bu oluşuma karşı genel Kürt ulusal kurtuluş hareketinin karşı çözüm bulması ve bunların faaliyetlerini etkisizleştirmesi gerekir. Bu bölücü platform, etkisizleştirilmeden, aşılmadan, Kürdistan sorununda ciddi bir gelişme kaydetmek mümkün görünmemektedir. Bölücü devletlerin anti-Kürt platformu, iki yönlü bir çalışma ile etkisizleştirilebilir. Parçalarda süren özgül mücadelenin derinleştirilmesi zemininde birinci olarak, hem tekil parçalarda hem de dört parçadaki ulusal-demokratik, toplumsal güçlerin özgün organizasyonlarının yaratılması, ikinci olarak da bundan alınacak güç ile uluslararası bir diplomatik taarruzun başlatılması ve sürekli bir hale getirilmesidir. O kadar ki, içte ve dışta, halklar ve devletler nezdinde, kuruluş ve bireyler özelinde, Kürt sorununa ilgi duyan herkesin desteği aranmalı ve sağlanmalıdır.

Bölücüler (üçlü ittifak) aralarındaki düşmanlığa rağmen, Kürtlerin yok edilmeleri çabalarında sürekli bir birliktelik sağlayabiliyorlarsa, yok edilme çabalarına maruz kalan bir toplum, bir ulus olarak arasındaki sınıf ve diğer anlaşmazlıkların varlığına rağmen, neden özgürlükleri için içsel bir davranış bütünlüğü sergilemesin? Bu üçlü şer ittifakının faaliyetlerini boşa çıkaracak olan budur.

Kürtler, artık dağınık, başıboş, yönetilemez, vahşi aşiretler topluluğu oldukları yollu imajları tümden kırabilecek tutum ve davranışlar gerçekleştirebilmelidir. Olgun, dışa karşı göstermelik bir davranışı aşmış olmalıdır. Olgunluk, her şeyden önce, bir ulus gibi davranabilecek içsel bir bütünlük zeminine dayanmalıdır. Her birey, her kuruluş, bunun için azami çaba sarfetmelidir. Bölücüler aralarındaki düşmanlığa rağmen, Kürtlerin yok edilmeleri çabalarında sürekli bir birliktelik sağlayabiliyorlarsa, yok edilme çabalarına maruz kalan bir toplum, bir ulus olarak arasındaki sınıf ve diğer anlaşmazlıkların varlığına rağmen, neden özgürlükleri için içsel bir davranış bütünlüğü sergilemesin? Bu üçlü şer ittifakının faaliyetlerini boşa çıkaracak olan budur. ■

SİVAS KATLİAMI

"4. Pir Sultan Abdal Şenliği" dolayısıyla Sivas'a gelen birçok yazar, eleştirmen, sanatçı ve halktan oluşan 36 kişi, ikamet ettikleri Madımak Otel'de 2 Temmuz 1993 günü, gerici-faşist güruhun canice saldırısı sonucu katledildiler. Böylece Türkiye, 20. yüzyılın bitmek üzere olduğu bir dönemde, bir ortaçağ vahşeti daha yaşadı.

Şenliğin başlamasından birkaç gün önce, yobaz takımı, faşist sürülerden de destek alarak, il ve il dışındaki taraftarlarını "cihat için" toparlamaya başladılar. Sivas'ın Refah Partili Belediye Başkanı Temel Karamollaoğlu ve gerici, faşist yerel gazeteler, organize hareketin başarısı için özel çaba sarfediyorlar. Şenliğin 1. günü 1 Temmuz'da yoğunlaşan gerici-faşist çabalar, 2 Temmuz Cuma günü semeresini veriyor. "Cuma namazı için" biraraya gelen ve büyük çoğunluğu politize edilmiş kalabalık güruh, belediye başkanı ile diğer yobaz ve faşist yerel liderler tarafından kışkırtılarak, öncülük edilerek harekete geçirilmiştir. Öncelikle Pir Sultan Abdal'ın heykelini tekbir sesleri eşliğinde taşlayıp yıkan güruh, şenliğe katılan yazar, eleştirmen ve sanatçıların kaldığı Madımak Oteline yöneliyorlar. Pir Sultan'ı 450 yıl sonra yeniden öldürmüş olmanın coşkusuyla oteli sekiz saat boyunca muhasara altına alıp taşa tutuyor ve kelle istiyorlar. Mahsur kalanlar, sekiz saat boyunca, Cumhurbaşkanı başta olmak üzere, Başbakan, Başbakan Yardımcısı, İçişleri Bakanı, Emniyet Genel Müdürü, Meclis Başkanı ve muhalefet liderlerini olaya müdahale edilmesi için telefonla uyarıyorlar. Ama, ilerici, demokrat, devrimcilerin düzenlediği en ufak bir protesto gösterisine kurşun ve panzerlerle cevap veren devlet, birtürlü meydanda görünmüyor. Böylece mahsur kalanlar, gerici-faşist güruhun hunharca saldırılarıyla başbaşa kalıyorlar. Sivas Belediye Başkanı'nın özel çabalarıyla, zaten isteksiz davranan itfaiye, jandarma ve emniyet güçleri olay yerinde seyirci kalmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Ve sonuçta otel muhasara altına alındığı sekiz saatten sonra "sabrı taşan" güruh tarafından, yetkililerin gözleri önünde ateşe veriliyor ve 36 kişi katlediliyor, onlarca kişi de yaralanıyor. Başta belediye başkanı olmak üzere yerel dinsel fanatik ve faşist liderler ve politize sürüler, bu dünyadayken "kafirlerin yanışını" seyretmenin hazzına eriyorlar!

Devlet yetkililerinin verdiği ilgisiz, hatta karşıt beyanatlar, iddiaların tersine, cinayetin organize olduğu, planlandığı, kışkırtıldığı ve göz yumulduğunu açıkça göstermektedir. 12 Eylül askeri faşist diktatörlük döneminde, ilerde kullanılmak üzere örgütlenmesine göz yumulan fanatik dinciler, geçen süre boyunca palazlanmış ve devletin üst kademelerine de çöreklenerek denetimden çıkmaya başlamışlardır. Olay bir kez daha gösteriyor ki, tüm laflara rağmen, sözde var olan laiklik ve onun kırıntıları da silinip süpürülmüştür. Fanatik dinciler artık her Cuma hutbesini gösteriye dönüştürebiliyor, örneğin "Bosna'ya silahlı mücahit" ihraç edebiliyor, istediği kişi için "ölüm fermanı" çıkarabiliyor.

Sivas katliamının, yobazların öncülüğünde, faşistlerin aktif desteğinde, devletin gözü önünde ve onayı çerçevesinde gerçekleştirildiği, hiç bir kuşkuya yer vermeyecek kadar açık. Yobaz ve faşist güruhun amacı belli: Ülkede Şeriatçı diktatörlük kurmak ve tüm çağdaş değerleri ortadan kaldırmaktır. Ancak, olayı bilen ve seyreden devlet, anlaşılan bu katliamdan özel bir yarar beklemiştir. Ülkemizde sürdürülen kirli savaş, içte ve dışta Türkiye'yi her geçen gün zor duruma, batağa doğru sürüklemektedir. "ilk kadın başbakan"lı hükümet, 24 Ocak kararlarını tam olarak uygulayabilmek için, ülkemizden ayrı olarak Türkiye kesiminde de antidemokratik ve şiddet ortamına büyük bir ihtiyaç duymaktadır. Sivas katliamına göz yuman devlet, hiç değilse ülkemizdeki kirli savaş tarafından belirlenen gündemi bir kaç hafta değiştirebilmeyi ve Türkiye kesiminde yeni 24 Ocak kararları için ihtiyaç duyulan anti-demokratik ve şiddet ortamına zemin hazırlamak gibi bir yarar ummuştur. Ama nafile, Türkiye'nin siyasal gündemi yine ülkemizde sürdürülen kirli savaş tarafından belirlenmektedir. Türkiye'de devletin sürdürdüğü işkence, sokak infazları ve tüm diğer baskı çeşitleri, genel ilerici değerlere, demokrasi yönelimlerine karşıdır. Her türlü anti-demokratizmin temel kaynağı da büyük ölçüde ülkemizdeki zulümdür.

Katliam, "Alevi halka karşı yobaz saldırısı" dar kapsamını aşan bir boyuttadır. Devletin de içinde bulunduğu, dinsel fanatizm, ırkçılık, antidemokratizm ve nihayet sömürgeciliktir, her türlü ilerici, demokratik değerin ve yaratımın ortadan kaldırılması ve nihayet Türk halkının demokrasiyi yerleştirme çabaları ve ülkemizdeki ulusal kurtuluş mücadelesinin yok edilmesi uğraşısıdır.

Ülkemizdeki kirli savaşa, Türkiye'deki fanatik dinci gelişime ve faşist canlanışa karşı tüm Türk, Kürt halklarının; alevi, sünni kesimlerin el ele, omuz omuza, gönül gönüle dur demesi için elden gelen çabayı sarfetmesi gerekmektedir. Irkçılığın, dinsel fanatizmin ve faşizmin kaynağı ancak birleşik bir tutumla ortaya konabilecek kitlesel eylemlilikle kurutulabilinir. ■

Büyük Ayıp:

SOL İÇİ ŞİDDET

R. Yolaç

Cehalet, şiddetin anasıdır. Bilginin, mantığın olmadığı yerde mantıksızlık hüküm sürer. Mantıksızlık ise, olaylar ve olgular karşısında akıl yolunu reddeder. Çünkü, yol yöntem bilmez, kestirme yöntemler seçer ve sonuçta çaresizlik akıl dışılığı bayraklaştırır. Birkez akıldışılığın girdabına girilmeye görsün, tüm mantıksallık yok olur: Var olan değerler, ahlaki ölçütler, toplumsal hukuk kuralları, hümanizm ve bir bütün olarak insani yanlar rafa kalkar ve bunların yerine kural tanımazlık ikame edilir. Ya da, uç nokta olan şiddet yolu seçilir. Şiddetin herşeyi çözeceği ve yoluna koyacağı zor yöntemi uygulandığında sorun olmaktan çıkacak ve herşey eskisi gibi yerli yerine oturacak, ortalık sütliman olacaktır. Umulur ki, işleyen sürecin çeşitli etkileşimleri, gerekleri olarak oluşan ve patlayan olgu, zor yöntemiyle eski statüko içine hapsedilecek... Bu, cehaletin akıldışılığın ve subjektivizmin mantığıdır.

Türk ve Kürt Sol'u, sözü edilen mantıksızlığı, dozajı farklı düzeylerde olmak üzere, hep yaşaya gelmiştir. Zor veya şiddet olgusunu "Demokles'in Kılıcı" gibi içsel sorunlarda kullanmayı bir gelenek haline getirip, her şeye muktedir bir yöntem olarak algılamışlardır.

Devrimciler açısından zor olgusu çoğu kez yanlış anlaşılmış ve uygulanmıştır. Zor, değişime yönelmiş bir olgunun var olan nicel birikimini nitele dönüştürmede bir etken olarak gerekir. Her hal ve şartta zor devrimcilerin başvuracağı bir yöntem değildir. Bu genel anlamda böyle, özel de Sol içinde zor yöntemi ise, devrimcilerin en uzak olması gereken bir olgudur.

12 Eylül öncesinde Kürt sol hareketleri arasındaki çatışmalar sonucunda yetişkin kadro ve sıradan köylülere varana kadar yüzlerle ifade edilen katliama dönüşmüş, bunun yarattığı olumsuzlukları ise hala duyumsamak mümkün. Aynı durum Türk Sol'unda da yaşanmış ve onlarca nitelikli kadro sırf farklı fraksiyondan olduğu ve kendi alanlarında politika yapmaya çalıştığı vb. nedenlerle katledilmiştir.

Halkı örgütlemesinde ya da farklı siyasi anlayışların birbirini ikna etmede yöntem, doğrular ve bilimsel gerçeklikler, düşüncelerdir. Oysa kestirme yöntem olarak terörize etme seçilmiş, akıldışılık bayraklaştırılmıştır.

Yine siyasi yapılanmaların birçoğunda içsel sorunların çözümünde şiddet olgusu başrolü oynamıştır veya tek yöntem olarak uygulanmıştır. Bu anlamda sicili kabarık olan çevreler biliniyor.

Devrimci-komünist parti ya da örgütlerde demokrasi, kollektivizm, demokratik merkeziyetçilik vb. normlar, sorunlar karşısında uygulanacak yegane yöntemler olacağına, bu marksist işleyiş tarzı çoğunlukla rafta tutulmuştur. Rafta tutulmasının başlıca iki nedeni var: İlki, zaten bu marksist işleyiş tarzlarının kavranılamamış olması sonucunda, uygulanır yöntemler olarak ihtiyaç duyulmaması. İkincisi ise, doğru işleyiş tarzının bilinç, esneklik, hoşgörü ve kendine (ideolojik-politik) güven gerektireceğinden ve meşakatli bir yol olacağından, bunun yerine her derde deva(!) şiddet yöntemi seçilmektedir. Bu, Türk ve Kürt Sol'unun (tümü değil elbet) büyük bir ayıbıdır.

Bu anlamda son birkaç aydır Devrimci Sol çevresinde yaşanıyor bu trajedi. DS'de başlayan iç sorunlar, kopuşma noktasına gelmiştir ve sonuçta iki taraf olarak ortaya çıkılmıştır. Şu nedenle veya bu nedenle, haklı ya da haksız, gelinen aşamada iki olgu olarak varolmuşlardı.

Görünen o ki, gerekçeler ne olursa olsun, ayrılan tarafa yönelik, D. Karataş öncülüğündeki taraf, ayrılığa tahammülsüz. Ayrılan kesime yönelik değişik dozda saldırılar gerçekleştirilmiş, bu saldırılar sonucu Muammer Aydın, Ercan Temelli, Ercan Şakar ile birlikte toplam 7 kişi yaşamlarını yitirirken, Ankara'da saldırıya uğrayan Mehmet Kılıç ağır yaralı olarak kurtulmuş ve diğer yandan Devrimci Çözüm Dergisine muhtelif zamanlarda saldırılar gerçekleştirilmiş en son olarak ise silahla yere yatırılan insanlar taranarak bir katliam provası yapılmıştır. Saldırı da 4 kişi ağır yaralanak, tedaviye alınmıştır. Ayrıca değişik yer ve zamanda birçok insana saldırılmıştır. Ve bunlar "devrimci adalet" adına yapılmıştır. Saldıran taraf kim olursa olsun, bunun devrimci adalet anlayışıyla bir ilgisinin olamayacağı açıktır.

Bu davranış biçimi baştan da belirtildiği gibi devrimcilerin seçeceği mantıklı bir yöntem olamaz. Bu, hırçınlığın, zayıflığın, ideolojik-politik olarak kendine güvensizliğin bir sonucu olarak tezahür edecek davranış şeklidir. Devrimciler toplumu değiştirmeye, yeniyi kurmaya aday insanlar olarak her zaman medeni ve marksist yöntemleri tercih etmek zorundadır. Kendine, çevresine ve topluma zarar verecek davranışlara tenezül etmemelidir.

Sonuç olarak diyoruz ki, her iki taraf açısından da iç deşifreye yol açan, iç erezyona neden olan ve moralmen bir çok insanı devrimci kavgadan soğutan, düşmanı sevindirip avuç oğuşturtan bu şiddet yöntemine son verilmelidir. Bunun yerine mantık, bilim ve dostane yöntemler tercih edilmelidir. İşlenen şiddet yöntemi, altından kalkması güç veballer doğuracaktır. Geç kalınmış da olsa, şiddet, tercih edilmemek üzere kaldırılmalı, devrimci kanı akıtılmamalıdır. ■

AF MI PİŞMANLIK YASASI MI?

Devlet, PKK'nin tek taraflı ateşkes ilan etmesini pek kale almadığı gibi, bu kararı zayıflığın, çaresiz kalışın bir sonucu olarak yorumladı. Fırsat ganimettir hesabıyla "zayıflığını kabul eden PKK'ya yönelik saldırılarını alabildiğine yoğunlaştırdı. Devlet, PKK'yı bu saldırılarla yok edeceğini umdu ve umuyor.

Milli Güvenlik Kurulu'nun Bingöl olayı öncesinde hükümete çıkarttırdığı "Kısmi af", sözkonusu olay sonucunda askıya alındıysa da birkaç gün sonra yeniden gündeme getirildi ve Kanun Gücünde Kararname olarak yürürlüğe kondu. Vekil olması dolayısıyla, ciddi bir kararın altına imza atmayan İnönü'nün, Kanun Gücünde Kararname yayınlaması ilginç görünmektedir. Sadece bu olay bile, gerçekte, Türkiye'deki hükümetlerin yaslanmak zorunda olduğu perde arkasındaki görünmez bir güç tarafından yönetildiğinin somut kanıtı sayılmalıdır.

Bu bir yana, "kısmi af"ın tamamıyla ve yalnızca PKK'nın dağıtılması amacını taşıdığına kuşku yok. Sorunun "af" etmek olmadığı gayet açık. Türkiye'de bir kaç kez, infaz yasası değişiklikleri suretiyle ve TCK'nun kimi maddelerinin değiştirilmesi suretiyle, adı konmamış "kısmi af"lar çıkarılıp yürürlüğe kondu. Ama, "bölücülük" ile suçlanıp içeri tıkılan Kürt siyasal mahkumlar bunların hiçbirinden yararlandırılmadı. Bu olgu ortada duruyorken, yıllarca hapislerde esaret altında tutulan Kürt siyasal mahkumlarının varlığı biliniyorken, onları kapsam dışı bırakan ve fakat "öldürme olaylarına karışmamış, sadece silah alıp dağa çıkan gençler"e yönelik "af" kararıyla gerçekte ne amaçlandığı ortadadır. Ayrıca bu niteliğiyle kısmi anlamda da olsa buna "af" demek abestir. Bu, PKK'na yönelik dört başı mamur bir "pişman ol" ültimatomudur.

Siyasal olgularda, olaylarda, süreçte, mücadelede vb. "pişmanlık"ın kişilik ölümü demek olduğu kesin. Pişmanlık getiren birinin psikolojik bir vaka olması kaçınılmaz gibidir. Pişman kişinin ne kendine ne topluma bir yarar sunması beklenmemelidir. Dolayısıyla, sadece "silahlı gençlerin affı" hedeflenmemiş, pişmanlığa zorlanarak gerillaların bir daha kendine gelemeyecek tarzda kişilik silinmesine maruz kalmaları hedeflenmiştir.

Şöyle demek gerekmektedir: Devletin, "terör pençesine düşen ve henüz adam öldürmemiş gençler"i pişman olmaya çağırmasının temel nedeni, tüm hızıyla sürdürülmekte olan saldırıların, tasfiye etme harekatının basit bir parçasıdır.

Devlet, "terör örgütü ile masum halkı biribirinden ayırmak" tekerlemesine kendini kaptırmış gidiyor. Devlet, hala, "terör" dediği şeyin aslında bir ulusal kurtuluş mücadelesi olduğu, yok edilmek istenen bir ulusun meşru direnci olduğu ve bizzat halk kaynaklı olduğunu kabul etmemekte direniyor. Ve pek tabiiki yanılıyor. Çünkü PKK tasfiye edilse bile, devlet, Kürt ulusunu eritme, yok etme politikasını sürdürdüğü sürece, adı farklı başka PKK'lıların çıkmasına engel olamaycaktır. Bu diyalektik bir kaçınılmazlıktır. O halde, böyle uyduruk kararnamelerle kan ve zaman kaybına yol açılacağından, radikal önlemlerle, sorunun bir hal yoluna konulması çok daha akılcı olmaz mı?

Türkiye'nin, Kürt sorunu gibi, deyim yerindeyse bir yarası vardır. Bu yara, askeri önlemlerle kabuk bağlatılmaya yüz verse dahi, kısa süre sonra daha derinden nüksetmesi kaçınılmazdır. Palu'da, Dersim'de, Ağrı'da vb. Kürt ulusal hareketi yenildi ve olay kapandı sanıldı. Ama görülüyor ulusal kurtuluş mücadelesi, geçmişe nazaran çok daha derinden bir hararetle su yüzüne çıkmıştır. Öyleyse önemli olan, yara kangrene dönüşmeden tedavi etmeyi becermektir. Yok etmenin global dünya koşullarında mümkün olmadığı anlaşılmış olmalı. Eğer mutlaka bir af ile olumlu bir adım atılmak isteniyorsa, bu koşulsuz ve şartsız gerçek bir af olmalıdır. Bunu diğer adımlar izlemelidir. Devlet, tıpkı özel TV kanallarına gösterdiği müsamahanın aynını Kürt özel TV yayınlarına, Kürtçe özel eğitim için de gösterebilmelidir. Sorunun hiç bir yönüne yasak ve kayıtlar getirilmemelidir. Sorunun demokratik ve barışçıl yollardan çözüm bulmasının olanakları genişletilmelidir. O zaman görülecektir ki, silah yerine fikirler, karakol basma yerine barışçıl-silahsız gösteriler ikame olunacaktır. Ama ne yazık ki devletin şu ana kadar kayda değer olumlu bir adımı ve yaklaşımı görülmedi. Devlet, örneğin ateşkesi, olumlu adımlarının bir vesilesi yapacağına, "dağılmak üzere olan eşkiya"nın toparlanması vehametine kapıldı. Ateşkesi "teröristleri dağdan indirmenin bir fırsatı" olarak telakki etti. Askeri saldırılara, pişmanlık yasasını genişletip ilave ederek hareketi öncelikle dağıtmayı, tasfiye etmeyi hedefledi.

Türkiye tarihinde, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine yönelik tutumlar bir kez daha tekerrür ettirildi. "Kısmi af" türü küçük hesaplara, Kürt ulusal güç ve bireylerinin itibar etmesi beklenmemelidir. Olgu, Kürt ulusu açısından bir kurtuluş meselesidir. Bireyler her zaman için bu kurtuluşa katılmaktan imtina edebilirler. Bunun için böyle pişmanlık yasası türünden ucubeler yaratmaya gerek yoktur. Ama toplumun kurtuluştan imtina etmesi asla beklenmemeli. Olgu ortada durduğu sürece, çözümsüz bırakıldığı sürece varlığını her zaman duyuracaktır. Sosyolojik bir olgunun askeri yöntemlerle yok edilmesi denemelerinden artık vazgeçmek gerekmektedir.

Devlet, samimiyet göstermek istiyorsa, Genel Kurmay Başkanının ağzından tehdit naraları atmak yerine, kapsamlı bir af çıkarmalı, sorunun tartışılabileceği ortamları hazırlamalı, Kürtçe özel radyo ve TV yayını serbesttir diyebilmeli, Kürtçe özel eğitim kurumları, kültür, dil, tarih kurumları, vakıflar serbesttir demeli, ilgili partiler yasaksız faaliyet gösterebilir diyebilmeli vb. Bütün demokratik çözüm yolundaki adımların zaman alacağı bilinmektedir. Ama bir yerlerden başlamak gerektiği de kesin. Bu başlangıç ise, asla "pişman ol" ültimatomu olmamalıdır.

Bunca sene yapılan ve başarısız kalan denemelerin sürdürülmesinin kimseye yarar getirmediği görülebilmelidir artık. ■

Ayın İçinden

23 Mayıs 1993

- Kürdistan'daki belediye başkanları, "ateşkesin devamı için devletin köy yakma ve zoraki göçe son vermesi gerektiğini" söyleyerek, "sorunlar görüşmeler yoluyla çözülmelidir" dediler.

- Siirt'in Narlıdere ilçesine bağlı Bilcini köyüne baskın düzenleyen devlet güçleri, tahrip ettikleri 55 hanelik köydeki 450 köylüyü sürgün etti.

24 Mayıs

- Kulp-Sason arasındaki dağlık alanda, 16 Mayıs günü çıkan çatışmada öldürülen 13 gerillanın cesetlerinin çırılçıplak ve toplu olarak mezara gömüldüğü ortaya çıktı.

25 Mayıs

- Bingöl'de yol kesen PKK gerillaları, 33 asker ile 2 sivili kurşuna dizdi. Aynı olayda 1 astsubay ve 11 asker de PKK gerillaları tarafından esir alındı.

- Urfa'nın Siverek ilçesinde 3 gerillanın toplu mezarı bulundu.

26 Mayıs

- Özgür Gündem Gazetesi Haber Merkezi Müdürü **Ahmet Akkaya** Toplumsal Dayanışma Dergisi'nde yayınlanan bir yazısından dolayı DGM tarafından tutuklandı.

27 Mayıs

- Güçlükonak'ta bir şantiyeye baskın düzenleyen PKK gerillaları, 16 kişiyi kaçırırken, çeşitli araçları da ateşe verdiler.

- Têkoşîn hareketinin liderlerinden olan **Kamil Akreî,** Güney Kürdistan'da uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

- Faili meçhul cinayetleri ve anti-demokratik uygulamaları protesto için kepenk kapatan Doğubeyazıt esnafı, milyarlarca para cezasına çarptırıldı. Para cezasını ödemeyen esnafa polis baskısı sürüyor.

- Şeytan Ayetleri'ni dizi halinde yayınlayan Aydınlık Gazetesine, DGM, polis ve şariatçıların baskısı yoğunlaşarak sürüyor.

28 Mayıs

- Cuma namazından çıkan fanatik bir grup İslamcı, Aydınlık Gazetesini protesto etmek için Kaynak Yayınlarını bastı. Demir çubuklarında kullanıldığı saldırıda yayınevi çalışanı **İsmet Ögütücü** ağır yaralandı.

- Bismil cezaevinde bulunan 46 siyasi tutuklu baskıları ve gaspedilen hakları için 27 Mayıs'tan itibaren süresiz açlık grevine başladı.

- Güney Kürdistan'da, Federal hükümet Başkanı **Kosret Resûl**'ün de katıldığı geniş kapsamlı bir toplantı yapıldı. 25 Mayıs'ta Duhok'ta yapılan toplantıda ihtiyaçlara cevap verecek bir anayasanın hazırlanması için çalışmalara başlanması kararlaştırıldı.

30 Mayıs

- Mardin'in Tızyan köyünde koruculuğu bırakan 33 kişi jandarmalar tarafından yapılan tehditler sonucu Diyarbakır İHD'ne sığındı.

- Kürdistan'ın birçok bölgesinde uçak ve helikopter desteğinde operasyonlar sürerken, özellikle Bingöl'ün Karlıova ilçesi, Karacehennem ve Gökçedere ile Bitlis'in Sağcuma ve Çeltikli köyleri ile Şemdinli'nin kırsal kesimlerinin top atışına tutulduğu ve havadan da bombalandığı bildirildi.

31 Mayıs

- Diyarbakır'ın Lice ilcesine bağlı Xanê Melê köyü ve Mehmê mezrasında devlet güçleri 20'ye yakın evi ateşe verdi.

- Malatya Doğanşehir'e bağlı Topraktepe köyüne karargah kuran devlet güçlerinin, Nurhak ve Engizek dağlarına yönelik operasyon hazırlıkları yaptıkları bildirildi.

- RP'li başkan tarafından Kağıthane Belediyesinde işten atılan 340 işçiden 6'sının başlattığı açlık grevi 30'uncu gününe girerken 120 işçinin Ankara'da başlattıkları açlık grevi 13. gününe girdi.

1 Haziran

- PKK gerillaları, 26 Mayıs'ta Güçlükonak'ta bir şantiyeden kaçırdıkları 16 işçiyi serbest bıraktı.

- TC güvenlik güçleri köy kundaklama yöntemine Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Hasanova köyünü de eklediler. Köyü ateşe veren güvenlik güçleri, bazı köylüleri de beraberlerinde götürdüler.

- Bingöl'ün Asri Mezarlığına gömülen 10 kişiden 7'sinin Hasanova köyünde gözaltına alınan köylüler olduğu belirtildi.

- Siirt'li 30 işçi tamirat için gittikleri Genel Kurmay'da "Biz burada doğululara askerlik bile yaptırmıyoruz, sizi nasıl çalıştıracağız?" denilerek kovuldukları belirtildi.

- Güney Kürdistan'da Süryani Parlamenter Fransis **Yusuf Cebu**, kimliği belirsiz kişiler tarafından uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

2 Haziran

- Faili mechul cinayetler tekrar hız kazanırken çelişkili açıklamalar yapılıyor. İçişleri Bakanlığı, son 18 yılda 756 kişinin öldürüldüğünü söylerken, TİHV, üç yılda "884 faili meçhul cinayetin işlendiğini" belgeleriyle açıkladı.

- Lice-Genç karayolunda yol kesip kimlik kontrolü yapan gerillalar 2 aracı ateşe verdiler.

- Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Mirana köyünde işkence yapıldıktan sonra yakılan bir ceset bulundu. Cesedin Hacica köyünde oturan **Ali Sükut**'a ait olduğu öğrenildi.

- Basın Konseyi, 1992 faaliyet raporunda, basına yönelik 213 saldırı olayının olduğunu, 12 gazetecinin yaşamını yitirdiğini, 15 silahlı saldırı olduğunu, 34 muhabirin polis saldırısına uğradığını 70 gazete ve dergi muhabirinin gözaltına alındığını, kırılan makina sayısının 17 ve gaspedilen film sayısının ise 27 olarak belirtti.

3 Haziran

- 29 Mayıs'ta yapılan ve Genel Kurmay Başkanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire ve Özel Harp Dairesinden üst düzey yetkililerin katıldığı toplantıda, "Terörle sorunu olmayan herkesin devletle sorunu vardır" ilkesi benimsenerek, Kürtleri imhaya yönelik karar alındığı ileri sürüldü.

4 Haziran

- Özgür Gündem Gazetesi eski çalışanlarından **Teğmen Demir,** Batman'da uğradığı bir silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

- Van'ın Başkale ilçesine bağlı Kelkova Karakoluna baskın düzenleyen gerillalar 2 askeri öldürdü, 4 askeri de yaraladı. Ayrıca 20 askeri de beraberlerinde götürdükleri belirtildi.

- PKK'nın Bingöl, Elazığ karayolunda gerçekleştirdiği eylemden sonra meydana gelen çatışmalarda toplam 44 asker 23 korucu, 32 gerilla ve 19 köylünün yaşamını yitirdiği

tesbit edildi.

5 Haziran

- Elazığ'ın Arıcak ilçesi kırsal kesiminde çatışmada öldürülen **Murat Taşlan** ve **Mustafa Kaymaz** adlı gerillalara işkence yapıldığı, Taştan'ın gözlerinin oyulduğu ve sağ kulağının kesilmiş halde ailesine teslim edildiği belirtildi.

- Buca cezaevi önünde açlık grevi yapan tutuklu aileleri, jandarmalar tarafından coplandı.

6 Haziran

- Doğubeyazıt Telçeker 5. Hudut Piyade Taburunda bulunan 150 kadar Kürt askeri, kendilerine yapılan baskı ve hakaretleri protesto için 9 km'lik yürüyüş yaptılar. Bölük flaması ile yürüyen askerlerin, daha sonra değişik karakollara sürgün edildikleri öğrenildi.

- Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Rışwanê, Yestê, Xırbêmanîtêve, Kewarxê köylerinde, Tere köyü korucuları tarafından yapılan çapulculuk ve ev yakma terörü devam ediyor. Birçok köylü göç etmek zorunda kaldı.

7 Haziran

- 5 Haziran günü öldürülen ANAP Varto ilçe başkanı **Kerim Geldi**'yi itirafçıların kaçırıp, öldürdüğü ileri sürüldü.

- Silvan'da **Eyüp Adıyaman** ve **Muharrem Demir** adlı şahısların 4 kişilik kontrgerilla grubu tarafından öldürüldükleri açıklandı.

- Azadi Gazetesinin 56. sayısı, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından toplatıldı.

8 Haziran

- PKK Genel Sekreteri **A. Öcalan** Lübnan'da düzenlediği basın toplantısında yanıtsız kalan ateşkes sürecine son verdiklerini belirterek, "Ya Kürdistan'daki tahribat durdurulur, ya da bu süreçle birlikte Türkiye'de de tahribat başlar" dedi.

- Operasyonlar sınır ötesine kayarken, Diyarbakır'da çıkan çatışmada 8 asker öldürüldü. Ayrıca, Tunceli-Pülümür yolunu kesen gerillalar 1 polis ile 3 askeri esir alıp 4 kişiyi öldürdüler.

- Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Grubu Başkanı'yken PKK'ya karşı verilen mücadele yönteminin yanlış olduğunu söyleyerek istifa eden Binbaşı **Ahmet Cem Erseven**'in, Kontrgerilla yöneticisi olduğu, Şırnak ve Cizre'de birçok öldürme eylemine katıldığı ve hatta ajanlıktan vazgeçenleri bile öldürdüğü ileri sürüldü.

- Ankara'da polis tarafından öldürülen D.S. militanı **Murat Gül,** yine polis tarafından kaçırılarak İzmir'de toprağa verildi.

9 Haziran

- Erzincan-Erzurum karayolunu kesen gerillalar, 2'si askeri araç olmak üzere 5 aracı ateşe verdiler. Çıkan çatışmada 4 asker yaralandı, 2 gerilla yaşamını yitirdi.

- Bitlis merkezde, 4 Haziran günü gözaltına alınan **Ersin Özcan**'ın, Emniyet Müdürlüğünde gördüğü ağır işkence sonucu komaya girdiği bildirildi.

10 Haziran

- Ateşkesin bozulmasıyla birlikte çatışmalar tüm hızıyla devam ediyor. Yüksekova'da polis lojmanlarına gerilla saldırısı düzenlendi. Hozat'ta da yol kesen gerillalarla devlet güçleri arasında çıkan çatışmada 11 asker ile 4 gerillanın yaşamını yitirdiği öğrenildi.

- Tek geçim kaynakları hayvancılık olan Doğubeyazıt'a bağlı 23 köyün, GKB'nin emriyle yaylaya çıkması yasaklandı.

11 Haziran

- Diyarbakır'da bir açıklama yapan **Doğan Güreş** "Dağdaki değil, şehirde, kasabalarda yaşayanlardan bahsediyoruz. Bu işlerden vazgeçsinler, sonları kötü olur" diyerek halka tehdit savurdu.

- Mardin'in Ömerli ilçesinde operasyondan dönen bir askeri araç pusuya düşürüldü. Çatışmada 1 subay, 1 er ve 1 korucu öldürüldü. 1 korucu ve 1 asker de yaralandı.

- Diyarbakır 5 Nisan Mahallesinde, kontra saldırısında **Giyasettin Özbey** isimli bir öğretmen ağır yaralandı.

12 Haziran

- Diyarbakır'a bağlı Bucuktepe köyü öğretmenleri **Elif İlva** ve **Nuriye Akim**'i kontrgerillanın öldürdüğü açığa çıktı. Basın ve TV olaydan PKK'yı sorumlu tutmuştu.

- SHP milletvekili **Celal Kürkoğlu,** önümüzdeki günlerde Özel Harp Dairesine gidip inceleme yapacağını belirterek, "Bu karanlık gücün ortaya çıkarılması için her türlü girişimde bulunacağım" dedi.

13 Haziran

- Şırnak, Uludere ve Güçlükonak ve köylerine gıda ambargosu sürüyor. Kasrik boğazında devlet güçleri tarafından yapılan kontrollerde yağ, çay, şeker, patates gibi yiyeceklere el konulduğu bildirildi.

- Siirt'in Kurtalan ilçesinde kepenk kapatan işyerlerine polis baskısı sürüyor. 5 esnaf gözaltına alındı.

- İdil'in Deştadere köyünü basan güvenlik güçleri, köyün ekili alanlarını ateşe verdiler

14 Haziran

- Lice'nin Hemedan Dağı çevresindeki Kaledibi, Silopi ilçesine bağlı Bespin, Kars, Kağızman ilçesi Dibek köylerinde, Dersim kırsal alanlarında ve Elazığ Arıcak ilçesi Görese bölgesinde çıkan çatışmalarda topam 51 asker öldü, 24 asker ve 6 polis yaralandı. Aynı çatışmalarda 19 gerilla da yaşamlarını yitirdi.

- Petrol-İş sendikasının Başkanlar Kurulu toplantısında, "Kürt sorununu çözümü konusunda yoğun çaba gösterilmesi" gerektiği vurgulandı..

- Hak-İş Genel Başkanı **Necati Çelik**, "İl İdare Kanunu" değişikliğine karşı çıkarak, "Bu uygulama Olağanüstü Hal yetkilerinin valiler tarafından olağan biçimde kullanılmasıdır" dedi.

15 Haziran

- 1984 yılında Metris cezaevinde ölüm orucu direnişinde yaşamlarını yitiren devrimcilerin mezarları başında yapılan anma toplantısına polis saldırdı. Çok sayıda insan gözaltına alındı.

16 Haziran

- İstanbul, Ankara, İzmit, İkenderun ve Mersin'de işçiler çeşitli eylemler yaptılar.

- İskenderun Demir Çelik'te 8 bin işçi oturma eylemi yaptı. 1 işçi kalpten öldü. Sümerbank Beykoz Deri Fabrikasında işçiler fabrikayı işgal etti. Sümerbank Bakırköy fabrikasının 300 kişilik çevik kuvvet tarafından sarılmasını işçiler protesto etti. Turbo Filtre işçilerinin çadırları jandarma tarafından basıldı ve süresiz açlık grevinde olan 5 işçi tartaklandı, 35 işçi gözaltına alındı. Açlık grevinde 46. gününe giren Kağıthane Belediyesi işçileri ile dayanışmaya giren İstanbul Belediyesi işçileri 1 günlüğüne iş bırakma eylemi yaptı.

- Kamu çalışanları Ankara Şubeler Platformu, 1500 kişi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın önünde basın açıklaması yaptılar.

- İHD ve Aydınların ortak girişimleri ile Ankara'da yapılması planlanan Kürt Kurultayı valilikçe yasaklandı.

- Hakkari'de kurumlar arası spor müsabakalarına katılan Emniyet Müdürlüğü futbol takımı, Karayolları futbol takımıyla yaptığı maçta yenilince, maçı izleyen Özel Timler ve takım oyuncuları maçı izeleyen kitleye saldırdı, 32 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

-Ateşkes süresince 112 PKK gerillası, 6 güvenlik görevlisi ve 31 sivil vatandaşın yaşamlarını yitirdiği belirlendi.

17 Haziran

- Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Mela Mihê Biro köyüne baskın düzenleyen G. Güçleri 75 yaşındaki **Mehmet Aydemir**'i köy meydanında sopalarla vurarak öldürdü.

18 Haziran

- Devlet güçlerinin, Silopi'nin Dêrdevş köyüne yaptıkları baskında köyün tüm evlerini ateşe verdikleri bildirildi.

19 Haziran

- Dicle Jandarma Karakoluna ifade vermeye giden köy korucusu **Ebedin Güvercin** gözaltında kaybedildi. ■

EMEK DOSYASI

Bir Direniş'ten Kesitler

Evrim

Seçimler... Seçimler, demokrasinin bitmez tükenmez nimeti seçimler...

Türkiye'de de insanlar mevcut demokrasinin (!) nimetlerinden yararlandı ve 20 Ekim 1992'de kendi kaderini belirledi! İnsanlarımız, nasıl ki her seçimde aksatmadan düzen partilerinden birine oyunu veriyorsa, bu sefer de "Adil Düzen" şiarlarını dilinden düşürmeyen, "yenilikçi, demokratik partimiz(!) RP'ye verdi. RP'nin Kağıthane Belediye Başkanı adayı Arif Colban, belediye seçimlerini kazandı. Colban, seçimlerin son gününe kadar halkın gözünü, "hangi görüşten, ırktan, dinden olursa olsun ülkemizde hiçbir çocuğun babası işsiz kalmayacaktır" gibi boş vaatlerle boyayıp, insanların desteğini kazandı. İyi ya... Bize de böylesi lazımdı.

İyi ya dedik, başımıza taç ettik. Bir de "Adil Düzen"cileri deneyelim dedik. Haktan, hakkaniyetten ayrılmaz deyip sonunda RP'ye sular akıverdi, fakat İşin içine "görüş ayrılığı, ırk farkı" ve de "kadınların saçlarının örtülü mü, açık mı?" farklılığı karışmaya başladı. Colban göreve başlar başlamaz, "Adil Düzen"in açlık piyangosu tamıtamına 2000 kişiyi temsilen 342 kişiye çıktı.

Devam edelim. Nerede kalmıştık? "Adil düzen"den, piyangodan sözetmiştik Şimdi de kıyımı ifadelendirelim. Bir akşam televizyon izliyorum. "Günün Yorumu"nda, gözleri 7 derecelik gözlük camından faltaşı gibi büyümüş, eski dinazor kırıntılarından son bir örnek yorumcu "RP" ideolojisinin "sosyalist" bir ekonomik modeli benimsediğini izaha çalışıyordu. Neyse... Kalemimin adabını bozmaya niyetim yok... Bunu geçelim. Yalnız "342" rakamı var ya. İşte bu...

xxx

RP'nin Kağıthane'deki işçi kıyımının ürünü 342 işçi, yeni iş arama yoluna gitmedi ,ya da daha önceki bazı işçiler gibi bunu kısa yoldan, beş harflik "kader" kelimesinin içine sığdırıp, direnişi, davayı, bir kenara atmadı. Kağıthane işçisi baştan kararlıydı: Kağıthane işçisi açtı, yalnızdı ama yorgun değild; dirençliydi, inançlıydı...

Kağıthane işçisi atıldığı ilk günden başlayarak hakkını arama yoluna girdi. Mitingiler yaptı, bildiriler dağıttı, afişlemeler yaptı; dövüldü, tutuklandı, sonuçta örgütlülüğünü perçinleştirdi.

xxx

İşe nereden başlanıldı? Bu kıyımın gerçekten nedeni neydi? Nasıl oldu? Direnişçilerin kendi ifadeleriyle izaha çalışalım:

"Kağıthane'nin Ayazma yöresindeki bir garajda hurda çöp kamyonları yatmaktadır.

Bu kamyonlar Kağıthane halkının parasıyla alınmış kamyonlardır ve gözünü hırs bürümüş Refah'lı belediye yöneticilerinin bir yandaş taşerona vurgun yaptırmak için 'nelere kaadir' olduklarını gösteren bir hüzün tablosudur.

O yandaş taşeron ki; eline belediyenin araçları, belediyenin yedek parçaları, belediyenin parası ve 1.5 ay boyunca belediyenin mazotu verilmiş; o araçların bakımı ve çöp toplama işi de bugün kıyıma uğramış olan belediye işçilerine yaptırılmıştır.

Çöp toplama araçları özel araçlardır. Taşeron şoförleri tarafından herhangi bir kamyon gibi kullanılan bu araçların 22 tanesinden 20'si 1 yıl geçmeden hurdaya çıkarılmıştır.

Bir takım televizyon yorumcuları ve bazı yazarlar belediyelerdeki vurgun ve soygun şebekelerinin manevi destekçisi ve tartışmasız

suç ortaklarıdır.

Onlar ki , işçi ücretlerini bu büyük yağmaların ve soygunların önüne perde etmişlerdir.

Onlar ki, işçi kıyımların da doğrudan azmettiricisi ve suç ortaklarıdır.

'Adil Düzen'ci sahtekarların taşeronlaştırma yoluyla Kağıthane halkına verdiği zarar on milyarları bulmaktadır. İşçi kıyımı yaparak yakalarını ellerimizden kurtaracaklarını zannettiler ve yanıldılar. Çok çırpınacaklar ve batacaklar.

Sözünün eri(!) Refah'lı belediye yöneticileri, altına imza attıkları belgeleri bile hiçe sayma densizliğini gösteriyor.

Bunun çarpıcı örneklerinden biri de çöp ihalesi ile ilgili.

'Şu anda mevcut kadrolu ve geçici sözleşmeli işçilerin işten çıkartılmaması kaydı ile' Belediye Encümeni'nden karar çıkartanların suratına, söz konusu belgeyi ve taahhütlerine rağmen gerçekleştirmiş oldukları işçi kıyımı gerçeğini, bir kırbaç gibi çarpıyoruz..."

Kağıthane işçisi, İstanbul'da yapabildiği ölçüde sesini duyurmuş ve şimdi de bürokratlar şehri Ankara yollarına dökülmüştü. Bu sefer hava yıllar öncesi gibi işçiden yana dönmüyordu, işçiden yana esmiyordu yel; bu sefer işçiden yana açlık dönüyordu, soğuk dönüyordu, zulüm dönüyordu. Ama Kağıthane işçisi çelik bilekleriyle, işçi tulumuyla havayı da, yeli de kendinden yana estireceğine inanıyordu. Tabii ki yapabilirse...

Direniş erkenden başladı. Sabahın şafak vakti kuşların melûl melûl ötüşleriyle haykırdı direnç, susuzluk, açlık, sefalet. Kağıthane direnişçileri seslerini duyurmaya çalıştılar. Emekçilerden başka kimse oralı değil. Baştan belli olan da buydu, "Ne yapacaksan kendi ellerinle yap". Evet, onlar da bunu yapmaya başladılar. Direnişin öyküsü İstanbul'da başladı, Ankara yürüyüşü ve yürüyüşün 3. günü başlatılan açlık grevi direnişin 2. ayağını oluşturuyor.

Direnişin bir kahramanına soruyoruz. "Sizin bu yaptıklarınız bir ekmek isteme direnişi mi?" Gözlerinin etrafındaki kararmış halkalar açılıyor ve yerine tarif edemeyeceğim bir şekil oluşuveriyor. "Sen Mussolini'nin söylediklerini bana söylettirmeye çalışıyorsun". Merak edenler için Mussolini'nin bu sözlerini araştırdık:"İnsanlar bizden demokrasi değil ekmek istiyorlar". Bunlar Mussolini'nin sözleri, ama emekçi dostun sözleri daha ilginç: "Bizler hem demokrasi hem ekmek istiyoruz". Tüm bunlar gösteriyor ki, istenen, aslında sadece işten atılan 342 Kağıthane Belediyesi işçisinin iş-ekmek mücadelesi değil; daha derin yaranın bir yerde iltihaba dayanamayıp Ağustos sıcağında patlamasıydı.

Derken, mücadele sıcak bir soluklа kendini sürece yaydı.Ekim ayında başlayan umutsuzluk veya umudun kırdırılması çabaları sonuç vermedi. Sonbahar geçti, kış geldi... Şimdi bahar; karanfiller açmış, Mayıs alev alev içlerinde korlaşıp deniz kayalarına bu direnişin öyküsünü yazıyor. Tam 45 gün açlık grevi. Ankara aşağı değil; dün 40 dediler, bugün kaç bilmiyorum. Ama bilinen şu ki; Türkiye işçi sınıfı mücadelesinde en uzun soluklu bir direnişin öyküsüdür, bu sunduğumuz kısa kesitler. ■

"EKMEK ve DEMOKRASİ İSTİYORUZ"

Cengiz Yıldırım.

45 gün süren Kağıthane Belediye işçilerinin yürüttüğü açlık grevine katılan ve grevi ölüm sınırında bırakan üç işçiden Cengiz Yıldırım'ın görüşlerini aldık. 45 günlük açlık grevi onu fiziki olarak bitkin bırakmış görünüyordu. Gözlerinin etrafını saran mor halkalar, gözlerinden saçılan "mücadeleme devam edeceğim" ışıltılarını karartamıyordu. Sorduk, yanıtladı.

Newroz: Kamuoyunda çok söz edildi Kağıthane direnişinden. Geniş bir zaman dilimine yayıldı ve uzun erimli açlık grevleri yaşandı, yaşanıyor. İstanbul'da sizler ve Ankara'da da arkadaşlarınız... Siz başından beri bu eylemin içinde yer alan ve İstanbul'da 45 günlük açlık grevini son gününe kadar sürdüren 3 kişiden birisiniz. Bize süreci anlatır mısınız?

C. Yıldırım - Öncelikle şunu belirtmek gerekir. Süresiz açlık grevi Kağıthane direnişinde belli bir süreç sonrasında ortaya çıkmıştır. Kağıthane direnişi, bildiğiniz gibi 6

aylık bir süreci kapsıyor. Süresiz açlık grevi ise, Ankara yürüyüşünün 21. günü, yani 3 Mayıs günü başlamıştır. Zaten 5 Mayıs günü yürüyüşçüler Ankara'ya ulaştılar. Bizler, açlık grevine ilk etapta başlamanın yanlış olacağını düşündük. Açlık grevine, direnişin 115. gününde başlandı. Ve İstanbul'da 45 gün devam etti.

- İstanbul'da kaç kişiyle açlık grevini başlattınız?

C. Yıldırım - Bizler, 8 kişiyle açlık grevini başlattık. En son 3 kişi kalmıştık. Hastahaneye kaldırılmamız sonucunda bizler de bıraktık. Biliyorsunuz, diğer direnişçiler de hastahaneye kaldırıldıktan sonra eylemi kesmişlerdi. Ankara'da süresiz açlık grevi devam ediyor. Bugün (27 Haziran) 39. gününde 3 direnişçi arkadaşımız hastahaneye kaldırılmış, 8 direnişçi eylemi sürdürüyor.

- Yaşanan süreç içerisinde herhangi bir fiili baskıya maruz kaldınız mı? Yani şiddet...

C. Yıldırım - Şunu söyleyebilirim: Bizden önce açlık grevine giden işyerlerinde baskı olmuştu. Örneğin Gaziosmanpaşa'da polis baskısı olmuş, Bakırköy'de benzer şeyler olmuştu. Dolayısıyla Kağıthane'de de baskıların olabileceği tahmin ediliyordu. Böyle bir beklenti sözkonusuydu. Yalnız Kağıthane'de olmadı. En son dün (26 Haziran, İstanbul direnişinden sonra) sabaha karşı direnişin merkezi -işçi lokali- basıldı.

- Nasıl oldu?

C. Yıldırım - Lokal; polis, Belediye Başkanı yardımcıları ve zabıtalar tarafından basıldı. Tüm demirbaşlara ve diğer eşyaya el konulmuştur. 8 arkadaşımız gözaltına alındı, fakat bir süre sonra serbest bırakıldılar. Şu an kesin olarak ne olup bittiğini bilmiyorum. Örneğin bize dayanışma amacıyla gelen 30 milyon paraya ne oldu, bilmiyorum? Lokal kilitli olduğundan içeri giremiyoruz. İçerde ne yapmışlar bilmiyoruz. Bildiğimiz şu: Lokalin tüm eşyası bilinmeyen bir yere götürülmüştür.

- Bundan sonra neler olacak, direnişiniz bitti mi?

C. Yıldırım - Kağıthane direnişi sürecek. Başta belirttiğim gibi, bugün de tüm alınmış kararlar geçerliliğini koruyor. Lokalin boşaltılmış olması çok şey değiştirmez. bizler için her yer direniş alanıdır. Kağıthane direnişi topluma mal olmuştur. Bugün bile ülkenin değişik yerlerinden bize destek mesajları gelmektedir. Hatta yurtdışından da bu destekler sürmektedir. Örneğin Almanya'da destek eylemlerinin olacağı yönünde duyumlarımız vardır. Dayanışma kampanyaları sürüyor.En son öğrendiğimiz Siirt'ten (daha önce Diyarbakır'ı biliyorduk). Bugün basından öğrendik, destekte bulunmuşlar. Benzer birçok destek aldık, gerek parasal gerek eylemsel destekleri oldu. Bunların artmasını bekliyoruz, istiyoruz. Özellikle cezaevlerinden bizlere yoğun bir destek oldu. Çanakkale, Yozgat, Ankara Merkez Cezaevleri başta olmak üzere birçok cezaevinden destek gördük.

- Yani sizlere gelen destek eylemlerinden memnun görünüyorsunuz?

C. Yıldırım- Daha önce belirttim, artmasını bekliyoruz. Toplumun değişik kesimlerinden destekler gelmiştir, çoğalmalıdır. Çünkü bizim istediğimiz şey, Kağıthane direnişinin amaçlarının her alanda dile getirilmesidir. Hapishanelerde, gecekonudularda, mahallelerde gündeme getirilmesidir. Çünkü Kağıthane direnişi bu kesimlerin de taleplerini dile getirmiştir. Geç de kalınmış olsa, direnişimizin değişik kesimlerde yankı bulabilmesini, biz buna bağlıyoruz. Her alanda direnişimize destekler geliyor, bu da sevindirici bir durum. Dediğimiz gibi direnişi sadece destekleyen olmak değildir önemli olan. Asıl önemlisi, direnişin hedef ve amaçlarına, yani özelleştirme ve taşeronlaştırmaya, anti-demokratik uygulamalara, insan onurunun çiğnenmesine karşı çıkıştır. İşte bizim Ankara yürüyüşümüz bunun yürüyüşüdür, açlık grevimizin anlamı budur. Türkiye'de en uzun süreli açlık grevini bizler Kağıthane'de gerçekleştirdik. Tabi cezaevleri hariç.

- Şunu sorayım. Sizler sadece iş ve ekmek için mi direnişe geçtiniz? Yani gündemde ağırlıklı olan sorun bu muydu, yoksa sosyal hakların verilmesi, anti-demokratik uygulamaların kaldırılmasına mı yöneliktir?

C. Yıldırım - Sorunuza şöyle bir cevap vereyim: Faşist Mussolini'nin bir sözü vardır. Der ki: "Kitleler bizden demokrasi değil, ekmek isterler" Mussolini'nin söyledikleri şu anlama gelir: "Ya ekmek ya da demokrasi". Hayır! Bizler hem ekmek, hem de demokrasi istiyoruz. Demokrasiyi ekmeğe, ekmeği demokrasiye tercih edemezsiniz. İkisini birden istiyoruz. Eğer, onurlu bir şekilde yaşanacaksa, birini verip ötekini almak anlamlı olmaz,bizlere de yaraşmaz. ■

BASIN AÇIKLAMASI

İstanbul Kağıthane Belediyesi'nde çalışmakta iken Refar Partili Belediye Başkanı tarafından işlerine son verilen 350 Belediye işçisinin düşürüldüğü durumu protesto ediyor, Refar Partili Belediye Başkanını, adil düzene davet ediyoruz. **Bizler DİSK Güneydoğu Bölge Temsilciliği, DİSK Genel-İş 8. Bölge Başkanlığı** ve **DİSK Genel-İş Sendikası Diyarbakır Şube Başkanlığı** olarak Kağıthane işçilerinin onurlu ve haklı mücadelelerini, açlık grevi eylemiyle somutlanan direnişlerini yürekten destekliyor, bu amaçla İş Bankasında açılan hesap numarasına toplu-iş sözleşmesi görüşmelerimizin uzamasına ve belediyelerde birikmiş bulunan alacaklarımıza rağmen evimize götürdüğümüz iki ekmekten birini Kağıthane işçilerine yollayacağız. 1 Mayıs meydanlarında attığımız birlik-mücadele-dayanışma sloganının pratik aşaması olan bu katkıya, tüm diğer sendikaların da katılmaları gerektiğine inanıyoruz.

- Seçimler sırasında maddi yardım aldıkları çevrelere iş verilmesini sağlayan (işçi çıkartıp yerine kendi yandaşlarını alarak partizanlık yapan) Refahçılara soruyoruz:
- İşçinin ekmeğiyle oynamak hangi kitapta yazıyor?
- Adil Düzenci belediye başkanları; bunun cevabını ahirette değil, hemen şimdi verin!

DİSK Güneydoğu Bölge Temsilciliği **DİSK Genel-İş 8. Bölge Baş.** **DİSK Genel-İş Diyarbakır Şube Baş.**

SÖNÜK GEÇEN MİTİNG

16 memur sendikasının katılımıyla oluşan Kamu Sendikaları Platformu'nun düzenlediği 27 Haziran pazar günü İstanbul Abide-i Hürriyet meydanındaki "Demokratik Sendikal Haklar" mitingi yapıldı. Miting öncesi yapılan afişlemelerden büyük bir kalabalığın mitinge katılacağı izlenimi vardı. Ne var ki, miting alanında bulunan kitle, önceden varolan bu izlenimi doğrulamadı. En kaba tahminlerle 3000 dolayında bir kitlenin katılımcı olarak alana geldiği gözlendi. -Ki kitlenin tamamı memur olarak kabul edilemez- Katılımın az oluşunun etkisinden olsa gerek miting beklenen coşkuyu yansıtmadı.

Eğer polisleri de kabul edip, alanda bulunanları mitinge katılımcı varsayarsak, bu kitlenin sayısı 3000'den 5000'e fırlayacaktır. Görülen şuydu, polisler mitingin sonlarına doğru güvenliğin ciddiyetini de bozmuşlar ve adeta "biz bunun için gelmedik(!)" dedirten bir havaya girmişlerdi.

Sermaye lehinde önemli gelişmelerin yaşandığı bu günlerde, yapılacak işçi-memur eylemlerinin çok daha gür ve sesli olması gerekiyorken, maalesef istenilen düzeyde eylemler gerçekleşemiyor. 16 sendikanın 10 milyon nüfuslu bir şehirde sadece hitap edebileceği 3000 kişiyi biraraya toplayabilmesi, Kamu Çalışanları kitlesinde varolan duyarsızlığın boyutunu ortaya koyuyordu.

Bu gerçeği gözönünde tutarak, İstanbul, Zonguldak, Ankara, İzmir vs. yerlerde başlayan ve önümüzdeki günlerde bir dizi eylem biçimiyle sürdürülmesi düşünülen "Memurların toplu sözleşme ve sendikal hakları'nı başat yapan şiar etrafında yapılacak eylemlerde daha ciddi bir varlık ortaya koymak gerekmektedir. Özellikle sendikaların ve öncülerin, tabana yönelik ciddi bir faaliyete geçmesi ve taban harekete geçirmesi görevi vardır ve buna denk bir çaba zorunludur.

Özellikle, ücret ve sosyal hakların (toplu sözleşme dönemi gözönünde tutulduğunda) kalkış noktası yapılacağı ve ordan memurların şu anda sahip oldukları tabela sendikaları durumunda olan örgütlülüklerinin, gerçek anlamda sendikalar haline dönüştürülebilmesinin önündeki bariyerlerin yıkılabilmesini hedefleyecek kitlesel eylemliliklere uygun bir davranış biçimi geliştirmenin zemini var ve bu yapılmalıdır.

Sonuç olarak şu söylenebilir; eğer bizler bu düzenden hoşnut değilsek - ki hoşnut değiliz- lütfedip, sesimizi daha gür ve coşkulu çıkarmak zorundayız. Yoksa Madam Tansu, her istediğini yapmaya çoktan kararlı... ■

Demokratik İşçi Sendikaları Platformu Kuruldu

Sınıfsal ve toplumsal karakterde büyük değişimlerin hızla yaşandığı bir dünyada yaşıyoruz. Değişmeler, hergün büyük ivmeler kazanarak önümüze yeni sorunları ve yeni olayları koymaktadır. Sorunların çözümünde kullandığımız yöntemlerin en azından şimdilik yetersiz kaldığı ortadadır. Yaşadığımız ulusal-toplumsal ve sınıfsal sorunlara bugün için çözüm bulamamak yarın için ortaya çıkacak sorunların önünde çok ciddi engeller ortaya çıkaracaktır.

Sivil toplum anlayışının ve demokrasinin vazgeçilmez temel kurumları olan işçi sendikaları, sözkonusu sorunların çözümüne katkı sunmanın tarihsel sorumluluğu altında bulundukları gerçeğinden hareketle, güçlerini programsal düzeyde bütünleştirmeleri de artık vazgeçilmez bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenledir ki, Diyarbakır'da bulunan işçi sendika şubeleri dünyada ve Türkiye'deki ulusal, toplumsal ve sınıfsal planda ortaya çıkan sorunlar karşısında demokratik tavır almak, sorunlara ilişkin çözümlerin dünyadaki emekçi ve mazlum halk yığınlarının haklı talepleri doğrultusunda sonuçlanması için azami duyarlılık ve etkinlik içinde davranarak, Kürt ve Türk halkının ve onlara bağlı işçi-emekçi sınıfların temel, genel, vazgeçilmez hak ve özgürlüklerinin evrensel, demokratik değerler temelinde yükselmesini sağlamak, özellikle de Kürt halkına karşı yürütülmekte olan kirli ve anlamsız savaşın bir an önce son bulmasını sağlamak yönünde demokratik ve barışçıl müdahaleleri kendi rasyonelliğimiz içinde gerçekleştirmek; demokratik kitle örgütleri ile bu öngörü içinde ve kalıcı değerler çerçevesinde organik bir yapıyı oluşturmak bakımından Diyarbakır'da Türk-İş 7. Bölge temsilciliği önderliğinde "DEMOKRATİK İŞÇİ SENDİKALARI PLATFORMU" adı altında bir platformun oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu platform legal ve demokratik mücadele yöntemlerini esas alarak çalışmalarını yürütecektir. **1.7.1993**

Diyarbakır Tarım-İş, Petrol- İş, Tekgıda-İş, Teksif-İş, Yol-İş 1 Nolu, Yol-İş 2 Nolu, Tes-İş 1 Nolu, Tes-İş 2 Nolu, Tezkoop-İş, Haber-İş, Sağlık-İş, T.Harb-İş, Belediye-İş sendika şubeleri ve Türk-İş 7. Bölge Temsilciliği.

Türk-iş Yönetim Kademeleri
Köylerden Yağ-Peynir Toplayan Sahtekâr Dervişler Gibidir

SENDİKALAR ÇIKAR ÖRGÜTLERİNE DÖNÜŞMÜŞTÜR

Newroz / Diyarbakır

TES-İŞ Diyarbakır Şube Başkanı Ali Öncü Diyarbakır Temsilciliğimiz tarafından yöneltilen soruları cevaplandırdı.

Newroz - Haziran ayı ile birlikte, Mart ayı itibariyle başlayan toplu sözleşme sürecinin sonucu olarak gündeme gelen eylemlilik dönemini nasıl değerlendiriyorsunuz, beklentileriniz nelerdir?

Ali Öncü: Kamu kuruluşlarında sendikalı olarak çalışan yaklaşık 700 bin işçiyi kapsayan toplu-iş sözleşmelerinin bir bölümü Ocak 1993 döneminde, diğer ve büyük bölümü ise Mart 93 döneminde başlamıştır. Bu denli yığınsal bir işçi potansiyelini ilgilendiren bu süreç, sınıfsal kazanımlar ve toplumsal gelişmenin önündeki engellerin aşılması açısından son derece yaşamsal önemlilik arz etmektedir. Ancak sınıfı ve buna bağlı olarak da sendikaları temsil eden anlayışın, siyasal ve toplumsal değişmeyi esas alan devrimci bir yapıya kavuşmamış olması nedeniyle, sendikalar ekonomik çıkar örgütleri haline dönüşmüş durumdadır.

İşsizliğin alabildiğine boyutlanması toplumsal sefaletin geçen her gün daha da katmerleşerek devam etmesi ve yıllardan beri devam eden kirli, sömürge savaşının yarattığı acımasız koşullar, Türkiye işçi sınıfı ve Kürt emekçilerinin ellerinde bulundurdukları ekonomik değerlerin kaybedilmesi yönünde olumsuz faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Devrimci bir misyondan yoksun sendikaların da bu engellerin aşılmasını ve sınıfın reaksiyonunu bilimsel yöntemlerle ve objektif koşullarda siyasal ve toplumsal kazanım hedeflerine yönelik olarak örgütlenmeleri, bürokratik ve gerici konumlarından ötürü mümkün olmamaktadır. Bu panorama içinde devam eden toplu-iş sözleşmelerine ilişkin, geçen uzunca bir süre içinde ne üst kuruluş olan ve tamamen sermayenin emir kulu durumunda bulunan TÜRK-İŞ yönetiminden, ne de işçi tabanından önemli sayılabilecek bir ses çıkmıştır. Bu durumun, yukarıda açıklamaya çalıştığım nedenlerle çok açık ilişkisi ve bağlantısı vardır. Kaderine razı olmuş ve köylerden yağ-peynir toplayan sahte dervişler durumundaki TÜRK-İŞ yönetim kademelerinin, yapacağı hiç bir şey yoktur. Çünkü sermaye endeksli gerici ve güdümlü durumdadırlar. Sermayeye kafa tutmaları yönünde bir eylemlilik içinde bulunmaları ve yaşanan çelişkilerin çözümüne ilişkin ciddi sınıfsal tepki gerçekleştirmesi durumunda sermaye, onların koltuklarını kesin olarak ellerinden alacaktır. Ülkemizde devam eden savaş koşullarında kendisine düşen devrimci görev ve sorumluluğun yerine getirilmesini pratik olarak gerçekleştiremeyen sendika şubeleri ve şubelerin üyesi Kürt işçilerinin ve emekçilerinin, ekonomik taleplerinin gündemleştiği bir süreçte ve ekonomik amaçlı pratik eylemlilik içinde bulunmaları, soykırım, jenosid, ve topyekün imha ile karşı karşıya kalan Kürt halkı nezdinde ve rasyonel anlamda itibar kazanacağını sanmıyorum.

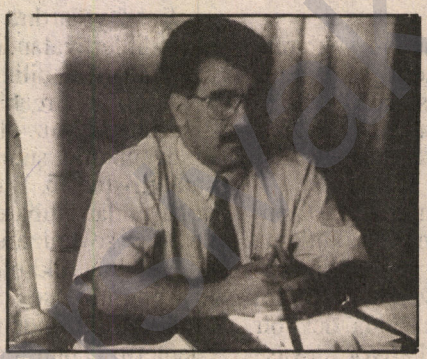

Newroz - Sendika konfederasyonları son zamanlarda eylem programlarının gündemine Kürt sorununu aldıklarını açıklıyor. Bunun Kürdistan'daki şubelere bir yansıması oldu mu?

Ali Öncü: Sermaye ve onun kanlı yapısı faşizm, ülkemizde yarattığı katliamların faturasını Türk işçi ve emekçilerine ödetiyor. Savaşın özel bir boyutu olarak Kürt halkına karşı sömürgeci terör politikaları uygulanırken; kirli savaşın diğer bir boyutu da Türk işçi sınıfı üzerindeki sindirme, baskı ve çok daha fazla sömürme politikalarıdır. İşçi ücretlerine uygulanan düşük zamlar ve özelleştirmeyle gerçekleşen işçi kıyımlarından doğan ucuz işgücünün yarattığı artı değerin bir kısmı, Kürt halkının imhasında kullanılmaktadır. Devlet, KİT'lerde çalışanların toplu iş sözleşmelerine yönelik öngördüğü azami zammı % 65'lerde dondurarak, kirli sömürge savaş harcamalarına kaynak oluşturmak ve sömürgecilerle onların hain işbirlikçilerinin ceplerini doldurarak artı değer yaratmaya çalışmaktadır. Kuşkusuz bu politika, emperyalist finans kurum ve kuruluşlarının sundukları programların gereğidir.

TİSK'in açık bir taarruz ve saldırı içinde olduğu görülmekte. Görülen diğer bir gerçek ise, TÜRK-İŞ yönetim kademelerinin işçi sınıfını yönetemediği ve ona ilerici bir ivme kazandıramayacağıdır.

Bu nedenle, gerek Türkiye'deki sendika şubeleri ve gerekse bölgemizdeki sendika şubelerinin bir bütün olarak ve devrimci bir zeminde, süratle harekete geçmeleri gerekir ve işçi sınıfının kendi gündemini özgürce belirlemesi yönünde tarihsel rollerini oynamalıdırlar. Aksi taktirde tarihe karşı mahkum olacaklardır. ■

SENDİKALARDA

"TABANIN SESİ"

Zeynel Abidin

TC'de çok çok istisna sendikalar bir tarafa bırakılırsa, birçoğunun başına şu veya bu (sağ ya da sol reformist) burjuva partisinin gönüllü yedekçileri çöreklenmiş durumda. Bu yöneticiler, gerçekten de tabanı "yönetirler"... İşleri güçleri tabanı idare etmek; onların düzene ve sendikal laçkalıklara olan tepkilerini teskin etmek ve işçilerin aidatlarıyla "fabrikasız kapitalist" olmaya doğru yol almaktır.

Bu geri zekalılar topluluğunun zeka katsayıları, daha yukarı yönetimlerde daha da azalır ama, bilgiç bilgiç "tabanın durumu" lafını da ağızlarından eksik etmezler.

Düzen nasıl ki, "anket" ve "kamuoyu yoklamaları" adı altında topluma "neyi seçmesi gerektiğini" empoze ediyorsa; sınıfın başına musallat olmuş bu çapsız güruh da benzer şeyi yapmaya çalışıyor.

Size, yaşanmış ve aslında her yerde rastlanabilecek bir kaç olay aktaralım.

İşçiler 1 Mayıs kutlamalarına hazırlanır. Tabii, sendikalar hemen dereye girer ve mesela, kutlama alanında hangi resimlerin bulunması gerektiğine karar verirler: "Tabanın eğilimi bu" diyerek... İstanbul Şişli'deki bu yılın 1 Mayıs kutlamasında dev bir Mustafa Kemal afişi (afiş lafı hafif kalıyor; devasa bir bez) gördüğümde, şaşkın şaşkın bir sendikacıya sormuştum "bu resmin bu günle ilgisi ne?" diyerek. Sorumun nedeni gerçekten de M. Kemal'e karşı olup-olmamak değildi; bu zatın işçi sınıfıyla ve O'nun en büyük günüyle alakasını kurmakta zorluk çekiyordum ki, sırf TC'nin ve kurucusunun ekonomik tercihini bilenlerin bile bence aynı derece şaşırması gerekirdi. Ama öyle değilmiş!... Bu, "tabanın eğilimi" imiş!... Tabanlarının ezici çoğunluğu Atatürkçü'ymüş!... Tabanın sesine kulak vermek lazımmış ve "taban bilinçli olmadığından" o resmin asılmamasına tepki gösterirmiş!... Buyrun bakalım: Taban bilinçsiz ama aynı zamanda resmi isteyecek kadar da bilinçli!... Şu sendika yöneticileri tabanın eğilimini (tabanın uyutulması konularında!) nasıl da şıp diye biliyorlar; hayran olmamak elde değil...

Bir grup devrimci İstanbul'da direnişteki bir işyerini ziyarete gittiler. Giderken, işçilere hediye olarak bir pano düzenleyip götürdüler. Panoda işten çıkarılmalara, hayat pahalılığına, azgın kapitalist sömürüye, yargısız infazlara vb. ilişkin çarpıcı küçük cümleler ve resimlere yer verilmişti. Panoda bir de küçük bir söz vardı, "Kürt halkına özgürlük" diye... Sendika temsilcisi, (kendisi Kürttür!) panoya şöyle bir baktı, "Şu Kürt lafını çıkarırsanız panoyu asabiliriz; yoksa kabul edemeyiz" dedi. Niyeydi o?... "Niye olur mu efendim; tabanın sesine kulak vermeleri lazım" idi! "Taban buna tepki duyar" idi!... "Taban hazır değil" idi!...

Bu çapsız düzenin sınıfın tepesindeki yardakçıları daha da çapsız oluyor. Daha da çapsız olanların davranış menavraları lime lime dökülür. Manevraları ve sözleri için en insaflı kelimeyi sözlükler şöyle belirler: YALAN...

Evet; yıllardır, benzer konularda ve her zaman söyledikleri yalandır.

"Taban"ın bilinçli olmadığı doğru olsa da, bu, kendilerinin zırcahil olduğu gerçeğini örtmez...

Aktardığımız olaylardan dolayı kimse "işçi sınıfı şövenizmin, şunun bunun etkisindedir" açıklamasına girişmesin. Bu doğru ancak durum, sınıf sanki doğuşundan itibaren çarpık düşüncelerin etkisindeymiş; şövenizmin falan etkisinde olmak bir tür doğallıkmış şeklinde de değildir!... Burada çok açık ilan ettiğimiz şey, sınıfa, çarpık eğilimleri bulaştıranların, düzenden korkarak "öcü" konular icat edenlerin O'nun tepesine çöreklenmiş parazitler olduğu gerçeğidir. Hem de sınıf adına!...

İşyerlerine geldiklerinde ya da kızgın işçi topluluklarına hitap ettiklerinde kravatları fora edip ağızlarından bal akıtan ve tüm yaşamları işçi asalaklığı olduğu halde o anda çarçabuk işçi cengaveri kesilen bu bay ya da bayanların olmadığı bir ortamda işçilerin çok daha sağlıklı düşüneceklerine dair sayısız örnekler verilebilir.

Zehir, "işçi dostu" postuna bürünmüşlerin oluklarından akıtılıyor...

Bu bay ya da bayanların sınıfa yapacakları en büyük "hizmet" sınıfın başından defolup gitmeleridir.

Gitmezler ama... Hazırdakiler gitse, düzen yenilerini bulur...

Tek çare, "tabanın eğilimi" denile denile kımıltısız bir ağaç kütüğüne dönüştürülmeye çalışılan "taban"ın, işçilerin, bunları alaşağı etmesi: "Sesimiz, eğilimimiz konusundaki martavallarınız son bulsun; ne olduğu belli olmayan sesimizi-mesimizi değil, kendimizi görmek istiyoruz yönetimlerde artık. Hep kurban satış yerlerine götürülen, kravatlı çobanların sürüsü olmayı reddediyoruz" diyerek... ■

DEP KONGRESİ'NİN ARDINDAN

Newroz / Ankara

Nisan ayı içerisinde biraraya gelen çeşitli Kürt siyasi çevre ve aydınlarının, bir dizi çalışması sonucu 7 Mayıs'ta Kurucular Kurulunu toplayan ve kuruluşunu ilan eden Demokrasi Partisi (DEP), 27 Haziran'da Olağanüstü Kurultayını da gerçekleştirerek yeni bir evreye girdi.

27 Haziran 1993 tarihinde Ankara Kavaklıdere Sinemasının 700 kişilik küçük bir salonunda gerçekleşen kurulutaya, DEP il örgütlerinden kongrelerini tamamlayan 18 ilin delegasyonu katıldı. Örgütlenmenin gerçekleştiği 26 il delegasyonu henüz kongrelerini yapmadıkları için kurultaya katılamadı.

472 delegeden 403'nün oy kullandığı kurultaya, açılış konuşması ve Divan üyelerinin seçimiyle başlandı. Daha sonra şehitler anısına saygı duruşunda bulunuldu.

"Örgüt yapısının güçlendirilmesi, parti içi demokrasinin yerleştirilmesi, parti dilinin kavranarak benimsenmesi ve partinin hiyerarşik disiplininin oluşturulması önümüzdeki görevler arasındadır" saptamasının yapıldığı ve **"Demokrasi Partisi, demokrasiye gereksinimi olan çok geniş halk katmanlarının partisi olarak; çağdışı resmi devlet ideolojisinden kopmuş tek siyasal parti olma karekterini güçlendirdikçe büyüyecek"**tir vb. belirlemelerin yeraldığı ve kabaca DEP'in profilini çizen çalışma raporunun okunmasının ardından, delegelerin konuşmalarına geçildi.

Konuşmacı oranının yüksel olduğu kongrede, konuşmacılar daha çok şu sorulara cevap aramaya çalıştı:

1- DEP nasıl bir parti olmalıdır, bunun için neler yapılmalıdır?

2- DEP hangi kesimlerin partisi olmaya adaydır, bunun için neler yapılabilir?

3- DEP iktidara aday olabilmek için topluma hangi politik çözümlerle gitmelidir?

4- DEP, mevcut iddialarına denk düşecek bir pratik gerçekliğe dönüşme sorunu olan Türk emekçileri ve soluyla birleşikliği kurmak için ne yapmalıdır?

Salonun basık ve havasız oluşu, yerin darlığı nedeniyle kısmen izdihamın yaşanması, ilk kongre oluşu nedeniyle yoğun heyecanın varoluşu ve genellikle DEP'in oluşumunun getirdiği hassasiyetlerinde açıkça görüldüğü kongre, sonuç olarak olumlu bir düzeyi yansıtıyordu.

Taşkınlık ve slogan curcunasının olmadığı, sakin ama insanların bir şeyler üretme ve yaratma çabasının gözlendiği kurultay çalışmasında

delegasyonlar tarafından, DEP'in kongreden sonra üzerinde durması ve yaşama geçirmesini istediği çeşitli önergeler sunuldu. Bunların başlıcaları: "Devlet tarafından sürdürülen kirli savaşa karşı barış kampanyasının başlatılması; doğa ve çevre tahribatına karşı durulması; Almanya'da ki ırkçı saldırıların kınanması; yerel yönetimlere ilişkin etkin projeler üretilmesi; partinin program ve tüzüğünün daha anlaşılır ve somut hale getirilmesi vb...idi.

Kongre'de Genel Başkanlığa yeniden Yaşar Kaya getirilirken, 40 asil ve 40 yedekten oluşan Parti Meclisi seçildi. Parti Meclisinin ise kendi arasında yaptığı görev dağılımı sonucunda, Başkan Yardımcılığına Murat Bozlak, Kemal Bilget, Refik Karakoç, Nesim Kılıç, Genel Sekreterliğe İbrahim Aksoy, Genel Saymanlığa ise İsmail Aslan getirildi.

DEP Kongresi'nin bazı iz bırakan yanlarına gelince: Kongre öncesinde parti yürütmesi ve il başkanlarından oluşan komisyonca yapılan tartışmalarda tek liste oluşturma çabası sonuç vermemiş, taki seçim gündemine girilinceye kadar tartışmalar sürmüş, yeralması kesin gözüyle bakılan bazı eski HEP'liler liste dışı bırakılmıştı. Bunlardan bazıları Parti Meclisine girmede ısrar edince yeniden "Birlik Listesi" olarak dağıtılan aday listesinde yeralabilmişlerdir. İşlemesi gereken demokrasi yöntemi bu vesileyle gündeme gelmiş ve çarşaf liste oluşturulmak zorunda kalınılmıştır.

"Birlik, denge gözetme, yeni olma" gerekçeleri ileri sürülerek, tam da işin başında yerleştirilmeye çalışılması gereken parti içi demokrasi konusunda, özellikle Parti Meclisi seçimi gündeme geldiğinde, olumsuz tutumlar izlenmiştir. Ama, sunulan "Birlik Listesi"nin sonuçta seçilmiş olmasına karşın, delege iradesi oy olarak ciddi mesajlar verecek bir irade ortaya koymuş ve seçilmesinde ısrar edilenlerin birçoğu düşük oy alırken, listeye biraz da zorla girenler, en yüksek oy toplamışlardır.

DEP Kongresi'nin ardından söylenecek şudur: Yapılan Kongre'den de dersler çıkararak önümüzdeki süreçte (ve tabi sonraki kongrelerde) en geniş anlamda parti içi demokrasinin işletilmesinin kanalları açılmalı; tüm parti tabanıyla birlikte, her konuda iç tartışmaların mekanizmaları oluşturularak politik projeler üretilmeli; kariyer ve mevki pazarlıkları yerine, gerçekten partiye faydalı olacak ve bu işten anlayan nitelikli insanların görev almalarına itina gösterilmeli; tartışarak üretme ve üretileni de hayata geçirmede hassasiyet geleneğini oturtma... Ve her konuda çokseslilik, ama pratikte tek yumruk olabilme...

DEP, bu konularda yol alabildiği oranda kendisinden beklenen misyonu o kadar yerine getirmiş olacaktır. ■

1993 Newroz'uyla ulusal kurtuluş mücadelesinde başlayan yeni süreç, olumluluğunu mücadelenin her aşamasında göstermeye başladı. 3-4 aylık bu süreç içerisinde, gerek içerde, gerek dışarıda siyasi güçler arasında, UC'nin gerekliliği daha da kavranır duruma geldi. Bu doğrultudaki çabalar, sürecin hızlı temposuyla eksiksiz kılınmaya çalışılıyor. Hamburg'dan BOTAN DİLSOR imzasıyla elimize ulaşan haber, sözünü ettiğimiz bu gelişmelerden bir tanesi. Haberi olduğu gibi yayınlıyoruz.

HAMBURG'DA GÜÇBİRLİĞİ

Botan DİLSOR

Hamburg'da yeni sürecin özüne uygun ve yaraşır bir formda bir araya gelen Kürdistanlı örgütler bir komisyon oluşturdular. Komisyon Hamburg ve çevresinde kamuoyuna yönelik Kürdistan ulusal sorunu doğrultusunda politik faaliyetler yürütecektir.

Komisyon, ERNK, KKP, PSK, YEKBÛN, KAWA ve Güney Kürdistan'dan YNK, KDP örgütlerinden oluşmuştur. Çeşitli aralıklarla bir araya gelen komisyon Kürdistan'daki gelişmeler üzerinde durmakta ve gelişmeler karşısında kamuoyunu duyarlı hale getirmektedir. Kamuoyuna yönelik şu an yoğun çalışmalar içerisindedir. Amaç yeni sürece uygun ve yaraşır bir politik ortam yakalamak ve süreç içerisinde Kürt halkının ulusal ve demokratik hakları doğrultusunda demokratik kitle örgütleri ve siyasi partileri bu soruna yönelik harekete geçirmektir.

PKK'nın tek yanlı ateşkesiyle başlayan yeni yumuşama süreci sömürgeci faşist TC devleti tarafından provaksiyonlarla baltalanmaya çalışılıyordu.

Çünkü faşist sömürgeci TC devleti, ateşkesten memnun değildi. Faşist Türk devletinin yoğun saldırıları bu dönemde de durmadı. Bu süreçte onlarca köy bombalandı ve halkımız zorunlu göçe tabi tutuldu, sivil halktan ve gerilladan yüzü aşkın insan katledildi.

Nitekim sonuçta sömürgeci TC devleti, üstünlüğünü Bab-ı Ali basının desteğini de alarak sergilemeye ve sorunun geri kalmışlık ve iktisadi sorun olarak dünya kamuoyuna lanse etmeye çalışıyordu. Meşru ve haklı mücadeleyi terörize etmek istediyse de bir türlü başarılı olamadı ve olamayacaktır da. Çünkü dünya kamuoyu artık Kürt halkının haklılığına kanaat getirmiştir ve faşist Türk devletinin 70 yıldan beri Kürdistan'da talan ve soykırım politikası uygulandığını görüyor ve şiddetle de kınamaktadır. Kürt halkının meşru mücadelesini kurbanlık koyun gibi adaletin pençesine teslim etmeye davet eden TC, ateşkes süreci boyunca tüm şiddeti ile halkımızın üzerine gitmesi ve hemen ardından gerillaların kendi meşru haklarını kullanması karşısında ise yeri göğü inletmeye çalışması ve diplomatik trafiği kendi lehlerine çevirmeye çalışmalarında pek etkin oldukları söylenemez. Çünkü bizler, TC devletinin Kürdistan'daki insanlık dışı uygulamalarını kamuoyunda tehşir ve tecrit ediyoruz. Haklıyız ve kazanacağız. Faşist sömürgeci TC devletinin asıl istediği şey; Kürt halkının ulusal ve en doğal demokratik haklarını kanla bastırmak ve açıkça savaşı tercih etme yönündeki gerçek yüzleri kamuoyunda dün görüldüğü gibi, bugün de açıkça görülmektedir.

Komisyon, Hamburg ve çevresindeki sendikalarla ve demokratik kitle örgütleriyle ve partilerle fiilen görüşme kararı almıştır. Görüşme öncesi yazılı metinler iletilerek dikkatler çekilmeye çalışılacaktır.

Sözkonusu ilgili yerlere gönderilen metinde:

"Bu metinle sizlerin dikkatinizi Kürdistan'daki son gelişmeler üzerine çekmek istiyoruz ve aynı zamanda sizden talebimiz, Kürt halkına yönelik sürdürülen savaşı protesto etmenizdir.

25 Mayıs'tan beri yüzbinlerce Türk askeri, yüzlerce savaş uçaklarıyla, toplarla, panzerlerle ve napalm bombalarıyla "Bahar taarruzu" adı altında ülkemiz Kürdistan'ı yakıp-yıkıyorlar. Türk hükümeti şiddeti, imha savaşını Kürt halkına karşı tüm hızıyla sürdürüyor. Türk hükümeti hiç bir zaman barışçı bir çerçevede Kürt sorunun çözümünden yana olmadı ve olmak istememektedir. Kürt halkının demokratik, ulusal ve insani haklarına yönelik her zamanki şiddet yolunu seçti ve seçmektedir.

PKK'nın 19 Mart'ta tek yanlı ateşkes ilan etmesine rağmen, Türk hükümeti askeri operasyonlarını yoğunlaştırdı ve Kürt halkına karşı saldırılarına tüm şiddetiyle devam etmektedir. Türk hükümetinin tutumu Kürt sorunu karşısında tüm çıplaklığıyla ortadadır. Kürt sorununu halen askeri ve ırkçı bir mantık çerçevesinde çözmekten yanadır.

19 Mart'dan Mayıs ayının sonuna kadar güvenlik güçlerinin sürdürmüş oldukları operasyon çerçevesinde 121 PKK militanı, 43 köylü öldürülmüş ve 40'ın üzerinde köy yakılmış ve yıkılmıştır. Köylüler köylerinden sürgün edilmiş ve 2500 insan bu süreç içerisinde yakalanmış ve işkence tezgahlarından geçirilmiştir.

Ülkemizin insanları ve doğası yakılıp yıkılmaktadır. Aynı zamanda Güney Kürdistan, İran savaş uçakları tarafından (hudut köyleri) bombalanmaktadır. Ülkemizin bu parçasında da köyler yakılıp yıkılmakta ve insanlarımız katledilmektedir. Şu anda hem İran, hem Türkiye askeri güçleri, İran Kürdistanı'ndaki halk ve partilerine yönelik taarruza geçmektedir.

Son dönemlerde ise, faşist Saddam rejimi binlerce askeri gücünü Federe Kürt Devleti sınırına yığdı ve tehditler yağdırmaktadır. Ülkemizin dört parçasında bugün durum daha da gergindir ve fiilen bir savaş ortamı mevcut. Tüm insanlıktan yana, demokrat, ilerici, aydın ve hümanist olan herkesi, ülkemizde olup bitenler karşısında duyarlı olmaya çağırıyoruz. Bizim taleplerimiz, Kürt halkının demokratik haklarının verilmesi, Kürt çocuklarına ana dillerinde eğitim verilmesi, Kürtçe televizyon ve radyo yayınlarının serbest edilmesi ve Olağanüstü Hal'in kaldırılması, koruculuk sisteminin dağıtılması, politik tutuklulara genel af çıkarılması gibi doğal taleplerdir. Bu talepler çerçevesinde bizi desteklemenizi arz eder, aynı zamanda halkımıza karşı sürdürülen haksız savaşı protesto etmenizi ve Kürt halkıyla dayanışmada olduğunuzu dile getirmenizi talep ederiz. Amacımız, bu yazılı başvuru dahilinde, sizinle yukarda arz ettiğimiz meseleyi görüşmek ve tartışmaktır. Eğer önümüzdeki kısa sürede bize bir görüşme olanağı verirseniz memnun oluruz.

Saygılarımızla". deniliyor ve adı geçen örgütlerin imzası yeralıyor.

ERNK, KKP, PSK, YEKBÛN, KAWA, YNK, KDP

Kürdistan Cephesi Kuruluyor

Kuzey Kürdistanlı siyasal güçler, cephe kurma çalışmalarının son aşamaya geldiğini ve cephenin kuruluşunun yakın bir gelecekte açıklanacağı inancında olduklarını açıkladılar. 18-20 Haziran 1993 tarihlerinde biraraya gelen ve 11 Kürdistanlı örgüt imzasıyla yayınlanan açıklamada Ulusal Cephe'nin gerçekleşmesi konusunda görüş ve karar birliğine vardıklarını ve örgüt kaygısı ile değil, ulus kaygısı ile hareket ettikleri belirtilerek, Cephenin kuruluşu yönündeki çalışmalara ilişkin aralarında görev dağılımı yaptıkları belirtiliyor.

YEKBÛN, TSK, RNK/KUK, PSK, PRNK, PRK/RIZGARİ, PKK, PİK, KKP, KAWA, HEVGIRTIN-PDK örgütlerinin imzalarıyla yayınlanan açıklamada, "Mücedelemizin ve zaferin en büyük teminatı olan Cephe birliğimizin, bütün hazırlıkların sonucunda ve yakın bir gelecekte halkımıza ve ulusumuza, kamuoyuna resmen ilan edileceği inancındayız" deniliyor. TC devletine Kürdistan'da hiç bir sınır ve kural tanımadan sürdürmüş olduğu vahşet ve katliamlara derhal son vermesi, siyasi diyalog ve barışçıl çözüm yolunu benimseme , bu doğrultuda adım atma çağrısı yapılan açıklamada ayrıca, "Tüm dünyayı, uluslararası güç ve kuruluşları, TC'nin Kürdistan'da yürütmüş olduğu imha savaşına karşı tavır almaya, Türk devleti üzerinde baskı yapmaya çağırıyor ve iki taraflı denetlenebilir bir ateşkes ortamının sağlanması için gerekli girişimleri yapmaya davet ediyoruz" denilerek; "Buna rağmen TC mevcut tutumunda inkar ve imha politikasında ısrar ederse, bize savaş dahil her türlü mücadele yol ve yöntemlerine başvurmaktan başka seçenek kalmıyor" görüşü belirtildi.

Sözkonusu örgütlerin 20 Haziran 1993 tarihinde yapılan bu açıklamanın tam metni ise şöyle:

Kuzey Kürdistanlı Siyasal Güçlerin Kamuoyuna Açıklaması

"Halkımızın büyük beklentisi olan Kuzey Kürdistanlı siyasi güçlerin tarihi buluşması gerçekleşti.

18-20 Haziran 1993 tarihlerinde biraraya gelen siyasi güçler, Ulusal Cephe'nin gerçekleşmesi için tarihimizi ve bugünkü mücadelemizi de gözönüne alarak, yeni bir sayfa açmışlar; görüş ve karar birliğine varmışlardır. Ulusal güçler, örgüt kaygısı ile değil, ulus kaygısı ile hareket etmişlerdir.

Ulusal güçler; tarih ve halk gerçekliğimizin de bir emri olan birliğe ulaşma ve birliği Ulusal Cephe şeklinde taçlandırma konusunda ortak görüş birliğine varmışlardır.

Böylesine anlamlı ve derin bir bilinç ve sorumluluk duygusu ile hareket eden siyasal güçlerimiz, Cephe'nin kurulması için hazırlıklara başlamış ve gerekli işbölümünü yapmışlardır.

Mücadelemizin ve zaferin en büyük teminatı olan cephe birliğimizin, bütün hazırlıkların sonucunda ve yakın bir gelecekte halkımıza ve ulusumuza, kamuoyuna resmen ilan edileceği inancındayız.

Bu vesileyle, bu tarihi günde, TC devletini ülkemiz Kürdistan'da hiçbir sınır ve kural tanımadan sürdürmüş olduğu vahşet ve katliamlara derhal son vermeye, siyasi diyalog ve barışçıl çözüm yolunu benimsemeye, bu doğrultuda adım atmaya çağırıyoruz.

Tüm dünyayı, uluslararası güç ve kuruluşları, TC'nin Kürdistan'da yürütmüş olduğu imha savaşına karşı tavır almaya, Türk devleti üzerinde baskı yapmaya çağırıyor ve iki taraflı denetlenebilir bir ateşkes ortamının sağlanması için gerekli işlemleri yapmaya davet ediyoruz.

Buna rağmen Türk devleti mevcut tutumunda, inkar ve imha politikasında ısrar ederse, bize savaş dahil, her türlü mücadele yol ve yöntemlerine başvurmaktan başka seçenek kalmıyor.

TC'nin, mevcut tutumunu sürdürmesi halinde, halkımızın tepkisinin çok daha büyük olacağını, ülke sathında daha geniş boyutlu ve topyekün bir direnişi ve savaşı yükseltmek durumunda kalacağımızı ifade ediyoruz.

Hiç kuşku yok ki, şu ana kadar olduğu gibi, bundan sonra da dökülecek kanın, yaşanacak acıların tek sorumlusu, özgürlüğümüze ölümü biçen TC olacaktır.

Halkımızın ve kamuoyunun bilgisine sunuyoruz."

20 Haziran 1993
YEKBÛN, TSK, RNK/KUK, PRNK, PSK, PRK/RIZGARİ,
PKK, PİK, KKP, KAWA, HEVGIRTİN-PDK

ALMANYA'DA IRKÇI SALDIRILAR SÜRÜYOR

Mehmet Dönmez / Almanya

İki Almanya'nın birleşmesinden sonra yabancılara yönelik ırkçı ve faşist saldırılara, geçtiğimiz günlerde yenileri de eklenerek devam edildi. Ve gelişmeler gösteriyor ki, gelecekte bu tür saldırılar artarak sürecektir.

Almanya'daki ırkçı saldırıları incelemek için biraz gerilere gitmek gerekir. Bu ülkedeki saldırılar bugünden yarına ortaya çıkmış değildir. Bu saldırılara zemin olan tarihi bir süreç var. Nedir bu tarihi süreç.

Hitler hortladı.

Yapılan araştırmalara göre Almanya'da 6 milyona varan yabancı yaşamaktadır. Bunun büyük bir kesimini Türkler ve Kuzey Kürdistan'dan gelmiş Kürtler oluşturmaktadır. Bu rakam 2 milyonu bulmaktadır. Diğer uluslar ise rakam sıralamalarına göre yer almaktadır. Bunları iki ayrı bölüme ayırabiliriz. Avrupa Ekonomik Topluluğundan (AET) gelenler ve geri bırakılmış ülkelerden gelenler olarak. Ayrıca, savaşlardan ve gerici faşist yönetimlerden dolayı ülkesini geçici bir süre için bırakarak mülteci olarak gelenler de gözönünde tutulmalıdır. Böylesi bir durum ise yabancılar arasında belirgin bir farklılığı ortaya koymaktadır.

Alman ekonomisi her dönem yabancı iş gücüne gereksinim duymuştur. İkinci dünya savaşından önce yabancı işçi açığını Polonya, Macaristan, Çekoslavakya ve Romanya gibi ülkelerden karşılamaktaydı. İkinci dünya savaşından sonra bu ülkeler sosyalist sistemin içinde yer alınca; Almanya işçi açığını bu kez zorunlu olarak başka geri bıraktırılmış ülkelerden karşılamak durumunda kalmıştır. Bilindiği gibi Almanya o dönemlerde savaştan yenik çıkmış ve ekonomisi altüst olmuş, taş üstünde taş kalmamıştı. Bu özel durumdan dolayı yabancı işçiye gereksinimi bir kat daha fazlaydı. Alman devleti yabancı işçi konusunda seçim yaparken ister istemez dikkatli davranması gerekiyordu. Daha çok kendine yakın ve itaat eden ülkenin iş gücüne dikkat edecekti. O dönem Türkiye NATO'ya üye olmuş ve söz dinleyen, emperyalizmin çıkarlarını pratikte en iyi savunan ülkeler konumunda oluşuyla (Kore'ye asker göndermesi ile bunu göstermiştir) Almanya'nın ilgisini çekmiştir.

Yapılan sözleşmelerle Türkiye'den ve Kürdistan'dan akın akın işçi göçü başlamıştır. Gelen işçiler "misafir işçi" konumunda tutulmaya çalışılmıştır ve halen de öyle görülmektedir. Bugünkü değerlendirmelere göre Türkiye'den ve Kuzey Kürdistan'dan gelen işçiler otuz yıldan bu yana bu ülkede "misafir işçi" konumundadır. Dünyanın hiç bir yerinde böylesine uzun kalıcı "misafir" görülmemiştir. Ne hikmetse "Misafirler" bulundukları yerlerde ilgi görürler ve ağırlanırlar, fakat bu ülkede öylesine uzun bir "Misafirlik" dönemi yaşamalarına rağmen horlanmaktalar ve dıştalanmaktadırlar.

Her türlü yasal imkanlardan yoksun olarak ve çıkartılan yabancılar yasası ile bu ülkenin ayrılmaz bir parçası haline gelen, toplumsal bir potansiyel oluşturan yabancılar ikinci sınıf konumuna getirilmişlerdir. Yıllardır ikinci sınıf konumunda yaşayan Türkiyeli ve Kuzey Kürdistanlılar kendi ülkelerinde de ikinci sınıf muamelesi görmüşler ve döviz yumurtlayan tavuk gözüyle görülmüşler.

Yabancılar için hazırlanan ve halen yürürlükte olan yabancılar yasası, bu ülkede yaşayan yabancıları gettolaşmaya itmiştir. Bu bağlamda her yerleşim biriminde yabancılara özgü gettolaşmalar oluşmuştur. Yıllardır bu şekilde tutulan yabancılar her dönem politikacıların seçim malzemesi haline gelmiştir.

Alman ekonomisinin en ağır yükünü omuzlarında taşıyan, en ağır ve pis işlerde çalışan, fakat yasal hiç bir güvencesi olmayan göçmen işçiler, her dönem ortaya

çıkan ekonomik ve siyasi kriz de boy hedefi haline gelmiş ve suçlanmıştır. Dikkatler hep yabancıların üstünde toplanmıştır. Bu durum yıllarca devam etmiştir. Tabi ki bu politika gereği yabancı karşıtı ve göçmen işçiler adına başkalarının sürekli politikalar ürettiği bir ortamda, siyasal ve hukuksal güvencesi olmayan seçme ve seçilme hakkından yoksun tutulan yabancılar ordusu yaratıldı.

İkinci dünya savaşından sonra oluşan Sosyalist sistemi içten yıkmak isteyen Alman emperyalizmi, sosyal devlet anlayışını uygulamaya koydu. Bu mantığa göre yasalar oluşturdu. Sosyal devlet anlayışı üzerinde detaylı durmaya gerek yoktur. Fakat bu süreç içinde ortaya çıkan anayasaca güvence altına alınan ilticalar yasası, amaçlı çıkartılmıştı. Amaç sosyalist ülkelerdeki insanları kapitalizme doğru çekmekti. Gelinen bu aşamada ise bu yasa kendisine dar gelmeye başladı. Uzun bir tartışmadan sonra ilticacılar için bir takım demokratik hakları da içeren anayasanın 16. maddesi, hükümet ve muhalefet işbirliği sonucu kaldırılmıştır ve adı ilticacılar yasası olan ne idüğü belirsiz bir konuma gelmiştir.

Kamuoyunda ilticacılar yasası tartışılırken iltica yurtlarına yönelik saldırılar patlak verdi. Hedef, bütünsel olarak yabancılar değil de, salt ekonomik nedenlerden dolayı gelmiş ilticacılar gösterilmiştir. Bu durum, gerek Alman ve gerekse yabancıların belirli bir kesimi tarafından destek görmüştür. "Bana değmeyen yılan bin yaşasın" mantığı, özellikle Türkiyeli ve Kuzey Kürdistanlıları da etkilemiştir. Çünkü iltica yurtlarına yönelik saldırılar özellikle HOYESWERDE ile başlamış ve Rostok'la devam etmiştir. Bu saldırılar özellikle Almanya'nın doğusunda kitlesel bir taban bulmuş ve saldırılar alkışlarla desteklenmiştir.

Aradan uzun zaman geçmeden ırkçı saldırılar, bu kez, Almanya'ya işçi olarak gelmiş Türklere yönelmeye başladı. Möln kentinde yakılan evlerde yaşayanlar, uzun yıllar bu ülkede üretim sürecine katılmış ve burada dünyaya gelmiş ilticacı olmayan kesimdi. Dün Köln saldırısı ile başlayan süreç bugün Solingen saldırısı ile sürmektedir.

Birleşmeden sonra Alman ekonomisi ciddi bir bunalımla yüzyüzedir. İşçi eylemleri grevlerle dalga dalga yayılırken, Doğu Almanya'da yoksullaşma ve toplumsal bozulma had safhaya ulaşmıştır. Böylesi bir durumda yine hedef yabancılardır. Alman devletinin dolaylı destek verdiği ve gün geçtikçe güçlenerek Eyalet Meclisi ve Federal parlementoya kadar giren Neo-Nazi partiler ve faşist örgütlenmeler öylesine yaygınlaşmış, yasadışı temellerde direkt "yabancılar dışarı" parolasıyla tehlikeli bir konuma gelmiştir.

Sosyalist sistemin dağılmasından sonra sol yelpazedeki belirsizlik bu tür örgütlenmelerin önünde engel oluşturamamıştır. Varolan demokratik kitle örgütleri ve kurumları, ileriki süreçte büyük tehlikeler oluşturacak bu örgütlenmelere karşı geniş bir anti-faşist yapılanmalar yaratmak zorundadır. Yabancılara yönelik saldırılar, aslında Alman ilerici güçlerine de yönelik saldırılardır.

Türkler ve Kuzey Kürdistanlılara yönelik ırkçı ve faşist saldırılara karşı oluşturulacak örgütlenmelere dikkat etmek gerekir. Son dönemlerde öylesine gariplikler yaşanıyor ki, sanki Türk faşistleri Alman faşistlerine (Neo-Nazi) karşıymış gibi bir tablo ortaya çıktı. Bu durum geçicidir. Faşizmin özü aynıdır. Bu aşamada Türk devletinin sergilemiş olduğu tutum adeta ırkçılığa karşı gibi gösterilmeye çalışılıyor. Kürdistan'da sanki bir başka güç katliam ve soykırım yapıyor.

Solingen cinayeti ile ayyuka çıkan ırkçı saldırılara karşı Türk devleti ve Türk faşistlerinin dışında ayrı bir cephe oluştururken, aynı zamanda bu kesimin gerçek yüzünü sürekli öne çıkartmak, deşifre etmek gerektiğini vurgulamak gerekiyor. Bugün Almanya'da yaşayan Türkiyeli ve Kuzey Kürdistanlı göçmenler sınıfsal bir saflaşmaya doğru gitmektedir. Bu saflaşma sonucu ortaya farklı görünümler çıkmıştır. Almanya'da sermayesi olan ve yıllık geliri son derece yüksek rakamlar tutan, sermaye kesimi vardır. Bundan dolayı salt göçmenler olarak olaya bakmak bizleri bazı yanlışlara götürür.

Sonuç olarak; yabancılar bu ülkenin kopmaz bir parçasıdır Yabancı ve "Misafir işçi" değil, göçmen işçi gerçekliği vardır. Almanya bir göçmenler ülkesidir. Yabancılar yasası değil, göçmenler yasası çıkartılmalıdır. Seçme ve seçilme hakkı zaman geçirilmeden verilmelidir. Çifte vadandaşlık değil yerleşim temeline göre vatandaşlık hakkı olmalıdır. Faşist partiler ve örgütlere karşı Alman anti-faşist çevrelerle birlikte en geniş birliktelikler yaratılmalıdır. Irkçılığa karşı mücadele edilirken ırkçı ve şövenistlerin yüzünü açığa çıkartmak gerekir. Türkiye'de ırkçı olan TC devleti, Almanya'da anti-ırkçı olamaz. ■

Güney Kürtlerinin Ekinleri Yakılıyor

İran İslam Cumhuriyeti'nin askeri güçleri, 3 ay önce Irak Kürdistan'ı sınırlarına mayın döşemiş ve sınırı geçerek ağır silahlarla saldırmışlardı. Uluslararası hukuk çiğnenirken Birleşmiş Milletler müdahalesi olmamıştır.

Bugün harman yapılmak üzere hazır olan ekinler, (tarlalar mayın döşeli olduğundan) yapılan atışlar sonucu ateş aldığından dolayı yanmakta ve bu Kürt halkına büyük zararlara mal olmaktadır. Böylece bir yıllık emek birkaç saatte kül olmuştur. 30 Haziran 1993 günü gece yarısından saat sabah 5'e kadar BOLEH sahası (Ranya Bölgesi) ve SHEWARAZ (Kela Dîza Bölgesi) ağır bir bombardımana maruz kalmıştır. Ekinlerin büyük bir bölümü ateş almış yükselen dumanlar arasında kül olmuştur.

30 Haziran 1993 Paris
İran Kürdistan Demokrat Partisi
Avrupa Temsilciliği

Kürdistan Komünist Partisi ve Alman Komünist Partisi Temsilcileri:

"BÖLGE KOMÜNİST PARTİLERİ ORTAK DAVRANMALI"

A. Şehmuz Demir

DKP ve KKP sözcüleri arasında Almanya'da bir görüşme yapıldı. Görüşme, KKP Avrupa Örgütünün çağrısı üzerine gerçekleşti ve görüşmede KKP Avrupa sözcüsü **H. Küçükyazı** ile DKP sözcülerinden **R. Priemer**'in yer aldıkları belirtildi. Verilen bilgiye göre, iki sözcünün kendi partileri hakkında karşılıklı birbirlerine bilgi verdiği ve dünya komünist hareketinin dünü, bugünü ve yarınına ilişkin görüş alışverişinde bulundukları belirtilirken, önümüzdeki süreçte tüm komünist partilerin, varolan sorunlara karşı birlikte çözüm aramak üzere, genel bir toplantı düzenlemelerinin gerekliliği konusunda fikir birliğine varıldığı; uluslararası sorunların ve Komünist Partilerin kendi sorunlarının ele alınacağı ve enternasyonalizmin yeniden canlandırılması yönünde adımların atılacağı bir toplantı yapılması için çağrı yapılmasının gereği üzerinde durulduğu belirtildi.

Yapılan görüşme sonrasında düşüncelerini aldığımız yetkililer çeşitli konularda bilgiler verdi. DKP sözcüsü **Rolf Priemer**'in anlatımları özetle şöyle:

"Değişik Türk ve Kürt siyasal çevreleriyle ilişki ve çalışmalarımız gelenekselleşmiştir. Özellikle Türk siyasal çevreleriyle bu ilişkiler daha da gerilere dayanıyor. Biz, parti yönetimi olarak, güncel gelişmeler, bölgesel sorunlar ve problemlere karşı değişik güçlerle ilişkileri sıcak tutmaktan yanayız. Ve bizde bulunan bilgi, döküman vb. materyalleri ilişkide olduğumuz dostlarımıza iletmeyi bir görev biliyoruz.

Henüz Kürt hareketleriyle merkezi düzeyde geliştirebildiğimiz bir ilişki yok. Ancak, bölgesel olarak birçok dernek ve kuruluşlarla diyaloğumuz ve bölgesel sorunlara yönelik ortak faaliyetlerimiz sözkonusudur. Yani, Kürt hareketleriyle ilişkiler sınırlı.

Kürdistan'da gelişen olaylar, sorunlar ve gerçek duruma ilişkin çok sınırlı bir bilgiye sahibiz. Her ne kadar, enternasyonalsit anlayış gereği sahipleniyorsak ta, bunu yetersiz görüyouz. Kürdistan konusunda özel bir çabaya girip sorunu kavrama noktasında yetersiz kaldığımız açık. 80'li yılların ortalarında PKK bizimle ilişki kurma ve desteğimizi almaya yönelik bir çabaya girdi. Ama bazı endişelerden hareketle geri durduk. Çünkü, bizim ne yaptığımızı bilmemiz için, muhattabımızın ne istediğini, ne yaptığını iyice kavramamız gerekiyordu. Sanırım, PKK sadece destek noktasında yaklaştı. Tabi, birde bizim yasal parti olmamız nedeniyle ilişkilerimizde titizlik göstermemiz zorunluydu. Kısmi ilişkilerde ise parti olarak tehlikeli bir sürece çekildiğimizi gördük. Ve araya mesafe koyduk.

Ortadoğu'da, geçmişte birçok parti ve örgütle ilişkilerimiz sözkonusuydu. Ancak bir çoğunu tanımadığımız dahi söylenebilir. Şimdi ise bazı komünist ve anti emperyalist güçlerle ilişkilerimiz mevcut. Şimdi ilişkide olduğumuz hareketleri daha iyi tanıyoruz. Bir noktayı özellikle belirtmek istiyorum. Geçmiş ilişkilerden hareketle belli tecrübeler edindik. Kürdistanlı komünistlere mesajımdır: Edindiğimiz tecrübelerin ışığında daha sağlıklı ilişkiler kurmak istiyoruz. Çetin koşullarda, sabırlı, ciddi güçlerle diyalog istiyoruz. Geçmişteki ilişkiler sağlam zeminde değildi. Kendimizi aşamadığımızı belirtmek gerekir. Özellikle anti emperyalist güçlere karşı geçmişte sıcak olmadığımızı biliyoruz. Tecrübelerden de hareketle, şimdi bizi ilgilendiren, yani ilişkide olduğumuz güçlerde aradığımız şey, amaç, istek ve pratiktir. Bu konudaki istikrardır.

Avrupa komünist partileriyle ilişkilerde yeni bir döneme giriyoruz. Basın Festivali bu bakımdan önemli rol oynayacak. Yabancı dostlarımızla dayanışmayı güçlendirmek istiyoruz. Politik konularda görüşler farklı olabilir, önemli olan karşılıklı dayanışmayı samimi olarak güçlendirme anlayışıdır.

Bu çerçevede Kürdistan Komünist Partisi ile çalışmak istiyoruz. Ve daha somut olarak ilişkileri merkezi olarak yürütecek, sistematize edecek bir çaba istiyoruz. Mümkün olduğu kadar çok, ama aynı zamanda da yeni dostları yanımızda görmek istiyoruz."

KKP sözcüsü **H. Küçükyazıcı** ise görüşmeye ilişkin şunları aktardı:

"Partimizin THKO'dan bugüne kadarki gelişim sürecini anlatarak, KKP'nin 1982 yılında I. Kongresini yapıp partileştiğini, 12 Eylül koşullarında ülke topraklarında mücadele yürüttüğü-

nü ve 1990 III. Kongre sonrasında ülke ve yurtdışında hızla örgütlenerek önemli bir yol aldığını bellirttim. Partimizin örgütlenme anlayışı ve yapısı hakkında bilgilendirip, mücadele anlayışımızın iki yönü üzerinde durdum. Ulusal kurtuluş ile sınıfsal kurtuluş perspektiflerinin uyumlulaştırarak, mücadeleyi sosyalizm utkusuyla taçlandırma hedefiyle hareket ettiğimizi, sadece ulusal sorunu çözen kapitalist bir yola karşı olduğumuzu izah ettim" dedi.

DKP sözcüsünün çeşitli soruları ve kaygılarına ilişkin aralarında geçen konuşmayı ise **H. Küçükyazı** şöyle aktardı. "R. Priemer, Kürdistanlı örgütlerin birlik çalışmaları var, siz yer alıyor musunuz?' diye sordu. Yer alacağımızı belirttik. Daha sonraki sohbetimizin gelişimi ise şöyleydi:

Rolf Priemer: 'Bizde genel sekreter olayı yoktur. Partimizin iki sözcüsü var. Birisi ben, diğeri **Heinz Stehr**'dir. Sizin görüşme talebinizi memnuniyetle karşılıyoruz. Fakat daha önce bazı Kürt örgütler bizimle çalışmak istediler. Daha sonra anladık ki, bizi kullanmaya kalkıyorlar. Bizi, kendi yedeklerine almaya çalışıyorlar. Bunlar oldu ve doğru değil!' deyince, bize ilişkin böyle bir kaygısının olmamasını söyleyerek bu konuda şunları söyledim: Değişik Avrupa ülkelerinde bir çok insanımız var. İnsanlarımızın devrimci faaliyetleri sadece Kürdistan'a yönelik değildir. Ülkemizin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine, mümkün olduğu kadar katkı ve destek sağlanması amaçlanırken, diğer bir görevimiz olarak ta, bulunduğumuz ülkedeki mücadele içerisinde yeralarak sosyal haklar uğruna mücadele etmeyi öngörüyoruz. Bu mücadelenin, o ülkede bulunan, başta komünistler olmak üzere, tüm devrimci güçlerle birlikte yürütüldüğünde daha verimli olacağı inancındayız. Bu inançla, bölge komünist partilerinin işbirliğinden ve güç birliğinden yanayız. Amacımız sadece DKP ile değil, Avrupa'nın değişik ülkelerindeki tüm komünist partilerle dayanışma içerisinde olmaktır. Komünist partiler, ilişkileri geliştirmeli, zaman zaman ortak toplantılar düzenlemeli, ortak bir yayın hedeflenmeli. Size yaklaşımımız bu düşüncelerimizin bir parçasıdır. Kimseyi kullanma veya kendimize yedekleme anlayışında değiliz. Ama güçlü ilişkilerden ve dayanışmalardan yanayız diyerek kaygılarına ilişkin düşüncemizi açıkladık.

Doğu Almanya'daki Demokratik Sosyalizm Partisi ile ilişkilerine ilişkin sorumuza DKP sözcüsü, İlişkilerimiz var. Demokratik Sosyalizm Partisi zaten kendisini komünist olarak iddia etmiyor. Bu partide 3-4 eğilim var. Gerek parti yönetimiyle, gerek içlerindeki komünist platformla'da ilişkilerimiz var. İlişkilerimizin nasıl gelişeceğini ileride daha iyi göreceğiz cevabını verdi. Konuşmasının bir yerinde, dünyada hızla gelişmelerin yaşandığını belirten DKP sözcüsü, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin vardığı sonu bir türlü anlamıyorum yönlü sorusuna ve bunun gibi partilerin gelişimi ve seslerini duyurmalarının altında yatan, verdikleri mücadele değildi. Bu ve bunun gibi partiler, özellikle o dönemde, varolan sosyalist ülkelerle olan ilişkileri ve onların destekleri ile parladılar. Birincisi bu, ikincisi, bu partinin geçmişi incelendiğinde parti yönetimi hep yurtdışında kalmıştı. Kendi ülkesinin gerçeğine göre politika üretmeyi gerçekleştirememiş, koşullarına göre politika yapmaya kalkışmıştır. Bu politika ise tutmamıştır. Sosyalist ülkelerin yıkılmasıyla arkalarındaki destek te yokolmuş ve politikaları da çok kısa bir sürede iflas etmiştir. Olan budur, DKP sözcüsü: 'Doğrudur, inanıyorum bu böyledir' diye onayladı.

Bölge devrimci hareketleri üzerinde konuşulurken DKP sözcüsü, 'Bundan bir kaç yıl önce iki savunu vardı. Birincisi; BARIŞ HAREKETLERİ, ikincisi; sınıf mücadeleleri. Bundan birkaç yıl önce hızla parlayan "BARIŞ HAREKETLERİ" parladıkları hızla söndü. Geriye sağlam temel üstünde yükselen sınıf hareketleri, sendikal mücadele vs. kaldı' diye açıklamada bulunarak 'Bu mücadelede yer alan tüm güçlerin ilişkilerinin geliştirilmesinden yanayız'. Gelişen ilişkilerden KÜRDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ'ni de mutlaka haberdar edeceğiz. Partimizin tüm etkinliklerinde, kapımız KKP'ye açık olacaktır.

Yakında merkez yayın organımız U.Z (Çağımız)'un hazırladığı Büyük Basın Festivali var, orada stand açabilir, çeşitli etkinliklerde bulunabilirsiniz. Bu şenlikle birlikte, ilişkilerimizi başlatmış oluruz. Her ülkenin komünist partileriyle ilişkiler kurmaktan yanayız" diyerek ve KÜRDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ'ne başarılar dileyerek sözlerini bitirdi. Bizde ALMAN KOMÜNİST PARTİSİ ve Dünya Komünist Hareketine başarı dileklerimizi sunduk. Görüşmemiz sonucunda somut olarak şu sonuçlara vardık:

a) Dünyadaki yeni gelişmeler karşısında bölge KP'lerinin ortak davranmalarının sağlanması için çaba harcama.

b) Bölge komünist partilerinin ilişkilerinin yeniden düzeltilmesi.

c) Bölge komünist partilerinin bir araya gelmesi için çağrı yapılmalı.

ç) KP'ler arasında kalıcı ilişkilerin yaratılması, belli aralıklarla ortak toplantılar (tartışmalar) düzenlenmesi, panellerin hazırlanması, sosyalist ülkelerle dayanışma faaliyetleri vs. gibi çalışmaların hızlandırılması.

d) Bölge Komünist Partilerinin bir ortak yayınının çıkarılması. Bunun bir ön adımı olarak bu yıl 3-4 sefer olmak üzere KP'lerin yayın organlarının, en az merkezi yayınlarının başka dillere çevirisinin yapılması."

Bu görüşme sonucunda iki partinin, varılan anlayış birliği doğrultusunda çalışacakları, özel olarak vurgulandı. ■

Kürdistan Komünist Partisi Avrupa Örgütünün yayınlanan bir bildirisinde, Avrupa Örgütü olarak Mart ayında Konferans yaptıkları ve bu konferansta bazı kararlar aldıkları belirtiliyor. Bildiride Konferans sürecine de yer verilerek, kimi yeni yönelişler sıralanıyor. İsviçre Temsilcimiz Ökkeş Kolusarı'nın ilettiği Konferans sonuç bildirisini aynen yayınlıyoruz.

YAŞASIN SOSYALİZM

KKP I. Avrupa Konferansı Ve Sonuçları

"Eylül 1990'da 3. Kongresini gerçekleştiren Partimizin, "Parti örgütlerimizin Türkiye, Avrupa ve Ortadoğu'da yaygınlaştırılması" tespitinden hareketle, Haziran 1991 tarihinden itibaren değişik Avrupa ülkelerinde değişik zamanlarda KKP'liler tarafından KKP Avrupa Örgütlenmesi oluşturulma çalışmasına başlanmıştır.

Çeşitli Avrupa ülkelerinde çalışmalarını sürdüren ve belli bir düzey tutturan KKP üst organları Avrupa'daki örgütsel çalışmaların merkezileştirilmesini bir ihtiyaç olarak tespit etmişlerdir. Bu ihtiyaçtan hareketle, I. Avrupa Konferansımız için bir hazırlık evresi olan KKP Avrup Temsilciliği oluşturulmuştur. KKP Avrupa Temsilciliğinin bilgisi dahilinde Avrupa ülkelerini dolaşan yoldaşlar edindikleri bilgileri KKP Avrupa Temsilciliğine iletmişlerdir. Avrupa Temsilciliğinin yaptığı yaklaşık 4 aylık bir hazırlık faaliyetinden sonra 21 Mart 1993 tarihinde I. Avrupa Konferansımız gerçekleştirilmiştir.

I. Avrupa Konferansımıza Avrupa'daki örgütlü gücümüz eksiksiz olarak katılmıştır; örgütlülüğümüzün dünü, bugünü ve geleceği olumlu ve yoldaşça bir hava içerisinde uzun uzun tartışılmış ve belli sonuçlara varılmıştır, varılan bazı sonuçlar şunlardır:

1- Avrupa'daki çalışmalarımız iki temel amaca göre şekillenmiştir: Ülkemizde verilen Ulusal-Toplumsal Kurtuluş Mücadelesine her yönüyle ve tüm gücümüzle katılmak, ikincisi ise; bulunduğumuz ülkelerde, özelde Kürt ve Türk kitlesinin ekonomik, sosyal ve demokratik hakları uğruna, genelde ise, bulunduğumuz alanda tüm yabancı devrimci-demokratik güçlerle birlikte her türlü mücadelemizi sürdürmek,

2- Kürdistan devrimci ve yurtsever güçlerle varolan ilişkilerimizin yetersizliğinden hareketle, ülkemizin devrimci ve yurtsever güçleri arasında dostane ilişkilerin ve kalıcı güçbirliklerinin sağlanması, geliştirilip güçlendirilmesi ve ortak mücadele platformlarının oluşturulması konusunda, Kürdistan komünistleri olarak üzerimize düşen görevleri yerine getirmek,

3- Kürtçe'nin bulunduğumuz ülkede resmen tanınması için mücadele etmek,

4- Tüm KKP'liler olarak Kürtçe'yi okuyup yazabilecek bir şekilde öğrenmek için yoğun çaba sarfetmek,

5- Avrupa ülkelerindeki legal mücadele olanaklarını küçümsememek, bu olanaklardan sonuna kadar yararlanmak,

6- Olanakların tanıdığı veya varolduğu hallerde, hangi devrimci güç tarafından kurulursa kurulsun, mevcut Demokratik Kitle örgütlerinde birlikte çalışmak, bu olanakların olmadığı durumlarda ise pratikte yaşam bulabilecek Demokratik Kitle Örgütleri kurmak,

7- Enternasyonal ilişkilerimizi mümkün olduğu kadar geniş bir çerçevede geliştirmek, Türkiye, yaşadığımız ülke ve bölge Devrimci-Komünist Hareketleriyle ilişkilerin geliştirilmesi için yoğun çaba sarfetmek,

8- Politik düşüncelerimizi, bulunduğumuz ülke veya bölge hareketlerinin yayın organlarına ve onların politik düşüncelerini kendi yayın organlarımıza iletmek amacıyla bu çalışmalara ağırlık vermek,

Partimizin, 3. Kongre sonrası süreçte, başta ülkemiz Kürdistan'da olmak üzere Avrupa ülkeleri dahil genelde, çalışmalarında beklenenden daha hızlı bir örgütsel gelişim gösterdiğini onaylayan I. Avrupa Konferansımız, üye ve taraftarlarımızın kendi nitel düzeylerini yükseltmeleri amacıyla Partimizin program, tüzük, Kongre kararları, MK genelgeleri ve perspektifleri doğrultusunda, uyumluluk temelinde tartışmaların, araştırmaların, düşünce alış-verişlerinin yaygınlaştırılması, ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmelerin kavranması için büyük bir çabanın harcanması gerektiğine işaret etmiştir.

I. Avrupa Konferansımız, KKP Avrupa Organı'nın gizli oy açık sayım yöntemi kullanılarak seçilmesiyle sonuçlanmıştır.

Görev; varılan sonuçları hayata geçirmek için tüm KKP'liler olarak bütün gücümüzle çalışmaktır".

Adar 1993
KKP
Partîya Kominîst a Kurdîstan
(Komîteya Ewropa)

ULUSAL MÜCADELE VE İŞÇİ SINIFI ÜZERİNE DEĞİNMELER

-III-

Dursun Yaprak

Ulusal mücadelede işçi sınıfının rolü ve etkinliği konusuna tekrarı da içeren tarzda vurgu yapmamızın nedeni, sadece başka sınıf güçlerinin ulusal mücadeleyi sınıflar üstü ve/veya harici bir olay gibi sunmaya çalışmalarıyla yaratılmış bir bulanıklığa işaret etmek değildir. Sorunun, ülkemiz komünist kadrolarının hal ve gidişini etkileyen yanları da vardır ve günümüzde bu yön, daha önemlidir.

İki dönemsel tehlike var.

Birincisi: Sınıf bağlarını zayıflatan veya kuramayan, hatta sınıfın maddi gücünü giderek hafife alan ve işçi topluluklarıyla teması varoluşunun gerekçesi saymayan bir komünist gücün, kimliğinin altındaki zemini çok çabuk yitirmesi pekala mümkündür. Burada sorun elbette düşünce ile maddi varlığın atbaşılığı , birebir yansıması değildir; fakat politik yaşamı, gündemi ve maddi örgüleri sınıfın nesnelliğinden uzak bir gücün, verili hegemonik ağırlıklara doğru çok rahat sürüklenebileceği ve söylem düzeyinde kalmış "sosyalizm"inin giderek başka içerikler yüklenebileceği de inkar edilemez. Dahası, yakın tarih bu konuda sayısız örnekler de sunmuştur, sunmaktadır.

İkincisi: Kürt sosyalist kadroları, daha ülkesinin ve hatta O'nun parçasının işçi güçleriyle yoğun teması gerçekleştirememişken, dünya ve bölge ölçeğinde, işçi sınıfının gücü ve rolü konusunda yoğun ideolojik şüphelere, burjuva ve küçük-burjuva ideolojik bombardımana maruz kaldı. "Sınıf mücadelesinin mi adını doldurduğu... İşçi sınıfı kavramının anlamını yitirdiği" gibi "yeni" salvolara maruz kalan kadrolar, zaten güçsüz olduğu sınıfla temas konusunda daha da çekingen, daha da isteksiz hale geldi. Adından başka "yeni"liği olmayan ve buram buram çağdışı burjuva özlemle yüklü bu tür telkinlere karşı direnç yok değil. Ancak bu direnç daha çok sayıda işyeri, daha çok sayıda işçi gruplarını örgütlemeyi hedefleyen bir ısrar şeklini alabilmiş değil. Sonuçta anti-marksist rüzgarları neredeyse haklı kılarcasına bir hantallık ve sadece iman gücüyle ayakta durabilme gözlemleniyor.

Kuvvetli bir şevki yaratmak gerekiyor. Diğer yandan, sosyalist mücadelenin genel ve özel sorunlarına inandırıcı ve yaratıcı çözümlemeler zorunlu hale geliyor. Ancak şevke ve çözümlere adım atmanın bile yolu, işçi sınıfı içindeki bağları hızla artırmaktan geçiyor. Tersinden, işçi örgütlülüklerini ve bağları arttırmaksızın dünya ölçeğinde bir şevk beklentisine saplanmak ve "önce sorunları çözüp, sınıfa öyle yönelmek", başaşağı bir bekleyiş ve nihayetinde sosyalistlerin kendi küçük yuvarlarında ya çürümesi ya da (örneklerine sıkça rastlandığı gibi) başkalaşması demektir.

Sınıfa güvensizlik fırtınaları arasında yol alabilmenin tek yolu sınıf bağlarını güçlendirmektir; O'nun gizil gücünü açığa çıkarabilmek için.

xxx

Bazıları çok kitabi olduğumuzu söyleyebilir. Gerçi gözünü ısrarla bir hedefe -komünizme- diken insanların "kitapsız"lığı pek mümkün değildir fakat, kelimenin "ayakları havada olmak" anlamı içerisinde hiç de kitabi olmadığımızı belirtmek gerek. Olsa olsa, bize sunulan verili gündemlerin rotasını ve "imkan"larını reddetme hakkını kullandığımız; "başka" rota ve bu rotanın imkanlarını ortaya çıkarma hakkını realize etmeye çalıştığımız söylenebilir.

Ne zamanki, genel belirlemelerle ve özlemlerle yetinilir; o zaman kitabi, ayaklarımız havada kalmamız kaçınılmazdır. Bu yüzden, bir yandan uluslararası yansımalarıyla, diğer yandan da ülkemiz bahsinde, işçi sınıfı mücadelesinin genel ve özgül sorunlarına hızla neşterler atmamız gerekiyor. **Bu gereksinmeyi sınıfa yönelimle uyumlu bir tarzda karşılamayı yeniden vurgulamak da zorunlu.**

Asıl anlamını sınıfa güçlü yönelimlerde bulunduğumuzda kavrayacağımız bir dizi problemle yüzyüzeyiz. Problemlerin ülkemize dönük yüzlerinden bu dönem için önem taşıyanlara değinmek, problemleri tartışmak ve/veya orta yere koymak gerekiyor.

xxx

Önce, zorunlu bir teorik saptama: Ulusal mücadele içinde işçi sınıfının etkinliğini ve giderek öncülüğünü hedefleyenlerin, ulusal bağımsızlığın **aynı zamanda** toplumsal kurtuluş anlamıyla yüklü olarak ilerlemesini amaçlayanların, "bağımsız devlet... bağımsız örgütlenme" gibi tartışmaları "hangi model doğru?" yörüngesinden; "Bu hedeflere işçi devleti ve işçi örgütlenmeleri tarzında nasıl gidebiliriz?" yörüngesine kaydırmaları daha verimli olacaktır. Ülkemiz işçi sınıfı hareketliliğinin kendi ayakları üzerinde bağımsız örgütlenme hakkı ve **gereği** ile, sınıfın üzerinden atlamasının mümkün olmadığı ülkesel bağımsızlık hakkı ve **gereği** tartışma dışı bırakılmaksızın, (uzun sürecin önümüze getireceği zorunluluklar bir yana) ne yapacağını bilen bir işçi hareketi yaratmak da mümkün değildir, özgün sınıf savaşımının seyrini işçi sınıfı lehine etkileyecek politikalar üretmek de mümkün değildir.

Ülkemiz işçileri, ülkesinin birliği ve bağımsızlığı perspektiği **içinde** bir sınıf hegemonyası göreviyle yüzyüze olduğunu çok iyi kavramalıdır. Kürt sosyalist kadrolarının görevi, bağımsızlık, ülkenin birliği gibi konularda sınıfa çekinceler aşılamak olamaz; bu, sınıfın önderliğe soyunacağı zemini gizlemek ve daha baştan etkisiz bir güç yaratmak anlamına gelir. Görev, tarihin O'na bıraktığı yükü tüm açıklığıyla orta yere sermek ve bu "yük"ü toplumsal kurtuluş için güçlü bir enerji haline dönüştürmesinin, dolayısıyla görev ve eğitim haline getirmesinin yollarını göstermektir. Bu "yük"ü bir duvar dibinde bırakarak toplumsal kurtuluşa yürüyemeyeceğini tüm Kürt işçilerine izah etme göreviyle yüzyüzeyiz. Dolayısıyla kavram kargaşasına son vermek, ülkemiz işçilerinin hangi seyir içinde etkinlik savaşımı verdiğini çok net belirlemek durumundayız.

xxx

Yukardaki teorik vurguyla bir parça ilişkili pratik bir gerçeği tartışmanın zamanıdır: Antep, Malatya, Maraş, Erzurum vb... Ülkemizin kuzey sınır şeridi denebilecek (bunlara aslında Elazığ, Adıyaman gibi biraz içerdekilerde katılabilir) merkezlerde yoğun olan işçiler ve işyerleri içinde ulusal duygu çok cılız.

İki soru: Bir; neden?... İki; bu bir olumluluk mudur?...

Çoğunlukla, ilk soruya verilen yanıt, ikinci yanıtı da belirliyor.

Ülkemiz gerçekliğiyle tarihsel sürecini bir tarafa koyanlar şöyle bir belirlemede bulunabilir. "Buralarda kapitalizm, görece daha gelişkindir; sınıf bilinci ya da duygusu, doğallıkla daha baskındır." Bu tarz bir yanıt, açık ya da gizli, ikinci soruya "bu durum bir olumluluktur" yanıtını getiriyor.

Sözü edilen yerlerde kapitalizmin daha gelişmiş olduğu, belli başlı iş alanlarının buralarda daha yoğun olduğu doğrudur. Ancak bura işçilerinin "ulusallığı" aşan bir düzeyde sınıf bilincine sahip olmaları nedeniyle ulusal duygudan uzak oldukları tümüyle bir yanılsamadır. Evvela, ulus ve ülke duygusu dışında bir sınıf bilincinin ne kadar ucube olacağı açıktır. Diğer yandan, gerçekliğe baktığımızda ulusal duygu eksikliğinin temelinde yoğun asimilasyonu; "ülkeyi küçültmek" isteyen düşmanın güçlü yönelimlerini; ulusal köklerle bağı kopartmak amacıyla yoğunlaştırılmış iletişim vb. mekanizmaların kapitalizmin gelişme hızıyla koşut güçlülüğünü; son olarak da, devrimci/sosyalist güçlerin uzun yıllar boyunca sözü edilen yanılsamanın etkisinde olmalarını görmek gerekmektedir.

TC kapitalizminin mekanizmaları dışında konumlanmış ulusal Kürt burjuvazisiyle birlikte hareket ederken bile, o ulusal burjuvaziye karşı da bir hegemonya savaşı yürütmek, sınıf savaşımını perdelememek ve ulusal kurtuluşun daha ilk hücrelerine sosyalizmin güvencelerini döşemek göreviyle yüzyüzedir.

Sözkonusu yerler, sosyalistler açısından paradoks bir durum sunmaktadır: Ülkemizin en büyük parçasını teşkil eden Kuzey'de işçi sınıfı etkinliğinin güçlü yatakları buralardadır; fakat bura işçilerinin verili bilinci, ulusal mücadeleyi ve taleplerini kucaklar olmaktan bir hayli uzaktır.

Öyleyse, sınıfın çok yönlü talep, mücadele ve örgütlülüklerini elbette ihmal etmeksizin ve bağımsız bir sınıf gerçeğini atlamaksızın, buralarda asıl sorunu "Kürt işçilerini Kürdistanileştirmek" olarak belirlemek gerekmektedir...

xxx

Çok tartışılan "dört parça için tek işçi sınıfı partisi" sorunu da yukardaki problemle yakından ilişkili değil midir?...

Teoride çok güzel: "Bir ülkenin tek KP'si olur!" Doğrudur ve/fakat buna ulaşmanın sürecini kollamak başkadır; mevcut gerçekliğe zıt suni yönelimleri dayatmak başkadır...

Ülkenin en büyük parçasında sınıfın en büyük hacmi, bırakın diğer parçalarla fiziki ilişki ve teması; o ülkenin/ulusun bir öğesi olduğunun bile ayırdında değilken, birbirleri açısından durumları bu anlamda pek farklı olmayan parça işçilerinin tek siyasal organizasyonu yaratmaları mümkün değildir.

Sadece bu gerçeklik bile, parçaların elbette sıkı bir koordinasyonunu gözeten fakat bu aşamada bağımsız parça KP'ler olayını zorunlu kılmaktadır.

Tersi düşünülebilir: Tek bir organizasyon iradi olarak "kurulur" ve sınıfın birliği süreci, seksiyonlar eliyle gerçekleştirilir. Ancak, görülür ki, yaşamın katı gerçeklikleri (sınıfın durumu ve parçaların nesnel ilişki düzeyleri itibariyle) "seksiyon" denilenleri fiilen bağımsız yapı; "merkez" denileni de fiilen koordine odağı haline getirir ve dolayısıyla bu noktada tartışmanın verimsizliği ortaya çıkar.

Evet; ülke işçi sınıfının tüm parçalarda birlikte hareketi / örgütlülüğü gibi bir ciddi sorun vardır. Ancak bu sorun, dahiyane modellerle ya da işlevsiz suni adlandırmalarla giderilecek bir sorun değildir; esas olarak, her parçadaki işçi grupları içindeki çalışmanın politik vurgu noktaları ve perspektifler bu sorunun halline yol verecektir. Önemli olan, tek bir parça içine sıkıştırılmamış bir bilinci ve hedefi Kürt işçilerine taşımak ve tanıştırmaktır...

xxx

Sınıflı toplumlar tarihini, bir bakımıyla, 'emekçilerin geçim nesnelerinden uzaklaşması tarihi' olarak yorumlamak mümkündür. İlkel komünalitede hiç bir dolayımı olmayan emek/emekçi ilişkisi, sınıflı toplumla birlikte kerte kerte uzaklaşma eğilimi gösterir. Köle, serf ve proleter: Bu üçlü, emek ile emekçinin mesafesinin açılma sürecinin de üç aşamasını anlatır.

Proleter, emek gücünden başka bir 'geçim nesnesi'ne sahip olmamayı ve/veya emek gücünü satmak suretiyle geçim nesneleriyle temas imkanını anlatan bir kavramdır.

Kürt proletaryası, bu yönüyle anlatılacak olursa, hala 'bulaşık'tır, köy'ün ilişkilerini yapısında barındırmaktadır. Gerçi, uzun bir dönemden bu yana, artık köyden "yağı-bulguru" daha az gelmektedir; kapitalist ilişkilerin şiddetiyle orantılı olarak köy ile nesnel ilişkileri zayıflamıştır. Ancak, özellikle sosyal ilişkilerinin toplamı anlamında pre-kapitalist ilişkilerin zayıflamasını gizleyen üst yapı değerlerinin sürmesi gibi) hala kopup geldiği köy ilişkilerinin izlerini barındırmaktadır.

Giderek azalmakla birlikte, "işçiliği" aileye akan "gelirler"den sadece biri olarak değerlendiren; maddi yaşamını emek gücü dışındaki ilişkilerle tahkim eden kayda-değer bir emekçi nüfusu hala var. Bu nüfus elbette henüz kendisini proleter sayamıyor. Geçim nesnelerinden yalıtlanma sürecine (kapitalist gelişmeye) koşut olarak bu durum hızla azalıyor, fakat ülkemiz işçi sınıfı üzerine düşünen herkesin kaydetmesi gereken bir not olarak varlığını hala koruyor.

Ülkemiz işçi sınıfı, "ailesinden iki-üç kuşaktır işçiliği sürdürenlerin sınıfı" olmaya doğru hızla yol alıyor fakat henüz bu durumda değil...

Bu konumdaki bir sınıfı dönüştürmenin ve etken hale getirmenin zorluklarını sıralamaya gerek yok.

Bu zora soyunan, soyunmak zorunda olan komünistler, sınıfın bilincinin maddi yaşamının yanı başına ulaşmasını beklemeksizin çaba sarfetmek, çözümler üretmek durumundadırlar.

Bunun güncel bir yolu, en yaygın işçi örgütlülüklerini olabildiğince tüm işçilere açmak, ulaştırmaktır. Ülkemizde hala milyonları bulan sendikasız işçilerin sendikalaştırılması kampanyası bile, işçi bilincinin yer etmesine büyük harçlar taşıyacaktır. Bu anlamda, sendikasız/sigortasız işçilerin bu boşluğunu doldurmaya çalışmak, hafife alınacak bir hedef değildir ve ülkemiz işçi sınıfının bir sınıf haleti ruhiyesine kavuşmasında çok önemli bir yer tutmaktadır.

Diğer yandan; sınıfın mevcut konumu içinde küçük

de olsa ciddi halkalar, oluşumlar yaratılması halinde, bu konum, yani dezavantaj, güçlü bir avantaja çevriltilerek köy ile kentin birleşik kalkışmalarına bir manivela da yapılabilir. (Kardeş Türkiye işçi sınıfının çeşitli deneyimleri ve en son Zonguldak, bu konuda oldukça öğreticidir. Yalnızca bu konuda değil; her yönüyle Türk işçi sınıfı deneyimini özümlemenin, "geç olma"nın dezavantajlarını daha hızlı geçebilmek açısından büyük öneminin olduğunu burada yeniden vurgulayalım.)

xxx

Üzerinde çok ciddi düşünmemiz gereken bir diğer konu, sayıları çalışanları çok çok geçen işsizlerimiz, yani işçi sınıfının kapitalizmce çalıştırılamayan, en temel insan hakkı olan 'Çalışma Hakkı'ndan mahrum edilmiş parçası içindeki uğraşlarımızdır.

İşsizler arasında çalışma sorunu yalnızca işçi sınıfının nüfus içindeki büyük bir kütlesinin gözardı edilmemesi problemi değildir. Mevcut işsizlik düzeyi ve işsizler nüfusu, bizzat üretime koşulu işçilerin başında bir 'Demokles Kılıcı' durumundadır. İşsizler kitlesi, üretim birimlerindeki en basit kıpırdanışta, en basit sendikalaşma çabasında bile işten atılmanın potansiyel kolaycılığını düşmana vermektedir. "Nasıl olursa olsun bir iş bulabilmiş olma" cenderesindeki üretim birimlerine, işsizler içinde hatırı sayılır örgütlülükleri öngörmeyen bir yaklaşımın ulaşması mümkün gözükmemektedir.

Ülkemizin özgün sömürge koşullarının yarattığı, üstüne kapitalist sistemin yapısal çözümsüzlüğünün bindiği böylesi kısıtlı istihdam şartlarında işsizler içinde çalışmanın ve örgütlenmenin de özgün tarzlarını geliştirmek zorunlu olmaktadır.

Bir öneri olarak, geniş 'İşsizler örgütlenmeleri' (dernekler şeklinde, vb.) oluşturmak; ulus ve sınıf bilincini örmenin yanısıra, buralardan işsizliğin boyutlarıyla sistemin aczini daha bilinçli deşifre etmek ve üretimdeki sınıf kardeşleriyle olan görünmeyen rekabeti (beklentinin ucunu sisteme yöneltecek tarzda) törpülemeye çalışmak şeklindeki bir kampanyayı da tartışmak gerektiğini düşünüyorum. Bu temelde, "kahveleri sisteme öfkenin mekanları yapmak ve sonrasında da kahveleri örgütlülükler lahine boşaltmak" parolamız olmalıdır.

Özgün sayılabilecek konumların bir diğeri de, ülkemiz işçi sınıfının birliğini parçalamayı, sınıfın ulusal kalkışmaya kayıtsız kalmasını sağlamayı amaçlayan dengesiz "ücretler politikası"dır.

Adıyaman Tekel'indeki bir işçi ile Adana'ya giden mevsimlik pamuk çapacısını düşünün... Ya da, Batman petrol işçisiyle Antep'in özel işletme işçisini... Dengesizlik, yer yer iktisadi olmayan nedenlerle, oldukça büyüktür. (İktisadi neden hiç yoktur demiyoruz elbette. Keza, "çok maaş aldığını" zanneden Batman petrol işçisinin vb. kapitalizme kattığına oranla gerçekte çok çok az aldığını bile iktisaden söylemek mümkün. Burada vurgumuz, göreceli farklılığa ve farklılığı yaratan "olağanüstü hal primi ile ek zammı"nadır.)

Sorunu, özel sohbetlerimizdeki açıklığıyla, aslında şöyle koymak gerekir: "Ayda on milyon maaş alan Batman işçisine nasıl ulaşabiliriz; o işi bulabilmiş olmak bile başlı başına bir nimet durumundayken?..."

Durum bu kadar "vahim"mi? Bizce değil!...

KİT'lerde istihdam edilmiş Kürt işçilerine dönük görece özel bir ücretler politikası olduğu, emek gücünün (ki çoğu özel işyerlerinin neredeyse angaryaya varan uygulamalarının yaratmış olduğu) dengesiz bir görünümde bulunduğu ve bu anlamda bir özgünlük bulunduğu doğrudur. Ancak bu, çok daha fazla da abartılacak boyutlarda değildir. Daha doğrusu, abartı, sınıftan uzaklaşmanın ve O'na temas etmemenin gerekçesi yapılabilecek; bizi peşinen eli-kolu bağlı kılacak söyleme vardığında, anlamsız boyuta çıkmış demektir.

Ancak, dönemsel bir özgünlüğün bulunduğu noktası, sistemin "sus payı" verdiği KİT işçileri arasında bu yönün propaganda edilmesi ve açığa çıkarılması çabalarına kalkış yapılabilirse, anlamlı bir tesbit durumuna gelir.

Kısacası, esas olarak sınıfla en yakın teması ve yönelimi gözetmeliyiz; bu çabamız içinde, "Apo zammı" ile eline çok şey geçtiğini zanneden emekçiye hem bir elinin yağda, bir elinin balda falan olmadığını izah etmek; hem de düzenin bunun her türlü karşılığını çok ağır aldığını ve alacağını göstermek, çok zor sayılmamalıdır.

xxx

Son bir nokta: Ülkemizde ağırlıklı iş alanlarının KİT'ler olmasının anlamı nedir?..

Bunun anlamı, bilinçli bir geri bırakılmışlığın yanı sıra sermayenin risk faktörünü gözetmesi ve hazır/yaygın alt yapı bölgelerine (Türkiye'ye) kayışı anlamında açık da; çıkarılması gereken sonuçları itibariyle ne anlam ifade ediyor, şeklinde ortaya koymak gerekir.

Bir komünist, bu gözlemden, ülkemiz işçi hareketinin direkt devleti hedefleyebilmesinin bir olanağını tespit eder,

Bir liberal ise bu gözlemden, bir Kürt burjuva sınıfı olmadığı ve dolayısıyla Ülke'de sınıf savaşımının gereksiz olduğu sonucuna varır!

Sınıf savaşımını, işçi ile "işveren"in bir meydandaki düellosu basitliğine indirgeyenler,"Hani nerede Kürt işçilerinin Kürt patronu?" diye soruyor.

Ülkemizin her şehrinde ve hatta her köyünde,"hani nerede?"diye sorulan Kürt burjuvaları var aslında. Ancak bu kadar değil. Dahası devlet ve işletmeleri hem içerdeki hem de Türkiye'deki Kürt burjuvalarından ,Kürt sermayesinden bağışık değil.Kendini bağışık tutmuş ya da tutturulmuş "milli"Kürt sermaye çevreleri yok değil; var fakat çok daha fazlasıyla bir bütün olarak TC kapitalizminin girift sermaye akışı içinde anılması gereken bir Kürt sermayesi vardır.

TC kapitalizminin mekanizmaları arasında"akan"Kürt sermayesinin etki ve yansımalarını devletin işletmelerinde yok saymak, iktisaden bir cehalet değilse, ülkemiz işçi sınıfını sınıf talepleri ve görevleri konusunda donanımsız kılmaya çalışmak demektir.

Gerek ülkede ve gerekse de Türkiye'de üstlenmelerine karşın sistemin mekanizmalarıyla ülkeye de sirayet etmiş bir şekilde TC kapitalizminin sömürü odaklarında "bir Kürt burjuvazisinden bahsedilmeyeceğini" önermek, gizli bir tarzda, ulusal mücadelenin böyle bir zemini sağlama göreviyle, yani "bizim kapitalizmimizi" yaratma göreviyle yüklü olduğunu da dile getirmektir.. Bunun dışındaki söylemin, hele hele bilim adına iddia edilmesi, sosyolojiyi Red-Kit çizgi hikayelerinde tasavvur edilen kasabaların basitliği düzeyine indirgemekle eşanlamlıdır.

Sonuç olarak: Gerek "özel" ve gerekse de devlet işletmelerinde istihdam edilen ve edilemeyen ülkemiz işçi sınıfı, sömürgeci boyunduruğa karşı diğer ulusal sınıflarla birlikte mücadele ederken; dolayımlı ve dolayımsız biçimlerle de, aynı zamanda Kürt burjuvazisine karşı da mücadele etmektedir. O kadar ki, TC kapitalizminin mekanizmaları dışında konumlanmış ulusal Kürt burjuvazisiyle birlikte hareket ederken bile, o ulusal burjuvaziye karşı da bir hegemonya savaşı yürütmek, sınıf savaşımını perdelememek ve ulusal kurtuluşun daha ilk hücrelerine sosyalizmin güvencelerini döşemek göreviyle yüzyüzedir.

Bu ülkede komünistler bunun için var. Böyle bir tarihsel gerçeklik komünistleri politika sahnesine itmiştir ve görevlerinden kaçınmadıkları oranda da bu sıfatı şerefle taşıyacaklardır... **(Son)**

ATEŞKESİN BOZULMA

PKK'nin 17 Mart'ta tek taraflı ilan ettiği ve daha sonra koşullu olarak süresizleştirdiği ateşkes, PKK'nin üstlendiği Bingöl eyleminden sonra şimdilik ortadan kalktı.

PKK'nin tekyanlı olarak ilan ettiği ateşkesi esasen kimin bozmaya çalıştığı ve bozduğu çok açık. İlan edilen ateşkes süreci boyunca PKK gerçekten de ateş etmemeye büyük özen gösterdi. Ancak bu süreç boyunca karşı taraf olan TC, süreklileştirdiği çok yönlü baskılarının dozundan hafifletmeye gitmediği gibi, silahlarını hiç susturmadı. Hatta, süreci kendine bir fırsat unsuru olarak gördü ve bu yönlü değerlendirmeye çalıştı. Ateşkes ilanını, daha çok PKK'nin güçten düşüşünün bir işareti olarak yorumladı ve bu anlayışla operasyonlarını, toplu tutuklamaları, köy boşaltmaları, köy yakma ve yıkmaları, gerillaya yönelik imha saldırılarını alabildiğince tırmandırdı.

Ateşkes süreci boyunca 90'a yakın gerilla vuruldu, yüzlerce köy ve mezra bombalandı, bir çoğu boşaltıldı, insanlar yurdundan edildi, faili mechul cinayetler devam etti, binlerce kişi işkencelerden geçirildi, yüzlercesi tutuklandı. Halka yönelik operasyonlar dinmek bilmedi. Bardağı taşıran damla ise Kulp civarlarında 12 gerillanın toplu imhası oldu.

Devlet siyasal çözüme yönelik en ufak bir adım atma veya en azından sorunun çözümüne ilişkin tartışma ortamını yaratmaya yönelik niyet gösterisi bile ortaya koymadığı gibi, yine hareketin güçten düştüğü ve dağılabileceği anlayışından hareketle, daha çok pişmanlık yasası ve bu kapsamdaki kararnameler üzerinde yoğunlaştı.

Yani kısacası, PKK'nın tek yanlı olarak ilan ettiği ateşkesi bozması için devlet elinden ne gelirse yaptı ve PKK'nın yeniden silah kullanmasını haklı çıkaracak gerekçeleri arttırdı, tahriklerini sürdürdü.

Devlet, Kürt sorunu konusunda bir acz içindedir. Ateşkes sürecine yönelişlerinde bu acz ve çelişkilerini de sürekli yansıtarak hareket etti. Bir yandan ateşkesi tanımadıklarını, ateşkes ilan edenleri muhatap kabul etmeyeceklerini açıklarken, öte yandan yapılması düşünülen ekonomik yatırımlar için ateşkes ortamını bir "ön koşul" olarak gördüklerini söylediler. Bir yandan "bu sorun silahla çözümlenmez" deyip Kürt halkını ikna etmeye çalışırken, öte yandan silahı en çok kullanan onlar oldu. Bir yandan ateşkesi tanımadıklarını ve kendilerini buna uygun bir ayarlamaya tabi tutmayacaklarını söylerken, öte yandan Bingöl eyleminden sonra, PKK'nin ateşkes ilan ettiği halde sözünde durmadığını söylediler. Sanki ateşkesi "tanıdık" dediler ve sürece uygun adımlar attılar da, buna rağmen PKK bunu engellemek istedi, havasını yaratmaya çalıştılar. Halbuki, aynı şeyi onlar, böbürlene böbürlene her gün yaptılar. Ve en önemlisi de, bir yandan Kürt sorununu, PKK'yı vb. hep yok kabul ettiklerini söylerken, bir yandan da günü birlik olsun, uzun vadeli olsun tüm planlarını, bu "yok kabul ettikleri" olgulara göre ve bu olguların aleyhinde olmasına büyük özen göstererek, yapmaya devam ettiler. Nitekim, sonunda düzen içi muhalefet partilerinin bile "Bu iktidar PKK'ye endekslidir" eleştirisini aldılar.

Hatta denilebilir ki, bu çelişkili açıklama ve yönelişler yerel askeri birimleri de bazı konularda ikircikli davranmaya kadar götürmüştür. Bir yandan katliamlarla sonuçlanan askeri operasyonların ardı arkası kesilmezken, diğer yandan tek taraflı ateşkesin rehavetiyle hareket edebildiler. Bingöl karayolundaki askeri sevkiyatları bu rehavet içinde gerçekleştirdikleri anlaşılıyor.

Bu çelişkili anlayış ve tutumların hükmettiği yönelişleriyle devlet, PKK'nin ateşkesi sürdürebilmesinin tüm olanaklarını ortadan kaldırdı. Bu gerçekliği Kürt halkı da bizzat yaşayarak görmüş oldu. Ateşkes süresince baskılara en fazla maruz kalan Kürt köylüleri oldu. Kırsal alandaki bu baskılar, ateşkes ilanına uyum sağlama çabasında olan gerillanın köylülerle öteden beri var olan ilişkileri gerekçe gösterilerek yapıldı. Dolayısıyla halk, ateşkesin yaratması düşünülen olası huzuru yaşayabilmek bir yana, karşısında gerillanın aktivitesini de görmeyen TC ordu güçlerinin dozu arttırılmış pervasız baskılarına daha fazla maruz kaldı. Tek taraflı ve karşı taraftan en ufak pratik bir cevap bile bulmayan bir ateşkesin anlamsızlığını önce halk yaşayarak görmüş oldu dersek, pek abartmış olmayız.

Gerillayla ilişkileri olan ve gerilladan çok daha fazla devletle açık bir şekilde yüzyüze gelen halkın, devletin pervasız tutumları karşısında, artık anlamsızlaşmış ateşkesi bozması için gerilla üzerinde bir talep baskısına başladığını çok önceden duyuyorduk. Ve herhalde şöyle bir belirleme gerçekçi olur: TC'nin neden olduğu tüm olumsuzluklara rağmen gerillanın sürdürmeye çabaladığı ateşkesin bozulmasında/bozdurulmasında esas olarak Kürt halkının ve özellikle Kürt köylüsünün rolü büyüktür. Bu gerçeği görmek gerekir.

PKK'nin üstlendiği Bingöl eyleminden sonra PKK Genel Sekreteri A. Öcalan'ın konuyla ilgili yap-

SINDA PAY SAHİPLERİ

Cemil BARAN

tığı açıklama da bu gerçeği ortaya koyuyor. Öcalan'ın "Haberim olsaydı bu eylemi önlerdim" demesi, eylemin daha çok baskı gören köylülerin artan talep baskısı ve Kulp civarında 12 gerillanın topluca vurulmasının, PKK'nin merkezden çok yerel birimlerini harekete geçmek zorunda bıraktığı gerçeğini kanıtlayan niteliktedir.

Bundan Kürt halkının ateşkesi istemediği gibi bir sonuç çıkmaz. Aksine, ateşkes sürecinin başlangıcında, barış için umut dolu olan taraf Kürt halkıydı. Bu süreçte, gerek Newroz eylemliliklerinde, gerek ulusal mücadeleye yeni bakış açıları ve ileriye yönelik anlayışları geliştirmede ve gerekse de yeni bazı kurumlaşma arayışlarında sergilediği pratiklerinde halk, barış ortamına, barışçıl mücadele koşullarına uzun süreden beridir adeta susamış olduğunu gözler önüne sermiştir. Ne var ki, aynı anlayış ve davranış tarzını devlet güçleri göstermemiş, Kürt halkının barışa ilişkin bu istek ve azmini, kendi imha planlarına uygun bir fırsat olarak değerlendirmek istemiştir. Bunu kısa zamanda farkeden halk, barışın tek taraflı olamayacağını, taraflardan birinin saldırganlığını tırmandırma eğiliminde olduğu bir ortamda barışın yaşatılmasının olanaksız olduğunu anlamış ve barışı sürekli, ancak olgunlaşmış koşullarda yaşam bulabilecek bir istek haline geleceğini görmüştür.

Ateşkesin bozulmasında, ya da atılan önemli barış adımına rağmen barışın yaratılamamasında, olayda etkin olması beklenen ülke yönetimleri ve uluslararası kamuoyu odaklarının aktif davranmamasının da payı var.

TC'yi bu konuda asgari düzeyde de olsa bazı adımlar atmaya zorlayacak gibi görünen ve Türk yönetiminin göbekten bağlı olduğu ABD, Almanya, Fransa, İngiltere vb. emperyalist devletlerle, bazı "Kürt Dostu" Avrupa ülkelerinin gelişmeye ağırlık koymadığı çok açık. Göstermelik bazı basın açıklamalarıysa, hem Kürt halkını gücendirmemeyi hem de TC'yi zor durumda bırakmamayı aynı anda yansıtabilen içeriklere sahipti.

Emperyalizmin, Kürt sorununu, TC'yi kendine daha fazla bağımlı kılmanın bir kozu olarak kullandığı, ama gelecek vaad eden Kürdistan'daki özgürlük mücadelesini de denetimden kaçırmamaya yönelik planlar içinde olduğu ve salt bu çıkar gözetimi nedeniyle Kürtlere şirin gözükmeye çalıştığı bir kez kanıtlanmış oldu.

Uluslararası bazı insan hakları kuruluşlarının barış adımına yaşam kazandırmak için, gerek kendi ülke yönetimleri üzerindeki ve gerekse de TC üzerindeki girişimleri ise sonuçsuz kaldı.

Türkiye işçi sınıfı, bu konuda üstüne düşeni yine yapamadı. Barışın yaşatılması ve Kürt halkının ulusal demokratik haklarına kavuşması mücadelesinin en yakın müttefiki olması gereken Türkiye işçi sınıfı, yine pasif kaldı. Pasiflik sözü bile çok gelir; vurdumduymazlığını sürdürdü. Bir kaç siyasal kuruluş, aydın ve sendikacının yaptığı çağrılar ise, toplumda bu konuda bir hareketlilik yaratacak etkiden uzaktı. İşçi sınıfı Kürt sorunu konusundaki suçlu pozisyonundan kurtulmamakta adeta ısrar ediyor. Barışın bozulmasında, kendi burjuvazisi üzerine gereken siyasal baskıyı kurmayan Türkiye işçi sınıfının da gözle görülür dolaylı bir payı vardır.

Ateşkes sürecinin ardından yeniden başlayan gerilla eylemliliklerinin halk nezdinde daha fazla bir meşruiyet kazandığı görülüyor. Çünkü Kürt halkının ezici bir çoğunluğu, ateşkesin bozulmasından esas olarak devleti sorumlu tutuyor. Ve devletin barıştan yana olmadığını, yaşanılan süreçle birlikte artık daha iyi anlamış bulunuyor. Ateşkes sonrası yaşanılan devlet terörünün devamlılığı veya Bingöl olayının ardından TC'nin olanca gücüyle "bastırıp yoketme" amaçlı, kapsamlı operasyonları gerçeği çıplak olarak ortaya koyuyor. Devlet ateşkes ile birlikte uluslararası kamuoyunda zor bir konuma itilmişti. 92'lerde başlayan ve Jandarma Kuvvetleri Komutanı Eşref Bitlis'in planladığı ve "Bitlis Planı" olarak anılan "Bahar Operasyonu"nu gerçekleştirmekte sıkıntı çekiyordu. Çünkü, her halukârda sopa siyaseti bayraklaştırılmış ve terör yöntemi dışında bir çözüme sıcak bakılmamıştı. Bir olanak, bir gerekçe yaratılmalıydı. "Ateşkes" denen "zırh" yırtılmalı, saldırı yolu açılmalıydı. Bunun için bir yanda, "ateşkesi biz istemiyor muyuz" yönlü titrek sesler çıkartılırken, infazlara hız veriliyordu. Nasıl olsa bir noktada patlama olacak, "Bak işte silah kullanıyorlar, samimi değiller" demelerine olanak yaratılacaktı. Bingöl olayı istenilen ortamı yaratmaya yetti de arttı bile. TC'nin samimiyetsizliği de tartışmasızı ortaya çıktı. Bu gerçekliktendir ki, bazı TV kanalları bile bu gerçeği görmezlikten gelemedi. Esnaf kesiminin en geri temsilcileri bile "valla, ben artık bu adamlara hak veriyorum, devlet kendisinden bekleneni bilerek yapmaz" diyorsa, bu, ateşkesin bozulmasından Kürt halkının kimi sorumlu tuttuğunu çok iyi gösteriyor. ■

Demokrasi Partisi'nde

BİRLİK VE BİRLEŞİKLİK

Kemal Bilget

DEP birlik zeminlerinden doğan bir parti. BİRLEŞİKLİĞİ amaçlıyor. BİRLİĞİ önemli ölçüde başarmış ve BİRLEŞİKLİĞİ başarma iddiasında. BİRLEŞİKLİK yönünde atılmış adımlar var, fakat yetersiz. BİRLİK için yapılacaklar olmakla birlikte asıl temel atılmış durumda.

DEP'in temel harcı Kürt siyasal güçleri ve aydınları. Farklı Kürt siyasal güçleri DEP çatısı altında birliği sağlamış durumda. Hiç bir siyasi güç birliğin dışında değil. Kürt aydınlarının yapı içerisinde toparlanması tam olarak sağlanamamakla birlikte, atılan adımlar belirleyici nitelikte. Bu anlamdaki eksikliklerin giderilmemesi için ortada herhangi bir engel yoktur. Kuruluş aşamasının yoğun gündemi bitirilir ve yine kuruluş aşamasının doğal eksiklikleri ve zaafları aşılır da esnek, birleştirici ve ikna edici bir çalışma gerçekleştirilebilirse Kürt aydınlarının tamamına yakını kazanılabilir.

Kuruluş aşamasında bu görevin tam olarak yerine getirilmemesinde belirleyici olan teknik engellerdir. Çünkü, tüm Kürt aydınlarını kazanmak için gerekli olan anlayış, özveri ve duyarlılık yeterince var. Dahası, tren kaçmış da değil. Teknik nedenlerle, yani hızla işletilmesi ve tamamlanması gereken bürokratik işlemler nedeniyle tüm aydınlara ulaşmak zaman ve mekan açısından mümkün olamazdı. Ama, Haziran 93 sonrası bu eksiklik giderilebilir. Partinin kuruluş aşamasında görevin yerine getirilememesinin tek nedeni: Yılbaşından ve 84 yerel seçimlerinden önce gerekli zamanı yakalama telaşıdır. Yani tercih olarak, ya zamanı yakalamak yada aydınlar cephesinde eksikliği göze almak gerekiyordu.

Aydınları kazanma yönündeki anlayışlar net. Anlayış net olunca, eksiklikler rahatlıkla giderilebilinir. Zaman geçmiş de değil. Çünkü kurultaylar süreci var ve herkese kapılar açık. Önemlisi, partileşme sürecini tamamlamak için art arda planlanmış kurultaylar takvimi var ki, sorun rahatlıkla bu takvim içerisinde çözülebilir. Herkes bu sürece katılabilir, kendisini ifade edebilir; katkısını sunabilir ve etkin konumlar elde edebilir. Anlayışla süreç birleştirildiğinde sorun rahatlıla çözülebilir.

Çözülmek zorunda. Çünkü; içinde bulunduğumuz koşullar, güçlükler ve görevler bakımından bir insanımızı dahi dışta tutma lüksüne sahip değiliz. Nicelik ve nitelik olarak tüm güçlerin BİRLİĞİ'ni sağlamak yaşamsal bir zorunluluk.

Ancak, yaratılan BİRLİĞİ ve daha da güçlendirilmesi gereken bu zemini bekleyen tehlikeler yok değil. Başlıca iki tehlike var:

- Kürt siyasal güçlerinin ve aydınlarının birliğinden kimin korkacağı açıktır: Kürt halkının haklarını gasp edenlerdir. Çünkü Kürt sorunu onların zayıf karnıdır. Boş durmayacak, birliği bozmak için elinden geleni yapacaktır. Duyarlı olmak gerekiyor.

- Alışkanlıklar, zaaflar ve hastalıklar birlik sağlandı diye biranda ortadan kalkmıyor. Birliği sağlayan güçler içerisinde iki ana başlıkta özetlenebilecek birlik karşıtı olumsuzluklar varlığını devam ettiriyor. Olumsuzluk: daha çok aydınlarda görülen bireycilik ve kariyerizm; siyasi çizgilere bağlı kişilerde dışa vuran dar grupçu yaklaşımlardır. Bunlar ciddi olumsuzluklar olarak varlığını sürdürüyor. Birliğin gelecğini olumsuz etkilemeye aday bu eğilimleri etkisizleştirmek şart.

Dünyada ulusal halklar uğruna mücadele edip başarmış veya mücadeleyi sürdüren hiç bir ülke gösterilemez ki, ulusal güçler arasında birlik sağlanmamış olsun. Bu tarihsel görev başarılmadan siyasi hedeflere ulaşılabileceği düşünülemez.

Çünkü siyasal birlik, ulusal birliğin baş çekicisidir. Öznelliği nedeniyle siyasi birliğin sağlanması, (ulusal bilincin tüm bireyleri kucaklaması, ulusal değer ve birikimlerin kalıcılaştırılması gibi) diğer olgulara göre daha olanaklıdır. Dahası, öncü olmadan diğer alanlarda başarı sağlamak oldukça güçtür.

Birliğin böylesine tarihsel bir önemi var. Kaldı ki, soykırımlar, sürgünler ve kölelik tarihini de adım adım değiştirmek görevimiz. Muhattap ve muhattapların güçleri ve aralarında sağladıkları birlikleri ortada. Bu durumda birliği bozucu tutum ve davranışlar, -gerekçe ne olursa olsun ve ister bilinçli ister bilinçsizce yapılsın- tarihsel ve toplumsal sorumluluklara aykırıdır. İçinde kişisel çıkarları da barındıran aydın kariyerizminin esiri olmamak gerekiyor. Grup çıkarları esasına oturtulmuş grup ruhunun kırılması gerekiyor. Birey ve grup çıkarları için ülkenin ve halkın çıkarlarının bir kenara atıldığı veya ikinci plana itildiği bir ortamda birlik sağlıklı yeşermez. Birliğe şu veya bu nedenle zarar verenlerin ise sorumluluğu ağır olur. Tarih ve toplum önünde suçlu duruma düşülmemelidir.

Birliğimizden aldığımız güçle bir, üç, beş, on insanımızın öldürülmesini önlemiş olsak dahi, bu çok önemlidir. Birliğimiz, üç-beş köyün boşaltılmasını önleyebilirse bile, çok büyük bir değere sahip demektir. İnsansızlaştırılmış bir ülkeyi düşünmek bile, korkunçtur. Kendi gerçekliğimiz içerisinde nokta kadar küçük gözüken bu ve benzeri kazanımlar toplamının büyük olacağını söylemeye gerek yok.

Kaldı ki, daha büyük kazanımları da birliğimizden

doğan gücümüzle kotarabiliriz. Eğer siyasi platformun değişik alanlarında oluşturacağımız birlikler - cepheleşmeler- sağlıklı zeminlere oturtulur ve geniş kitlelerle kucaklaşabilirse, o zaman tarihsel adımlar atmak daha bir olanaklı hale gelecektir. DEP'te sağlanan birlik küçük hesaplarla heba edilmez de DEP'in milyonlarca seçmenle kucaklaşması sağlanırsa -ki bunu başaramamak için ortada ciddi nedenler yokturKürt halkının kaderini, Türkiye'nin çehresini değiştirmek mümkün. Kendi il, ilçe ve beldelerimizin belediyelerinde ve il meclislerinde ağırlıklı olarak iktidar olmak yakın gelecekte başarılabilir. Yine yakın gelecekte parlamentoda önemli bir güçle temsil edilme sağlanabilir. Sadece varılacak bu düzeyle bile çok şey yapılabilir; çok şey değiştirilebilir. Bugün halkımız için kullanılır olması bir yana, adı, sanı dahi sözkonusu edilemeyen bir çok hak, o zaman kullanılabilecektir. Olgunun kendisini yaşanılır hale getirmek, ardından hukukunu da getirecektir. Örneğin, fiili durum olarak iktidar ortaklığı sağlandığında, bunun adı da konacak, yasal ifadeleri ve garantileri de oluşturulacaktır.

DEP, bugünkü ortamda ve bugünkü siyasal konjoktürde 10 milyon civarında bir seçmen kitlesine ulaşabilir. 10 milyona doğru tırmanan oy oranıyla DEP, Türkiye'de deprem yaratır. Kemalizmi, şövenizmi, resmi ideolojiyi ve devlet partilerinin egemen olduğu siyasi yapılanmayı dağıtıp etkisizleştirir. Demokrasiyi bir yaşam biçimi haline getirebilir. Ağırlıklı olarak ulusal dinamizmden güç alacağından, Diyarbakır'dan, Antep'ten estireceği demokrasi rüzgarıyla metropolleri yeniden canlandırabilir. Halkımıza demokrasiyi çok görenlere demokrasi dersi vermek içten bile değildir.

Belki de, en önemli olgulardan biri olarak: "Kürtler birleşemez", "Kürtler yönetmeyi bilmez", "Kürtler iç çatışmaları aşamaz", "Kürtler başkalarının askeri olmaktan kurtulamaz" vb gibi önyargıları -ki bu önyargıların haklılık payı çoktur- yıkacak olmamızdır. Bilinir, Kürdistan Teali Cemiyeti'nin ilk yılları hariç, Kürt siyasi güçleri hep bölük-pörçük durumda oldular.

Dahası 1921 Koçgiri Hareketi sırasında bozulan KTC'indeki birlik, bir daha kurulamadı. Bu anlamda DEP, yasal alanda atılmış çok önemli bir adım. Yaşatılamaz ve geliştirilemezse eğer, toplumda çok büyük bir moral çöküntü yaratılacağı açıktır. Düşmanları haklı çıkaracak tutum ve davranışlardan özenle kaçınılmazsa, bu fırsatta (birlik) bir başka bahara kalacaktır.

Bu tür yapılarda "benim dediğim olmazsa olmaz", "benim çıkarlarıma uygun sonuçlar ortaya çıkmazsa ben yokum"gibi yaklaşımlar yaşatılmamalıdır. Kişisel veya grupsal çıkarları esas alan her tutum ve davranış birliğe zarar verir. Bunun anlamı ise, halkın çıkarlarını kişisel vaya grupsal çıkarlara feda etmektir. Kendi çıkarları için halkını ve ulusunu satanlara tarih çokça tanıklık etmiştir. Bizde de bunun tanıklıkları çoktur. Bu hastalık etkisizleştirilmelidir.

Demokrasi Partisi'nde demokrasi egemen olmalıdır. Daha işin başında görüldü ki, demokrasi dışı eğilimler (gruplarda ve bireylerde) var ve bu partiyi çok oyalayacak. Belki de önleyemezsek partiyi kemirip etkisizleştirecek. Şu eğilim aşılamazsa, büyük amaçlara birlikte koşmak ve başarmak zorlaşaak: Sürece katılıyorsun, süreci etkilemek bakımından önüne hiç bir engel konmuyor; süreci kendinden kaynaklanan veya dışındaki nedenlerle etkileyemiyorsun ve çıkan sonuçlar tam istediğin gibi değil; o zaman ben yokum diyorsun; çekiliyorsun. Bu demokrasiden nasibini almamaktır. Engellenmeksizin katıldığın sürecin sonucuna da katlanacaksın ki, parti içi demokrasiye uymuş olasın.

Özetle, DEP'te sağlanan tarihsel birliğin içinde taşıdığı üç temel zaaf var: 1- Kariyerizm hastalığı karışık, bireysel çıkarları esas alan, küçük hesapların peşinde koşan aydın davranışı... 2- Kişisel güç zayıflığından, birliğin önemini kavramamaktan, bu alanın adamı olamamaktan vaya sekterizmin dar gurupçu anlayışlarla dışa vurumundan vb. grup çıkarlarını esas alan davranışlar... 3- Demokrasi eğitim ve anlayışının yetersizliğinin yolaçtığı demokrasi dışı davranışlar...

Bu zaaflar aşılabilir. Şimdilik kaydıyla anlayışla da karşılanabilir. Çünkü süreç yeni. Yeterince kavranmış değil. Bireyler ve guruplar daha kaynaşmadı. DEP, daha tüzel kişilik olma çabasında. Herkesin DEP'li olması zaman alacak. Bu zaman iyi değerlendirildiğinde, birlik karşıtı eğilimler etkisizleşecek ve yok olacaktır.

DEP Türkiye partisi olmak istiyor. Genelde politika yapma kararında. Tüm demokrasi güçleriyle birlikte olmak için üzerine düşeni yapmak istiyor. Yakaladığı BİRLİK düzeyini güçlendirmek, BİRLEŞİKLİKLE pekiştirmek istiyor. Kapısını ve yapısını tüm Türk demokrasi güçlerine açık tutuyor. Bunu salt iyi niyet sonucu olarak yapmıyor. Bir ihtiyacın, bir zorunluluğun ürünü olarak savunuyor.

DEP'TE BİRLEŞİKLİK

DEP, Kürt siyasi güçlerinin ve aydınlarının birliğini savunuyor. Bu birlik etrafında ulusal dinamiğin tümünü kucaklamak istiyor. Milyonlarca Kürt emekçisini örgütlemek, harekete geçirmek ve bu iradeyi sandığa yansıtmak istiyor. Kürt sorunu ve demokrasi konularında elle tutulur mesafeler almak amacında.

Fakat DEP'i oluşturan güçler şunu da biliyor: Demokrasi ve Kürt sorunu birbirine sıkı sıkıya bağlı. Bu ikisi bir bütün oluşturuyor. Demokrasinin kazanılması ve Kürt sorunun çözülmesinin önündeki engellerse biliniyor.

İşte bu nedenle DEP, Türk demokrasi güçleriyle en geniş birleşiklikten yana. Ancak, birleşiklik yönünde atılmış atımlar yetersiz. Yani Türk demokrasi güçleriyle devrimci ve komünistleriyle gerekli ve yeterli bağlar kurulabilmiş değil. Konu doğrudan ve yeterince tartışılmadı da.

Oysa, toplumsal kurtuluşun zeminlerinin güçlendirilmes ve yolunun döşenmesi için demokrasinin ka-

zanılması, Kürt sorununda somut adımların atılması gerekiyor. Bu bütünlük ve zorunluluk, Kürt ve Türk demokrasi güçlerinin en geniş ve en sıkı birleşikliğini şart koşuyor. Bir başka ifadeyle, nesnel nedenler ve zorunluluklar birleşikliği gerektiriyor. Sorunun bilincinde olan kişi ve kurumların bu ihtiyacı görmezden gelmesi mümkün değildir.

DEP bu bilinçte. Onun için birleşikliği savunuyor. Kürt sorununun adil, barışçıl ve eşit temellerde çözümünden yana olan, Kürt sorunu çözülmeden Türk halkının da kölelikten kurtulamayacağını bilen, devletin ve resmi ideolojinin sınırları dışında ve açık alanda politika yapmak isteyen tüm Türk demokrasi güçlerine, DEP ulaşmak amacında. Partinin bu güçlere kapıları açık. Ortak amaçları esas alan bir zeminde, DEP'i kuranlar her türlü özveriye hazır. Ciddi ve samimi olarak BİRLEŞİKLİK arzulanıyor.

Denebilir ki, veya deniyor ki; "o halde neden işin başında bu anlayışa uygun davranılmadı? Partinin oluşumu aşamasında birlikte olmak niye düşünülmedi? Proğram, Tüzük hazırlandıktan, Parti kurulduktan sonra çağrı yapmak, gelin bize iltihak edin demektir. Buna hakkınız var mı?"

Bu ve benzeri sorular haklılıklar da içerebilir, anlayışla karşılanmalıdır. Ancak, sıralayacağımız gerçekliklerin ve gerekçelerin de dikkate alınması gerek. O zaman görülecektir ki, terazinin kefesi DEP'i oluşturanlar lehine ağır basmaktadır.

- Kürt siyasi güçlerinin ve aydınlarının öncelikle aralarında birlik sağlamaları açık ve anlaşılır bir durumdur. Çünkü birleşikliğin iki tarafı da birliklerin sonucunda oluşturulacak ortak irade özelliğinde olduğunda sağlıklı olacaktır. Kaldı ki, dağınık iki tarafın birleşikliğini sağlamak çok daha fazla emek ve zaman gerektirir. Kürtlerin ise birlik ihtiyaçları yaşamsal. Ayrıca birlik zeminleri daha güçlü. DEP bu görüşümüzün kanıtı.

- Halkımıza karşı sürdürülen kirli savaş, topraklarımızın insansızlaştırılması, tek tek veya topluca işlenen cinayetler ve HEP'in kapatılma aşamasında olması, DEP'in biran önce kurulmasını dayatıyordu. Mücadelenin en önemli alanlarından olan yasal ve açık alanı boş bırakamaz, halkımızı örgütsüzlüğe terk edemezdik.

- PKK'nın ateşkes kararı ve ardından doğan gelişmeler birlik yönünde çok önemli bir fırsat doğurdu. Ateşkesin tekrardan bozulduğu da dikkate alınırsa, daha geniş güçleri biraraya getirmek için harcanacak fazladan zamanın bu uygun fırsatı kaçırmak anlamına geleceği şimdi çok daha iyi anlaşılabilir.

- DEP, yasal ve açık alanda ciddi bir biçimde politika yapmak istiyor. Onun için tabela partisi olmak niyetinde değil. Tabela partisi olmayı aşmasının bir yolu, kapsaması gereken tüm güçleri kapsaması ise, yani Türk sol güçleri ile birleşikliği sağlamaksa, bir diğeri de, bu alanın kuralları içerisinde politika yapmayı bilmektir. Olan tüm engellemeleri aşabilecek ön tedbirleri alabilmek ve yasaların verdiği hakları sonuna kadar kullanıp, yasaları zorlayıcı konumlara ulaşmaktır. Bu gereklilik nedeniyledir ki, yasaların dayattığı teknik zorunlulukları yerine getirmek aciliyeti vardı. HEP'in bir önceki genel seçimlerde yaşadığı gibi, kendimizden kaynaklanan nedenlerle halkımızı alternatifsiz bırakmak doğru olmazdı. Kendin varolsan bile, somut alternatif olamıyorsan (yasal gereklilikler yerine getirilmediği için) bu gülünç olur. Yılbaşına ve 94 yerel seçimlerine hazır olmak bir zorunluluktu.

- Türk demokrasi güçleriyle birleşikliği sağlayabilmek için fırsat kaçmış değil. Peş peşe kongreler süreci yeterince olanak sunuyor. İsteyen sürece katılabilir ve kendisine her türlü fırsat tanınır. Proğram ve Tüzük dahil, anlayış düzeyindeki her türlü olumlu katkıya uygun zemin var. Keza, her düzeydeki yönetim kademesi katkı yapacaklara, yani hakedenlere açık.

- Proğram ve Tüzüğe ilişkin haklı eleştirilerin olacağını peşinen söylemek gerekiyor. Ancak, yasaları DEP'lilerin yapmadığı akıldan çıkarılmamalı. Üç günlük ömrü olan bir parti kurmayı kimse istemez. Proğram ve Tüzükte istenilenin yazılamamasının asıl nedeni yasal engeller. Ancak yaşanan hızlı süreçte, yasalar çerçevesinde yapılabileceğin en iyisi de yapılamadı. Olabileceğin en iyisine hazır olunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

- Buraya kadar yapılan özetlemelerden de anlaşılacağı gibi, süreci çok hızlı yaşamak bir zorunluluktu. Bu hızı Türk demokrasi güçleriyle birlikte yaşamaksa, olmazı istemek demekti. Çünkü Türk sol çevreleri kendi içlerinde bile birliğe çok uzaklar. Ayrıca, yığınlara dönük politika yapma bakımından tek tek ele alındıklarında durumları iç açıcı değil. Yığınların sorunlarının sorumluluğu üstlenilmeden birliklerin veya birleşikliklerin sağlanması ise oldukça güç.

- Belkide en önemlisi, Türk solunun, Kürt sol güçleri ile birleşikliğe hazır olmamasıdır. Bu hazırlıksızlığın moral nedenleri olabileceği gibi, düşünsel güçlükleri de var. Dikkat edilirse, Türk solu, Kürt hareketini birleşikliğin bir tarafı olarak içine sindirebilmiş bile değil. Türk solunda hep birliğin savunulması, birleşikliğin ise ağızlara alınmayışı bundan olsa gerek. Keza, Kürt sol hareketine hep eleştirel yaklaşılması da tesadüf değil. Federe Kürt Devleti, PKK'nın eylemliliği ve ateşkesi, DEP gibi olgular karşısında Türk solunun aldığı politik tutumlar hep anticilik temeline oturtulmuştur. Öyle değilse bile, dışa öyle yansımaktadır. Tüm bunlar ise yoğun emek ve zaman harcanarak çözümlenebilecek sorunlardır, DEP'i oluşturanların ise böylesine bol zamanları yoktu.

Özetle; DEP Türkiye partisi olmak istiyor. Genelde politika yapma kararında. Tüm demokrasi güçleriyle birlikte olmak için üzerine düşeni yapmak istiyor. Yakaladığı BİRLİK düzeyini güçlendirmek, BİRLEŞİKLİKLE pekiştirmek istiyor. Kapısını ve yapısını tüm Türk demokrasi güçlerine açık tutuyor. Bunu salt iyi niyet sonucu olarak yapmıyor. Bir ihtiyacın, bir zorunluluğun ürünü olarak savunuyor. Türk halkına gerçekleri olanca çıplaklığı ile anlatmak ve onların desteğini almak istiyor. Demokrasinin kazanılması, Kürt sorununun çözülmesi, toplumsal gelişim ve değişimin önünün açılması, kazanımların kalıcılaştırılması, halkların kardeşliğinin karşılıklı görevler üstlenilerek karşılıklı güvenin sağlandığı bir zeminde boy vermesi için birleşikliği zorunlu görüyor.

Birleşikliğin sağlanması için zaman ve zemin var. Zaman iyi değerlendirilirse zemin olgunlaştırılır ve birleşiklik yakalanabilinir.

Yeter ki öznellikler öne geçmesin. ■

DEP: DÜZEN DÜNYASININ REDDİ!

Z. Abidin Kızılyaprak

Gazeteler günlerdir yeni başbakanı konuşuyor. Kimbilir kaçıncı kez, "yeni bir dönemin başladığı" söyleniyor. İlk sayfalar boydan boya şortlu Demirel ile tebessümler saçan Çiller fotoğraflarıyla dolu.

Aynı gazetelerin iç sayfalarının küçük köşelerinde bir haber: "Güneydoğu'da 21 günde 253 ölü"...

Geçen haftalar Cumhurbaşkanı Demirel, gazete sahiplerini ve Cemiyet başkanını kabul etti; öpüştüler ve konuştular. Gazete patronları ve yöneticileri konuşmalarında demişler ki, "Tiraj kaybından doğan ekonomik sıkıntılarında gazetelere yardım ediniz... İşsiz kalan gazetecilere sosyal yardım önlemleri alınız..."

Aynı günlerde Gündem'in haber merkezi müdürü Ahmet Akkaya, yaş gününü Sağmalcılar cezaevinde kutluyordu, aynı günlerde gözaltı hücrelerinde bir hayli devrimci yayın organı çalışanı bulunuyordu, yine aynı günlerde birçok devrimci yayın organı hakkında toplatma kararları teksir ediliyordu ve yine aynı günlerde Aydınlak gazetesine açık saldırılar sürüyordu...

Televizyon kanallarında besili ve bıyıklı bir takım adamlar, "Türkiye'nin örnek ve önder ülke haline geldiğini... Allahın ipine sımsıkı sarılıp çok çalışır isek yeni bir Japonya olacağımızı" söylüyordu.

Aynı günlerde bu haberi Diyarbakır'ın bir kahvehanesinde tıklım tıklım işsizler ile Allahın ipine sımsıkı sarılmış Kağıthane belediyesinin işten attığı, açlık grevinin 40. gününde olan, yeni işsizler de izliyordu...

Bu yıl güneş geç geldi. Kimi gazeteler sosyetede bronzlaşma rekabetinin bu yüzden biraz geciktiğini söyledi. Holding sahibi bayanlara yıldızlar veriyordu; yıldız alanların bazıları patroniçe değildi. Aralarında patron eşleri, baldızlar ve çift pasaportlu yöneticiler vardı. Gazete, fiziği, bakışı ve konuşması ile politikaya uygun olanları fısıldıyordu.

Aynı günlerde Genelkurmay başkanı "Olağanüstü Hal bölgesindeki çalışmaları izlemek için" geziye çıktı. Gazete fotoğrafları ve ekranlardaki görüntüler "çalışma" ibaresinin anlamı konusunda bir hayli ipucu veriyordu: Yüzlerce savaş birlikleri, dev savaş makinaları, uçaklar, helikopterler, bombalar...

Ankara'da hararetli bir Kıbrıs diplomasisi yürütüldü. Maraş'ın Birleşmiş Milletler denetiminde yerleşime açılmasına karşın Ercan havaalanına serbestinin yanında daha nelerin alınabileceği kılı kırk yararak tartışıldı, endamlı cümleler ak kağıtlara döküldü...

Aynı günlerde Karadeniz'in bir köylüğünde iki büklüm ihtiyar fındıklara şöyle bir baktı; pöh!... Hiç de umduğu kadar olmayacak bu yıl fındık... Üstelik kimin, kaça alacağı bile belli değilken...

...

Tüm bunlar için, "Türkiye çelişkiler ülkesi" demek yeterli olabilir mi? Bizce değil!...

Manzara şudur: **"Türkiye"de iki ayrı gündem, iki ayrı dünya var.** Gündemin ya da dünyanın biri gazete manşetlerinden, ekranlardan, para'dan, anket yıldızlarından, süslü apoletlerden, demeç ve başkent koridorlarından oluşuyor. Diğeri, bunların dışında gerçek olan ne varsa; imaj, vizyon, telkin, manipülasyon kavramlarının içermediği ne varsa onlardan oluşuyor.

Bugün "Türkiye"de muhalif olmak, çok net olarak ayrı bir dünya, ayrı bir gündem tarafında olduğunu kabullenmek demektir.

Sadece "muhalif" olmak bir şey anlatmıyor artık, çünkü "Düzen Dünyası" bu dünya içinde ne tür "muhalif" gerekiyorsa, onu da kendi dünyasında yaratıyor! Sadece "muhalif" olmak değil; **"Düzen Dünyası"nın dışında muhalif olmak gerekiyor.** Bu, düzen dünyasının dışındaki dünyayı egemen kılmakla, bir köklü "iktidar" talebiyle eşanlamlı...

DEP bunun için varolmalı!...

Ancak, buna soyunmak iki temeli zorunlu kılar:

1- İkircimsiz, tereddütsüz, bunun için var olduğunun altını her fırsatta ve kalın çizgilerle çizmeli: İkircim ve tereddüt (argosuyla kıvırma) düzen dünyasının sınırlarında arada-bir gezinmek demektir ki, böylesi gezilerden geri dönmek mümkün değil; ya bir anafora yakalanır yutulur gidersiniz, ya da binbir tuzağın birisine bir serçe misali kaptırırsınız kanatlarınızı...

2- Kendi dünyasının, gündeminin, kurallarını çizmeli: Bilinmez tarihlere ertelemeksizin ve net'e yakın. (İlk başta ve hemen herşeyi net değil; "tam netliğin" kendi dünyasının zenginliğinde yaratılacağını bilerek!) Bu, düzen dünyasının her bir kuralına peşin kuralsızlık duygusuyla yüklü olarak yaklaşmak; kıyasıya teşhir etmek ve/fakat bir başka dünyanın alternatifi projelerini orta yere koymak demektir.

Birinci şık, DEP'in asıl işlevinin genel bir düzen dışı dünyanın sesi olmasını; düzen dışı dünyanın farklı farklı beklentileri için, deyim yerindeyse, ortalığı temizlemesini anlatıyor: Demokrasi!...

"DEP nasıl bir demokrasi istiyor?... İşçi demokrasisi, burjuva demokrasisi?..." Bu tartışmanın hiçbir anlamı ve ilerleticiliği olmaz. DEP, düzen dışı dünyanın tek olgusu değil ki; her olgu, DEP'in "temizleyeceği" alana, gücü, ağırlığı ve geçerliliği oranda özlemini "ekebilir"... En alt ve en üst (bunlar da izafidir ya) beklentilerin, "düzen dışı reformların" (olmaz olur mu; düzendışı reform gerçekliği ve ihtiyacı bal

gibi var) ortak bileşkesi, asgari çakışma noktası olarak görmek gerekir DEP'i... Bu minvalde, en asgarimizi yukarılara doğru çıkarabilirsek, daha çok karlı olacağız...

Ama şimdilik asgari ortaklığımızda ilerlemek durumundayız. **Düzenle kavga: Asgarimiz bu!**

Ama, düzen dışı gündemin ya da dünyanın tarafı homojen değil; komünistinden Kürt liberaline (hatta "namuslu işadamları"ndan bahsediliyor!?) kadar bir yelpaze... Bu yelpaze, dar anlamda "Nasıl bir yeni düzen?" sorusu ile yola çıkarsa, iplik iplik dökülür! Fakat, "Bu düzenle kavga!" asgarisi ile yola çıkarsa, epey yol alır ve yolda da yeninin rengi belli olabilir... Veya yeninin ne olacağı tartışması ancak bu yolda anlamlı olabilir.

İhtiyaç, kavga!... DEP, kavga (argosundaki anlamıyla, hır çıkarma!) partisi olabilmeli. Az buz şey değil: "Mutabakat... konsensus... mecliste partilerin ortak bildirisi... uslu uslu parti ayrımları ve uslu uslu tartışmalar" dünyasının karşısında hır çıkarmak bile çok şeydir!...

Evet, "bir doktrin partisi değil, kitle partisi" fakat düzendışı doktrinlerin kendisini ifade etmelerine açık ve **düzen dışının ahalisini toparlayan bir kitle partisi.**

Bir kitle partisi; fakat dünyası belli olmayan "öylesine bir parti" değil!...

Kavga: Ama sadece biz Kürtlerin durumundan yakınmayla sınırlı bir kavga değil; dahası, halkımızın sorunu basit bir sözcü ve kürsü arama sorunu basitliğinde de değil...

Kürt ve Türk halkının birçok sorunu ve belki de en çok Kürt sorunu, tüm cepheden bir kapışmayı gerektiriyor; tek cepheden değil... Bu, asgari ortak noktalarda ve/fakat her alanda bir **'duruş'** anlamına geliyor. Parti ve partili kimliği, bu anlamda gizlidir...

En çok Kürt sorunu, tüm cepheden bir kapışmayı gerektiriyor; tek cepheden değil... Bu, asgari ortak noktalarda

Öyleyse, şimdiden:

1- Düzenle parti anlayışı konusunda da varolması gereken kavgası için, DEP, tüzüğünde (yasalara bile şu anda sığan!)

a) "Üye hukukunun temel ve asıl olduğunu" yansıtmalıdır.

b) "Seçimle gelen, seçimle gider" demeli ve tüzüğün yönetim organlarına verdiği (yasal zorunluluk harici) atama, feshetme, aday belirleme vb. tüm yetkileri taban iradesi lehine reddetmelidir.

c) Haklar ve görevler bileşkesini oluşturmak amacıyla; Parti'nin kararı şeklindeki vurgu ve çalışmalarda eylem birliğini titizlikle gözetmek, fakat **azınlığın çoğunluk olma hakkını tam güvenceye almak** ve tüm parti platformlarında bunun mekanizmalarını hazırlamak prensibi tüzük ilkesi olmalıdır.

2- Program daha anlaşılır, öz ve net (ya da netleştirilebilir) projelere yer vermeli; tekeller düzenin karşısına emek cephesinin asgari özlemleri somut ifadeleriyle konulmalıdır.

3- Yakın hedef olarak, yerel seçimlerde;yerel yönetimlere ilişkin program ve/veya kurultay bildirgelerinde açıklık (ve düzen dünyasından farklılık!) sağlanmalı; bu amaçla, DEP'in **sentezlemesi** gerektiğine inandığım **1980 öncesi Diyarbakır ve Fatsa yerel yönetim deneyimleri esas alınmalıdır.**

4- Tüm bu çalışmalar, en geniş üye ve hatta üye olmayan kitle nezdinde, tüm renklerimizin özgürce kendi düşüncelerini dile getirebilecekleri açık platformlarda yürütülmelidir.

DEP'te şu an bunların pek az konuşulduğunu biliyorum. Hızlı bir "kuruluş" içinde, şimdilik yönetim birimlerindeki dengeler konusu daha revaçta. Kaldı ki, bu dengeler arenasında daha, yer alması gereken ve yer alması muhtemel Türk sol güçleri de yok. Ancak, tırnak içinde olmayan bir gerçek kuruluş süreci, çok uzun olmayan bir süre sonra başlayacak. Dolayısıyla, tüzük ve program da dahil, daha işin başında olduğumuz ve kanuni gereklilik başlangıçlarından sonra daha gür bir başlangıç yapmak gerektiğini düşünüyorum. Bu başlangıca giderken ve hatta imkanlar ölçüsünde daha şimdiden bu tür konulara kafa yorulmasının, diğer partiler işleyişinden bize bulaşmış verimsiz sıkıntıları aşmada da yardımcı olacağına inanıyorum.

Soruna şöyle de bakabiliriz: Şu anda çeşitli Kürt çevreleri (ve belki kısa zaman sonra Türk solundan güçler) biraraya gelmiş durumdalar. Herkesin kendi doğrusunu bir diğerine dayatmamasının yolu asgari zemini iyi tesbit etmek ise; "yanyana duruş"u blok blok yanyana duruştan asgari bir bileşkeye, 'Partili' sentezine dönüştürmenin yolu da parti görüşünde proje çalışmalarına girişmek, yaşamın bir çok alanında "benim" değil "bizim" olan perspektiflere ulaşma çabasını vermektir...

Böyle bir düşünce kabul görür ya da asıl olarak renklerin, bu tür çalışmalara tonlar kazandırmak için var olduğu bilinci/alışkanlığı yer ederse, yalnız atama yöntemi izlenmek durumunda kalındığı şimdi için değil; seçim sürecinin sonralarında da sorun olacak "şu geldi-bu gitti" lerin pek önemi olmayacaktır. O vakit insanlar, parti'deki yarışın parti içinde üretilecek politikalar ekseninde yürümesine alışacak; yönetime ne yapmak için gelmek istediğini bilecek ya da bilmeyecektir!...

Bunu tabii ki kendi adımıza belirttiğimizi; parti politikaları, kararları ve yönelimleri konusunda **etken olma hakkımız** mahfuz tutulduğu, düşüncelerimizi açıklama ve yayma imkanlarımız bulunduğu sürece yönetimsel somutluğu dert etmeyeceğimizi söylüyoruz. Aynı anlama gelmek üzere, yönetimlere sırf "şucu-bucu" olarak değil; "şu DEP projesi, bu DEP yönelimi" iddiasıyla talip olmak istiyoruz. Talebimizin çoğunlukça kabul görmemesini doğal sayarız, fakat birer üye olarak, sesimizin her parti platformunda çıkabilmesi olanağını mutlaka gözetiriz.

Böyle davranmayan dostları ise, elbet bir parça ayıplama hakkımız da olacağını ve düzendışına düzendünyasından taşınma alışkanlıkları ("illa da yönetim: Sadece yönetim!") tasvip edemeyeceğimizi söylüyoruz.

Çünkü biz komünistler, politik kimliğe ne olursa olsun, düzenle kavgası olanın alışkanlıklarla da kavgası olması gerektiğini hep söyledik; söylemeye devam edeceğiz!... ■

Büyük Özgürlük Yürüyüşü

BONN TARİHE YAZILDI

E. Şehmuz Demir / Rojda Jîr

29 Mayıs 1993 Avrupa'daki Kürdistanlıların belleklerinde silinmeyecek bir gündü. O gün Kuzey Kürdistanlı örgütlerin (PKK, PSK, Hevgirtin-PDK, RNK (KUK), YEKBÛN, KAWA, PRK, (Rızgari), TSK) düzenlediği ve Türk solundan örgütlerin de kısmen katıldığı "Büyük ÖZGÜRLÜK YÜRÜYÜŞÜ" gerçekten de büyüktü.

Bonn şehrinin üç ayrı yerinde, üç ayrı koldan başlayan, yürüyüş Bonn Üniversitesinin avlusunda muhteşem bir mitinge dönüştü.

Yürüyüşe, Almanya'nın Kuzey ve Güney bölgelerinden ve Ruhr Havzasından (Orta Bölge) ve hemen hemen tüm şehirlerden katılım vardı. Ayrıca Fransa, İsviçre, Belçika, Hollanda, Avusturya ve diğer Batı devletlerinden de insanlar yürüyüşe gelmişlerdi.

Büyük Özgürlük Yürüyüşüne KKP taraftarları, Fransa, İsviçre ve Almanya'daki güçleriyle yoğun bir katılım sağladılar. KKP, pankartlarının da taşındığı yürüyüşte, ayrıca KKP-Avrupa Komitesi imzalı bildiriler de dağıtıldı.

Sabahın erken saatlerinde yüzlerce otobüs, tramvay ve arabalarla onbinlerce Kürdistanlı ülkesine, ulusuna ve mücadeleye bağlılığını, namus borcunu dile getirmek için Bonn'daki Büyük Özgürlük Yürüyüşüne geldiler.

Kadınlı-erkekli ulusal giysilerin giyinildiği, folklor gruplarının katıldığı, Ulusal Marşın okunduğu, Kürtçe müzik ve davul-zurnanın eşliğinde halayların çekildiği yürüyüş, denebilir ki, bugüne kadar Almanya'da gerçekleştirilen en görkemli, en kalabalık, en disiplinli ve şanlı yürüyüş oldu.

Avrupa'da bu denli kalabalık bir Kürt kitlesi ilk defa bir araya gelmişti. Kürdistan'ın diğer parçalarındaki insanlarında kısmen katıldığı yürüyüşte, etraftaki binalar, Alman insanı, arabaları, polisleri olmasaydı insan kendisini adeta ülkesinde, yani Kürdistan'da hisseder gibiydi.

Kürt örgütleri arasındaki birliğin, kaynaşmanın, birlikte yürümenin insanlarda yarattığı haz gözden kaçmıyordu.

Kürdistan tarihi incelendiğinde, bölünmüşlüğün, parçalanmışlığın harekete verdiği zararlar, arkasından katliamlar, sürgünler, vatanından koparılma, dilsiz, kültürsüz bırakılma ve kısacası kişiliksizleştirme politikaları (Kürdistan'ı kendi aralarında bölüşen Türkiye, Iran, Irak ve Suriye) gözönüne alındığında bu büyük birlik ve özgürlük yürüyüşünün Kürt insanını ne kadar sevindirdiği, daha iyi anlaşılıyordu.

Şehir şehir, bölge bölge açılan pankartların arkasında yürüyen insanların tertip komitesinin koyduğu kurallara uymaları, önceden belirlenen sloganları atmaları, daha doğrusu ortak, özverili hareket etmeleri sevindiriciydi.

Hani Kürtler bir araya gelemezdi! Hani birleşemezlerdi! İşte bunları söyleyenlere verilmiş en büyük cevaptı bu yürüyüş. Yüzbin insanın bir amaç için biraraya gelişi çok iyi bir cevaptı bunları söyleyenlere.

Saat 12 sıralarında üç ayrı koldan başlayan yürüyüş korteji 3-4 saat sonra ancak miting alanına ulaşabildi. Yüz binden fazla Kürdistanlının toplandığı üniversite avlusu rengarenkti. Yüzlerce Kürt bayrağının ellerde taşındığı mitingin ön kısmı ile kenarlarda açılan pankartlar alanı adeta süslüyordu.

Mitingde, gelen mesajların okunmasının yanı sıra, çeşitli Avrupa ülkelerinden ve ülkeden gelen kişilerden bazıları konuşmacı olarak yeraldı. Konuşmacılar özetle şunları söyledi:

Belçika Sosyalist Partisi Parlementeri **Jef Sleecx**: "Parlamentoya verilen bir karar taslağına Kürt sorunun konulmasını istedik. Bu taslakta:

- Türkiye'deki Kürtler tarafından önerilen diyaloğa, Türk devletinin karşılık vermesi,

-Avrupa topluluğunun AGİK yoluyla direk olarak Kürt sorununun barışçıl çözümü için Türkiye'ye baskı yapması, yer alıyor" diyor.

Pele Voigt (Danimarka Sosyalist Partisi milletvekili ve NATO Parlementerler Asamblesi Başkanı):

" Başka bir halkı ezen bir halk da özgür değildir. Bu nedenle Kürt halkının mücadelesi Türk halkının mücadelesine de destektir.

Sizin kararlı mücadeleniz düşmanlarınızı yenecektir. Kürt halkı bağımsızlığını mutlaka elde edecektir. Provokasyonlar boşa çıkacak, dünya halkları Kürtlerin yanında yer alacaktır. Tüm demokratik dünya Kürtleri destekleyecektir. YAŞASIN ÖZGÜR KÜRDİSTAN!" şeklinde düşüncelerini dile getirdi.

Ronald Ofteringer (Medico International):

" Alman hükümetini Türkiye'ye silah ve ekonomik yardımlarından dolayı kınıyor. bu yardımları derhal durdurmasını istiyoruz.

Türk hükümetinden Kürdistan'daki kirli savaşa derhal son vermesini, ölüm mangalarını tüm açıklığıyla ortadan kaldırmasını, Olağanüstü Hal Yasasını kaldırmasını ve Kürt partileriyle ciddi bir şekilde görüşmelere başlamasını istiyoruz.

Biz, bütün demokratik kamuoyuna sesleniyor ve Alman-Türk silah arkadaşlığının sona erdirilmesi için baskı yapmaya çağırıyoruz."

Honover Belediye Başkanı ise bir mesaj göndererek: "Yürüyüşünüze gelemediğim için çok üzgünüm ama, mesajımı okumanızı istiyorum" diyerek başlıyor ve:

"Değerli Kürt halkı,

Kürdistan'da yaptığım bir gezide, Kürt halkının soğuk savaş sonrası durumunu gözlerimle görebilme imkanına sahip oldum.

Kürt halkının isteklerinin diğer politik karmaşalar arasında gözardı edilmesine imkan vermemeliyiz.

Kürt halkının kendi şehirlerini ve ekonomisini inşa etmesinden ve özgürlük, bağımsızlık, demokrasi istemlerini hayata geçirmesinde bizim yardımımıza ihtiyacı vardır." görüşünü dile getiriyor.

HEP adına konuşan **Hatip Dicle** ise şunları söylüyordu:

"Yüreği ve beyni özgür bir Kürdistan için çakmak çakan ve ulusal birlik şiarı ile bugün bu meydanda bir tarih yazan seçkin Kürt yurtseverleri!

Türk ve her etnik kökenden tüm Türkiyeli kardeşler! Dayanışmalarına ve desteklerine yüksek değer biçtiğimiz Avrupalı dostlar! Hepinizi bu tarihi ve anlamlı günde, partim ve şahsım adına coşkuyla, saygıyla selamlıyorum.

Bugün, şehitlerimizin kanlarıyla yarattıkları değerlerin bu meydanda fışkırdığına artık tarih tanıktır. Hiç şüphesiz şehitlerimiz özgür bir Kürdistan ve ulusal birlik şiarlarıyla bizden daha sıkı bir görev, daha fazla kararlılık istemektedirler.

Bugün, bu meydanda yüzyılların hasreti olan ulusal birlik tablosu, işte şehitlerimize verdiğimiz en güzel hediyedir.

Bu yanıtı ve bağlılığı alkışlıyoruz. 1993 Newroz'u ile yurtseverler arasında başlayan birlik sürecinin daha da derinleşmesi ve bir ulusal cepheyle taçlanması, en içten dileğimizdir.

Atılacak bu tarihi adım çilekeş halkımızın beklentilerine verilecek en önemli yanıttır.

Aynı zamanda bu tarihi adım, gasp edilen ulusal haklarımızın kazanımı, barışın da teminatıdır.

70 yıl önce Lozan'da halkımızın taraf kabul edilmediği bir antlaşmayı bütün ulusal hakları gasp edilerek parçalanmış bir Kürt ulusu statükosu bugün artık darmadağın olmanın eşiğindedir.

Hiç şüphesiz, bu sürecin daha da derinleşmesi güçler arasındaki sorunların diyalog yoluyla ve kardeşlikle çözümlenmesine sıkı sıkıya bağlıdır.

Bilindiği gibi Kürt halkının tarihi, soykırımlar tarihidir.

Ama aynı zamanda zulme karşı şanlı direnmeler tarihidir.

İnanıyorum ki, ilerde Kürt halkının özgür koşullarda yazılacak tarihinde, 1993 yılı önemli bir atılım yılı olarak değerlendirilecektir.

Uluslararası politik arenada terörizmin ve bölücü çığırtkanlığına sığınan devlet bugün artık eskisi kadar rahat değildir.

Altına imza attığı uluslararası sözleşmelere rağmen Kürt halkının kimliğini ve ulusal haklarını inkar politikasını, şiddet ve imha temelinde sürdüren devlet, bugün

uluslararası diplomatik alanda daha ağır bir baskı altındadır.

Devlet ateşkes süreci içerisinde operasyonlara devam etmiş, 20'nin üzerinde köy boşaltılmış, dağlar bombalanmış, yayla yasakları getirilmiş, 29 sivil 112'si gerilla toplam 150'ye yakın Kürt yurtseverini katlederek gerçekten kimin şiddetten yana, kimin terörist olduğunu bir kez daha tescil etmiştir.

Daha 24 Mayıs'ta 33 erin ölümüyle sonuçlanan olayın sorumlusu da gerillaya sürekli saldırılarını sürdüren devlettir.

Yaratılan bu tarihi fırsat değerlendirilememiştir. Ama değerlendirilmesi için fırsat henüz kaçmamıştır. Eğer devlet Kürt sorununa barışçıl ve demokratik bir çözüm istiyorsa sürdürdüğü askeri operasyonlara, halka ve gerillaya karşı saldırılara son vermelidir.

Kürt halkının kimliğinin yasa ve anayasa düzeyinde tanınması, Kürt siyasi partilerine ve basınına özgürce çalışma olanaklarının yaratılması Kürt halkının kültürel ve siyasal haklarının teslim edilmesi, tüm tutukluların koşulsuz olarak serbest bırakılması, Olağanüstü Hal ve köy koruculuğu sistemine son verilerek demokratik ve barışçıl bir ortamın yaratılması... Bu talepler sadece Kürt siyasi partilerinin kısa vadeli talepleri değil. Tüm Kürt halkının talebidir.

Bu talepler demokratik ve insani taleplerdir. Eğer bu masumane talepler dahi gözönünde tutulmaz, tekrar imha ve şiddet dayatılırsa, bundan sonra doğacak can kayıplarının ve trilyonlarca maddi kayıpların sorumlusunun yine devlet olacağını burda ilan etmek istiyoruz.

Bu meydandan tüm uluslararası kurum, kuruluş ve siyasi çevrelere, özellikle de Alman demokratik kamuoyuna sesleniyorum.

Kürt halkının sorunlarının barışçıl ve demokratik olarak çözümlenmesi için politik ve diplomatik alanda ağırlığınızı koymanızı bekliyoruz. Çabanızı yoğunlaştırmanızı istiyoruz.

Biliniz ki, Kürt halkının mücadelesi haklı ve meşrudur.

Kürt ulusu da bütün onurlu uluslar gibi özgür yaşama, kendi geleceğini özgürce belirleme, zulme ve baskıya karşı direnme hakkına sahiptir.

Kürdistan sorununa adil ve kalıcı bir çözüm, ancak Kürt ulusunun kendi kaderini kendisinin belirlemesi temelinde mümkündür.

Bugün mazlum Kürt halkının mücadelesine destek vermek demek, insanın insanlaşması mücadelesine de destek vermek demektir.

Türk halkının demokrasi güçlerine sesleniyoruz.

Girilen ateşkes sürecinin doğru değerlendirmenizi istiyoruz.

Dayanışmadan yana aktif tavır almanızı bekliyoruz. Halklarımızın eşitliği ve gönüllü birlikteliği için sizleri ortak mücadeleye davet ediyoruz.

Biliniz ki, Kürt halkının mücadelesi sizin de özgürlük ve demokrasi mücadelenizdir.

Seçkin yurtsever Kürdistanlılar, şimdi bizlere düşen görev daha çok örgütlenmek, daha çok birbirimize sarılmaktır. Unutmayınız ki, Kürdistan'ın dağları, obaları, şehirleri, köyleri yani bir bütün olarak vatanı, özgürleşmek için evlatların alın terlerine, emeklerine, canlarına ihtiyacı vardır. Bu inanç ve duygularla hepinizi bir kez daha selamlıyorum"

Mitingde, **Sırrı Sakık** ve **Kemal Okutan** da birer konuşma yaptılar. Daha sonra konuşmak için kürsüye gelen DEP (Demokrasi Partisi) Genel Başkanı **Yaşar Kaya** şunlara değindi:

"Böyle bir günü sizinle yaşadığım için çok mutluyum. Sizi Demokrasi Partisi adına selamlıyoruz. Sizler ateşin ve güneşin çocuklarısınız. 70 yıllık sürgün, ilhak ve katliamlarla sizleri yok edemediler.

Kan ve barut birbirine karışmış ülkemizde. Analarımız bizi gözyaşlarıyla emzirmiş. Tarihimiz isyanlar, başkaldırılar ve çağdaş Kawaların tarihidir.

Ben size Ağrı'nın Zila'nın vb. dağ arkasındaki aksütlü anaların torunu MUSA ANTER'den selam getirdim.

Kürt halkının artık başı eğik değil, başı dik bir halktır. Kürtler hep zındanı, ölümü ve inkârı yaşadılar. Bugün dağların arkasındaki rönesansı selamlıyoruz.

Heyecanınız karşısında yüreğim, dizlerim titredi. Biz bugün kardeşliği, birliği kutluyoruz. YAŞASIN ULUSAL BİRLİĞİMİZ." diyerek sözlerini noktaladı.

Daha sonra Kürt sanatçılarının okudukları Kürtçe türkülerle miting devam etti.

Miting sonunda, o yüz binden fazla insan büyük bir disiplin içinde dağıldı. Herkes o günün verdiği sevinç ve o büyük güne varmanın umuduyla yabanelde ikamet ettikleri, çalıştıkları şehirlere, devletlere gittiler.

Küçük Bonn şehri bir anda insansızlaşmıştı o büyük kalabalığın ardından. ■

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SOMALİ'YE KARŞI!

Kurulalı beri, haksızlığa fiili müdahale anlamında ciddi bir adım atamayan Birleşmiş Milletler, son bir kaç yıldır dünyanın kimi bölgelerine el atar oldu. Üstelik olumlu noktalarda değil, genellikle olumsuz noktalarda el atar hale geldi. Büründüğü konum ile, öyle görünüyor ki BM, ABD'nin dünya jandarmalığını ihale ettiği ve yaptırdığı bir kurum olma yolunda hızla kabuk değiştirmektedir. BM'nin bu yönlü bir değişiminin, ABD'nin "yeni dünya düzeni" planının bir gereği olduğu anlaşılıyor.

Yıllardır Filistin halkını inim inim inleten İsrail siyonizmine aldığı tüm kararlara rağmen söz geçiremeyen BM, zaten günde binlercesi ölen zavallı Somali halkına karşı savaş düzenine girmeyi becermiş görünmektedir. BM, ABD patentli "demokrasi"yi zor ile Somali'ye kabul ettirme posizyonuna düşmüştür.

Anlaşılmıştır: Somali halkı, ABD konserveleri ve kurtlu peksimetlerini istememektedir. İçişlerine müdahale yerine gerçek ve insani yardım istemektedir. Ama ABD güdümlü BM, Somali'ye insani yardım yerine askeri müdahale götürmüştür; ABD yanlısı kesimleri iktidara getirtip diğer kesimleri tasfiye etmeye yönelmiştir. Niteliği tam bilinmemekle birlikte General Muhammed Farah Aidid ve taraftarları ABD boyunduruğunu ve dayatmalarını kabule yanaşmamaktadırlar. General, Somali halkını BM kisveli ABD müdahalesine karşı mücadeleye çağırmıştır. Halkın bu çağrıya olumlu yanıt verdiği anlaşılıyor. Haziran başında Aidid taraftarlarınca düzenlenen barışçıl bir gösteriye ateşle karşılık veren BM askerleri 20 dolayında silahsız Somaliliyi katleşmişlerdir. Daha önce de General Muhammed Farah taraftarları, işgalci bir konuma düşen BM askeri güçlerine karşı düzenledikleri bir eylemde 23 Pakistanlı askeri öldürmüşlerdi. Olayların büyüyerek devam edeceği anlaşılıyor.

ABD savunma bakanı Les Aspin, "ABD'nin Aidid'in saldırılarına, silahlarına ve taraftarlarına uygun yanıtı vermesi gereklidir" derken yirmi sivilin katledilmesine onay verdiğini ifade etmiştir. ABD'nin Somali'deki olaylara daha etkin bir şekilde müdahale edeceği anlaşılıyor. İlk başlardaki 25 000 kişilik askeri kuvvetlerinde indirime giden ABD, buradaki asker ve silah varlığını takviye etmeye yönelmiştir. ABD'nin halen Somali'de tuttuğu 4000 kara, 2200 deniz askerine ilaveler yapacağına kesin gözüyle bakılmalıdır. Somali'deki mecut 4 Kobra helikopteri, 4 AC-130 savaş uçağına ilave olarak 14 Haziran'da 4 AH-I Kobra hücum helikopteri, 2 OH-58 gözlem helikopterini Somali'ye sevk etmiş bulunmaktadır.

ABD dışişleri bakan sözcüsü de General Muhammed Aidid için "o bir kahraman değil, bir eşkiyadır" diyerek, BM kisveli askeri kuvvetlerini Somali'deki "eşkiyanın temizlenmesi" görevine yönlendirdiği anlaşılıyor. "Eşkiya temizliği"nin ABD'nin bir vasalı olan Türkiye dolayısıyla yakından biliyoruz.

Somali'deki ABD aleyhtarı hareketin yaygınlaşması sonucunda gelişen olayların ardından, BM Genel Sekreteri Butros Gali, Güvenlik Konseyine sunduğu raporda, ABD aleyhtarı grubu suçlamış ve Konseyin daha etkin müdahalesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Güvenlik Konseyi, Gali'nin raporu doğrultusunda aldığı karar ile "Konsey üyelerinin Somali'de yasa ve düzenin sağlanmasında kararlı olduklarını" duyurdu. Bu kararın ardından, BM kisveli ABD imzası vardır ve bundan böyle Somali'de daha fazla halkın kanı akacaktır.

Somali halkının ABD ve BM aleyhindeki hareketleri geliştireceği beklenmektedir. Çünkü BM, Somali'de "düzeni tesis etmek için" değil, ABD yanlısı gruplara iktidarı teslim etmek için çaba sarfetmektedir. Bunun için de muhalif kesimleri askeri zor ile tasfiye etmeye yönelmiş bulunmaktadır. Tepki toplayan da ABD'nin, BM'in bu tutumudur. Türk generali Çevik Bir Paşa da ABD'nin çok yönlü çıkar planının bir parçasıdır. Türkiye günlerce, Somali'ye birlik göndermenin hazzını duyup Osmanlılığını hatırlatma çabasına girişmekle, "Türk askerlerinin vatana hizmet" ve globalleşmeye ayak uydurmak için gönderildiğini beyan etmekle acele davrandığı anlaşılmış bulunmaktadır. Müslüman ülkelerin müslüman Somali'ye asker göndermeleri tümüyle ABD'nin basit bir taktiğidir. Türk askerleri de bu taktik gereği ve ABD emri sonucunda Somali'ye gönderilmiştir. "Geleceğin Genel Kurmay Başkanı Çevik Bir Paşa'nın uluslararası deneyim kazanması" bir yana, birlikleriyle birlikte hezimete uğrayacağına kuşku yok. ABD'nin dizginsiz, patavatsız tutumlarına alet olan haksız bir konuma düşmüştür. Haksızlık, askeri zor ile "hak" hâline büründürülse bile, bunun zafer olamayacağı muhakkaktır.

Galiba bundan böyle "BM! Somali'ye yardım elini uzat! sloganının yerini, "BM! Kirli ellerini Somali'den çek!" belgisi alacaktır. BM, ABD emrine girmekle, ABD'nin askeri müdahalelerinin meşruiyetini sağlayan bir kurum haline gelmekle, Somali'de hızla batağa doğru yol almaktadır. Birleşmiş Milletler, şimdiye kadar, belli kimi haksızlıkları gerçek anlamda ve adilce gideren etkin bir müdahale örneği verebilmiş olsaydı, sözgelimi İsrail'e söz geçirebilseydi, Güney Afrika'daki ırkçı azınlık rejimine söz dinletebilseydi Somali'de bu kadar kötü bir duruma düşmeyecekti. Ama ne yazık ki, Birleşmiş Milletler şu an için Somali halkına karşı konumdadır, elini Somali halkının, o açlıktan çöp haline gelen zavallı Somali insanının kanına bulamıştır. Somali halkı açlığa karşı, Birleşmiş Milletler de Somali halkına karşı savaş sürdürür olmuştur! Ve şurası kesin: Açlıktan ip'e dönen Somali insanı ve 30 milyonu aşan Kürt halkının ulusal taleplerine birazcık ta olsa kulak verebilseydi. Birleşmiş Milletler kisveli ABD müdahalesine karşı gösterdiği ve göstereceği dirençten temel gıdasını alacak ve güç ve hayat bulacaktır!... ■

SEVR-LOZAN ANLAŞMALARI VE KÜRTLER

A. Hesinker

Çok uluslu Osmanlı İmparatorluğu, 20. yy'ın ilk çeyreğinde, tarihsel miadını doldurarak hızla yıkılmaktaydı. İmparatorluğun İslami yapısı nedeniyle, öncelikle müslüman olmayan uluslar, 19.yy'ın sonlarına doğru, teker teker İmparatorluktan ayrılarak bağımsızlıklarını elde etmişlerdi. İmparatorluk bünyesindeki Doğu Avrupalı hıristiyan halklar, imparatorluğun egemen etnik toplumundan -Türklerden- önce uluslaşıp bağımsız devletler kurmaya yönelmişlerdi.

Hıristiyan Avrupa uluslarını, müslüman Araplar izledi. Dönemin egemenleri, özellikle Arapların, İmpartorluktan ayrılma istek ve mücadelelerinde, bir "dış parmak" arıyordularsa da işin özü bu değildi. Gerçi cumhuriyet dönemindeki Türk tarihçilerin çoğu bile, hala, hem doğu Avrupa uluslarının ve hem de müslüman Arapların Osmanlıdan ayrılmasında "dış güçlerin" temel rol oynadığı iddiasını terketmiş değillerdi; bunda hala da ısrar ediyorlar. Olguları, sosyolojik gelişimleri dıştalayarak yapılan bu tür bir değerlendirme hiç bir bilimsel değer taşımamaktadır. Olan şuydu: Farklı etnik toplumlar zamanla uluslaştılar ve bunun diyalektik gereği olarak, sosyolojik gelişimlerini tekamül etmek üzere ayrıldılar. Ayrılma istek ve mücadelelerinde kimi devletlerden aktif yardım da almış olabilirler. Ama bu sorunun bilimsel yönünü değiştirmeye yetmez. Aslolan, farklı etnik yapıdaki toplumların farklı uluslar olarak tarih sahnesine çıkıp ulus-devlet aşamasına geçmiş olmalarıdır.

Şêx Mahmûdê Berzencî

Hıristiyan inanışlı farklı ulusların öncelikle ayrılmaya kalkışmaları son derece doğaldı. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu İslam dinine dayalı teokratik bir devlet yapısına sahipti. Ayrıca Ermeniler dışında tümünün Avrupa'da yer almaları dolayısıyla, Avrupa'daki uluslaşma hareketlerinin bunlar üzerindeki etkileri kaçınılmazdı. Avrupa'da yer almayan Ermeni ulusu bile I. Dünya Savaşı sırasında Kafkas bölgesindeki topraklarında bağımsız devletlerini kurmuşlardı. (1918)

Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde uluslaşma sürecinde en geride kalan toplumlar Türkler ve onları takiben Kürtlerdi. Gerçi 19. yy'ın sonlarında özellikle Güney Kürdistan merkezli kimi ulusal nitelikli başkaldırılar gündeme gelmiş ve gelmekteydi. Ama toplumun iç yapısıyla ilintili olarak gecikmişlik nedeniyle hareketler güçlü ulusal iç dürtüden hemen hemen yoksun kalmaktaydılar.

Kürtler yoğun olarak 20. yy'ın ilk çeyreği içinde, uluslaşma sürecini yaşamaya başladılar. Kürt aydınları bu dönemde, politik-kültürel nitelikli örgütlenmeler gerçekleştirdiler ve yazılı basını başlattılar. Kürt Terakki ve Teavun Cemiyeti (Eylül 1908), Kürt Hêvî Cemiyeti (Mayıs 1913), Kürt Teali Cemiyeti (Aralık 1918), Kürdistan Teali Cemiyeti (Mayıs 1919) Kürt uluslaşma ve kurtuluş hareketlerinin birer ürünü olarak doğdular. İngiliz işgali altındaki Kürdistan topraklarında ise, daha 1914 yılında, Şêx

Mehmûdê Berzencî önderliğinde bağımsız bir Kürt devleti ilan edilmişti.

Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya savaşına, Almanya'nın müttefiği olarak adeta savaşa sürüklenmişti. Takatsızlıktan, gerçekte savaşmadığı halde, Almanya yenilince Osmanlı imparatorluğu da yenilmiş sayıldı. Mondros Mütarekesinden sonra İmparatorluğun Anadolu'daki toprakları da galip devletlerce paylaşıldı. Kürtlerin uluslaşma hareketlerinin yoğunluk kazandığı bir döneme denk gelen Osmanlı yenilgisi, aynı zamanda, Kürtler ve Ermeniler için bağımsızlık ilanının elverişli uluslararası koşullarını da ihtiva etmekteydi. Ermeniler, 30 Ekim 1918'de ki Mondros Mütarekesinden dört ay önce (28 Mayıs 1918'de), bağımsız devletlerini kurup geri kalan topraklarını alma mücadelesine girmişlerdi. Güney Kürdistan'daki bağımsızlık hareketi ise Ermenilerde olduğu gibi tüm Kürtleri henüz saramamıştı. Üstelik, bu bağımsızlık girişimi de İngilizlerin savaş açmaları sonucunda yenilmekten kurtulamamıştı. Güney Kürdistan bir petrol bölgesiydi ve İngilizler her ne pahasına olursa olsun petrolden vazgeçmek niyetinde görünmüyorlardı. Bir anlamda Şêx Mehmûd'un bir kaç kez ilan ettiği bağımsız devlet, İngilizlerin petrol ihtirasının kurbanı oldu. Bununla birlikte şimdiki Türkiye ve Suriye sınırları dahilindeki Kürdistan parçaları üzerinde bağımsız devlet kurmanın elverişli olanakları vardı. Merkezi Osmanlı İmparatorluğu dağılmış, Kürt sorunu, galip devletler ve dolayısıyla Milletler Cemiyeti nezdinde kabul görmüştü. Ayrıca giderek uluslararası diplomasiden de yararlanmak ve uluslararasında ulusun varlığını hissettirmenin önemine binaen Kürtler, bir dizi girişimlerde bulunmaktaydılar. 1919 Paris Barış Konferansı ve 10 Ağustos 1920'deki Sevr anlaşmalarında delegasyon bulundurmak için çaba harcamaktaydılar. Paris'te bulunan Şerif Paşa, tanınmış kişiliğiyle, şahsi de olsa, Kürt isteklerini uluslararası arenada dile getiriyor ve Kürt-Ermeni ilişkilerinin gelişmesi için çaba sarfediyordu. Şêx Mehmûd'de Zeki Reşit ve Seid Ahmed beyleri Paris Konferansına katılmaları için görevlendirmişti. Ancak İngiliz hükümeti Kürt delegasyonunun Fransa'ya gitmesine engel oldu. Delegasyon, Kürt isteklerini bir mektup ile Fransa'nın Beyrut elçiliği vasıtasıyla iletmeye çalıştı. Sonuçta sarfedilen gayretlere rağmen Kürtler Paris Konferansında temsil olanağını bulamadılar. 10 Ağustos 1920'de Fransa'nın Sevres şehrinde imzalanan anlaşma görüşmelerinde de merkezi bir politik güçten yoksun olan Kürtler temsil olunmadılar. Ancak, varlığı ve çözümü uluslararası genel kabul gören Kürt sorunu, yine de, Sevr anlaşmasına konu oldu.

Osmanlı imparatorluğunun ölüm fermanı olan ve birçok maddeden oluşan Sevr anlaşmasının 62. 63. ve 64. maddeleri Kürtlere ayrılmıştı.

Tarihi önem ve değerinden ötürü anlaşmanın ilgili maddelerini olduğu gibi alıyoruz:

SEVR ANLAŞMASI
10 AĞUSTOS 1920-Paris

Madde 62- *İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetleri tarafından kendilerine yetki verilmiş üç üyeden oluşan bir komisyon İstanbul'a yerleşerek, anlaşma başkanlığının tüzüğüne göre belirtilmiş bulunan altı aylık süre içerisinde Fırat'ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride saptanacak olan Ermenistan'ın güneyi ile Türkiye, Suriye ve Mezopotamya'nın kuzeyi arasındaki belirtilmiş bulunan ve Kürtlerin salt çoğunlukta bulundukları bölgeler için, anlaşmanın 27. maddesi II, 2 ve 3 derecelerine uygun olarak, dahili otonomi planını hazırlayacaktır. Herhangi bir sorun karşısında oy birliğine varılmaması halinde, komisyon üyeleri durumu kendi hükümetlerine ileteceklerdir.*

Adı geçen plan, bu bölgeler içinde bulunan Süryani, Keldani ve diğer etnik, dini toplulukların tüm azınlık haklarını garanti altına almak zorundadır. Ve bu amaçla İngiliz, Fransız, İtalyan, Acem ve Kürtleri temsilen kurulacak bir komisyon, bizzat yerinde incelemelerde bulunacak ve gerek Osmanlı devleti dahilinde ve gerekse aynı şekilde İran sınırında yapılacak bir değişiklik sözkonusu olursa, bu değişiklikler, anlaşmanın içeriğine uygun bir şekilde gerçekleştirilecektir.

Madde 63 *- Osmanlı hükümeti şu andan itibaren, 62. maddesine göre kurulmuş bulunan her iki komisyonun bildirecekleri kararlara aynen uymayı ve bu kararları üç ay içinde tatbik etmeyi üstlenir.*

Madde 64- Antlaşma başkanlığının saptadığı tarihten itibaren geçecek en çok bir yıllık süreç içerisinde, eğer 62. maddenin kapsamı içinde bulunan Kürt halkı yani bu bölgede bulunan oturan halk çoğunluğu Osmanlı devletinden ayrılarak tamamen "BAĞIMSIZ" olmak arzusunu belirtirse ve Milletler Topluluğu Konseyine başvurursa ve eğer Konsey de bu halkın bağımsızlık isteğini gerçekleştirebilecek kapasitede bulunduğuna inanırsa ve bunun yerine getirilmesini öğütlerse, Osmanlı devleti bu öğütlemeye aynen uymayı ve bu bölgedeki bütün haklarından ve ünvanlarından vazgeçmeyi ve kendisini buna göre ayarlamayı şimdiden üstlenir.

Bu vazgeçme işleminin ayrıntıları, başlıca müttefik güçlerle Osmanlı devleti arasında varılacak özel bir sözleşmeye bağlanacaktır. Bu vazgeçme işi tamamlandıktan ve Kürdistan devletinin bağımsızlığı gerçekleştirildikten sonra da, bu bağımsız Kürt devletiyle günümüze kadar Kürdistan'ın bir parçası olan Musul ilinde yaşayan Kürtlerin kendi istekleriyle birleşmeyi istemeleri halinde müttefik güçler bu birleşmeye karşı hiçbir itirazda bulunmayacaklardır" (Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. yy.dan Günümüze Ermeni Kürt İlişikileri s. 179)

Dikkatlice değerlendirilirse, bu maddelerin Kürt isteklerini tüm olarak kapsamadığı kesin. İlk önce Kürtlerin iradesi hesaba katılmamıştır. Kürdistan'ın kuzeydeki bir çok ili Erzurum, Erzincan, Van, Bitlis, Muş, Bingöl vb. Kürdistan'ın dışında bırakılmış-

tır. İran işgali altındaki Doğu Kürdistan hesaba katılmayıp, konu basit bir "sınır değişikliği" belirlemesiyle geçiştirilmiştir. Kürtlere "otonomi" tanınmış, bağımsızlık ise, müttefiklerin onayına bırakılmıştır. Deyim yerindeyse, gündeme gelebilecek muhtemel bir bağımsız Kürdistan devletinin manda altına alınması amaçlanmıştır.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, eğer Sevr'den Lozan'a uzanan süreçte, Sevr'in sunduğu olanaklardan yararlanılarak sözü edilir bir güç oluşturulabilseydi, Sevr'in olumsuzları aşılabilirdi. Sevr'de adı bile geçmeyen Türk ulusal hareketi, M. Kemal önderliğinde, kısa sürede toparlanıp gündemin birinci konusu olabilmiştir. Lozan anlaşmasından ise bağımsız bir devlet olarak çıkmıştır. Hiç kuşku yok ki Türkler, bu başarıyı örgütlenmeye ve güç oluşturmaya borçludurlar. Ermeniler de Sevr anlaşmasında elde ettikleri avantajları tam olmasa bile kullanmışlar ve bağımsız devlet olarak dünya sahnesine çıkabilmişlerdir. Kürtler ise Sevr anlaşmasının lehlerindeki olanaklarını hayata geçiremediler. Nedenleri uzun uzadıya bir inceleme konusu olan bu gerçek, örgütlenememe, merkezileşememe, ulus oluşa denk düşen tam bir davranış gösterememe şeklinde özetlenebilir.

Söylendiği gibi Kürtler, pekala o günkü koşullarda, muhtelif zaaflara rağmen, örgütlü ve bağımsız bir düzey ortaya koyabilirlerdi. Kürdistan'ın önemli toprak kesimlerini kapsayan bölgede bağımsız devlet kurup hızla toparlanabilir ve Sevr'de tanınmayan haklar, sağlanan güç ile Lozan'da geri alınabilirdi.

Ne yazık ki, Kürtler bağımsız devlet olarak ortaya çıkma tarihi fırsatını kaçırdı. Oysa M. Kemal hareketi, belirtildiği gibi, hızla örgütlenip mücadeleye atılarak Sevr anlaşmasını pratikte geçersiz ve uygulanamaz hale getirdi. Yeni durum nedeniyle müttefik devletler, doğmakta olan Türk ulusal devletini tanımayı çıkarlarına daha uygun gördüler ve bunu 20 Temmuz 1993 Lozan anlaşmasıyla tescil ettiler.

Lozan anlaşması, Kürtlerin uluslararası tüm avantajlarını ortadan kaldırdığı gibi, bu anlaşma, Kürt ulusunun yok sayılması üzerine bina edildi. Kimi Kürt ileri gelenleri, bireysel çabalarla, Lozan anlaşma görüşmelerine katılma çabası içersine girdilerse de, bunlar sonuçsuz kaldı. Çünkü Kürt varlığını dayatan güçlü bir hareket ortalıkta gözükmüyordu. Üstelik Antep, Urfa, Maraş yöresinde Fransızlara, Kuzey illerinde Ermenilere karşı verilen mücadeleler de sahneye hızla ve güçlüce çıkan Türk ulusal kurtuluş hareketi içersinde kaybolmuş gibiydi. Buna dayanarak, Lozan'da M. Kemal hareketini temsil eden delegasyonun başkanı İsmet İnönü, zaman zaman İngiliz ve Fransız delegelerinin Kürtleri gündeme getirmelerine karşı, kendilerinin Kürtleri ve Türkleri temsile tam yetkili olarak sunabildi. Buna ilaveten de, kimi Kürt ağalarına, TC'nin telkinleriyle, Lozan Barış görüşmelerine telgraflar çektirilmekteydi. Türk delegasyonu bu sayede tutumunda ısrar edebildi. Belirtildiği gibi bu ısrarın maddi zemini de vardı. Kürtler, Osmanlıya karşı

Stockholm Elçisi Kürt Şerif Paşa

gösterdiği bağımsızlık hareketinin aynısı, Türk ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde gündeme getirmek bir yana, Ermeni ulusal kurtuluşunun bastırılmasında da Türklerle birlikte davranmıştır. Kürtler, Erzurum ve Sivas kongrelerinde, M. Kemal'in Kürt istekleri konusundaki sözlerine kanıp Türk ulusal kurtuluş mücadelesinin bir parçası haline gelmişlerdir.

Kürtler, ancak, Lozan anlaşmasında adlarının bile geçmediğini gördükten ve isteklerinin Türk devletince askeri harekatlarla bastırılmasına şahit olduktan sonra olup biteni anlamaya başladılar. Oysa iş işten geçmişti. Kürtler, "Küfara karşı müslümanların birleşmesi" belgisine kurban gittiklerini her şey olup bittikten sonra anlayabildiler.

Bu ay Lozan anlaşmasının 70. yıldönümüdür. Birçok ulus açısından kurtuluşun uluslararası tescil gördüğü anlaşma, Kürt ulusu açısından yokluğun tescili olarak tarihe geçti. Lozan anlaşması Kürtleri yok saymakla kalmadı, 1639 Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla ikiye bölünen Kürdistan topraklarını Türk, Arap ve Fars uluslarının ve müttefik devletlerin çıkarları doğrultusunda dörde böldü. Kürtlerin boynuna dörtlü ağır bir boyunduruk takan Lozan anlaşması, Kürtler açısından eşi görülmedik tarihsel bir haksızlıktır, Türkler dahil, Osmanlı "tebası"nın tüm eski etnik topluluklarına, sonranın farklı uluslarına bağımsızlık tanıyan Lozan anlaşması, ardında, yok sayılan, yok edilmeye mahkum edilen Kürt ulusu ve bölük-pörçük bir Kürdistan bıraktı. Eşi görülmedik bu boyunduruğun kırılması tarihsel bir haksızlığın giderilmesi olacaktır.

Kürt bağımsızlığı, Lozan anlaşmasının aşılmasıyla mümkün olacaktır. Ama kimilerinin iddia ettiği gibi bu "Sevr'in hortlatılmasıyla" değil, Sevr'in ve Lozan'ın aşılmasıyla mümkün olabilecektir.

Aradan geçen yetmiş yıl boyunca Kürtler, hala Lozan'ın karanlığa gömdüğü Kürdistan'ı aydınlığa çıkarma mücadelesi veriyorlar. ■

Ev nivîsa hanê bi eynî îmzayê ve di hinik weşanên din de jî hatî ye weşandin. Nîvîskar Kaleciwan eynî nivîs ji me re jî şandi bû ji bo bîranîna Celadet Bedirxan daxwazî dikir em jî bi weşînin. Em jî vê nivîsa Kaleciwan li ser CELADET BEDİRXAN nivîsî pêşkeşî xwendevanên xwe ên hêja dikîn.

100 SALİYA Mîrê Rewşenbîran:

CELADET BEDİRXAN

KALECİWAN

Mîr Celadet Bedirxan

Îsal, sala kû em têda, sala 1993 ya 100 salbûyîna Mîr Celadet Bedirxan e. Celadet kurê Emîn Elî yê nevîyê Bedirxan e. Ev Bedirxan Paşayê ku di sala 1821 ê bibû mîrê Cizîra BOTAN. Malbata Bedirxan ji malbata Ezîzan e. Piştî hilweşandina dewleta Zengî, hikmê hikimdarîya Cizîrê ketîye destê vê malbatê. Fermandarîya Bedirxan Paşa, dawîya fermandarîya vê malbatê û dawîya hikmê mîrekên Kurdîstanê seranser e. Osmanîyan, ew mîrekên kû li ser pê mabûn, di dewra Siltan Mehmud II. de (bi bîryara Nîzama Nû va) tesfîye kirin. Bedirxan Paşa hikimdarêk pirr jîr û zana bûye. Vaye ku disa hemî malbatên Kurdîstanê bide hev û yêkitîya Kurdan dibin yek fermandarîyêk da bi cî bike. Bedirxan Paşa bi rêk û pêk, bi zanînî û hostayî hemî malbat û eşîr û pêşkêşên Kurd honand û yêkitîya wan sazkir. Li ser vê stratejîya xurt û rast û dirist di sala 1842 da piranîya Kurdistanê ji zordarîya karbidestên Osmanîyên kolonyalîst rizgar kir. Belê sed heyf û mixabin kû Osmanîyan di sala 1848 a zora hêzên Bedirxan Paşa birin û nehîştin Kurd rizgarbin.

Bedirxan Paşa bi şertê kû Osmanî ji vê malbatê 70 kes bidine xwendin (dibên kû 70 kes zarokên Bedirxan in) teslîmbû. Osmanîyan, ji dewra Selîm û heya dawîyê serekên hereketên Kurdîstanê kes nekuştine. Wana tim celî (sirgun) kirine. Wek Şex Ubeydilahê Nehrî û êd. Bedirxanî û hevalbendên wî yên ji malbatên mezin sirgûnê Stenbol û doruberê Stenbol kirin. Zarokên Bedirxanan û bi wan ra zarwên malbatên Kurdan xwendin. Xwendinên bilind qedandin. Ji wana ra mamostayên xwemalî girtin û hîra zimanên biyanîyên cîhanşimûl kirin. Ev navên kû îro di nava rojnamevan edîb û hozanan da gelêk bilindi dixwuyên, Wek **Mithat Mîkdat, Emîn Elî, Xelîl Ramî, Ebdirezak, Ebdirrehman, Sureya, Celadet, Kamîran,** û êdî. Bi zanîna min niha îro jî li Tirkîyê û dervê Tirkîyê da, ji vê malbatê gelêk merîvên meşhûr û xweyên meqam û ritbeyên bilind hene. Wek malbata Zorlu ya, Cemal Kutay, Elî Bedirxan, Şamîl Paşa û bi sedan însanên mezîn jî van kesan in.

Emîn Elî Bedirxan jî yek ji, kurên Bedirxan paşa ye. Li Stenbolê xwendîye û hakimtî dike. Hakîmê Cezayê ye. Mala Emîn Elî Beg, malêk têr û tejîye. Malêk ava ye. Mal ji hemî welatparêz û ronekbîrên Kurdên Stanbolê ra vekirî ye. Wê demê Osmanî rê nadine wan kû dagerin Kurdistanê. Ji ber vê yekê hemî xebatên xwe yên netewî li Stenbol didomînin. Ji ber kû mala Emîn Elî bûye nîveka (merkeza) tevgera Kurda, karbidestên Osmanî jê rihetsiz dibin û wî li gelêk cîya didin gerandin. Ji ber kû welatê osmanîyan firehe, Emîn Elî sirgûnê gelêk bajaran dikin. Wek Ekka, Nablus, Selanîk, Edirne û êd.

Celadet Bedirxan 26 ê Nîsana sala 1893 a li Stenbolê ji xanima Emîn Elî ya duyemîn Senîha Xanim a

Çerkez hatîye dinê. Di vê mala têr û tejî û zana û welatparêz da çavê xwe li dinyaya kû rojêk tê rehetî nedîye vekir. Ji ber kû isûl û qaîdeyêkê Bedirxanîyan herî qenc ew bû kû li kêdera dinê dibin bila bin, zarokên xwe bi zîmanê Kurdî û bi rîhê Kurdeyetiyê digihandin. Emîn Elî şand ji Cizîra Botan dengbêj Çîrokbêj û Mitrib anîn Stenbolê nav mala xwe da kû zarokên wî di warêke Kurdî (Botanî) de bên xwedîkirin. Dengbêj, Çîrokbêj û mamostayan tînê mala xwe bi cî dike bo zarokên wî ji welat kutnebin, dan û standina wana digel ziman, adetên Kurdî û welat her geş bîminê. Bi rastî jî Celadet, Kamîran, Sureya û êdin ne li Kurdistanê mezin bûne, lê ew di heyameke Kurdistanî de hatine xwedîkirin. Rihê Kurdîtîyê, rihê welatparêzîyê bi biçikayî dane wan da kû xwe winda nekin.

Emîn Elî Beg, bi vê jî nema ye. Mamostayên zimanên bîyanî yên xwemalî (taybetî, xisûsî) girtî ye. Celadet hînî zimanê Yûnanî, Farisî, Fransizi û Rûsî kirî ye. Da kû Celadet hînî zimanên cîhanê bibî. Celadet Mekteba Herbîyê li Stenbolê kuta dike, dibe serbaz (subay), di despêka şerê cîhanê yê yekem dikive Cephê (Enî) Qefqas û şer dike. Heya Bako û Tebrîzê diçe. Belê bê dilê bavê xwe Emîn Elî Beg. Osmanî di şerê cîhanê yê yekem de winda dikin. Celadet dadigerê Stenbolê. Dikeve nav rêxistina "Komela Vêkxistina Civakî" û dibî muesisêk (damezrandoxêk) ji wan hîmdaran. Bavê wî û hemî welatparêzên Kurd di nêv vê rêxistinê de cî digrin. Wê demê Osmanî felişîne. Miletên kû ne misilmanin xwe xilaskirine "İttîhat ve Terakkî û Jon Tirk" nizanin ka çibkin. Miletên misilman wek Ereb û Kurd diva kû li çara serê xwe bifekirin. Tirk fikra yekîtîya misilmanan davên pêş. Dostanî di navbera Mistefa Kemal û Bedirxanîyan heye. Celadet jî yek ji dostê Kemal e. (wek dostanîya ronekbîrên meyê îroyîn û çepên Tirk) Celadet û Kamîran bi fetil û finazên Jon Tirkan dihesîn. 1919 a bi Ekrem Cemîl Paşa û Major Noelê İngîlîz va derbazî Kurdistanê dibî. Bi min piştî sirgunê hêj ji nû va tên pêl axa welat dikin. Piştî hingê Mistefa Kemal fermana hemî pêşkêş û mezinên Kurda deranî û mala Bedirxanan jî di vî lîsteyêda bû. Emîn Elî, Sureya, Celadet û Kamîran jî di lîsteyê fermanêda bû. Emîn Elî û Sîreya çûn Misrê, Kamîran û Celadet jî derbazê Elmanyayê bûn da kû li wêdê mekteba Hiquqê bixwînin.

Celadet Bedirxan, li Elmanya lîsansa xwe ya Hiquqê kûta dike û rast diçe Misrê. Ji wê derbazî Beyrudê dibe û diçe cem apê xwe Xelîl Ramî 1927 a digêjê hevalên têkoşer û hêja, hevalên Xoybûn ê. Bo rizgarîya welat tedbîr û programên gelêk taze û bi rêk û pêk digrin. Şirîkên Mistefa Kemalê kû Kurdistan li hev par kirine vê firsatê nedane wan. Hukûmeta Fransizan giranîya van welatparêzan sirgunê Şamê dike. Celadet jî di nava van de celî buye. Piştî kû şerê agirî felişî, hikmê nijatperestên Tirk biserket û li Gelîye Zîlan û Dersîm dest bi qirkirina Kurdan kirin û fermana Kurdan rakirin; rîya xebata Mîrê Mîran, Mîr Celadet hate guhartin. Ji hikûmeta Fransa destûra derxistina Kowara HAWAR ê stand û dest bi xebata çandî kir. Wê demê Celadet ketî ye 40 salîya xwe.

Çewa kû Bedirxan Paşa piştî tesfîyekirin û belafkirina mîrekên Kurdistanê dest avête şerê germ û gava kû dît qama wî nagê hêzên Osmanî û bi vê dîtinê ra stratejîyê xwe guhast rîya xwendin û zanînê vekir da kû hisên netewayî nemrin; her waha Mîr Celadet jî evê rastîyê piştî Şerê Şex Seîd û İhsan Nûrî Paşa dîtî ye û bi hemû imkanatan xwe daye rîya zanîn û hêşyarkirina netewayê Kurd. Ew zorî û zordestîya li serserê Kurda, ew perîşanî û kanbaxbuyîna welatê Kurd, ew kafirstanî û taristanîya kemalîstan Mîrê Zirav mecbûr kirîye li defa hewarê bixe û gazî xortên Kurd bike. Ji ber vêye kû navê KOVARA xwe kir HAWAR.

Wexta kû meriv rûpelên Hawarê werdirgerînê û lê mêze dike meznayî û canfidayîya Celadet eşkere tê dîtin. Kurdistan tê pêş çavê mirov; welat ser û bin bûye. Gundan wêran kirine û gundîya mihacir û belengaz hiştin e. Birc û sera, xan û eywan kavil bûne. Kurd sews bûne. Gêj û sersem bûne. Xwe jibîr kirine. Tev mirîd in, sofî ne, şêx û seyîd in. kurdîtî belengazî ye û sefalet e bo herkesî. Serekên hereketan gişt windakirine. Hatine kuştin û sirgunkirin. Revîne û ji welat derketine. Çone Sûrî, binxet bûne, xwe avêtine xeta fransawî. Ketine bextê Fransiza. Heta niha Osmanî û İranîyan wana mexlûb dikirin. Lê niha? Niha İnglîz û Fransiz jî hatine arîkarîya Tirk û Faris û ereban. Wêranê Kurdistan. Xopanê Kurdistan. Bê kesê welatê Kurdan. Te mîrên xwe bi derda, te pişt de axa û şêxên xwe bi der da. Te niha xwendevanên xwe bi derî û poxana xistî ye. Ka bêje çi gunahê me hene DAYÎKA NÎŞTÎMAN?... Ku meriv bala xwe dide "Şîya Evînê" mirov xwezîya xwe tinê bi MEM Û ZÎNÊ.

Di nava vê rewşa dijwar û xedar da Celadet Bedirxan fena bijîjkêk jîr û zana, an wek mîmarekî xweş hosta û navdar li Kurd û Kurdistanê zivirî, dest bi saxkirin û avakirinê kir. Ew, bijîjkê jîyana netewayê Kurd û mîmarê avakirina xîmên mîlî ye. Celadet di jimara 20 a Kowara Hawarê da waha teşxîskirî ye derdê me: **"Miletên bîndest heyîna xwe ji serdestên xwe bi dû diştan, bi dû qeweta, dû çekan diparêzin. OL yek, ZMAN dudo. Lê heke ola miletê serdest û bindest yek bibe, hingî çek yek bi tenê ye û bend tenê ziman e."** Mîrê Botan armanc tesbît kirîye û yek alternatîf kifşkirî ye kû ew jî ziman e. Ji ber vê yekê giranîya xebata xwe daye ferheng, rêziman, alfabe, çîrok, stran, çîrok, metelok, folklor û edebîyetê. Kadroyêk xwe yê xwurt heye. Hevalên wî yên ji dil û can giş welatparêz û hunermendin. **Rewşan Bedirxan, Kamîran Bedirxan, Osman sebrî, Cîgerxwîn, Qedîrcan, Ekrem û Qedrî Cemîl paşa, Hesen Hişyar, Hemzayê Miksî, Nureddîn û Dr. Nafîz Zaza, Goran, Şakîr Fettah, Tewfîk Wehbî, Mistefa A. BOTÎ** û gelêk welatparêz û xwendevan li dor Hawarê û Xwedîyê HAWARê kom bûne. Divê kû em xebata **Şêx Ebdirehmanê Garisî** jî jibîr nekin.

Celadet Bedirxan bi gelêk navan bang li xwe dike û defa hawarê dikûte. Bi mîran ra mîr, wezîran ra wezîr e. Bi şivanan ra şivan, bi gavanan ra gavan û bi dengbêjan ra Stranvan e. Gaya kû dîroka Kurdistanê dinivisînê navê xwe datînê Herekol Ezîzan, navê malbata xweya ezîz û çîyayê Kurdistanê tînê cem hev. Lewra mala Azîzan jî perçeyêk jî dîroka

Kurd û Kurdistanê ne. Stranvan e. Stranvanê Hawarê ye. Babê Cemşîd e. Babê Cemşîd û Sînem Xan e. Xweyîyê Hawarê û HAWAR e... **Celadet Bedirxan** di jimara 17 ya Hawarêda waha dibêje me Kurdan:

"Xorto... Armanca te rizgarî ye. Rizgarîya welat û mîletîkî ye. Navê armanca te Kurd e, Kurdanî ye. Tu lê dinhêrî, ecêbmayî dimînî. Herê tu dibînî, dest, ling, mil, pol, parsû, parhan hertiştên wî hene. Lingê wî yê rastî berepêş, yê çepê berepaş diçît. Laş di cîyî xwe de ye. Xwe ne dide pêş, ne jî paş. Ji ber kû ji alîkî ve pêş ve, ji alîyê din paşva tête kişandin. Tu zanî çira xorto..? Lewna kû her du ling ne yekin. Navbera wan da yêkitî nîne. Divê tû bixebitî van herdu lingan bi alîkî ve bilivînî." Gelo ev gotina Celadet wê kingê ji me Kurdan re bibî ders.? Hêja jî herdû lingên me bi hev ra naçin. Ez li derman nameyê (recete) Celadet Bedirxan tû tişt îlawe nakim. Lewra kû tû bijîjk û pispor vê reçetê nikarin bidin. Teşxîs bi xwe rast e. Belê fêde, nexweş guh nade hekîm.

Celadet, dîsa hawar dike û dibêjê: **"-Xorto... Bi ser kela me de girtine. Ji derva dijmin dirêjî me kirîye. Ji her mêlê êrîş. Di hundirê kelê de şerekî din, bê emarin û ji yê pêşîn mezintir û dijwartir. Şerê me bi hevûdu re. Di mal da jî dijmin... Herê Xorto... Birîna me ya mezin û xedar dexs e (hesûdî), berberî ye, jana dexsê ye".** (Hawar jimar 17 rp. 6) Gelo ji azadîyê xweştir di dinyayê da çî heye? Ev dexsa çîyê? A kijan meqam û nîşanî ye? Wê huşê me kengê bê serê me?

Cîgerxwînê nemîr ji bo Mîrê Botan di Dîvana xwe ya Sewra AZADÎ (rupel 142-143) de waha dibê:

"-Begê min serwerê min ey Celadet, Şahê min rêberê min pir edalet. Tu binvîse li hawarê selaman, ji ber min ve li Kurmanca temaman.

"-Çî kurmancê Enadol û çi Sûrî, Çi Goran û çi Loran û çi Sorî, Çî gavan û çi sapan û çi mîr e, Gelêk bêtir li Kurmancê Cizîre."

Ev selavên Cîgerxwîn bi saya Hawara Celadet li seranserê welat belav bûye û ketî ye guhê hemî Kurdî.

Celadet Beg jî bo Hawarê waha dîbêje: **"-Hawar dengê zanînê ye. Zanîn xwe nasîn e. Xwe nasîn ji me re rîya felat û xweşîyê vedike. Kesê kû xwe nasdike, dikarê xwe bide naskirin."**

Ji bo kû Mîrê Zirav xwenasbî û xwe û gelê xwe bi hemî kesî bide naskirin Emîn Elî Bedirxan ji Cizîra Botan dengbêj, çirokbêj û mutirba bir li mala xwe bi cîkir. Ronakbir û hemî welatparêz û xwendevanên Kurd bila ji vê dersê bigrin.

Celadet Bedirxan kurê Emîn Elî Bedirxan e kû Serokê "Kürt Tealî Cemîyetî" yê duyemîn e. Mala bavê wî çawa kû min li jor qal kir; mala şalûl û bilbilê Kurdistanê, mala zana û zanyara, edîb û rewşenbîra, dengbêj û çîrokvana û bi carêk mal û urf û adetên Kurdîtîyê, kurdanîyê bû. Bapîrê Celadet Mîr Bedirxan, di medrese û xwendegahên Kurda li Cizîra Botan, bi dengê dîwana Şêx Ehmedê Xanî, Melayê Cîzîrî, Feqîyê Teyran û gelêk alimên xwenas û xweru da mezin bibû. Bedirxan Paşa ji ber vê yekê ye kû xwe naskirî ye. Ji ber vêye kû hêca jî Bedirxan Beg, Mîr û Beg û Paşayê seranserê Kurdistanê tê naskirin. "Xwenasîn" bi serê xwe nayê cî. Şertê berê û herî giring ewe kû netewayêk, gel û komelêk, ji bo kû xwe nasbike, bi kêrî xwe û miletê xwe bê û dereca çand û zanîna wî (qewmî) bilind bibe; divê bi zimanê xwe, li gor çand û zanîna dor û berê xwe bixwînê û li ser vê xwendinê çanda xwe bi xemlînê. Gelo ji bil feqîyên medresan, çend xwendevanên me bi dorûberê (çewre) xwe va girêdayî ne?. Çend ji van rind zimanê xwe dizanin. Wextêk kû me di salên 1960/65 a vê pirsê dikira, hevalên meyin di dilê meda qedirbilind û ji me zanatir di gotin kû: "Xem nîne. Bomîdyen, Ferhet Ebbas û Ehmed Bînbela jî bi Erebî nizanin, lê miletê xwe xilaskirin." Me ji saf saf bawer dikir. Hîvîdarim kû kes li min negirê. Belê çewa mirov, zimanê miletê xwe heya roja îro hîn nebî? Bo çî evçend fedekarî û zehmet dixwîn, jî bo goterêk bêjîn ji vê metropolê diçin yadî û îlm û irfan ji devê wan diri jê, lê gava kû mesela ziman tê homê" - Kürtçe bîlmîrem, öğreneceğim". dibêjin... Gelo ez xeletim, an kevneperestim, îlkelîm, çî me?

Kû ne dewle serê mîrek û malbatên mezin yê Kurdistanê bûya, îro belkû yek weka Xanî, Batî Koyî û Cizîrî tinebûn... Wexta kû ev kes û kesên kû dane ser çexera wan dîsa di medresan da û xwebatên xwomal da- nebûwan gelo wê halê me çewa bibûwa.? Helbestvan, nivîskar, fîlozof û zanayên Kurd hemî ji xwendegahên bin fermandarîya mîrekên Kurdistanê, wek Bitlîs, Hekarî, Cizîr, Amed, Rewandiz û Silêymanîyê derketîn e. Zanîna wê çaxê a hemdemî li van bajaran û di bin hikmê Mîrên Kurdan da dahata xwendin. Belê mixabin kû mîrekên Kurdîstanê wey Ewropayîyan kû wê demê her prenslikêk dibîstanên xweyê bilind û aqademîk vekirin, van prensên Kurd vê firsatê revandin û wê gava hemdemî navêtîn.

Belê Mîr Celadet, rûyê wan û yê me sipî kirî ye. Celadet û bi kadroya xwe ya nemîr va wek aqademîyêk qirase xebitîye û rewşa ziman, elfabe, gramêr û edebîyata Kurd xweşkirî ye. Wek rewşenbîrên Kurd dibêjîn "hîmê elfabe û gramêrê danî ye." Bo ziman, we êj û hunerê, mala bedirxanîyan û nemaze Celadet, bi Rojnama Kurdistan û Roja Nû, bi kowara Ronayî û Hawarê, gelêk xebatkirin e. Bi saya serê Celadet, îro jî gelêk rewşenbîr, hunermend, ronakbîr û xwendevan dighêjîn.

Bîranîna 100 salîye mîr Celadet, bîranîna Kurdayetîyê ye. Bîrhatina welatparêzî û netewa evînîyê ye. Bîranîna çand, ziman, dîrok, edebîyat, folklor û "xwenasîye" ye. Bîranîna canfîdayî, ezim û îradeyê ye. Bîranîna camêrî û kamîranîyê ye. Bîranîna xerîbî, belengazî, neçarî û hesretê ye. Bi gotina Cîgerxwînê navîdar: "Bîranîna Mîrê Zirav, giran, serfiraz û hunermend Mîr Celadet Alî Bedirxan" ne. Hîvîdarim kû hemî rojname, kowar aqademî, enstîtu, komel û ronakbîr vê bîranînê neborînin û sala 1993 a bidine **Celadet Bedirxanê navdar û nemir.** (x)

x: Çavkanîyên vê nivîsarê evin: 1- Hêvî, Kovara Çanda Gişţî J. 8 Havîn 1992 Enstîtu Kurdî-Parês/Fransa. 2- Hawar Cild 1. J 1-9 Werger Mehemed Bekir Weşananxana Hawar 1987 Sweden. 3- Despêka edebîyata Kurdî-Mehmed Uzun-weşenanê Beybûnê Enqerê 1992.

AMED 'DEN

33 KURŞUN

Geceydi...

Sıcak ve karanlık bir gece... Boğucu, sessiz ve örtük bir geceydi... Yüreğimi savurmak için pencereye uzandım... Neden sonra bin pişman oldum eylememe... Gecede patlayan siren sesleri arasında kötü bir kusmuk, içki ve et kokusu doldu içeriye. Gecenin ve şehrin bu kadar iğrendirici olabileceğini düşünmemiştim hiç bir zaman. Yorgunum... Elim apansız televizyon düğmesine uzandı. Karanlıktı ekran... Sanki bile bile şehri ve tüm ekranları karartmışlar. Haber ajanslarında yarım düşülmüş bir not... 33 askerin öldürülmesini, kan ve yanık görüntüleri arasında yineliyordu... Dışarda uzun süredir dilsiz kesilen silahlar tekrar konuşmaya başlamıştı şimdi... Yorgunum... "Suçsuzdular" diyor, "Günahsızdılar" diyor, "Silahsızdılar" diyor,.. (Gecede kusmuk kokusu) Öte yandan -bir yerlerden- Ahmed Arif o yaşlı ve babacan sesiyle bininci kez, onbininci kez "33 Kurşun" şiirini okuyordu...

Geceydi...

Haziran terli, Haziran kederli... Yorgunum... artık zamana ve olaylara dipnot düşmeye boşverdim. Artık o uçarı çocukluğumu panzer sesiyle inleyen bir caddenin kaldırımına bıraktım. Bütün aşkları, yalnızlıkları bir çırpıda yaktım. Oturdum yalnızlığımın o kor ateşiyle. Isındı, şiirler yazdım. Oysa beynimin içinde durmadan tekrarlanan silah sesleri ve 33 rakamı...

Geceydi...

Bizim yaşadığımız 33'ü düşündüm...

"Van'ın Saray kazasına bağlı köylerde...

Vurulmuşum hiç sorgusuz-yargısız"

33 günahsız insan... Yoo, hayır, kesinlikle alegorik bir benzetme yapmıyorum... Tarih atlamaya da hiç mi hiç niyetim yok... Üstelik sadece piyon görevi gören 33 askerin ölümüne de, yapılan eyleme de yürek soğutmadım. Ama şu da bir gerçek ki, bu 33 asker günahsız da değildi... Bu kirli savaşa ortak olmak ve bu kirli savaşı Kürt insanının üzerinde bütün kirli silahlarla denemek, dağları ve namusu talan etmek için toprağı tutsak edilen bir ülkede militarizme hizmet eden bir insan nasıl günahsız kalır? Oysa kafamda "bunlar birer piyon"... Ve bunlar Mustafa MUĞLALI'nın katlettiği 33 günahsız Kürt -Kürt olmaktı tek suçları- insanıyla eşdeğer tutulmamalıdır. Kirli savaşa katılıp ta kirlenmemek elde mi? Elde mi bir çöplükte muhafaza edebilmek solan gülü?... Günahsız kalmak elde mi?

Ya ne?

Halkımın tutsaklığı tüm diğerlerinin olduğu gibi (Arabın, Farsın, İngilizin) Türkün, Türk halkının, Türk askerinin bir günahı değil de nedir?

Geceydi...

Geneleve dönüşmüştü şehir... Pezevenk kahkalaları doldurmuştu sokakları... Medeniyet adınaydı bütün bunlar... Yeni bir dünya düzeni adınaydı... En kutsal değerlerin birer sahte pul gibi peşkeş çekilmesi... Kusmuk kokusu, içki kokusu, siren, telsiz sesi kuşatmıştı şehri. (Bu şehirden bu kadar iğrenebileceğimi sanmıyordum hiç bir zaman). 33'ler geçiyor gözlerimin önünden... Mustafa MUĞLALI, Kafka'nın 33 üyeli mahkemesinde idamla yargılanıyordu... Sonra 33 can, 33 insan... Günahsız ve yalnız... Ve bir yerlerden bir şeyler çoğalıyor durmadan, şairler şiiri yazıyorlar, ozanlar türkü düzüyorlar yeni bir yaşama dair... Ve "Sarı Hoca" katliam gecelerine kontr tezler hazırlarken zincire vuruluyor. Ve bir gerilla namlusunu soğutuyor gecede. Tıpkı kılıcının pasını silen Spartaküs gibi ve öylesine zincirlerini kırmış... Rodrigo, bu kez günahsız 33'lere bir konçerto besteliyor yaralı coğrafyada...

Geceydi...

Ve Ahmet ARİF belki de beşyüz bininci kez okuyor geceye "33"lerin şiirini...

"Bu dağlar kardeş dağlar

Kadrini bilir...

Evelallah bu eller utandırmaz adamı"

Yaralı coğrafyayı dişleriyle kanatan gerillayı düşünüyorum sonra, her nedense dağların doruğuna bir avuç köz bırakıyor biri... "Ben yaktım bu ateşi" diyor... "Etle, tırnakla, dişle ben göğerttim bu iklimi. Işıttım, harlandı. Ben yaktım bu ateşi... Sönmez yüzyıllarca. Ki Moğol bütün gücüyle üstüme vara... Ki elimden dağlarımı ala.. Ki ben ölem ya da kalam"...

Geceydi...

Tüm kitaplar yakılmış, tüm şiirlerin gözüne mil çekilmişti. Şairler bütün terkedilmişlikleri içinde duymuyordu... Okunmuyordu şiirler. Tüm dalkavuklarıyla bakarkörler piyasası eksi yüz taban fiyatla açılmıştı... Yanıyordu yüreğim. Korkudan değil... Yitirmekten onca umudu. Ve kararmış ekranlarda içe dönük katliam projeleri, koruçu portreleri... Olancası bu kadar... Olancası 33 günahsız insan... Olancası nice 33'ler, nice katliam resimleri... Olancası dağları kimyasal zehirlenmeye uğramış bir ülkenin görüntüsü. Ve "Fhantom"un yaptığı sortilerden sonra oluşan kesif dumanın nükleer enerjisi. Tüm resimlere sansür, tüm ressamlara mil çekilmiş...

Geceydi...

Kawa Zeus'tan ateşi çalıyor... İnsanlık için... Özgürlük için. Ve Ninova dağlarından aşırıyor, din oluyor... Tapınılıyor ateşe. Zerdüşt'ten değinmeler, İslam (işgal) ordularının kılıçlarında kabus oluyor, kaçınma oluyor... Ve Zeus tüm öfkesini Kürde boşaltıyor... Ateşi çalan Kawa ve bir çocuk figüründe (Zend Avesta)dan dolanıyor yazınlara ateş... Yüzyıllar boyu ışıtmaya duruyor insanlığı. Birileri ellerinde ateşten gürzler, tutsak coğrafyayı talana geliyorlar.

Hey ezik yürek/ Hey sevdalara dolanmış yürek/ Hey soykırıma mesken olmuş toprak/ Hey katliamlara rastgelen mavi gözlü çocuk.

Sen gühansızsın... 33'ler günahsız... Ama dağlarını talan edenler, gecelerine barbar öfkelerini boşaltanlar günahsız değil. Günahsız olmamalı. Eğer bu gece Amed'in gökyüzü kirden, terden ve etten kirlenmişse ve silahlar tekrar ölüm kusmaya başlamışsa ve eğer kötü bir koku bu gece şehri işgal etmişse bunun suçlusu halkım değil, mavi gözlü çocuklar değil, 33'ler değil, karanlığı ışıtanlar değil...

Bunların suçlusu yoksul eti yiyip, yoksul kanıyla beslenenlerdir.

Ferat AMED

SANATA BAKIŞ

-II-

Doğan Almasulu

Birçok sanat akımı varken durmadan yenileri çıkar. Bazılarını sık sık duyarız. Bazılarını hiç duymamışızdır. Adları bile bir acaip ve anlaşılmazdır. Şaşırarak, kızarak sorarız: Bu da ne?

Sanatla yakından ilgilenmeyenler için bunu anlamak olanaksızdır. Bu yüzden de tepkilerini hemen dışavururlar. Ya, sanatçıların deliliği, saçmalığı, aykırılığı, ya da bilinmez bir şey olarak karşılarlar.

Az çok siyaset yaptığını sananlar ise daha bilgiççe bir tavırla burjuvaların, emperyalistlerin veya sosyalistlerin yeni bir uydurması olduğu açıklamasında bulunarak sorunu çözmüşlüğün rahatlığıyla konuşurlar.

Kuşkusuz toplumda sanat akımlarına karşı oluşmuş yargılar bütünüyle boş, salt cahilliğin bir ürünü değil elbet. Bu yargıları besleyen somut olgular, yaşanmışlıklar var. Ancak, sanat akımlarını değerlendirirken daha köklü, bilimsel ve çok yönlü olmak zorundayız. Peşin ve olumsuz yargıların ötesinde gerçekliği aramak gerekir.

Sanat akımları güncellikle değil tarihselle temellendirilmelidir. Tarihsel süreçle ilintilendirmeden, toplumsal yaşamın bütün boyutlarıyla ele almadan, sanatçı bireyin iradesiyle bağıntılamadan, sanatın kendi iç sorunsalını izlemeden sanat akımlarının oluşumunu açıklamak olası olmaz.

Sanat akımlarını oluşturan üç temel etken vardır.

- Toplumsal bileşenler, (sınıflar, gruplar, bilim, teknoloji...
- Sanatçı,
- Sanatın iç sorunları.

Bir üst yapı öğesi olan sanat, hem diğer üst yapı öğelerinden etkilenir hem de alt yapıdan, toplumsal yapıdan. Salt biri yeni bir akıma yolaçacak temel etkiyi yaratırken, bazen de birçok etken buna yolaçar. Yanlış kanı, sadece bir etkeni her zaman ve her koşulda temel etken olarak ele almaktır. Tek taraflı bakmaya alışmışızdır. Böylesi daha kolaydır. Bir şeyin bir tarafını bulduk mu yeter. Artık onunla her şeyi açıklayabiliriz. Başka bir dayanağa, düşünceye, etkene gerek yoktur. Genellemeyi yaparız ve o her şeyi kapsar, her koşulda geçerli olur. Yaratıcı olmayan, üretken olmayan, araştırmayan toplumların özelliğidir bu. Sanatı değerlendirirken derinlemesine, bütün boyutlarıyla, çelişenleriyle, değişenleriyle, bileşenleriyle ele alınmalı.

Sanat, toplumsal ve bireysel yaratımdır; toplumsal yaşamla ve bireysel anlatımla vardır. Salt birini mutlaklaştırmak anlaşılmazlığa sürükler. Ya, bütünüyle bireysel bir yaratım ya da bütünüyle tarihsel belirlemecilik olarak yansır veya daha başka yanlış yaklaşımlara götürür.

Sanat toplumsallıkla olur. Toplumsal yaşam, toplumsal olgu, toplumsal varoluşun olmadığı bir durumda sanat da olmaz. Sanat toplumsallığın etkinliğidir. Bir paradoks gibi gözükse de sanat, aynı zamanda en çok bireyselliği gerektiren bir yaratımdır da. Bireysellik olmadan sanat da olmaz. İşte bu iki çelişenin, toplumsal kökle bireysel biricikliğin bütünleşiğinden sanat doğar. Toplumsal yönle, bireysel yönün birleşiminden sanat çıkar. Sanatın toplumsal yönü, toplumsal yaşam, toplumsal sınıf ve katmanlar ve bunlar arasındaki çelişki ve dönüşümler, teknoloji, felsefe, din... gibi üst yapı öğeleri ve bütünüyle birey olarak sanatçıda toplanan, sanatçıya ait olan yetenek, deha, yaratım gücü, öngörü, sezgi, duyu ve duyumsayışın harmanlanışı sanatı ve sanat akımlarını oluşturur.

Sanat akımlarını sadece sınıf mücadelesinin sonucuna bağlamak ve iki kategoriye indirgemek, egemen ve egemen olmayanların çizgisi olarak nitelemek her zaman doğru olmamaktadır. Yani, tarihsel süreç içinde mutlak belirleyiciyi sınıf mücadelesi olarak kabul etmek çok genel, dayatmacı bir yaklaşımdır. Doğrudur. Toplumsal sınıflar kendilerine özgü sanat biçimi, anlayışı edinirler veya kurarlar. Herkes kendine ait bir anlatım bulur. Ancak bu her zaman, her koşulda bütün sanat biçimlerinin belirli bir sınıfın malı olduğu anlamına da gelmez. Her sınıf bütün boyutlarıyla belirlenmiş bir sanat akımı oluşturamayacağı gibi sonsuza kadar onu sürdürecek de değildir. Sanat akımları sınıf mücadelesi içinde çeşitlenmiş ve zenginlik kazanmıştır. Ama her sanat akımı mutlaka bir sınıfın kendisiyle doğduğu kesinlemesine götürmez. *"Rusya'da Fütürizmin başlangıcı daha önce de söylendiği gibi, burjuva enteli-censiyasının, kapalı, kast estetiğine karşı, bohemler dünyasının, yani entelicansiya'nın yarı mülksüzleşmiş sol kanadının isyanıydı."*[1] Sanat akımları toplumsal bir sınıfla bütünüyle örtüşmeyebilir. Her sınıf ortaya çıkar çıkmaz kendi sanat çizgisini hemen yaratamayabilir. Zaman içerisinde oluşturabilir veya belirli bir akıma yakınlık duyabilir.

Sınıf mücadelesi sanat akımlarının ortaya çıkmasında en önemli etkenlerden biridir, hızlandırıcı ve yavaşlatıcı bir etki yaratır. Her toplumsal sınıf ikti-

dar mücadelesi içinde kendine bir dil, anlatım bulma gereği duyar ve bunu yaratmaya çalışır. Bu zorunluluk onu yeni arayışlara, biçim bulmaya, bu biçimi yeni bir özle doldurmaya iter ve yeni bir akımın, kendini en fazla anlatabilecek bir akımın oluşmasına çalışır. Yalnız bütün sanat devingenliklerini sınıf veya sınıfların iradesine bağlamak oldukça zorlamadır. *"Eski hayatın sınırlılığına ve bayağılığına karşı duyulan tiksinti bundan bir kaçış yolu olarak yeni bri sanatsal üslup yaratır ve böylece tiksinti de ortadan kalkar. Değişik bileşimlerde, değişik tarihsel temeller üzerinde, entelicensiya'nın tiksinmesinin bir çok yeni üsluplar yarattığını görmüşüzdür."*[2] Sınıfların ötesinde toplumsal ara katmanlar yeni akımları yaratmada çok daha acelecidirler. Doğrudan bir sınıfa bağlı olmamaları daha bağımsız davranmaya, daha keskin olmaya olanak tanır. Varolan akımlarla köklü sınıfsal bağları da olmadığından daha rahat ve çabuk bağlarını koparırlar. Kültür ve sanatla en çok ilgilenen, onunla içiçe olan entellektüeller yeni sanat akımlarının oluşmasında her zaman öncülük etmişler, ona belirli bir biçim vermişlerdir. Aslında bütün sanat akımlarının genel boyutlarını da entellektüeller çizmiştir. *"Burada, proleter öğreti ve programını bile burjuva ve demokrat entelicansiya'nın üyeleri tarafından yaratıldığı ileri sürülebilir ve çoğu zaman sürülmüştür de."*[3] Sınıfların kendisi bir karar alarak bir sanat akımını oluşturmazlar. Toplumsal çatışma içinde gelişen anlayışları zorlarlar ve asıl boyutlandırıcı, şekillendirici, her durumda o sınıfa yakınlık duyan entellektüeller olur. Burjuva sanatı için de böyledir, proleter sanatı için de, başkası için de!.

Sanat akımlarının doğması için daha ileri yapıda bir toplumun olması da gerekmemektedir. Bu bakımdan sanatı ileri toplumsal yapılarda aramayı mutlaklaştırmak tümüyle yanlıştır. Daha geri toplumsal yapılar da sanatta patlama yapar, yeni sanat ürünleri ortaya koyabilir ve yeni sanat akımları oluşturabilir. *"Sanata gelince, bilindiği gibi sanatın bazı en parlak dönemlerinin ne toplumun genel gelişmesi, dolayısiyle ne de toplumun adeta iskeletini oluşturan maddi temelinin gelişmesi arasında bir uygunluk vardır."* Toplumsal yapı geri durumda da olsa ileri sanat yapabilme yolu kapalı olmaz. Sınıfların gelişkin olduğu bir toplumda mutlaka o toplumu oluşturan ileri sınıfların en ileri sanatı temsil ettiği, en ilerisini yaratacağı sonucu çıkarılamaz. Bunun asıl nedeni, biçim verme olan sanatın bireyselliğe her zaman gerek duyduğudur. İleri toplumlar yaratıcı dehalar bulamadığı sürece eskinin kalıpları içinde derinleşmek zorunda kalırlar. Yeni bir sıçramayı gerçekleştiremezler. Çünkü ileri toplumlar yaşam içinde gevşer. Dinamik yaratıcılığını hantallaştırır. Örneğin Fütürizm daha ileri kapitalist ülkelerde çıkmamış, daha geri ülkelerde İtalya ve Rusya'da ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerde toplumsal yapı geri olmakla birlikte toplumsal dinamiklik daha ileri düzeydeydi. Sanat akımlarının ortaya çıkışında ne toplumsal düzeyin yüksekliği, ne de belirli sınıfların kesin damgası mutlaklaştırılabilir.

Her sınıf kendine özgü bir akım benimseyebileceği veya herhangi bir akımın oluşmasında etkin olabileceği gibi başka sınıf ve grupların anlayışı içinde de yeralabilir. *"Şimdilik Fütürist harekete Monarşistler, Komünistler, Cumhuriyetçiler ve Faşistler katılıyor."* Gramsci İtalya'daki Fütürizmden sözederken böyle diyor. Sanat ve sanat akımları toplumsal ana sınıflar gibi kesin olarak birbirinden ayrılmış, kalın bir çizgi çekilmiş şekilde, birbirine sızmadan, hiçbir noktada karışmadan katışıksız olamaz. Toplumsal konumların tersine öylesine içiçe girmiş, öylesine birbirine karışmış, biribiri içine sızmış olurlar ki ayırdedici noktalarını bulmak zorlaşır. Bunun, böyle olmasını gerektiren şey sanatın evrensel oluşu ve sanatın iç gerekliliğidir. Sanat düzeyine ulaşmak için evrensel ölçütleri kullanmak zorunda kalınır. Evrensel ölçütler sınıfsallığın görünümünü eritir, yumuşatır, başkalaştırır. Sanatın içsel sorunları da her sınıf; grup ve bireyi de aynı ölçüde bağlar ve onu belirli bir noktaya doğru çeker. Ayrıca eski biçimlerin, kalıpların kırıldığı, yeni oluşturulduğu bir durumda her şey çözümlenmiş değildir. Oluşturma durumunda herkes etkindir ama herkes kesin değildir. Bu yüzden daha esnektir ve herkes için kullanılır bir zemin vardır.

Sanat akımlarının oluşumunda toplumsallığın bir ürünü olan teknolojinin de etkisi vardır. Bazı durumlarda yeninin doğmasında baş rolü oynar. Teknoloji yeni sanatların doğmasına neden olabileceği gibi yeni sanat akımlarına da yolaçabilir. Yeni teknoloji mutlaka yeni bir sanat veya akım yaratmaya elverişli olmayabilir, bu dönüşümü sağlayacak kullanımı sunmayabilir. Ayrıca her teknolojik yenilenmeye uygun düşecek biçimlendirme anlayışı doğmadığından yararlanma da sözkonusu olamaz. Teknolojinin olması yetmez. Önemli olan o teknolojinin biçimlendirilmesini sağlayacak anlayışın da onun gelişimine uygun bir anda doğmuş olmasıdır. İşte, uygun bir parelellik olduğunda teknoloji yeni bir sanat akımının yaratılmasında etkin rol oynar. Somutlarsak: Gotik mimarinin ortaya çıkışı... Eğer teknolojinin olanakları yapının ana isteletini bütün yapıyı ayakta tutacak sağlamlıkta yapmayı başarmasaydı gotik mimarinin doğması da sözkonusu olmazdı. Ne zaman uygun malzeme ve kullanabilme olanağı doğdu ve bu aşamaya denk düşen yeni sanat arayışı bununla birleşti, işte o zaman yeni bir sanat akımı da gerçekleşti. Ancak, teknolojik gelişimin daha fazla olanak yaratacağından, daha kullanılır kılacağından yola çıkarak, ileri teknolojinin ileri sanat ve yeni akımlar yaratacağı düşüncesine saplanıp kalmamalı. Sanat yetenek işidir birinci derecede. Eğer böyle olmasaydı sanatın düz bir gelişme göstermesi gerekirdi. Oysa tarihsel süreç düz bir çizgide değil, dönemlere göre

iniş-çıkış göstermiştir. Eğer sanat tekniğe mutlaka bağlı olsaydı eski çağların sanatlarının olanaksız olması gerekirdi. Böyle olmamış, en geri teknolojilerde bile ileri sanatlar yaratılmıştır. Bu bir kez daha sanatın yaratım yeteneğine, dönemin dinamiklerine, devingenliğine daha çok bağlı olduğunu göstermektedir.

Sanatın bilimle olan ilişkisi de böyle. Bilim dünyayı daha iyi açıklamaya, bilinmezi bilmeye, yasallığı çıkarmaya çalışır. Yeni bilgiyi verir. Ancak çok bilgi çok sanatla özdeş değildir. Bilginin imgeye dönüşmesi gerekir. Ham bilginin sanata bir yararı olmaz. Bilgi hayal gücünü, kavrayışı devindirdiği zaman sanata dönüşür. Örneğin perspektif bilimsel açıklamaya kavuştuktan sonra resme girmiştir. Bu bilinir olduktan sonra resimler değişime uğramış, gerçeklik yeni boyutuyla ele geçirilmiştir. Daha önceleri, perspektif bilinmeden önce resimler bundan yoksundu. Bu yüzden bilim yolaçıcı olmuştur. Ama her bilimsel ilerleme yolaçıcı olmaz. Eğer böyle olsaydı sanatın çok daha ileri, çok daha başka konumda olması gerekirdi. Bilgiyi imgeselliğe dönüştürecek dehanın da doğduğu bir anda sanat değişir.

Sanatı, sanat akımlarını oluşturan diğer önemli öğe sanatçının kendisidir. Sanatın yapılmasında berlirleyici rol oynadığı gibi, sanat akımlarının oluşmasında da belirleyici rol oynar. Çoğu zaman sanatçının kendisidir yeniyi ortaya çıkaran, yeniyi biçimlendiren, varolanı derinleştiren. Sanatçı, somut yaratım olan, üretim olan sanatın bireysel belirleyicisidir. Toplumsal yapı, sınıf mücadeleleri, bilim, teknoloji, felsefe yani toplumsal varoluşun alt ve üst yapı oluşturanları sanatın oluşumunda etkenlerdir. Bunlarla birlikte tek başına sanatçı ayrı bir etkendir.

Sanatçı olmadan sanat olmaz. Toplumsal mücadeleler ne ölçüde şiddetli olursa olsun, toplum, bilim, teknoloji, felsefe ne ölçüde gelişmiş olursa olsun birey olarak sanatçı, sanatçı iradesi, sanatçı dehası, yeteneği olmadan, sanatçının doğrudan karışması olmadan sanat ve sanat akımları ortaya çıkmaz. Sanatçı dönüştürücüdür. Birey olarak sanatçı kendi dışındaki toplumsal varoluşun karşısına kendi varlığını, dünyasını kor. Kendi dünyasının damgasını taşıyan biçimlendirmeyi sunar. Toplumsal olanla bireysel olan birleşir, toplumsal olan bireyselin potasında erir ve sanat yapıtı olarak toplumsal anlatıma kavuşur. Bu bir çelişmedir. Çelişmenin çok özgün bir bileşimi sanatı yaratır.

Sanatçı sanatın içselliğini temsil eder. Üst yapı öğesi olan sanat, kendi dışındaki öğelerle yönlendirildiği gibi, ona zemin oluşturulduğu gibi, kendi iç dinamiğiyle de yönlendirilir. Sanatın kendi içselliği, iç yapısal öğeleri ve sanatçının subjektifizmi sanatın en önemli temelidir. Bunlar olmaksızın sanat olmaz. Sanatın içselliğiyle uyuşmadan yeniye açılmak olası değildir. Sanatın içselliği, sanatın bağımsızlığını koruyan ve sürekliliğini sağlayan genlerdir. Sanatın içselliğine aykırı sanat yapılamaz.

Sanat kendine özgü bir yol izler. Kendi içinde işleyen yasaları vardır, içsel dizgesi (sistemi) vardır. Sanatın içsel yasaları bir ölçüde kendi doğrultusunu da belirler. Sanatçının sınır tanımaz özgürlüğü yoktur bu anlamda. İçsel yasalar sanatın oluşumuna zorunluluk getirdiği gibi sanatçıyı da yönlendirir. Yani sanatçı sonsuzca özgür değildir, bütünüyle keyfi davranamaz. İçsel yasalar, hem oluşturulan yapıt için iç gerçeklik, hem de sanatın sürekliliğinde genel doğrultudur. *"Sanat, yeni bir yola girmeye görsün, artık o yolu sonuna dek izlemek zorundadır."*[5] Bu yüzden, sanat akımlarının oluşumu bir anlamda sanatçının keyfi tutumundan doğmaz. Sanatçının yaratımı bütün alanlarda olduğundan daha fazla özgürlük, keyfilik, bireysellik içeriyor olmasıyla birlikte kendi dışındaki bir doğrultuyu da izlemek zorundadır. Modern sanatların durumu budur. İzlenimcilik bir yapıya kavuştuktan sonra arka arkaya yeni akımlar doğdu. Bunun nedeni sırf sanatçıların çeşitlilik, değişim, başkalaşma isteğinden değildi. Bunlarla birlikte yeni oluşan sanatın içsel doğrultusu sanatçıyı yeni bir yöne zorluyordu. Yeni sanat taşıdığı potansiyeli açımlamaya itiyordu. Sanatçı yeni sanatın mantıksal sonuçlarına ulaştıkça yeni kendiliğinden geliyordu. Ve hızlı bir biçimde en uç noktaya doğru, soyutun en uç noktasına doğru kayıyordu. Bu hem sanatın içsel yasalarından, hem mantıksal sonuçlarından, hem de sanatçının açılımı yapmasını sağlayan potansiyeli bulmasındandı.

Sanatın içselliği sanat çevrelerinin dışındaki insanlar için kapalı kalır. Sanatçının rolünü göremez. Sanatın içselliğinin temsili de olan sanatçı her zaman etkin rol oynar. Etkinliğinin en az olduğu durumda bile sanatçının subjektivizmi yansır. Sanatçının mutlak anlamda belirleyici olmadığı çok ama çok az kesitler vardır.

Sanat yapıtı, sanat akımları değerlendirilirken yaratıcının subjektivizmini görmeli ve kabullenmeliyiz. Çünkü bir sanat yapıtının veya akımının olmasını, en azından öyle olmasını sağlayan sanatçının subjektivizmidir. Sanatçının subjektivizmi olmadan hiçbir yapıtın veya akımın bu biçimde olması olanaklı olmazdı veya o anda öylesi bir şey olmazdı. Doğada ışık her zaman vardı. Herkes biliyordu. Ama ışığın resimde kullanılması için, ışığın resme girmesi için yüzyıllarca beklemek gerekti. *"Fakat Piero Della Franceca gibi hiç bir ressam, o ana dek, ışığın yarattığı yeni ve sonsuz olanakların farkına varamamıştı"*[6] Sanatçıyı büyük yapan, olağanüstü yapan da budur. Hiç kimsenin yapamadığını yapması. Her şeyin varolduğu, biliniyor olduğu bir ortam içinde bile yeniden keşifte bulunmak gerekir. Sanatçı bu keşfi yapar. O zamana kadar yapılamamışı, yapılamayanı yapılır kılar. Bu sanatçının üstün dehasını, yeteneğini, özgünlüğünü gösterir. Sanatçının bu yeteneği tekildir. Bilinen biçimiyle oluşan yenilik ona özgüdür. Ve onun biçimlenmesi ol-

masa öyle bir yapıt ortaya çıkmaz. Sanat yapıtlarının değerli oluşunun, biricikliğinin kaynağı da budur, o sanatçı dışında hiç kimsenin aynı şeyi önceden ve sonradan öyle yapamayacağı gerçeği, eşsizliği.

Sanat yapıtlarında, sanat akımlarında mutlak zorunluluk yoktur. Şu yapıtın veya şu akımın mutlak olarak olması gerekirliği düşünülemez. Bir yapıtta veya akımda şu veya bu öğenin mutlak olarak olması veya olmaması düşünülemez, zorunlu kılınamaz. Çünkü sanat hiçbir şeyde olmadığı kadar subjektiftir. Çokça rastlarız, "böyle olması kaçınılmazdı, ancak böyle olurdu, öyle olması zorunluydu vs." denir. Bu tür anlatımlar sanatta bilgiçlik olarak görülür, insanda çok soğuk, inandırıcı olmayan bir tepki uyandırır. Çünkü sanatın subjektivizmini kabul etmeyen, görmeyen, onun önem ve değerini bilmeyen bir anlatımdır. Sanat daha esnek olmaya zorlar bizi.

Siyaset yapanların sanata bakışlarında bir açmaz vardır. Sanatı politikanın basit bir aracı durumuna getirmeye çalıştıkları gibi, sanatın subjektivizmini de görmezden gelmektedirler. Kitlelere siyasi önderler, kahramanlar benimsetmeye çalışılır. Onları kitlelerin üstüne çıkarırlar, bireyselliğin en az olduğu alanda özellikle önderlerin, kahramanların öne çıkarılmasına çalışılır, ama en çok bireysellik, subjektivizm gerektiren bir alanda bu hiç kabul edilmez, görülmez. Bu saçmadır.

Kapitalizm sanat akımlarına karşı elbette ki kayıtsız değildir. Bireyin girişimlerine en açık olduğunu ve kutsal saydığını söyleyen kapitalizm sınıfsal davranır. Ancak şu da var ki, kapitalizm sanat akımlarına daha açıktır. Tekeller kanalıyla sanatı denetim altında tutmaya çalışır, kendine yakın gördüğünü destekler ama yeni akımları çıkmasını da bastırmaz ya da bastıramaz. Bu yüzden kapitalizmde daha çok sanat akımı ortaya çıkmış, sanat açılım yapmıştır.

Sosyalist sistemde bu tersi bir yol izlemiş diyebiliriz. Sosyalist devlet belirli akımları benimsemiş, yenilerinin çıkmasına olanak tanımamıştır. Yeni sanat anlayışlarını zararlı görmüştür. Bunun sonucu sanat ilerleyici bir açılım yapmaktan yoksun kalmıştır. Diğer alanlarda olduğu gibi hantallığın içine düşülmüş, körleşilmiştir. Oysa toplumsal çıkarları, ilerlemeyi, dönüşümü savunan sosyalist devlet, sanattaki hantallığı, körelmeyi önleyici, daha çok ilerlemeyi sağlayacak adımları atması gerekirdi. Bu anlamda da, sanat akımlarının doğmasına ve gelişmesine katkıda bulunmalıydı.

Sosyalist sistem sanat akımlarının gelişmesinde gerekli özeni, ilgiyi gösterememiştir. Sosyalizm insanlığın özgür gelişimini amaçlamış olmasına karşın pratikte bunu gerçekleştirecek yolları bütünüyle açmamıştır. Sanatta köklü değişimleri sağlayan, derinlemesine, yani belirli bir anlayışın derinliğine inilmesi değil, bütünüyle yeni bir anlayışa dayanan, yeni bakış açısıyla kurulan yeni akımlardır. Oysa sosyalist sistem buna sıcak bakmamış, kendini anlışalmaz bir tutumla hapsetmiştir. İşin ilginç yanı, tutuculuğunu sistemin kuruluşunun ilk yıllarında değil sonradan yapmıştır. Devrimin ilk yıllarında yeni akımlara bütünüyle açık olmama anlaşılır bir şeydir. Ancak böyle olmamış, ilk yıllarda daha açık olunmuş ama sonradan tıkanmıştır. Anlaşılmaz olan budur. (NEP gereği, sınıflar birliği gereği önce yumuşak davranılmış denebilir. Ancak genel anlamda siyasi doğrultu katılaşmaya götürmüştür.

Kapitalizm tersi bir yoldan gitmiştir. Sanatın gelişim çizgisi tıkanmamıştır veya en kötü anlamda tıkanamamış, başlamış olan modern anlayış mantıksal sonucuna götürülmüştür. Dünyada sanat akımlarının en sık aralıklarla çokca ortaya çıkışı ondokuzuncu yüzyıl ortasından yirminci yüzyılın ortasına kadardır. Bu toplumsal yapıların en devingen olduğu bir döneme rastlamaktadır. Ayrıca düşüncenin en çok, en atılgan açılım gösterdiği dönemdir de.

Sanat akımlarını sanatçıların bir fantazisi, sapkınlığı, ayrıksılığı (eksantrik) olarak görmenin sanatı bir adım ileri götürmeyeceği açıktır. Her sanat akımı, yapısını kurmuş her sanat akımı, toplumsal değişmenin, sanatın içsel itkisinin, sanatçının yaratıcı gücünün göstergesidir. Sanat akımlarına yol açan etkenler salt subjektif değildir. Hem içsel özdekliği (maddiliği) hem dışsal özdekliği vardır. Dışsal özdeklik, toplumsal sınıflar, toplumsal güçler arasındaki çelişme ve dinamiklik, toplumsal yaşamın kaynaşmasıdır. İçsel özdeklik, sanatın kendi oluşumunu sağlayan, içinde taşıdığı yasallığıdır. Subjektivizm bundan sonra gelir. Bunların tümü biraraya gelip uyumluluk gösterdiğinde yeni sanat ortaya çıkar. Yeni sanatın o anda, o biçimiyle çıkması için de, her şeyden önce, onu biçimlendirecek sanatçının subjektivliği gerekir. Bu noktada birdenbire bir tutukluk başlıyor, irkilme görülüyor. Her şeyi sınıf mücadelesine, ekonomiye bağlayan tarihsel özdekçiliği karikatürize eden bir anlayış çıkıyor, bekliyor ki, her şey kesin bir biçimde ayrışmış olarak bir sınıfın sanatı olsun ve bunu bir sınıf yaratmış olsun! Nasıl olacak? Nereden gelecek? İşçiler biraraya gelip yeni sanatı bir toplantıda mı oluşturacaklar?

Sanatı ve sanat akımlarını tarihsel süreç içinde değerlendirmek gerek. Sanatın evrensel olduğunu ve genel insanlık kültürünün durmadan yeni birimleriyle ilerlediğini görmezlikten gelip eskiye tutunmanın yeni dünyada hiçbir anlamı olmayacağını biliyoruz artık. ■

Dipnotlar

1. Edebiyet ve Devrim, Leoan Troçki. s. 118
2. Aynı kitap. s. 121
3. Aynı kitap s. 122
4. Ekonomik El Yazmalarına Giriş. Karl Marx.
5. Sanatın Öyküsü. s. 342
6. Sanatın Öyküsü. s. 196

BİR TİYATROCUNUN TURNE GÜNLÜĞÜ

Ferat AMED

"Güllerin bedeninden dikenleri teker teker koparırsan
Dikenleri kopardığın yerler teker teker kanar

Dikenleri kopardığın yerleri bir bahar filan sanırsan
Kürdistan'da ve Muş-Tatvan yolunda bir yer kanar

Muş-Tatvan yolunda güllere ve devlete inanırsan
Eşkiyalar kanar, kötü donatımlı askerler kanar"

Turgut UYAR

I

Puslu bir sabahtı döküldüğümüzde yola... İlk durak Mardin... Bir Kürdistan heyecanıdır, sarmış yürekleri... Beyinlerde bilememenin korkusu... Bu bir tiyatro turnesi... Bu tiyatro ödenekli -dolayısıyla sanatı resmi algılayışlarla duyumsayan- bir kurum... Turneye çıkan grup ise çok değişken... kimisi en ilerici, en yurtsever görünür -ardından yemediği halt kalmaz... Kimisiyse lünpen- proleter takılıyor... Haa içimizde hippi bile var... (Ne tuhaf değil mi? Görseydiniz şaşardınız)

Doğrusu anlamak zor değil bu gurubu... Ayrıca nitelik aramak da gerekmiyor... Zaten böyle bir kurumda çalışıldığı için nitelik ortada olmaz mı? Hal böyleyken değil konuşup-tartışacak, selam verilebilecek insan sayısı bile çok sınırlı... Aklımda hep bu onbeşgünlük turne süresinin nasıl geçeceği var... Allahtan, Kürdistan'ı bu tiyatronun maskesiyle de olsa gezip göreceğim için çok mutluyum.

II

Mardin'in bu duyarsızlığına üzülmemek işten değil... Evet, bir çoğu Kürt değil, ama nasıl duymuyorlar hergün komşularından akan kanın acısını yüreklerinde?

(En çok resmi polislerin bıyıklı olması şaşırtıyor beni, bir de kent duvarlarına yapıştırılan kontrgerilla ve pişmanlık yasası afişleri...)

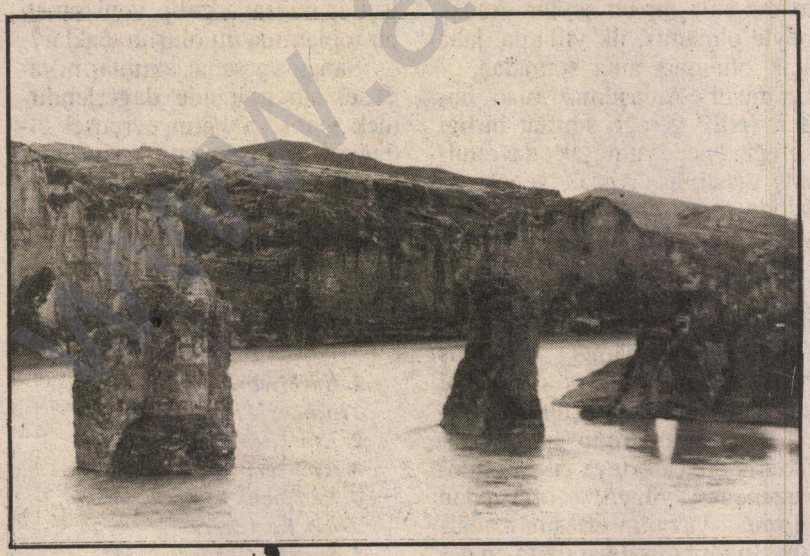

Hasenkeyf'te tarihi köprü... Şimdilik yıkık haliyle yaşama savaşında. Tarihi mirasıyla sulara gömülmenin buruk bekleyişinde.

Değişik bir şehir şu Mardin vesselam... Bir yandan düzenin yıkıntısına uğramış insanlar, diğer yandan dolup-taşan kuyumcu dükkanları, ticarethaneler... Bir yanda yardım diye verilecek bir kilo pirinç için son gücünü kuyrukta tüketen yaşlı kadınlar/kadınlarımız... diğer yandan bu yoksul, bu bitmiş haline rağmen teröre bulaşmadığına, Mardin'in politize olmamasına sevinen (şükreden) belediye işçisi...

Mardin'de tiyatroya elverişli sahne yok. Oynadığımız yer bir düğün salonu... Sahne diye bir olay yok... Dölayısıyla oyunu (yaşamaktan çok) ezber geçiyoruz. Oyuna ilgi iyi, ama Mardin'de yerel bir tiyatronun kurulmasına burun kıvrılıyor.

Soyut bir şehir şu Mardin!...

III

Mardin-Batman yolu... Arabanın teybinde Ehmedo Ronî, asfaltlar boyu devlet pususu... Hava günlük güneşlik. Oysa Ömerli'ye, 40 km'de bir doluya tutuluyoruz... (Mübalağasız her biri, birer ceviz iriliğinde. O kadar şiddetle yağıyor ki, arabamızın tavanı kırıldı...)

Doluyu yedik ama bir süre sonra Kürdistan doğasının en derinine, en renklisine rastladık. (görseydiniz şaşardınız). Savur'du

yanılmıyorsam yolun alt başındaki... Toprağın kahverengisi ve yaprak yeşilinin bu kadar birbirine yakışanını ilk kez görüyordum. Üstümüzde karlı dağlar, önümüzde ince bir yılan gibi yeşil tarlaları ikiye bölen kara asfalt, alt yanımız yeşilin bütün tonlarıyla Stewrê...

Ve yol boyu Hasankeyf

Mem û Zîn'in sevdası

Ve petrol... Kürt kanı, Kürdün yaban yanı... En kuvvetli dost, en zalim düşman...

Ve Batman!.

Kaldığımız yer TPAO tesisleri, site diyorlar. Büyük bir şehir... (Batman değil, site büyük olan.) Çok özel ve korunan bir yer olduğu, girişteki keleşli bekçilerden ve içeri alıncaya kadar, yaptıkları telefon görüşmelerinden anlaşılıyor. (Sömürgeliğimi iyice duyumsuyorum)

Her şey tek tip burada. Evler, yapılar, caddeler ve hatta çiçeklerin kokusu, ağaçların boyları bile... Bir tek farklılık petrol işçisinin o kırışık yanağından süzülen ekmek sıcağındaki gülümsemede... En kolay iletişim Kurmanci oluyor herkesle... Hatta petrolle bile...

IV

Zar zor siteden çıkmak için izin alıp Batman'a girebiliyoruz... İnsanların suratlarında ilk aradığımız Hizbullahımsı bir tedirginlik... Oysa ateşkesin rahatlığı ve rehaveti var yüzlerde...

Zorla çay ısmarlayan kitapçı dost, o arada Hizbullah-PKK ateşkesinin getirdiği rahatlıkları anlatırken laf arasına, karşılıklı ateşkesten sonra öldürülen iki kişi için, Hizbullahın olayı üstlenmeyerek ilk defa karşı bir bildiri dağıttığını sıkıştırıyor. Doğrusu çelişkili duygularla doluyum. Bir '80 öncesinin Batman'ını bir de bugünü düşünüyorum... İnsanlar ne tuhaf bir mahlukat..." Kaybettiği onca değere, onca birikime üzüleceğine nelere seviniyor" diyorum. Ve kafamda bu çelişkilerle, kimlik yoklamalarından geçip oyunun oynanacağı Site Tiyatro Salonu'na geliyorum.

Oyuna sadece site personeli gelecekmiş... İlk defa halkın izleyemeyeceği bir sahnede rol alıp, emek harcayacağım için büyük bir üzüntüyle oyunu oynuyorum...

V

Bu kez durak Van... Ve yollar, yollar... Tatvan'ı yandan kuşatan gölü görünce yolu kolayladığımızı anlıyorum... Süphan (Sîpan) yine Sîyabend û Xecê'nin sevdasınca karlı ve ulu. Yol upuzun bir yılan gibi kıvrıla-döne kimlik yoklamalarını aşıyor. Yol boyu panzerler-kayzerler... Yol boyu karakollar, bombalanmış köyler... (Bunun adı bir kez daha işgaldir diyorum... Bunun adı bir kez daha sömürü, bir kez daha faşizm)

VI

33 kurşunun coğrafyasında 33 kere ölmek de var korkusuz bir yürekle... Nedense kan kokuyor göl... Kan kokuyor asfalt... Newroz ateşleri de sönmüş... Nedense hiç bir yel esmiyor.

Van'ın sabahlarını severim... Hele mevsim baharsa... Sıcacık yatağın etkisi gölden esen havaya karşı hükümsüzdür. Miadı biter ve sıcak-soğuk çelişkisi çelikleştirir insanın beynini.

Van'ın orta yerine bir kültür sarayı yapmışlar... "30 milyara yapıldı" diyorlar. Devlettir bu, kültürü pazarlamıyor mu? Bu bereketli, cevher toprakları kaybetmemek için 100 milyar da olsa vermez mi? Satın almak istemez mi beyinleri? Doğrusu bu 500 kişilik salon tiyatroya son derece uygun... Öyle sanıyorum ki Kürdistan'da bir eşi-menendi yok... Ama tutsaklığımı (dilimin-kültürümün) hatırlattığından mıdır, hiç de ısınamıyorum bu salona... Isınmamalı insan böyle sömürgen amaçla kurulan salonlara...

"İşte Kürd'ün denizi", deyip salıyor oltasını göle yaşlı balıkçı... Akdamar'a giderken teknedeki bu yaşlı adam ilgimi çekmiş, bir kaçak sigara ikram ederek ilişki kurmaya çalışmıştım. Hem demleniyor hem de bir elinde olta, balık tutuyor. Arasıra dudaklarına götürdüğü konyak şişesi boşalmak üzere... Güneydoğu'da" deyince "Kürdistan" diye düzeltiyorum... Dönüyor içkiden kızarmış gözleriyle bir süre yüzüme bakıyor. Süzüyor beni... "Ciddiyetimi ölçmeye çalışıyor herhalde" diyorum kendi kendime... Sonra ağır ağır konuşmaya başlıyor: "Oğul" diyor... "O ismi bu insanlara yakıştırıp kirletme oğul... Bunlar var ya bunlar... Bu batan insanlar; para için değil ırkını, milliyetini ya da ülkesini, anasını bile satar oğul... Anasını bile". Duruyor... Ağır ağır nefes alıyor. "Bu para aşkı olduktan sonra hayatta Kürdistan buraya giremez... Ne yazık ki bu böyle"

Usumda yalanlıyor '92 Newroz'u yaşlı adamı... Ama Van'ı biraz gezince insanların uğradıkları dejenerasyonun boyutunu çok kolay gözlemleme fırsatı buluyorum. Her şey para, her şey mark, her yer Amerikan doları, her şey marlboro...

VII

Doğrusu ilk kez yürüyorum bu coğrafyada, Erciş... Benim içim de tam bir bunaltı, tam bir yıkım.

Niye kanar bu faşizm hala Kürdistan'ın bağrında

Caddelerde bozkurtlu afişler... Dükkanlarda tuğlu-teberli "Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar müslüman" başbuğ resimleri...

Etimde, kanımda, yüreğimin orta yerinde bir sızı...

"Yazık" diyorum...

Yüreğimin yarısı Erciş'te kalıyor Bingöl'e doğru yollanırken...

Ve sömürünün en acısını görüyorum Muş-Tatvan yolunda... Kimliksizliğimizi yokluyor tüm devriyeler... Toprağıma kat kat şehidler mezarlığı, kat kat karakol...

Dumanı tüten köyler gördüm... Bombardıman uçakları, faili meçhulle büyüyen günü gördüm Alman yapımı tanklar ardından iklimime çoğaltılan. Ve inanır mısınız, Malazgirt ovasında üç yanını tankların koruduğu 5 metrekarelik bir karakol gördüm.

Ve insanlar gördüm...

Büyüyordu. "Kurtuluş Sosyalizmdir" diyen, tüm korkusunu atmıştı zaten üstünden...

Ve daha neleri...

Bingöl-Diyarbakır arası her kilometre taşı yeniden işgal... Ve Lice dağlarında bir helikopter bomba yağdırıyordu köylere...

Ve dört parça yüreğim bin parça işgale sızlıyor...

Kürdistan...

Dört yanı bozkurt afişleri... Dört yanı hilal...

Ve bu öğle vakti bir Rus yapımı helikopter, Lice'nin köylükleri gibi binlerce köyü bombalıyordu.

Ve Süphan'dan bir ince direniş çığlığı Kürt ovasına akıyordu... ■

Nameyên Welêt

"erê" heye, "na" tune (!)

Merheba!...

Bihara îsal jî ber bi borîn e. Xizîran xinzirî. Rastîn li çîyayên welêt nûka gul kulîlkên xwe di bişkuvin, lê belê dîsan çewa ji we re binivîsim; xelk û aleman tama bihara xwe ji mêj de rakirî ye. Çi bikin bihara me jî mîna azadîya me direngî ye. Na... Wusa ne durist e. Bihara me hinik direngî di mîne lê ji tev biharên xelkan xweştir e, li ba dilê min. Çima?... Temam di paş vê merhebaya xweş û şêrîn de ez va ji we re qal bikim.

Li latên çîyayên welêt nûka nêrgiz şitilê xwe ji erdî di bişkuvin. Li hinik deran şitilê nêrgizan di nav kevîyên berfê de ji erdî bişkuvîne. Hêşta wusa çênebûne ku şivan ji bêrîvanan re di paş guhên xwe de bînin. Rastîn hêşta şivan jî bi şewq û şemala xwezayê şanebûne... Çi bikim, ji bîra min jî çû bû. Yek û yek hizrên zarokatîya min mîna şelîda film di pêş çavên min de borî. Min hizirand rojek ji rojên Xizîranê ye, ez li kerê berê siwarim di meşim ber bêra pez. Şivanê kerî rêvas ji nav helizan anîne. Keçikek ciwan li ba mine, belbûka dîlanê yek yek tayên sosinan di pişt guhê min re di dane û rêvasek ji dest min di derîn e. Barên û zarên bi karan û berxan ketî ye, îroke beremak e. Bêrîvanek ciwan tijî mençilokek berfeşîr çêkirî ye. Bêrîvana nobedar jî ji penîrterkî kadek kizirandî ye...

Hey mala min ji te re newêran. Çiqas dikevim hizrên kûr û dûr? Ne gelek dûr bû... Na xwe nexapîne, dehsal ne hindik e. Deh sal demekî herî dirêj e. Erê, va berî deh salan bû ev tiştên min li jor nivîsî ne xewunbûn. Tev rastinî bûn. Jîyana gundîyê me ê xwelî bi ser wusa bû. Erê ceyran tune bû, dibistan tune bû, lê belê parîyek nanê hişk hebû, qurçek şîrê mihan hebû.

Îro çi maye li welatê me?... Belbûk digrin serê dîlanê? Na... Şivan sosin û beybûnan berhev dikin ji bêrîvanan re? Na... Bêrîvan ji şivan û nobedaran re çêdikin berfeşîr, berfemast? Na... Mademkî bersîva tev pirsan "na" yek xweser e, "erê" li kû maye? Ma qet bersîva tu pirsan nabe "erê"? Na... Ev na û erêyan herî li pey me dirêj dikin. Ya baş vaye, werin em wan herdu bêjeyan ji nav wêjeya xwe derînîn. Na çênabe? Na... aha eger çêbibîya bila li vir te bêjeyek din xebitandibîya.

Temam ji îro paş de min biryara xwe daye ku di nameyên xwe de van bêjeyan naxebitînim. Lê belê hûn jî soz ji min re bidim ku di rojborînîya xwe de van bêjeyan naxebitînin.

Di zanim, niha hûn di nava xwe de laqêdî bi van rêzan dikin. Hûn jî heqin. Pêwîst bû min fêm kiribîya ku jîyan ev herdu bêje ne. Yan "erê" yan "na" vaye wata jîyanê. Belkî ji bo min û we va wusa be, lê belê vê yekê baş fêm bikin, ji gundîyê me re ev jî tune. Anku, yek heye yek tune. Bersîva tev pirsan bitenê "erê" ye, "na" tunin. Çima?... Berî bersîv kirina vî pirsê dixwazim tiştek din bînim zimên. Karker min ji derveyî gundîyan girtîn e, rastinîya karî eynî tişt ji wan re jî tê gotin lê sedem ne yekin. Çima?... Va bûn du pirs ku ez dê ji we re bersîv bikim. Peşî pirsa dawî.

Belê, çima bersîva tev pirsan dinav karkerên me de "erê" ye? anku ji jîyanê alîyek kin dimîne. Eger hinik hizrên xwe bikin, rewşa dirafî bînîn pêş çavên xwe bersîva vê pirsê eşkere dibe. Gelek caran di gelek rûpelan de eynî tişk hatîye nivîsandin. Çîna karker a Kurdistan îro li ba dijminê me çîna xwedî îmtîyaz e û têkilî sefên têkoşînê nînin. Lewra karkere îro di bîlga Çolemêrgê de miaşê walîyê bajêr werdigre, tirimbêla wî xwemalî ye, hem jî ew tirimbêle ya ku dilewnê xwe de dawî hatî hilberîn. Dijmin roj bi roj li miaşê wî zêde dike û çavan lê tarî dike. Ji ber vê yekê ye ku li dijî bêdengîyê bersîva wan îro tev "erê" ye.

Bersîva pirsa yekem bidim. Li jor me nivîsîbû: Wata jîyana gundîyê welatê me dîsan va bû. Ew jî erê dizanin na nizanin. Lê belê li vir sedem bi temamî ne dirafê dijmin e, bêtir pîtnenasî ye.

Borikek avê di ber gundê me de di bor e. Her sal biharan dema baran di barin, kevî di helin ev borik gurr dibe. Heya kevîyên berfê ji zozana Warê Mîran xelas dibin; paşî ev borikê avê çik dibe. Ji meha Xizîranê paşde av ji serê zozanê nadomîne gund. Bitenê ne ava kevîyan e, ava kanîyan jî têkile. Lê di paş xelasîya kevîyan de bitenê ava kanîyan xuşyana xwe nagehîne gund. Çi lê tê? Rîyek herî dirêj e. Hinik di keve nav erdî, di xewun e. Hinik di zevî û zîyanan de tê xebitandin, ya di mîne jî terî nake ku xuşyana xwe bi domî ne.

Çima vanan dinivîsim? Eger ev pirs wusa ji gundîyên me bê kirin, misoger e ku dê bi vî şiklî her wekî me li jor ji we re rewş qal kirî dê bersîva pirsê bidin. Anku, ew jî dizanin jîyan yekbûyînîya zitan e. Yek erê heye, yek jî na heye. Ev herdu bêje wata jîyanê tînin zimên. Ji xwe re laqedî bi van rêzên nivîsan nekin. Ev çewtîya min li vir kirî hinik bi zanîn bû, lewra dixwazim nameya xwe bi "na"yek bi dawî bixim. Na... Eger gindîyên me vêya min gotî zanîbîya îro şîrê mihên hemdanî, mihên qereqan, zozan, ava kevîyan, goştê berxan bi cehşatîya dijmin ve nediguhorîn. Lê çi bikin?... Yek "erê" fêm dikin, ev jî hinik din jê re gotî ye. Eger wata "na"yê jî zanîbîya dê ev jî fêm kiribîya: Tengasîya rojekê ji nîv jiyâna mehekê çêtir e. Lewra di paş tev tarîyan de ronahîyek heye.

Gundîyên hêja, nîv şîyarî, nîv jîyan e.

Tîrmeh 1993
Adil Zozanî

LÎ PÊY HOZANÊ NEMÎR

EHMED ARÎF

Bavê ZÎLAN

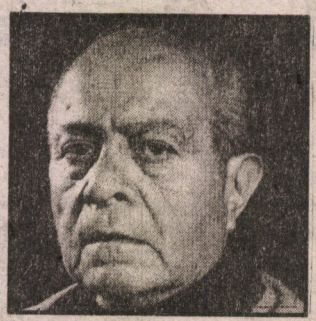

Ez hîn sêzde salî bûm... Xort bûna min, dînîtîya min î sêzde salî. Hîn nû, pênc ser kûçik cûnta çêkiri bûn... Dest dabûn ser hemî mafên mirovahîyê. Ez hîn zarok bûm... min laşê mirovan dît û gulê dagirkeran... Min şeran dît bi çavê zarokekî...

Ez hîn sêzde salî bûm... Rojekê li civatekê rûniştî bûm... Hindik ma bû ji hatina dema "Qedexe bûna derketina kuçan"... Mirovekî qasetek xist teyîbê... Dengekî kal -lê belê ewqas jî ciwan- gîhaşt guhê min. Qala min dikir... Qala xizanîya gelê min dikir... Qala bêkes bûna min dikir...

Digot ku: "Alîyek te aşît digre
bergeha Qafqasê ye
Alîyek te sicade
erdê Ecem e"
Digot ku: Can xerîb
Can bê deng
can parî parî"

Demek dirêj hiş û fikrê min bi vî dengê kalepîr ve daliqî... Ez wer xweş bûm... Li pê wê şevê ye ku kînga ez stranek, kinga ez helbestek bibihîzim wer ez tama helbestvanê nemir tê de digerim...

Rojek hezîranê ya herî germ bû. Min berşevê berî da mala xwe... Ez westîya bûm. Bêhna xwêdanê ji min ve dihat. Bêhna evînê, bêhna helbestan... Lê belê destê min çû vekirina telewizyonê (xwezîka bişkesta û neça) Di ajansa nûçeya pîrekek lêv sor got... Çima got? Heta nuha çima ji navê wî ditirsîyan? Nizanim... Lê belê ez bi sergêjê ûsa ketinek ketim ku girmîna dilê min gîhaşt erşê... Ma ne heyfa mêrxasa ye?

Ez bi bêhna xwêdanê, bi bêhna evînê, bi bêhnq helbestan...û televizyon komek agir berada nav kezeban... (Wê demê we min serjêkira dilopek xwîn ji tamarên min dernediket)

"Ehmed Arîf mirî ye"

Ez şaş mam... Hew pirsek xaîn di mejîyê min ve diçû û dihat:

"Ma ne heyfa mêrxasa ye"

Ez ecêb mam. Hew di mejîyê min de gale galek... ez ûsa bêkes û ûsa ajawe...

Heywax!...

Hey konê koçera yê li ber Dîclê... Hey Zozana nav qedexe. Hey kewa gozel di qefesan... Hey Qerejdax a zincir kirî... Hey wax karkerê namûsê, girtîyê azadîyê, tutina qaçax...

Le lo hozanê dil gerila

Belê hîn "zarokê Altındax ê -yê biçûk, hilma wan têra destê wan nake" birçî û tazî ne... Hîn egîdên Çuqirowayê girtî ye, hîn hevî li çîyan di bin berfê de ye...

Lê belê wekî te digot "Yê di vê sermê de şer dikin jî hene... Dest û ling qeşa, dil cihenem"... Di şer de ne... Girtî ne, lê belê di berxwe didin... "Hêvîyeke welêt"

Tu nemiri... Mirin bi navê qahpa tê... Tu mêrxasî... Tu nemire... Dilê te bi dilê şervanan ve davêje... Dilê te di nav berf û bahozê weke cehenemê germ û heval...

Tu nemire...

HELBESTEKÎ EHMED ARÎF
"G Î R T Î"

Nişkavde
Weke gule xwarî be bêdeng dîmîne
Li ber bîbokê min
Û vedibe, rê dide min bajar...
Hew di radyoyan murxek bi keser
"Elazîz sûka dirêj"

Di revê de çavê min tuneye
Bênamûsim ku tune ye
Tune ye rewşek min î poşmanî
Dixwazim paldim û cixarekî vêxim
Duhê wê qasî gewherekê bi qîmet
Bêjim binketî an jî şermek?
Lê belê ne her du ye jî
Ez xerîp tu xweşik, dinya dilgeş
Ez ewqas ecêb mame ku vê berşevê
Evîna min
Weke cenawirekî bibin
Du aliyê min du singo

EHMED ARÎF
(Verger: Bavê ZÎLAN)

VAN GULAN

Adil Zozanî

PERDE IV.

Gulistan û Bêrîvan li binê darekê rûniştîn e. Gulistan dizane kanê mesele çî ye. Berî wê gavê li gel Koçero peyivî ye Evîndarîya her duyan baş dizane. Koçero, razîbûye ku bêt Bêrîvanê bi revînît.

Herdu keçik mîna gul û ruhanan xemilandîne. Gulistanê li ba xwe parzûnek anîye, Bêrîvan dest vala ye.

Gulistan - Keçê Bêrîvan, tu di zanî şevêdî li mala me behs behsê te bû.

Bêrîvan - Xêrbî,

Gulistan - Evqas jî nebû, dawîyê Sadiq û bavê min ji hev aciz bûn. Min jî quta xwe xwar.

Bêrîvan - (Ji şerman de rûyê wê sor bû ye) Rastî ez pirr mereq dikim, kanê çima hûn bi hev re çûn û te qutan xwar?

Gulistan - Bêrîvan, tu fêm dikî lê belê dehrî nakî. Ma tu û Sadiq di landik de pêkgotî nîn in?

Bêrîvan - (Şerim dike) Belê...

Gulistan - Êeee... ev mesele hat peyivîn. Bavê min zorî li Sadiq kir. Got, îla tu û Bêrîvan dê bizewucin. Sadiq jî qebûl nekir. Got: Ez û Bêrîvan hejî yek nîn in. Dayîka min jî ji tirsên xwe de tayê bavê min girt.

Bêrîvan - Kanê te çikir?

Gulistan - Tu dixwazî min çi kiri bîya?

Bêrîvan - Çi ji te re bêjim, tu mesela min û Koçero baş dizanî. Ne min Sadiq divê, ne jî Sadiq ez. Em mîna xwişk û bira bi hev re mezinbûn. (pîçekê di sekine) Pêwist bû te jî alîkarîya Sadiq kiri bîya.

Gulistan - Ez û tu herdem xwişkên yekîn. Ma ez nizanim kanê dê çi biqewumî. Tu jî bavê min baş dizanî, kanê çiqas rûmetê ji jinan re digre. Ji bo xatira evîndarîya te û Koçero min jî alîkarîya Sadiq kir. Pêşîyê qotîya tûtinê, paşde çeqmaqa xwe avête min û ez derxistim ji derve.

Bêrîvan - Gulistan, ez nizanim kanê dê çibikim. Wekî destê li bin kevirî ye, bi kêşim têşî, ne kêşim têşî.

Gulistan - Hemî ji bin serê bavê min derdikevî. Ji bo xatira

mal û milkî va anîye serê we. Bawerbike ez ji we azic tirim.

Bêrîvan - Lê belê wusa jî naqetî. Tu min baş dizanî eger Sadiq razî bîya min qet dengê xwe nediderîna. Belê aqilê wî li asîman e. Wa eyamên hanê, min li ser kanîya gund Sadiq dît. Di milê min girt, got: Vê şolê ji bîr bike. Min tu nevê. Ma ez da çikim. Ya ji min hatî vabû, min jî tifkir rûyê wî. Lê belê ew jî yî heqe, qet çûnebî yî xwendî ye. Ez jî dizanim ez û ew nehejî hevîn. Xwedî tehsîle, erê wila ez jî baş dizanim ku em nehejî ser balgihekîn.

Gulistan - Ne Bêrîvan, wusa nebêje, wilahî Sadiq li dest û zozanan bi gere yeka mîna te nabîne. Lê belê yê di ser pîyê xwe û bavê xwe de çuyî, qavên wî yên tarî bûn. Ya ku ew ji min re dibêje eger tu bibihîsî dê bêjî aqilê xwe wunde kirî ye.

Bêrîvan - Min şol bi hindê tune, rîya min û wî jêkbû ye êdî.

Gulistan - Tu jî rast dibêjî Bêrîvan, lê belê di vê tu xwe gelek gûro nekî. Li rexê gund min Koçero dît. Jê re got, xwe gûro neke, zûde we re. Destê xwe bidin hev û hindî dinya heye hûn jî herin. Di serî de min dilîye vê ji te re bêjim. Koçero zûde vê hez dike.

Bêrîvan - Qetîyen çênabî. Şeref û namûsa malbava xwe leke nakim.

Gulistan - Şeref û namûsên wan li binê keviran bin, işelah. Wekî heywanan me difroşin, yek salî yek mehî me pêkdibêjin vaye gelek şolek bi namûs e. Xwişka min çi çêdibe bile çêbe, hûn bi gehin hev herin.

Bêrîvan - Ez dê destê xwe bidim destê Koçero revim. Bi evîna xwe şabim. Acizî û kul û kovan ji te re bi mîn in.

Çênabî

...

(Di ser van gotina hinik xwe bâdeng dikin, paş de Bêrîvan)

Hişbe keçê, we roja hanê Koçero tiştek ji min re got, aqil di serê min de nema.

Gulistan - Çi got?...

Bêrîvan - Got, were emê herîn nav hêzên azadîyê.

Gulistan - Hêzên azadîyê çin in?

Bêrîvan - Ev hêz ji bona azadîya gelê Kurd di xebitin. Jin û mêr, keç û kur kî herin çekan didenê.

Gulistan - Wilahî rast di bêjî, ma ji bîra te çûye gotinên zilamê Dîyarbekrî ji me re kirîn. Wî digot, hêzên şoreşger derketîne karê azadîya gel dikin. Va Koçero jî dibêjî wa ye. Bila Koçero bê emê çarek din jê re pirs kîn.

(Di vê navberê de Koçero tê ba wan. Rûyê Koçero spî û zer bûye. Di tirse. Destek tirgalên nû li xwe kirî ye. Şûtika li ser tirgalhen xwe girêdayî, cemedanîyek di stuhê xwe alandî ye, kurek lawtaze ye)

...

Gulistan - Va Koçero jî hat.

...

Gulistan - Were Koçero,

Koçero - Merheba.

Gulistan - (Bêrîvan jî silava koçero bi dengek kin werdigre)

- Merheba, tu bi xêr hatî Koçero

Koçero - Sipas...

(Koçero bi bêdengî ji her du keçikan dibore, kunçik de dirûne. Dariket werdigre destê xwe axê pê dikole. Bêrîvan serê xwe radike Koçero mêzedike)

Bêrîvan - Koçero, tu hatî çi?

(Gulistanê serê xwe çemandi ye erdî. Koçero li gel dengê Bêrîvanê serê xwe radike, çavên xwe dizivirîne Gulistanê, paşî her du keçikan mêzedike, cardin serê xwe di çemîne)

Gulistan - Bêje bira Koçero, bejê. Ez dizanim kanê dilê te çi dixwaze. Dilê te û Bêrîvanê mîna hev dixwaze. Tu ya dilê xwe bêje direng e.

Koçero - Çi bêjim xwîşka min, çi bêjim? Li vê dinê min heye bavekî gavan, dayîkek xidam. Dilekî dewlemend. Ez nizanim çi bêjim. Mezin dibêjin bextê feqîrêyê reş e. Ez hizrên xwe dikim, ya ku dilê min dixwaze zimanê min nikarî bêje.

Bêrîvan - Koçero, bêje kanê tu çi dixwazî, mirin be bi hev re, man be bi hev re. Eger bextê feqhirîyê reşbe, yê min reştir e. Ez evîndara te me, eger tu jî evîndarê min bî bêje gotina xwe li me direng e.

Koçero - Min got, ezê herim gula xwe birevînim. Da tu kesên din hêşte gulan gulên xwe nevekirîn ji çeqan nebizdîn in.

Gulistan - Duakarim ji we re, mesela we belkî bibe aqil ji heval û hogiran re.

...

(Bêdengî hinik dom dike)

Bêrîvan - (Radibe ser pîyan) Koçero, em dê herîn kû derê?

Koçero - Ev dinyaye herî berfire ye. Cîhê me jî tê de heye.

Bêrîvan - Koçero, te rojekê tiştek ji min re goti bû, ji bîra te çû ye?

Koçero - (Hinik hizrên xwe dike) Na Bêrîvan ji bîra min neçû ye.

Gulistan - Çi axiftin bûn we kirî, biryara we kû dere?

Koçero - Min ji Bêrîvanê re gotibû, emê herîn bîn pêşmerge. Wusa çêdibe ku em du evînan bi hev re şakîn.

Yek jê evîna me...

Ya duyê jî evîna herdemî, evîna welêt... Evîna welêt ji me re bûye serê tev evînan. Em dê herîn bigehîn heval û hogiran dê bi hev re evîna xwe şakîn.

Bêrîvan - Dê yela Koçero, li me direngî ye.

Gulistan - Rawestin, ji mesela dawî re ez jî li ba we me. Eger para min jî di vî welatî de hebî ez jî evîndarim.

Koçero - Mademkî tu jî dê bê, destê xwe bide destê me da herîn.

(Hersê bi hev re, destên xwe didin hev, Koçero di navbera duyan deye)

- Em dê herîn, dê welêt rizgarkîn, evîna xwe şakîn...

Hûn jî werin...

Hûn jî werin...

...

(Hersê bi bêdengî destê hev digrin û ji sahneyê dimeşin. Di vê navberê de dengê bilûlê tê. Di paş çûna wan de hinik dem dibore. Pêgotîyê Bêrîvanê Sadiq li ber dengê bilûlê tê sahnê. Hinik di raweste. Mêzevanan mêzedike, dengê xwe naderîne. Yî poşman e, lê belê nizanî kanê pêşmanê çi ye. Dawî ew jî sererîya Koçero, Bêrîvan û Gulistanê dibe û di meşe)

(Dawî)

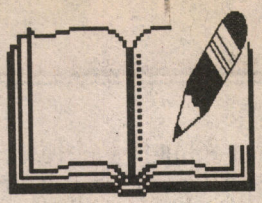

DERSÊN ZMANÊ KURDÎ

-XVIII-

XWENDİN:

DO Û ÎRO MACARİSTAN

...

Dema mirov hîn diketîn nav derîyê polê, mirov dîsîplînê didîtin. Lê, dîsîplîneke ne wek li dibistanên Tirkiyê ku hene. Dîsîplîneke bi rêzgirtî. Şagirt ne beradayî û mamoste jî ne zirzop bûn. Li dibistanên Swêdê li ser navê azadiyê, şagirt li hember mamosteyan bê hurmet in. Li ser navê azadiyê çi bıxwazin dikin û mamoste jî nikare tiştekî bêje. Bi taybetî di pêngava navîn û ya bilind de. Ji ber bê dîsîplîniyê mamoste nikare bi ser û bers ders bide. Dahatûya zarokan dibe bive. Ji ber van sedeman kêm zarok dikarin bixwînin.

Piştî 40 deqîqan, her grûb ji dersa xwe derket û li salonê rewşê di çav de buhartin. Devê mamosteyê Swêdê ji hevdu vekirî û hemû matmayî mabûn. Bi yek gotinek dîtin û hîsên xwe îfade dikirin: "Fantastîskt!"

Yekê bawer ne dikir, ku van zarokên 7 salî çawan di nav 6-7 mehan de hewqas îngilîzî, elmanî, an jî anatomî bikaribin, bizanin! Mamostên Swêdî, Mamoste û rektorê îskolan pîroz kirin û digotin ku:

-Me bawer dikir, ku em swêdî di warê perwerde û hîndekariyê de, li cîhanê yekem in! Bi rastî mamoste û zarokên we harîka ne!

Di dawî de mamosteyên Macar, daxwaz kirin, ku em jî li ser sîstema dibistanê Swêdê hinek agahdarî bidin wan. Mamosteyek di derheqê sîstema Swêdê de, bi kurtasî agahdarî da wan. Dema ew agahdar bûn, ku di dibistanên Swêdê de heta pola 8-an puan (şadetname) tune, wê demê rektora dibistanê ji mamosteya swêdî pirsî:

"Gelo dibistan bê puan dibe? Hûn çawan şagirtan teşvîkê xwendinê dikin?"

Mamosteya swêdî li ser vê pirsê rabû û rektorê pîroz kir.

Mamosteyên Macar du tiştên swêdî ecibandin:

Yek, perwerde û hîndekariya zimanê zikmakî û ya diduyan jî, di dibistanên Swêdê de xwarina zarokan ya bê pere.

Mamosteyeka swêdî bi ken û bi dengekî nizim got:

"Tewww... ma êdî çiyê me yê baş ma! Hukimeta me îsal zimanê zikmakî kêm kir û saleke din jî, ji binî ve radike. Xwarin jî dibe bi pere!

Di salona îskolan de şagirtên biçûk, ji me re folklora Macar ya gelêrî lîstin. Her yekî ji bo me dîyarîyeke bi destê xwe çêkiribû û em bi dîyariyên wan ji dibistanê der ketin. Dîyariya min di nav sevêkê de alaya Macar û Swêdî bûn. Alaya Kurdistanê û Macaristanê wek hevdu ne, bi tenê di ya wan de ro tune. Swêdiyan ji min re gotin; "de tişt nabe, royê jî tu çêke lo!"

Amed Tîgrîs

Berbang. Hejmar: 74: Rûpel: 20

www.arsivkurdi.org

2 - GÖREVLERİNE GÖRE FİİLLER
Bu başlık altında;
a- Geçişli Fiilleri
b- Geçişsiz Fiilleri
c- Etken Fiilleri
d- Edilgen Fiilleri
e- Dönüşlü Fiilleri
f- Şahıssız Fiilleri
kısaca gözden geçireceğiz.

2. a- Geçişli Fiiller
Öznenin yaptığı iş ve eylemin nesneyi doğrudan etkileyip ilgilendirdiği fiillere geçişli fiil denir.

ÖRNEK:
Cûtin : Çiğnemek
Birîn : Kesmek
Kirin : Yapmak

Min benîşt cût : Ben sakız çiğnedim. Cümlesinde, fiili gerçekleştiren özne (**min**) olmakla beraber, nesne olan sakız (**bênişt**) çiğneme (**cûtin**) eyleminden etkilenmiştir. Eylem, nesneyi doğrudan etkileyip ilgilendirmiş ve nesneye geçmiştir. Eğer bir konuşma veya yazı metninde, daha önce belli bir eyleme maruz kalan bir nesneden sözedilmemişse, geçişli bir fiilin nesnesiz kullanılması anlam ifade etmez. Örneğin daha önce sakız'dan sözedilmemiş ise **"Ben çiğnedim"** cümlesiyle herhangi bir şey ifade etmiş sayılmayız.

Kürtçedeki doğal geçişli her mastarın,
geçişsiz bir karşılığı vardır.
Doğal mastar olmayan kimi geçişsiz fiillerin köklerine **-andin** mastarı eklenerek yapay geçişli filler elde edilebilmektedir.

ÖRNEK:
Gerîn : Gezmek
Ger + in =Ger + andin = **Gerandin :** Gezdirmek
Min ew gerand : Ben onu gezdirdim.
Revîn : Kaçmak
Rev + în = Rev + andin = **Revandin :** Kaçırmak
Te ew revand : Sen onu kaçırdın
Pijîn : pişirmek
Pij + în = Pij + andin + **Pijandin :** Pişirtmek
We goşt pijand? : siz et pişirdiniz mi?
gibi

Hem doğal geçişli ve hem de yapay geçişli fiiller **Dan** (vermek) yardımcı fiiliyle dereceli geçişli fiiller haline getirilmektidirler.

ÖRNEK:
Cûtin : Çiğnemek = **Dan cûtun :** Çiğnetmek
Revandın : Kaçırmak = **Dan revandin :** Kaçırtmak
Kirin : Yapmak = **Dan kirin** : Yaptırmak
gibi.

2. b- Geçişsiz Filler:
Öznenin yaptığı iş, eylem yalnızca özneyi ilgilendiren fiillere geçişsiz fiiller denir. Burada özne, eyleme maruz kalan durumdadır.

ÖRNEK:
Çûn : Gitmek
Firîn : Uçmak
Rûniştin : Oturmak
Revîn : Kaçmak
Hatin : Gelmek
gibi
Ez çûm: Ben gittim. Cümlesinde, gitmek eylemine maruz kalan öznenin kendisidir. Eylem yalnızca özneyi ilgilendirmekte ve onu etkilemektedir.

2.c- Etken Fiiller:
Etken olan fiiller, aktif olup özne tarafından gerçekleştirilen ve nesne üzerinde aktif bir etkisi olan fillerdir.

ÖRNEK :
Vexwarin : İçmek
Birîn : Kesmek
Şikandin : Kırmak
gibi

Wî av vexwar : O su içti. Cümlesinde, fiil, özne tarafından gerçekleştirilmiş olup nesneyi etkileyen durumundadır. Nesne üzerinde aktif bir etkisi vardır.

2.d- Edilgen Fiiller:
Cümle içinde pasif bir rol üstlenen fiillere edilgen fiiller denir. Doğal edilgen fiillerin yanısıra **Hatin** (gelmek) yardımcı fiilli vasıtasıyla yapay edilgen fiiller elde edilebilmektedir.

ÖRNEK:
Şikîn : Kırılmak
Dîtin : Görmek = **Hatin dîtin** : Görülmek
Revandin : Kaçırmak = **Hatin revandın** : Kaçırılmak
Birin : Götürmek = **Hatin birin** : Götürülmek
gibi.

Hesen hat dîtin : "Hasan görüldü." cümlesinde, fiil pasif kalmış ve özneden etkilenmiştir.

2. e- Dönüşlü Fiiller:
Fiilin yaptığı iş ve eylemin öznenin kendisine geri dönen fillere dönüşlü filler denir. Kürtçede dönüşlü fiiller **xwe** zamiri vasıtasıyla elde edilmektedir.

ÖRNEK:
Şûştin : Yıkamak = Xwe şûştin : Yıkanmak
Xistin : Dövmek, vurmak = **(Li) xwe xistin** : Dövünmek
Li xwe kirin : Giyinmek
Kuştin : Öldürmek = Xwe kuştin : Kendini öldürmek
Çirandin : Yırtmak = Xwe çirandin : Yırtınmak
gibi.

Örneklerden de anlaşılacağı üzere, **yıkamak, dövmek, öldürmek, yırtmak** fiillerinin yaptığı iş, eylem özneye geri dönmüştür.

2. f- Şahıssız Fiiller :
Bu filler, eylemlerini ilgilendiren adlarla sözkonusudurlar. Ayrıca özneleri yoktur.

ÖRNEK:
Baran barîn : Yağmur yağmak
Berf dahatin : Kar yağmak-düşmek
Ba hatin : Rüzgar esmek

Burada sözkonusu olan adlar, zaten eylemli olârak vardırlar.

FERHENGOK

Hîn : Henüz, daha
Pol : Sınıf
Rêzgirtî : Kurallı
Beradayî : Başıboş
Zirzop : Zırzop
Hurmet : Hürmet, saygı
Bi taybetî : Özellikle
Navîn : Orta
Dahatû : Gelecek, istikbal
Sedem : Sebep
Buhartin : Geçirmek
Daxwaz kirin : İstemek
Pîroz kirin : Kutlamak
Ecibandin : Beğenmek
Zmanê zikmakî : Anadil
Gelêrî : Halka ilişkin-halk
Dîyarî : Hediye
Al : Bayrak
Pêngav : Kademe, derece
Bilind : Yüksek
Zarok : Çocuk
Rewş : Durum
Mat man : Hayret etmek
Agahdarî dan : Bilgi vermek

www.arsivakurdi.org

Bir Pazarlamacının İzlenimleri

KÜRDİSTAN'DA YAŞAM

Ben bir firmada pazarlamacı elemanı olarak çalışmaktayım. Yaklaşık 4 yıldır Kürdistan'ın il ve ilçelerini gezdim ve öyle manzaralarla, olaylarla karşılaştımki; yaşamış ve görmüş olduğum olaylar karşısında insanlığımdan utandım. Ve insanın bu kadar zalim ve acımasız davranacağını düşünmüyordum. İzlenimlerim sonucunda halka zulüm edenlerin insan olmayacağına kanaat getirdim.

Bugüne kadar Zagro dağlarından Cudi'ye, Botan'a, Nemrut'a, Ağrı'ya ve sınır boylarına kadar, genişçe bir coğrafyayla; manzaralarıyla, tarihiyle, kültürüyle tarihi destanlar yaratan sevgililerin şehirleriyle tanıştım. Gezmiş olduğum yerlerde insanlarımızın yaşamlarını gözledim.

Cizre'de Bir Akşam

Cizre'ye gitmek için yola çıkınca o serhıldanların küçük, güzel şehri beni hiçte güzel karşılamadı. Hani insanı tüm yaşayışından, özgürlüğünden, koşmasından alıkoymak için mahpuslara koyarlarya, işte Cizre'de öyle; toprağıyla, taşıyla, havasıyla, ekiniyle ve insanıyla büyük bir hapishane gibi. İşgalci ve sömürgecilerin kuklalarıyla çevrili Cizre'de toprağı, ekini, dağı, taşı, ovayı, suyu göremiyorum sanki. Tek görünen panzerler, tanklar, toplar ve Cizrelilerin "Rambo" dediği saçı sakalı birbirine karışmış ve özel eğitim görmüş jandarmalar ve askerler... Cizre uzun bir cadde ile başlıyor. Hemen göze ilişen tek şey, her noktada tam tesisat hazır tetikte duran rambolar. Caddeden başını kaldırıyorsun, evler çoğunlukla iki ya da üç katlı... Ama bilinen evlerden farklı şeyler görüyorsun. Caddeye bakan duvarların kurşun ve havan mermisinin verdiği zararla sağlam yeri kalmamış. Kalan sağlam yerleri ise ulusal istemleri dile getiren sloganlar kaplamış. Yasakları yasallaştırmışlar duvarlarda...

İnsanları görüyorum, Cizreliler tedirgin bir bekleyişte. Hınçlı, sinirli... İnsanlar patlayacak bir bomba gibi... Yeniden yaratılacak bir serhıldanın coşkusu okunuyor gözlerinde. Aniden sokaktan çınlayan bir çocuk sesine bakıyorum, kimi sigara satıyor, kimi çekirdek... Belki ayakkabı almak ya da okul harçlığını çıkarmak, belkide babasına yardım için çırpınıyorlar.

Oturuyorum bir kahvenin dışardaki sandalyesine, çocukları toplu yorum başıma. Çocuklar korkuyorlar konuşmaktan. Ama bende Türk olduğumu söylemekten korkuyorum. İnandırırsan eğer kendini çocuklara, anlatıyorlar bildikleri ne varsa. Serhıldanlarda ön saflarda yürüdüklerini, gerillanın kente gelişini-gidişini, giyinişini, silahlarını anlatıyorlar... Çocukların bazıları çok üzgün ve durgun. Dalıyor gözleri bir noktaya... Sanki uzaktan geleni beklercesine dalıp gidiyor. Ama yarından da umutsuz değil çocuklar. Gelecekte yaşayacakları özgür ülkelerinin hayalini kuruyorlar. Eğer kendine dair güven verebilmişsen, açıkça dile getiriyorlar o güzel özlemlerini. Suçluların cezasını bile veriyorlar konuşmalarında. Ama gökkube indirince Cizre'nin üzerine karanlığını akşam saatlerinde, o hareketli o canlı kıpırdanış bitiveriyor, Cizre'de. Ölü bir kente dönüşüyor. Sessizliğin ve hareketsizliğin vermiş olduğu bir korku saplanıyor insanın içine. Tedirgin bir bekleyiş, sessizlik korkutuyor... Ve düşündürüyor insanı. Ama sokaklar boş değil, "Rambolar" dolaşıyor, panzerler cirit atıyor alaycı bir edayla.

Otelin penceresinden caddeyi ve ramboları seyrediyorum. Uzakta gözüme ilişen bir nokta dikkatimi çekiyor. Sonra iki Kürt gencinin ölümsüz ve destansı sevgisi beliriveriyor belleğimde. Mem û Zîn'in türbelerini görüyor gibi oluyorum dalarken. Ani bir çığlık ile sessizlik bozuluyor. Rambolar ortaya almış bir genci. Genç bağırıyor yediği dipçiklerin acısıyla. Yetmiyormuş gibi panzerlerde geliyor uzaktan. Rambolar zafer kazanmışçasına mutlu ve gururlu. Genç yatıyor caddenin ortasında ve kanlar içinde. Koşuyor analar, babalar... Ağıtlar yaka yaka. Ve tam o sırada otelin salonunda devletin borazanı TV bağırıyor; "Demokratik ülke, insan haklarına saygı, kardeşçe yaşam, Türkiye'de yaşayan her insan 1. sınıf vatandaştır" !... Tam bir tezat!... Ülkemde, şu anda kimbilir kaç ev basılıyor, kaç genç kurşunlanıyor, kaç toplu mezar eştiler cellatlar bu gün kimbilir? Panzerin ardından kaç insan sürükleniyor?

Düşünüyorum Vietnam'da mıyım, Cezayir mi yoksa burası... Angola'daki vahşeti mi seyrediyorum? Burası Botan... Burası Kürdistan...

K. Yılmaz / Gaziantep

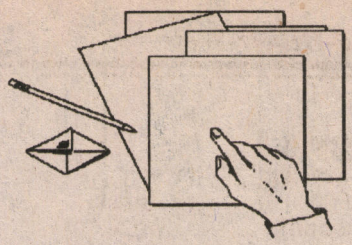

KAMUOYUNA

TC'NİN KÜRDİSTAN'DA YÜRÜTTÜĞÜ KİRLİ SAVAŞA KARŞI SESSİZ KALMAYALIM!

TC, yıllardır Kürdistan'da sürdüregeldiği kirli-özel imha savaşını, günümüzde bütün vahşetiyle doruğa ulaştırmıştır. Kürdistan halkının özgürlük taleplerini yetmiş yıldır inkar politikalarıyla bastırmayı amaçlayan TC, sorunu siyasi ve demokratik yollarla çözme çabalarına karşı, köy boşaltma, insanları diri diri evleriyle birlikte yakma, kadınların ırzına geçme vb. terör ve vahşet yöntemleriyle karşılıksız bırakmış ve daha çok kan, can, gözyaşı ve acıya neden olacak bir savaşta ısrarlı olduğunu göstermiştir.

En son bizzat Genel Kurmay Başkanı tarafından yapılan açıklamalarla tüm Kürdistan halkına karşı yıllardır sürdürülen gizli imha savaşı resmileştirilmiştir. Kürdistan halkına karşı sürdürülen bu vahşetin ne Türk halkına ve ne de Kürt halkına bir yarar getirmeyeceği ve halklarımızın çıkarına olmadığı açıktır.

Kardeş Kürdistan halkı ve Türkiye emekçileri!...

TC'nin eşi benzeri görülmedik baskı, sömürü, işkence ve katliamlarına karşı sessiz kalmayınız!...

Günümüzde sömürü ve baskı düzenine, halklarımıza karşı yürütülen özel savaşa ve Kürdistan'daki katliamlara dur demek, en büyük insanlık görevidir!... Bu görevimize sahip çıkalım!...

Yaşanan acılara son vermek, onurlu bir yaşam ve çocuklarımıza özgür yarınlar yaratmak için TC'nin Kürdistan halkının haklı mücadelesine karşı yürüttüğü kirli özel imha savaşına karşı çıkın!...

İnsanlığın gözleri önünde işlenen bu insanlık suçuna karşı sessiz kalmak suça ortak olmak demektir!...

Biz Türkiye ve Kürdistanlı devrimci tutsaklar olarak, tüm devrimci-demokrat kişi, kurum ve kuruluşları tarihin kendilerine yüklediği görev ve sorumluluk anlayışıyla hareket etmeye Kürdistan'daki vahşet ve katliamlara sessiz kalmamaya çağırıyoruz!...

İNSANLIK GÖREV BAŞINA!...

21 Haziran 1993

Sağmalcılar Cezaevi

Siyasi Tutsakları

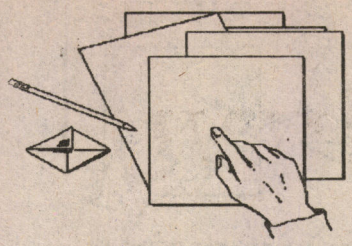

OKU - OKUT - TARTIŞ

Savaşsız, sömürüsüz tüm insanlarıyla mutlu, barış içinde bir dünya istiyorsak bunun yolu, evet bunun tek yolu komünizmdir. Bu da sosyalizmden bizim ülkemizde de ulusal demokratik halk devriminden geçer.

Yaklaşık 14 asırdır varolan İslamiyet hiçbir zaman birleştirici olamamıştır. Mezhep çatışmaları sürekli olmuştur. Bu bütün dinler için geçerli, insanlığa barış-refah hep söylemde kalmıştır. Görüyoruz Arap halkının ve devletlerinin durumunu; yoksulluk, açlık, mezhep çatışmaları 7. yüzyıldan günümüze kadar gelmiştir. Batılı emperyalistler kendi halkları ve üçüncü dünya halklarının kardeşliğinin gelişmemesi için din ve milliyetçilik silahını halen elinde bulunduruyor. Bırakmaya da hiç niyeti yok. Bundan bir yıl önce zaman gazetesi; müslümanların Hollanda'da 50 cami yaptırdıklarını övünerek yazmıştı. O camilere harcanan paraları ABD ve batılı emperyalistler aracılığıyla, S. Arabistan ve aynı rotada seyreden diğer devletler karşılıdı. ABD ve B. emperyalistlerin bir taşla iki kuş vurma hesapları vardı.

1- Ordaki müslüman devletlerden giden halkın dini duygularını güçlendirmek 2- Daha da önemlisi kendi halklarına; "bakın müslümanlar tam içimize kadar geldiler, topraklarımıza camiler yaptılar. Siz ne duruyorsunuz sizde kendi dininize sarılın, dini vecibelerinizi yerine getirin" propagandasını yapmak. Yani dine dinle karşılık vermenin amaçlanması. Son gelişen olaylarda gösteriyor ki, bunda başarılı da oldular.

Bir Azerbaycan olayı, bir Bosna-Hersek olayı kardeş halklar arasına kin tohumları ekmek, milliyetçiliği ve dinleri hortlatmak amaçlandı. Evet bu da tuttu. Ve dünyanın sağa kayışı yolunda önemli mesafeler alındı.

Emperyalist ülkeler, üçüncü dünya ülkelerinin yeraltı-yerüstü zenginliklerini talan ettikleri halde kendi halklarına da köklü bir refah sağlayamadı. En gelişmiş kapitalist ülkede bile, işsizlik açlık, sağlık sorunu ve konut sorunu var. Kapitalist-emperyalist ülkelerin 200 yıllık bir birikimleri olduğu halde, gün geçtikçe bunalımları derinleşiyor.

70 yıllık (bütün nüveleriyle olmasa da) reel sosyalizmi yaşamış ülkelerin insanlığa kazandırdığı değerler, 14 asırlık İslamiyetten de, diğer dinlerden de ve 200 yıllık kapitalist sistemden de daha fazladır. Sosyalizmde alkolikliğe, fuhuşa kesinlikle yer yoktur. Bu tür zaafı olanlar sosyalist değiller, olamazlar da, sosyalist bir ülkede yaşasalar bile...

Diğer bir konuda; biz komünistler kendi doğrularımızı, kendi ideallerimizi başkalarına anlatmaktan çekiniyoruz. Halbuki nerede olursak olalım (sokakta, kahvede, okulda, otobüste) anlatmalıyız. Son gelişen olaylar hakkında halkımıza sağlıklı bilgiler vermeliyiz, onlar, bizleri bizden değilde resmi ideolojinin borazanlığını yapan basın ve TV'den, burjuva yazar ve çizerlerden öğrenmemeli.

Biz halkımıza kendimizi, kendimiz anlatmalıyız. Okuyup tartışmalı, düşüncelerimizi kitlelere ulaştırmalıyız. Dünyayı, ülkeyi ve toplumumuzu iyice tanıyıp politikalar üretmemiz için başta devrimci gençler olmak üzere okumalı, diyalog kurduğumuz her insana da okutmalı ve düşünce üretmesini sağlamalıyız. Bilinmeli ki okumadan, bilgi ile dolmadan ne kendimizi yenileyebiliriz, ne de toplumu değiştirme iddiasında olabiliriz. Parolamız "oku, okut, tartış" olmalıdır.

Gaffar S. / Malatya

Değerli Newroz Dergisi Emekçileri

Kürt halkının ulusal birliğinin sağlanması artık tarihsel zorunluluk olarak kendini dayatmaktadır. Ülkemizin bağımsızlığı, eşit ve özgür yaşamasında fayda gören her kişi, kuruluş, örgüt ve etkinliğin buna güç ve destek vermesi günün görevi olarak gerekliliğini ortaya koymaktadır. Halkımıza karşı sürdürülen topyekün imha ve yok etme saldırıları karşısında bu daha acil gereksinimdir. Halkımızın ulusal birliği ve ona karşı dayatılan imha ve yoketme saldırıları karşısındaki çaba ve karşı koyuşlarınız anlamlı ve önemli olacaktır. Bu yöndeki her çaba ve karşı koyuşu desteklediğimizi, yürekten katıldığım gibi, sizin de bu yöndeki çaba ve karşı duruşlarınızı yürekten destekleyip alkışlayacağız. Sözkonusu çabalarınızın daha ağırlıkla sürdürüleceğine inanıyor, bekliyoruz.

Dostluk ve başarı dileklerimizle...

Yaşar Eroğlu
E-Tipi Cezaevi AYDIN

KÜRT HALKI TC'NİN BASKISI ALTINDA

Kürdistan'da "Türk askeri" olarak görev yaptım. Bu görev sırasında da gerillayla altı defa çatışmaya da girdim. Kürdistan'da yaşanılan olayların, halka karşı yapılan baskıların, hakaretlerin içinde de yer aldım. Çukurca ilçesine bir gerilla girdi diye tüm ilçe halkının bombardıman altına alınıp 24 saat süreyle ilçe halkının üzerine yağdırılan havan, top mermilerinin hesabını yapmak çok zor. Halka yapılan baskından sonra, arama-tarama operasyonu sırasında gördüklerime inanmak istemiyordum, (ancak film seyretmiyordum, yaşadıklarım gerçekti!) yıkılan evler, talan olmuş dükkanları, korkudan titreyen insanları, anneleri ve bebeleri gördüğümde içim ürpermişti. Arama operasyonunda ilçe halkı 7'den 77'ye, 3/115 nolu jandarma sınır taburuna toplatıldı. Bu insanlara yapılan insanlık dışı muameleleri, hakaretleri gördüğümde doğrusu şoka girmemek için kendimi zorluyordum. Ben bu gibi olayların TV-sinema filmlerinde oynadığını sanırdım. Oysa kendim bizzat bu olayların içinde yer aldığım için doğrusu akli dengemi nasıl yitirmediğime şaşıyorum. Eğer amaç bir gerillayı yakalamak, ya da öldürmekse tüm ilçe halkının bombardıman altına alınması niye? Bu insanlara çektirilen zulüm niye? Oysa TC Kürt realistini kabul ettiğini söylüyor. Bunun karşısında ise, ÇUKURCA, ŞIRNAK vb. yörelerimizde yapılan baskı, zulüm, zorla göç ettirme vb. faaliyetlerine de ara vermeden devam ediyor. TC'nin Kürt sorunu karşısında uyguladığı bu askeri yöntem, bir çözüm getirmeyecektir.

Ulusumuz üzerinde yapılan insanlık dışı muamelelere, faili meçhul cinayetlere, haksızlıklara artık son diyoruz. Özellikle devrimci nitelikli yoldaşlara söylüyorum: Kürt sorunu bir insanlık sorunudur, Kürdistan'da yaşayanlar, Kürt-Türk ayrımı yapmadan elele vermeli.

Ezilen emekçilerin, tüm ezilen halkların düşüncede özgür, devlet terörüne ve kapitalist sisteme karşı kavgada yumruk olmaları dileğimle.

Heval Memed

ANA

ben bir anayım hak tanıyın gururuma ben bir anayım acılarla baş edemeyen ben anayım düğünlerde halaylarda haykıran ve zincirleri sonuna dek kıran bunu bilmeyen bilsin duymayan duysun

Esen ALATAŞ

VEDAT'A

Üşüdü aşk... Titredi... Sancılandı Amedin göğsü bir ana karnı gibi... Üşüdü yaşam... Tırnaklandı, dişlendi, oğul oğul oyuldu toprak...

İklimlerim vardı, kana bulanmış... İklimlerim vardı zincirlenmiş bukağılanmış...

Ve hiç eksilmedi iklimimden ihanet resimleri, sararmış...

Türküce yaşamak da vardı oysa... Hafif bir sevda türküsü gibi... Ama o bir marş olma yolunu seçti, direnişçe kokan... Cesurdu... Korkusuzdu... Ama bir kez üşümüştü yaşamak sancısı... Kapalı kapılar ardından gizli şifreler verilmiş, ihanet, kalleş namlulara emanet edilmişti...

Temmuz kavururken Amed'i, göğe tohum ekilmişti... Bu bir feryattı bin yıllardan bu yana durmadan yinelenen... Kimbilir, belki 80'lik ninenin ağzından kopan... Temmuz göğüne tohum serpilirken umut biçilmişti. Ve, ihanet için en kahpeler seçilmişti...

Maden yolu yaslı, Maden yolu ihanete bulanmışlığın utancıyla dolu.

O, avuçladığı Kürdistan toprağıyla yarınlara umut taşıyor. Temmuzlar yaslı ve yasaklı ikmimlerimde... On Temmuzlar gözaltılarında yasak ve panzerlerce tutsak...

Emir verilmiş, görev yerine getirilmişti....

Ama O, Kürt cesaretiyle binlerce devi yenmişti...

www.arsivkurdi.org

Ben. Seydi Bektaş

sabıkasız şairler
çocukların ulusuyla büyüyen
eksiksiniz Kürtlersiz
ve kirli bir suskunluğun
utancını saklıyorsunuz
ağzınızın en yıkıcı kayalıklarına

D. Almasulu